

קובץ שאלות ותשובות, חידושים וביאורים בהלכה ואגדה
מאת רבני וחכמי זמננו נ"י.

ה"ר יצחק יהודה טרונק נ"י (קוטנא)	ה"ר ישעי' יוסף מארגאלין נ"י (ברוקלין)
ה"ר צבי יחזקאל מיכלזאהן נ"י (ווארשא)	ה"ר יעקב זילבערשטיין נ"י (פראגא)
ה"ר אלימלך הכהן רובינשטיין נ"י (ירושלים)	ה"ר שלמה אלטמאן נ"י (ווארשא)
ה"ר יעקב בויסמאן נ"י (לאָס-אַנדזשעלעס)	ה"ר אברהם דובער ריינין נ"י (רעסיצא)
ה"ר משה אהרן פעלדמאן נ"י (קרעניץ)	ה"ר מאיר זאב סמאלאטינסקי נ"י (סעביצטש)
ה"ר יצחק בצלאל מארגענסטערן נ"י (ווארשא)	ה"ר מרדכי צבי ווייסמאן נ"י (ראדום)
ה"ר יצחק מאיר הכהן טרויבע נ"י (ווארשא)	ה"ר אלי' הכהן פערבמאן נ"י (ראדום)
ה"ר שאול משה מאהילנער נ"י (דשזאנקוי)	

מחוברת זאת והלאה יסופח אי"ה להשעית הירחון

"חורב"

מקדש להרמת קרן התורה וכבוד לומדי

הרכנים והסופרים די בכל אתר ואתר מתבקשים לשלוח ח"י תורתם ומאמריהם
להשערי תורה ולה"חורב"

טהור השערי תורה וה"חורב" לשנה: (בסדרה) 12: וחכמים, (בחזון-לסדרה) 2: דולר, כערך זה
להציג והבע שנה. ה. ק. א. של העריכת (לשלוח כסף) № 8.138

סבור כדפוסו של ר' הנוך העניך פאלשאן, בפיקטורוב.

יו"ל בעוה"י להגדיל הורה ולהאדירה
העורך: ישראל איסר בהנאון מרן יצחק הכהן פייגענבוים זצ"ל
ראדריכה להפערט: I. Feigenbaum Warszawa Muranowska 4, m. 30.

ב"ה ברוקלין (אמעריקא) סי' א' (בדין המירא סכנתא מאיסורא).
שאלה הנה בא לפני הרב הגאון המפורסם כש"ת מוהר"ר ר' מרדכי מאיר
שליט"א זילבערמאן ראב"ד דבית הכנסת בית יעקב צבי וזכרון יוסף העומדת ביוניאן
עוני ברוקלין ומלפנים היה ראב"ד בעיר מאטעלע ופינסק וספר לי מה שאירע במחניו
שאלה אחת באה לפני הרב בעשיק אחר חצות ושאלה איך שעמדו על התנור שני
קדירות כאחד בשלו דגים ובאחד בשלה בשר ועוף לכבוד שבת ולקחה האשה חתיכת
בשר ורצתה להשליך לתוך הקדירה שבשלה שם הבשר והעוף ובטעות השליכה את הבשר
לתוך הקדירה שבשלה שם הדגים ותיכף כאשר ראתה מה שעשתה לקחה את חתיכת
הבשר מהקדירה שבשלה שם את הדגים והשליכה לאשפה וכאשר לא ידעה מה לעשות
עם הדגים באתה לשאול מאת הרב הג"ל והרב הכשיר את הדגים משלה טעמים
ראשית שלא בשלו יחדיו הבשר והדגים משום שבשעה מועטת כזו לא היה השיעור
שיתבשלו הבשר והדגים יחדיו והשנית משום שהיה ערב שיק והשלישי משום שהוא
כדיעבד והנה בעל האשה לא ידע שהלכה אשתו לשאול את השאלה הזאת אצל רב
ולכן הלך גם הוא לשאול את השאלה הזאת אצל רב אחר ופסק הרב השני שלא די
שהדגים אסורים אפילו הקדירה והכלים אסורים וכמובן נתהווה מזה מחלוקת ובא הרב
המתיר אצל אחד מהיוזרים של אגודת הרבנים וגם הוא אסר אפילו את הכלים
וטעמייהו משום שחמירא סכנתא מאיסורא ועכשיו בא הרב המתיר וביקש ממני לעיין
בדינא דנא ולהשיב אם הדין הוא כמו שפסק הוא או כמו האוסרים ובאמת לא
רציתי להתערב בדבר זה משום למה לי להכניס את ראשי בין הרים גבהים ובפרט
שידוע לכל שכל שאני כותב הן בשערי תורה או במאספים וירחונים שונים הוא רק
ואך להלכה היינו דרך משא ומתן כדי להגדיל תורה ולהאדירה משום שכל מי שידוע
אותי הן מהרבנים הגאונים וקציני העדה אלופים ושועים יעידו עלי שמייראי הוראה
אנכי ובפרט בדין חמור כזה אך נעתרתי לבקשת ידידי היה הרב הגאון המפורסם ר'
מרדכי מאיר שליט"א זילבערמאן שאכתוב בדין זה רק להלכה ולא למעשה ולהציע
את הדין לפני הרבנים הגאונים והמפורסמים בשערי תורה וכאשר יפסקו כן ישאר
הדין ואני אחיה רק לסניף ולא יותר.

(ה) תשובה גרסינן בגמרא פסחים דף ע"ו ע"ב הני רב כהנא ברי' דרב הונא
סבא פה באפאה עס גלי בתנור חמור לאכלה כמותחא הוה צינתא דאויטוה דהו צינתא
והסבא דבא מפרחיקא לנזיליה כמותחא מר בר רב אשי חמור אפילו במילתא גמי חמורה
מבוס דקבא לריחא ולדבר חמור ופי' רש"י וז"ל צינתא דג דאויטוה דהו צינתא כהנא
אחד חמור רבא וכו' ג'ס' בו חלב מבוס דקסבר ריחא מילתא הוה לריחא דרעה עכ"ל
והרינו חננאל פי' מר בר רב אשי חמור לאכלה אפילו במילתא חמור דכבר דג וכבר
להתבשל יחדיו ולהאכל קבא לריחא וד"א פי' נגע דרעה וכו' עכ"ל וכתב הרמב"ם וז"ל
כפ"ט הס"ג מה' מ"א פה באפאה עס הללו דגים כוללן עס הכבד חמור לאכלן כולל
קערה טאכלו דה כבר וטעמו דה דגים חמור מותר לאכלן כמותחא עכ"ל וכתב בס' מור"ן
הס"ג פה באפאה וכו' כפי' כולל לולין וכו' וכתב הר"ף דאפילו לומר ריחא לאו מילתא חמור
ופי' רש"י בתנור אחד היינו מה טאמרו שהרי גללה עס הכבד הוה כהנא אחד ודבר
פסוק הוה שבו פירש רבינו ולא כדכרי העור ביד"ש כפי' ל"ה טעלה על דערי ספי'

דברי רבינו שללן עם הבשר מחוברין לו ממש ומפני כך כתב עליו שאינו מבין דבריו וכן כתב הרדב"ז שם שהטור השיג על הרמב"ם וכבודו במקומו מונח שלא ירד לרעת רבינו עב"ל והל"מ ו"ל הקשה שם על רבינו מפי ג' מה' הרומות גבי רודה פת חמה ונחמה על פי חביות וין של הרומה כר' יוסי דמורה בחיטין ואומר בשל שעורים הא ר' יוסי ס"ל דריחא מילתא היא וכמו שפי' רש"י בפסחים דף ג"ז ו"ל ולוי דאמר ריחא לאו מילתא היא ודאי מילתא כתנאי אמרה דע"כ ר' מאיר ה"ס ל"י ריחא מילתא היא וכן ר' יוסי ס"ל וי"ל דרבינו אינו מפרש כן אלא דר' יוסי מצי כבר דריחא לאו מילתא היא ועצמו בשעורים הוא מושם שר' יוסי ס"ל דשעורים שאבות הרבה והיו עפי מריחא וי"ש מפני שהם שאבות כלומר הא ודאי אפילו דבעלתא ריחא לאו מילתא היא בכל זה הכא משום ששעורין שאבות עפי ולכן אסור וע"ש בהגה"ת מיימוניות ב"הו"ק מה שהביא את דברי הטור ביו"ד ע"כ ו"ל כח הטור על הא שכתב הרמב"ם שהחיר כשנתבטלו מפני שכתב קערה שאכלו בה בשר ובשלו בה דגים מותר לאכלם בחלב דגים שליוין עם הבשר אסור לאכלן עם החלב ואינו מבין למה כתב שליוין עם הבשר אסור לאכלן בחלב דה"ה נזוי מבוטל עמו שהרי לא החיר אלא כשנתבטל בקערה של בשר ואם בא להחיר בלוי אס כן למה כתב עם הבשר אפילו בלא בשר נזוי בלוי של בשר אסור ג"כ עב"ל הטור ע"ה.

(ב) ורפ"ע"ד נראה לבאר את דברי הרמב"ם ו"ל עפ"י מה שחלק רבינו בעצמו בזה שכתב פת שאפאה עם הלוי ודגים שללן עם הבשר אסור לאכלן בחלב ואח"כ כתב קערה שאכלו בה בשר ובשלו בה דגים אוחן הדגים מותר לאכלן בכותחא ולבאורה לזיטין להבין את דברי רבינו הרמב"ם ו"ל מדוע חיבר רבינו את הפת שאפאה עם הלוי והדגים שללן עם הבשר יחדיו מוכח שכתב שאסור לאכלן בחלב ממשע שניהם הן הפת שאפאה עם הלוי והן הדגים שללן עם הבשר והעצם הוא פסו' ממשע שניהם שזה ואח"כ כתב קערה שאכלו בה בשר ובשלו בה דגים אוחן הדגים מותר לאכלן בכותח ממשע שהוא ב"ה בפני עזמה והרא"י שכתב רבינו קערה שאכלו בה בשר וכו' ולא כתב וקערה וכמו ודגים שללן וכו' והנה העיר ביו"ד ע"כ ו"ל כח דגים רותחין מיד לאחר שסלקן מן האש שנתן בקערה ליגות של בשר או שהדגים ליגים והקערה רותחת מותר לאכלם בחלב אבל אם נתבטלו בקדירה של בשר יס אוסרין לאכלן בחלב ורש"י מותר אפילו כשנתבטלו בקדירה של בשר אלא אם נתבטלו עם הבשר בעצמו ובעל הרומות מותר כשנתבטלו ואומר בגללו שזין בגללו בלא מים קבלו טעם בשר משיקר הכלי ואסור לאכלם בחלב ולזה הסכים ה"א הרא"ש ו"ל וכו' ואח"כ הביא את הרמב"ם וכתב עליו שאינו מבין את דבריו למה כתב שליוין עם הבשר אסור לאכלן בחלב דה"ה נזוי מבוטל עמו וכו' עב"ה ומר"ן הבי' ו"ל שם הביא שם את הגמרא דחולין דף ק"א ע"כ דגים שעלו בקערה של בשר מותר לאכלן בכותח ממשע דהו"י כ"ט בר ג"ט הבשר בקערה והקערה בדגים ואיך חרי בתיבה טעם קודם טיבוא לכלל אוסור וכן כתבו שם התוספות והרא"ש דגים שעלו פירות שעלו מן הלוי או ליגים בקערה רותחת ומותר לזין דש"י ממשע שאין חילוק בין עלו לנתבטלו ור"ב"ן חתמו כתב ממשע עליו און נתבטלו לא ואש"י דבעלי נזוי קבלו כדי קליפת טעם הבשר שהיה בלוע בקדירה בכל זה בגליעה מועצת החירוי כ"ט בר ג"ט אבל נתבטלו ובעל כל טעם הבשר שהיה בלוע בקדירה אסור לאכלו בכותח וכו' ודעת הסמ"ג והסמ"ק דדגים שעלו פ"י דגים רותחים שעלו מותר הלוי לזר הקערה שאכלו בה בשר רותח מותר לאכלם בכותח לפי כ"ט בר ג"ט הוא וכו' נתבטלו בזהבית אפס דגים שללן כשנזר בגללו בו בשר קמח יס להחמיר בהם ויתר מדרגה שעלו בקערה ועם הרשב"א

והר"ן הסכימו דבנחבשלו שרי אלא שנראה מדבריהם שאינם מוחלים בין נללו לנחבשלו וכן נראה מדברי ראב"ה וחקנו שכתב המדרש וכו' מומ"ש בהג"א לר"י נראה הלכה למעשה דאין חילוק בין עלו לנחבשלו והכל שרי וכן קבל מר"ם שהורה כן הלכה ולמעשה עכ"ל ואם היו מחולקים בין עליה לביטול לא הוה להם למוחקק מיניה והבי"ח כתב שם בטור יור"ע בסי' ל"ה בדה"מ ואינו מובין וכו' קביא ליה לרבינו ממ"א אם דעת הרמב"ם דפ"ט מה' מו"א דאיסור זה הוא מבוס דהוי דגים עם בשר עלמא למה כתב שליוין אפילו מבוסלן עמו נמי איסור ואם איסור זה משום גלי למה הזכיר בשר עלמא אפילו כלי של בשר נמי איסור והימנה למה לא פירש רבינו את דברי הרמב"ם דמייירי דליוין בהגור אחד ואסור מנעם דריחא מילתא היא וכדאיתא בפסחים דף ע"ו ע"ב הוה ביטול דאיטווא דברי כשרא אסרה רבא וכו' עש"ה והטור ציד"ע בסי' קט"ז כתב שליוין לזהר שלא לאכול בשר ודג ביחד שקשה לרעת ויש מחמירין לייחד לדגים כלים לבד וא"א הרא"ש היה רגיל לרמוץ ידיו בין בשר לדגים וכו' והדו"ש בלוח ה' בדה"מ ולר"ך לזהר וכו' תמה על מרן הב"י ז"ל משום שאין הפת שנאפה עם הללי אסור משום דהוה ככנה אלא משום דריחא מילתא היא ומשום איסור בשר וחלב שנגעו בה וכמו שאמרו שם בהדיא דמה שאסרה רבא מפריקוה למיכליה בכותחא הוא משום שיש בה האיסור של בשר וחלב וכמו שפי' רש"י ז"ל שם וכן פי' שם ר"ח שיש בו נסיוניה דחלבא הרי הוא בהדיא שאסור רק משום איסור של ב"ח ולא משום ככנה עכ"ל עש"ה.

ג) וצ"ע נראה ליישב קושיה הדו"ש על מרן הב"י ז"ל מהא שכתב הטור ציד"ע בסי' ל"ז וז"ל כתב הרשב"א פה שאפאה בחטור עם הבשר יש מהגאונים שאסרו לאכול אותו הפת שריחו כעצמו ויש מהירין וכן נראה וכן פסק רש"י דריחא לאו מילתא היא ומוחר לאוכלו אפילו בחלב ור"ם פסק דריחא מילתא היא וכתב שם מרן הב"י שהמקור הוא בפסחים דף ע"ו ע"ב א"ר בשר שחוטא שמן שללאו עם בשר נבלה כחוש אסור מ"ט משמעו מהדדי ולוי אמר אפילו בשר שחוטא כחוש שללאו עם בשר נבלה שמן מותר מ"ט ריחא בעלמא היא וריחא לאו מילתא היא וסקלי וטרי הגמרא שם במילתא וכו' וכתב שם רש"י דהלכתא כליו והקו"ם כתבו דהלכתא כרב וטענות ב' הסברות הם מבורר היטב בדברי הר"ן והר"ן בפי' בהרא"ה דע"ז דף ס"ו ע"ב והרא"ש הביא שם את דברי רש"י וה"נ ולא הכריע ביניהם והר"ן ז"ל בפי' ג"ה פסק כליו דאמר שריחא לאו מילתא היא וזהו דוקא בדוענד אבל לא שרי לכתחלה משום דלוי נופא לא שרי אלא בדוענד מביס באמרו שם שללאו ולא אמרו שם לולין כמשמע לכתחלה והא דהני רב כהנא שם פת שאפאה עם הללי אסור לאכלה עם פותח וההיא ביטולא דאיטווא דברי בישרא ואמר רבא למיכלא בכותחא לאו כרב בלחוד אסרה אלא אפילו כליו אסרה למיכל בכותחא מ"ט כיון דברי למיכל בלא כותחא הוה שרי למיכל בכותחא איבתחא כמאן דשרי לאטוויי בשר שחוטא דהוי נבלה לכתחלה עכ"ל והר"ן כתב טעם אחר דכיון שריחא בשר נרגש בהם הטיעם אותם והא סבור שממשו של בשר נבלה בהם וכו' אבלו להו בכותחא מהחוי כשרה בחלב ומס"ה אסור וכו' ועוד שאפשר שהומרה יתירה התמירו בשרה וחלב מותר איסורין משום דלא בדילי אינשי מיניה משני שכל אחד היור בפני עצמו ולכן התמירו בו יותר מכתב איסורין כמו שהתמירו בו להעלותו עם הבשר על שולחן אחד משא"כ בשאר איסורין עכ"ל ודעת הרמב"ם ז"ל הוא כדעת הר"ן משום שכתב בפי' ט"ו מה' מה' מו"א אין לולין בשר שחוטא עם בשר נבלה או בהמה עומה בהגור אחד ואעפ"י שאין טעמן זה בזה ואם ללאן ה"ז מותר ואפילו הינה האסורה טעמה הרבה והמותרת רזה שבהם אינו אסור אלא עומה של איסור וכו' כתב הרשב"א ז"ל בקו"ם הקלר עש"ה וכן

פסק המחבר ביו"ד כ"ז ס"ז ג' דגים שללן בתנור אחד עם הבשר אסור לכלם
בתנור וכו' וכח שם הש"ך בסע"ק ג' ודגים שללן וכו' לא איירי כאן אלא מדין איסור
אבל מסכנתא לא מייירי וזה יתבאר בר"ס קמ"ז ועיין בפרמ"ג ביו"ד כ"ז ס"ז בש"ד בלאו
ג' ובמחש' דעה סימן זה בחידושו ב"ת י"ד. (המשך יבא איה).

ישע"י יוסף מארגאלין ראב"ד לחברה תורה אנשי חסד בבראנוויל.

מחבר ספרי דרושי ותפארת מהרש"ם ג"ח שו"ת הלכה ואגדה.

ב"ה פראגא סי' ב' (שו"ת בדין קידושין).

שאלה הנה בדבר הקידושין אשר העמדו ב' עדים כי נערה אחת הכמינה אותם
לראות בעת שיקדש אותה נער אחד בחמתו שהמקדש אמר לה כי הוא אינו רוצה
שיהי' עדים בדבר ורק שמים וארץ יהא עדים והעדים העידו ג"כ כי מקודם היו יחד
בקאנויארגי ודברו אודות הקידושין ואמר המקדש כי לא יחפוץ בשו"א שיהא עדים
בדבר וכן הוי כי הכמינה העדים א"ע וראו ושמעו כי קידש אותה כדמיי ואמר לה
כן שמים וארץ יהא עדים. והמקדש מכחיש להם כי לא הי' דים ולא קידש אותה
כלל ונשאלה שאלה זו בועד הרבנים דעה.

והנה לכאורה י"ל בפשיטות דהוי קידושין לפי"מ דמובאר ברמ"ח סי' מ"ב בשם
המהרמ"פ ז"ל דרק בלמנה לשחוק כוונתי אזי לא הוי קידושין היכי דלא ראתה העדים
דיכולה לומר יודע הימי וכו' משא"כ היכי דמכחשת שוב אינה נאמנת נגד העדים והוי
קידושין עיי"ש.

אבנ"ם כד מעיינת בה שפיר יש לחלק בין ניד"ד להאי דהתם, לא מיבעי לשיטת
כת הראשונים והאחרונים ז"ל דכ"ל דהא דבעינן סיראוי המוקדש והמוקדשת את העדים לא
הוי מטעם דיכולין לומר לשחוק כוונה, ורק דהוי דין בעלם דקידושין ובמס"כ המהר"ט
ז"ל הובא שם בח"מ ובכ"ס עיי"ש וכו' כדביט"א ז"ל פ"ב דקידושין דהוי דין בעלם
עיי"ש ויש להסביר הענין לפי שיטת הפוס' בס"י ל"ה דבקידושי כסף לא אמרינן שלוח
נעשה עד אף אם מודה שקבלה הכסף כיון שאין העדים נאמנים רק מולד הודאתה הוי
כמוקדש בלא עדים ובמס"כ הב"ס ז"ל שם ועיין בח"מ ובכ"ס שם, והבא ג"ל כיון דיכולה
לומר לשחוק כוונתי וכל הקידושין הוי רק מטעם דמוודה דלא כוונה לשחוק הוי כמוקדש
בלא עדים ועיין במהר"ט בח"י על הרי"ף קידושין ואף לשיטת הרמב"ם ז"ל והפוסק
דבס הוי קידושין ז"ל דהתם מדלוריימא נאמנים השליחין ורק מדרבנן הוי נוגעים כדליתא
בפ"ב קידושין עיי"ש, ולזה י"ל דהיכי דקא מידה נאמנים אף מדרבנן שוב חשיב קידושין
מ"ה ולא הוי מקדש בלא עדים משא"כ בהאי דבעינן סיראוי העדים דמ"ה נאמנת לומר
לשחוק כוונה דהא אין יכולין להעיד על מה שבלבו שוב י"ל אף שמוודה דלא כוונה לשחוק
שפיר חשיב מקדש בלא עדים כיון דבלא הודאתם לא מהני עדותן וז"ל זה ו"ל שיטת
הפוסק דבע"א לא הוי קידושין מ"ה ג"כ מהאי טעמא דלררין להודאתן.

אבנ"ם אף לשיטת המור"מ פדוואה ז"ל דהיכי דידעינן בבירור דלא כיונה לשחוק
וקדשה בלמנת הוי קידושין אף שלא ראתה העדים, וכ"ס בחב"י הרדב"ז ז"ל הובא בפ"ט
לקמן סי' קמ"ט עיי"ש, ומלאתי ג"כ בחב"י ההש"ך ח"ג סי' פ"ד שכתב דאם ידעה
בהכמנת העדים הוי קידושין אף שלא ראתה איתם עיי"ש ומבאר איפוא מדבריו ז"ל דג"כ
הוי העצם משום דלשחוק כוונה מ"מ י"ל דזה רק אם אזי דנין בכוננתם אזי אמרינן
דהיכי דכוונה בלמנת הוי קידושין משא"כ הכא בניד"ד דהיכי דלמור מפורש דלא יחפוץ
בראית העדים ואין כוונה לקדש בפני עדים בזה לכ"ע לא הוי קידושין דהוי דלא בעי
לומר אהם עדים כדליתא התם בש"ע אה"ע אבל האין יכולין להיות עדים בש"ס של

המקדש והמקדש כיון דקידושין היא רק מדעתה וזהו חלק הקידושין, ולולא דמסתפינא הייתי אומר יותר מזה דאף כי דרשו את העדים והוא אומר בפירוש שאינו חפץ שיהי קידושין בעדים ג"כ לא היו קידושין כיון דענין העדות בקידושין הוא דין בעלם ולא מחמת דמוסקרי כמו במזמון דלא איברי סהדי אלא לשיקרא וכל היכי דרשו המעשה יכולין להעיד דז"א דקידושין הוא רק מדעתו ובע"כ אין יכולין להעיד ולעשות קידושין והיו במקדש חצי אשה והבא היו חצי קידושין והיו במקדש ע"מ שאין לך עליו שכו"ע דאין קידושין לחלואין, ור"חיו בחשו ד"ח להנהיג מסאנץ וז"ל ח"ב אה"ע סי' ס"ו שכחב וז"ל דכיון דחוקי הקידושין לקדש בפני עדים דוקא וכי' בודאי לריך המקדש והמקדש לידע מהעדים דאם הכנוינו העדים אינו מקדש כלל ואינו מקדש כלל לא מעש משטה רק דכן חק התורה וכי' ודומה לאם רולה לקדש בפחות מכו"ע עכ"ל הנריך לענינינו הרי לך שדעתו ז"ל ג"כ כמו"כ וה"ל שכוונתו, ואם נאמר כן יש לתרץ קושיית הקדמונים ז"ל בכל קידושין שישכול קו"פ היכי דהוי בשעת קידושין, ולפימ"כ דקידושין בדעתו הלוי ואם אינו רולה שיהי עדים אין עליהם שם עדות לענין קידושין ולא פסלי הכשורים וכע"ז חורן בס' אב"מ סי' מ"ב סק"ו עיי"ש וה"כ בניד"ד דהעדים בעלמא אמרו שהמקדש אמר שאינו רולה שיהי עדים בדבר לית דין לריך בשם דלא היו קידושין כלל.

עוד י"ל אף אם באנו לחוש לקידושין מסי' עכ"פ או מדרבנן זה ה"י רק אם היו עדים כשורים לכ"ע ובניד"ד הא הרי העדים היו מהאנשים הפסולים והריקוס יושבי קרנות ומגולתי זקן וכידוע כי בלתי ספק חסודים המה על עריות וכבר כתב הרמ"א ז"ל שם בס' מ"ב דהחשוד על עריות, אף בקלא בעלמא פסול לעידי קידושין עיי"ש, ואף דכתבו הגרע"א ז"ל סי' קל"ו רלה להכשיר המגולתי זקן כיון דדכו ב"י עיי"ש זה רק אם ה"י קידושי ודאי וכ"כ בחשו המהרש"מ ז"ל ח"ג דבע"א אין לחוש כלל בעד מגולתי זקן. עיי"ש והולוי הגרע"א ז"ל לא מוירי שאין בהם רק זאת דמגולתי משא"כ בהנחו בני בליעל שחסודים הם עכ"ד לכ"ע פסולים הם לעדות קידושין ואין לחוש לכלל לקידושין הללו. כנלענ"ד דהלכה ודא דמעשה בפני חומר א"א ורק באם שיסכימו להיתר עוד רבנים הג' יחיו.

הק' יעקב במהור"ע וצ"ה זילב"ע שטיין רב דפק"ק פראגא.

ב"ה רעציצא (מדינת רוסיא) סי' ג' (שורית בשו"ע חו"מ).

שא"ה שנסאלתי מהרב רי"ל גארדאן רב דיורעוויץ עיר איש אחד שלקח יתומה קרובה לביתו בהיותה קטנה וגידלה עד עשרים שנים ותשרתהו כדרך המשרתות כמה שנים והתנהגו כדרך הקרובים ועתה תובעת מאת דודה שכר טרחתה בעד כמה שנים ודודה משיב דאם כן יתבע כפנה כל ההוצאות שהוציא עליה בעת שהיתה קטנה וגם אחרי כן, וזהו שהשבתי.

תשובה הנה כבר דברנו בזה ראשונים ואחרונים הלא המה העל התרומות והגדולו התומה והרשכ"א בגדדים וה"ה בפ"ב מה' איבות והמכנה למחך הם והב"ח והב"ד והב"ד והב"ד והב"ח והב"ח והב"ח יאיר והתחם סיפד ואני אבא רק ללקח דבריהם ולהעיר עליהם ולבצר הדין הטוב למעשה.

הנה בני"ב (מ"ת חו"מ סי' ל"ד) כתב בזהו מדלגות עמומות והדברים סותרים זה לזה בבמה מקומות ע' בב"י חו"מ סי' קכ"ח ובס"י רמ"ו בהג"ה ובס"י ר"ל בס"ה וביו"ד סי' רמ"ג ובב"ב סי' ע' ס"ק כ"ח וכי' עכ"ל.

ואבאר הסתירות ומה שלמד להלכה בב"י חו"מ סי' קכ"ח הביא ב"ח דה"ח ב"י שן יהוש ואח"כ חנע ממנו דמי המוציאה ששטור כיון שלא אמר שיהיה נתן לו כ"י ובס"י ר"ל יהומים שסמכו אלל בעה"כ ושמד ופירכסם לא הניח משותפו על הדו הלכי והא

מהרשב"א ש"מ שחייב לשלם דמי מזונות הרי סתירה אחת וב"ד ס"י רנ"ג פסק כשו"ת הר"י"ף הג"ל דפטור היחוס משלם ועי' בגידולי הדומה שער ס"ד דס"ל דהרשב"א מוארית דהאי דינא דס"י ד"ץ הג"ל פליג אהר"י"ף והרב המחבר פסק כשני הדעות אע"פ דלכאורה ימוחלקים הם, וכן יש סתירה בדברי הרמ"א דבס"י רמ"ו פסק באומר לחבירו אכול עמי לריך לשלם ובס"י שס"ג באומר לחבירו דור בחגרי פטור משלם והאי דינא דס"י רמ"ו הוא מזה"ר ס"י ש"י והאי דינא דס"י שס"ג הוא מהשב"ץ וכח"כ הב"ח דקמפלגי והמוציא מחבירו עליו הראיה אבל קשה על רמ"א איך כותב דינים הסותרים זה את זה.

עוד יש קושיא על האי דינא דס"י רמ"ו דפסק דאם אחר אכול עמי לריך לשלם מהא דחולין (קל"א) שהקשה על רב חסדא דאמר שהאכול מחנות כהונה פטור משלם מהא דאגם הוצרך את גרנו אם בחובו חייב לעשר ומשני שאני התם דקא משהרשו ליה והקשו התוס' דגם האכול מחנות כהונה משהרשו ליה דל"ה היה לריך לאכול מאכל אחר ומוציאו דהיה יכול להחטטת א"כ ה"נ באכול עמי אמאי לריך לשלם הא יכול לומר דאילו לא האכלתי הייתי מחטטת ואע"ג דזמן הרבה אין יכול להחטטת אבל בכל פעם יכול לומר כן ועי' ח"ס ס"י קנ"ט.

וברי לבאר ענין זה ולחדד כל הקושיות יש להקדים הקדמה אחת דיש בני מוני חייבים בתורה אם מוסיק ממון חבירו ומחסרהו לריך לשלם מדין מוסיק אב"ג שלא נהנה וכן כל מילי דמוסיקין שנים מי שנהנה מחבירו אב"ג שלא נחשוין להוסיקו ופטור הוא מטעם מוסיק לריך לשלם מה שנהנה ומשנה הוא בב"ק (י"ט) ואם ברה"ר פטור ואם נהנית משלם ומה שנהנית ואפי' ירד לחור שדה חבירו שלא ברשות ונטעה לריך לשלם וכן בפי' אלו גזרות כגון שחבר לו חבירו בציט הבליעה לריך לשלם משום הנחת מצינו וטעמא דאין לי ליהנות מחבירו בלי חסלוס, וכו' יש חילוקים היבא דנהנה מחבירו חסר וודאי לריך לשלם והיבא דנהנה מחבירו לא חסר איבעיא לכו (ב"ק כ.) ומסיק דפטור והטעם כיון דלאו מידי חסר כגון זו כופין על מדת סדוס אבל אם חסר אפי' מעט והוא נהנה הרבה לריך לשלם כפי שנהנה כמו שמתקד שם "שאני התם משום שחוריתא דאשיתא" אע"פ דמסתרון מועט הוא לריך לשלם כולו והטעם מביט דכיון דאין יכולין לכופו על מדת סדוס דהא חסר הוא א"כ טוב לריך לשלם הנהנה כפי שנהנה ע"ש בב"ק בפ"י חולס דע לך כי אם הנהנה הוא עני ובהורח לדקה הוא נהנה אזי אין לחייבו מאומה אם המנהנה וההוצאה להנות את העני אמאי יהיה חייב וקי"ל בעני והעשיר א"ל לשלם ואפי' אורח עשיר העשיר מוסיקו למקום וקיבל לדקה משום העני היה באותה שעה פטור מלשלם כשבא למקומו (יו"ד ס"י רנ"ג) שנים דע לך כי אם מחסר חבירו חייב מטעם מוסיק והיינו דווקא אם חבירו אינו נותן לו רשות אבל אם ניתן לו רשות טוב פטור מטעם מוסיק כיון שברשותו עשה כן, והיינו טעמא דבקנס קי"ל דאין יכול למחול קודם העמדה בדין דעדיין לא נתחייב ואפ"ה ביהודה משהו פטור מקנס דלכתחלה אין בזה קנס כיון שברשות עבד ולאו מטעם מחילה הוא וכן מובאר בבש"מ פ' אלו נעדרות בליבות דע כי בזמן שחן לו חובצין כמו מחנות כהונה אם מוסיק פטור וכן אם נהנה ג"כ פטור דהא אין לו חובצים ואינו חייב אלא אם גם עתה מתנהג מזה ועדיין יגשם בידו אבל אם כבר נאבדו או נאכלו פטור.

ועתה נבאר תירוצי הסתירות דסו"ת הרי"ף המובאה בב"י ס"י קפ"ח הובאה בקיצור ואעתיק החבובה כמו שכתובה בבעל התרומות שער כ"ה חלק ב' "גשאל הרי"ף ז"ל מה עיפם השאלה ראוהו הנמים יתום לחצרו וסיה לאותו יתום קרקע שעולה פירות בשנה עשרה והוצים וסיה נועלן ראוהו זה ומוסיף עליהם משלו בבדי פרנסתו ובסתו

והוא היה מתכוין למלוא וכשהגדיל היחוס חבטו ראובן במה שהוליד עליו ואמר כי בחור
הלוא הוליד מה שהוליד והשיבו היחוס כל מה שהוליד עלי יוחר משלי לא הוליד אוחס
על דעתו חשובה אין לראובן זה מן הדין שישל מן היחוס כלום לפי שלא אמר הוליד
עליך משלי בחורת הלואה ובין שלא אמר לו כן לא נהן לו אלא לגמילות חסדים כמו
שהמרנו במי שהלך למדינת הים ועמד אחד ופירנס את אשתו שהניח מעותיו על קרן
הלכ"י עכ"ל הרי מפורש שהיחוס היה עני שמעירות קרקעו לא היה אלא עשרה זהובים
ומותר לו לטול מן הלדקה וראובן לא התנה שבהורת הלואה נהן מסתמא בחירת לדקה
נהן דהא עפ"י דין גם בגדול אין מחייבין אותו למכור ביתו ובלי תשמישו ובין שלא התנה
אחריון שבהורת לדקה נהן לו [וזהו דלא כדברי הגידולי תרומה שם בדאמת אין לריוק
מודברי הר"ף אלא בכגון יחוס עני דאזי כשהם פטור ובדרך הלואה חייב אבל באינו עני
וודאי חייב היחוס לשלם] אבל יחומים שהיו שם דין אפטרופוס לרד לחשב כל יחומותיו
אפטרופוס ולהיחומים יש נכסים ופירות וודאי דין אפטרופוס לרד לחשב כל יחומותיו
והכנסותיו וכן ירד לחוק שדה חבירו שלא ברכות הרי חבירו נהנה והוא לא בחורת
לדקה נהן וע"כ יחא פסקי המחבר ביו"ד סי' רנ"ג ובחו"מ סי' ר"ל דאין בחירה מזה לזה
דהכל בחורת לדקה נחית והכל בחורת אפטרופוס נחית וגם דברי תה"ד סי' שו"ח
דמשמע לכאורה שם דלא כשו"ת הר"ף ובאמת מלאה בשו"ת רעק"א קמ"ו דמודלא הביא
הה"ד שו"ת הר"ף ש"מ שלא ראה אותה ע"כ לית הילכתא כוותיה.

והענין דבשאלת הה"ד גם הר"ף מודה דהתם מובחר בהדיא שהיה להם ליחומים
די פרנסתם משל עלמס דו"ל שם באומע התשובה ולפי טעם זה נמו ירון דין לא
אחריון שהיו מולאים הרבה אזהבים שהיו מפרנסים אותם בחנם דכיון שיש לעולם די למה
יפרנסם אחד מנכסיו כו"ו עכ"ל הרי שהיה לעולם די ואין יכולים לקבל בחורת לדקה ע"כ
כיון שנהנו וודאי חייבים לשלם וגם קושיותיו של בעל גר"ח שם נ"ב וזה סלקי שפיר
ולא מ"ש בענין מי שהלך למדינת הים ועמד אחד ופירנס את אשתו דהרשב"א פליג שם ע"ש
הר"ף וודאי כן הוא וע"כ צוה בה"מ פ"ב מה' איבות ובמבנה למלך שם עוד אחת יש
לבאר אם אחד ביקש את חבירו ליהנות ממנו אם מעט מחילה הוא או יכול לתבוע
ממנו דכיון דלא אמר מפורש שיפסור אפשר דכוונתו לתבוע ממנו חס"כ [ולא דמיו
למקדש אחריו דק"ל דהמעות מתנה משום דהתם כוונתו שהיה דומה לקידושין דכל
הכלה הוא] וצוה גלע"ד לחלק אם הוא ענין גדול כמו הדך בבית חבירו בחצרו ממש דהוא
ענין גדול דהא קניפלי העוסקים בחזקת תשמישי חצר אם בעינין שלם שנים אם לא
ועצמא דאין אדם רואה את חבירו משהתם בחצרו ובתק ועל כרחק או שוכר לו או
שומל לו חצר ע"כ אם אחד דר בבית חבירו כמה שנים היחבן שהיה כוונתו לתבוע
דכבר הוה תבוע אלא ש"מ שומל לו אבל אם הוא ענין קטן כמו אבול עמי דאין זה
ענין גדול אפשר שאינו שומל לו ואעפ"כ אינו תובע ממנו לאחור וכוונתו לאבול דכבר
התם שיתקבצו האבילות מומן רב או יחשוב את כולם ויתבוע ממנו וע"כ בשמ"ש סכ"ו ק"מ
דמחלק בין תשמיש בחצר חבירו או בחצר השותפין דבחדר חבירו בעינין ג' שנים ובשותפין
אם העמיד מחילה דרך להקפיד ואם שתק הוה מחילה לאחור ולא בעינין ג' שנים כן ה"ג
אם מניח את חבירו לדור בחצרו ובפרט שאמר לו דור בחצרי סובר הרשב"א דפטור
מהלומין דודאי לשם מתנה נהן לה איברא דהרשב"א בחידושו לגדרים פ' אין בין המורד
לא ס"ל הכי דהא הביא רמ"ה על אחד שפירנס אשה בתם דס"ל להרשב"א שהבעל חייב
לשלם מהא דירובלמי פ' איזהו נשך חד בר נש שאיל לחבירו דינרי וזהו דייק בביתו א"ל
הב לי חגר ביתי א"ל הב לי דינרתי וחייבו לשלם אלאה דנש כשהם חייב לשלם כן ה"ג

נעמד ופירנס את אשת חבירו א"כ משמע מזה דמ"ל להרשב"א דאין חילוק בין מנוונות לזריזת אבל באמת אין מוכרח לומר דהרשב"א לא שלל הסבא כמו הרשב"ץ הכל דדווקא בהיכא שחייב לו מעות והוא דר בחצרו יש לומר דמסוס הכי לא חבט ממנו מסוס דהא דיגריו בידו ומה לו למהר לחבטו מסוס הכי דמי לשירנס אשה אבל בשאין חייב לו כלום וזמנית את חבירו לדור בחצרו אי אפשר אלא א"כ מחל לו וע"כ יחא בזה פסקי הרמ"א בסס"י רמ"ו ובס"י סס"ג דלא כהב"ח והב"ש בס"י ע"י שם, ומה שקשה על הא דסס"י רמ"ו מסוניית הגמ' (מולין קל"א) כבר תירץ הקה"ח וקלסיה בעל הנהיבות דשאני בזמנן שאין לו חובעים דפטור הנהגה רק היכא דמשתרשי ליה פ"י שגם עתה המעוה בידו חייב ולהכי באגס המלך גרנו חייב לעשר דהא מתהנה ממש והקשו החס"י א"כ באגל מהננות כהונה ג"כ משתרשי ליה דהיה לו לקטו מאכלים ונשאר המעוה בידו א"כ עדין הם בעין ע"י תירצו דיוכל לומר הייתי מתענה א"כ על מה שאכל ואינם בעין פטור מסוס דהו"ל זמנן שאין לו חובעים אבל בשאר זמנן כיון שנהנה מחבירו ואין הוכחה במחל לו וודאי לריך לשלם כפי שנהנה ויש לו לשלם דמי עמור בזול כו"ה"ר לריך לשלם שלש פחות א"כ השתא מסולקים כל הכחירות והקושיות בענין זה.

ועתה נבא לנידון דידן בדבר המנוונות כיון שהיתה יתומה קרובה עניה ווראי כיון למלוה והיא פטורה מלשלם והיינו ממש שו"ה הר"ף ז"ל ודברי השו"ע יו"ד סי' רנ"ג הולם בענין חביעה שחובעת שכן פעולה שהיתה משרתת בניה כשפחה ודרך כלל השפחות מוקבלות לבד מונונות והלבשתם עוד כהן מונונים א"כ משהגדילה שהיא ראויה לקבל מונונים לבד הצרכותיה לכאורה חייב לשלם דהא מבואר בחו"מ סי' רס"ד ס"ד בהג"ה וכן כל אדם שעושה פעולה או טובה לחבירו לא יוכל לומר בחנם עשית עמדי אלא לריך לשלם שכרו ובאמת מלאתי מפורסם בספר דברי גאונים בסם בית יהודה האו דינא לריך לומר ח"ל "וכבר אירע מעשה פעם ושהם לפני מוריניו הרב"ג מו"ה חסדאי ז"ל שכל לפניו משרת אחד שהיה אצל בעה"ב ולא פירש עמו שום שכר בשעה שכתבם לשרת ובאשר ראה ללאת שאל ממנו ליתן לו שכר ערמו והב"ש השיב כי אדעתא למיחב ליה לחם לאכול וכו' היה עמו ואילו היה שואל ממנו שכר אחר לא היה מוקבלו וחייב מוריניו ז"ל לבע"ב ההוא לשלם שכרו כפי מנהג המדינה שהגילום לפרוע שכר המשרתים כי חוקה אין אדם שיובר חבירו בעבור לניומ"ה עכ"ל ולכאורה יש להקשות ע"י מוכ"ק (כו) "לדידי בני לי בנטירא בר זוזא" אלמא מני א"ל דאילו לא היה מנדיר אותו בנדר אבנים היה מסתפק בנדר שכל א"כ ה"ג נימא הכי ויש לחלק ולומר דשאני ההם דחבירו לא הכר כלום דלא"ה היה לריך לגדור שדהו א"כ כל הכי חייבא מסוס דנהנה ועל הנאחזי יש לו להשיב שהיה מסתפק בפחות כדק"ל באמת לענין הבהמה דמשלם מה שנהנית דרך דמי עמור בזול לריך לשלם אבל משרת הלא חבר הוא דעובד עבודתו ומעריית הרבה ערמות חסובות בזה ח"א לומר לדידי בני לי בפחות דהרי הוא מעריית הרבה יותר משאר משרת פחות אולם יש לאמוד כמה היתה פוחתת מבעריותה לעבוד אצל דודה מלעבוד אצל האחים ואחרי הנכיון הזה לריך לשלם כפי מנהג המדינה כללע"ה.

אברהם דוב בער ריינין החופ"ק הנ"ל בעהמ"ה שו"ת בת עין.

ב"ה קורעניץ סי' ד' (שו"ת בה"י מכירה).

שאלה בשאלתי הלכה למעשה באחד שקנה בחבירו יער, ועשו ביניהם עד המכירה, חווה כדת, ואח"כ יצא סיכסוך בין המוכר והלוקח שהמוכר טען שלא מכר לו רק הקרקע של היער ולא העצים, והלוקח טען להיפך שהוא קנה הוקא העצים ולא הקרקע של היער.

תשובה הגה ראיתי לאחר מונחברי הזמן שמעשה כבר היה לעולמים וילא הדין
 'מנ"ד' אחד שבאמת עפ"ד הורה נקרא יער תמיד הקרקע של היער והוא רח"ל שכן הוא
 כמו שכתוב "וא ירגנו כל עלי יער", או שכתוב "יער וכל עץ בו" מזה רח"ל שהעלים
 אינם נכללים בכלל יער, אם לא שנאמר הדמים מודיעים, ולענ"ד הא יש משנה מפורשת
 במוס' מעילה פ"ג משנה ח' המקדים את המורש מועלין בכולו, ופירשו החוס' והרע"ב
 הרגום יער מורשא עכ"ל, ולשון הרמב"ם פ"ה מהלכות מעילה הלכה ח' המקדים את היער
 מועלין בכולו, וכונת המשנה בהלשון "בכולו" והל"ל "מועלין בו" ע"ז ליון התוספות על
 אחר ח"ל עמ"ס בשם החוס' במו"ד בדבור מועלים בהם וכו' עכ"ל התוספות וכחנתי על
 הגליון מוכרז כונת התוספות שכוונתו לבאר לנו מאי מרבה התנא במלת בכולו דהוא"מ שבלשון
 יער שהקדים המכון רק על העלים, אבל לא על עץ הקרקע, או בהפך, לכן כתבה
 המשנה "בכולו" שבלשון הזה נכלל העלים וגם הקרקע נופא שאם הלש חוליא ונהיה ממונה
 לשו"ת דחייב, הרי חזין מפורש שבלשון יער נכלל הקרקע והעלים, ואף שבלשון הורה
 מושמע שולח יער רח"ל על הקרקע כנ"ל אבל בנדרים הולכים אחר לשון בני אדם
 כידוע, ולענין מכירה ג"כ הולכין אחר לשון בני אדם כמו שאיתא במו"מ סי' רט"ז ס"ק
 ח' ח"ל המחבר, וזה עיקר גדול בכל דברי משא ומתן הולכים אחר לשון בני אדם באותו
 מקום ואחר המנהג עכ"ל המחבר, ולפי"ז כיון שבעה"ט אלה נקרא יער בלשון בני אדם
 דוקא העלים ולא הקרקע לכן שקר טען המוכר ברק הקרקע מכר לו ולא העלים כיון
 שכתוב בהחזקה בהם "יער", וזה אינו שייך לדין המוכר את השדה שמכר גם את האילנות
 והקדים את השדה הקדים גם את האילנות בלשון "יער" שאני כמיכן.

אולם מלאמי בתוספתא פ"א דמעילה ט"ז כתוב דין המשנה בלשון אחר, ח"ל
 התוספתא פ"א סי' י"ב הקדים מורש לקורות מועלין בקורות ומועלין בשפוד (בהגהת "הור
 הגזו" איתא הגירסא "בשפוד") ובמזמון עכ"ל.

ובאמת לפני יודע כונת התוספתא אם כונתה שהקדים את המורש וכתבם הוא רק
 לקורות, ולא עץ הקרקע, והקרקע נבאר ברשות המקדים, או כונתה שהקדים מפורש
 לקורות שאמר בפיו לקורות, ואז דוקא אין הקרקע בכלל אבל אם אמר יער בהם אז
 הכונה על העלים והקרקע ביחד, ובאמת מלשון הרמב"ם בהלכות מעילה הג"ל מושמע
 שהוא יפרש התוספתא כמו לשון המשנה שאמר בהם יער מפני שלא מצינו בחבורו שום
 חילוק בענין הקדש "יער", רק לפי"ז מוכרחים אנו לומר שקדושה היער אינו חל אלא על
 הקורות והגידולים שלהם לא כמו שכתבתי לעיל בזה"ל התוספות שהקדש חל גם על
 עץ הקרקע, ובאמת איתא בב"ס תמורה דף ל"א ע"ב על המשנה הקדש ברוך הבית חל
 על הכל, ומפ"ש בש"ס ט"ז על הכל לאהוי מאי אמר רבינא לאהוי שפוי וגיבא עכ"ל
 ומפרש ט"ז בבב"ס ד"ה "לאהוי" ומיירי במקדים את המורש לפי גרסת השמ"ק והל"ק, וזה כונת
 הרמב"ם בעת שכתב לשון המשנה במועילה ומועלין בכולו מסיק בין באילנות בין בכל קן שבראש
 האילנות או בביניהן, ובאמת יש לעיין מדוע לא כתב הרמב"ם דברי הש"ס תמורה הג"ל השפוי
 והגיבא, ואולי הוא בכלל שכתב בין באילנות כונתו כל מה שיש באילן אסור, ולפי"ז ל"ש דברי
 התוספות במועילה שנעלם ממנו דברי הש"ס תמורה ל"א ע"ב הג"ל שלפי דברי הש"ס ט"ז מרבה
 בהמלה בכולו קאי לא על הקרקע נופא רק על האילנות ביחודי הקרקע כנ"ל "שפוי וגיבא" ולפי
 דבריו אלה נבאר לנו המקורה לענין עץ הקרקע אם הקדים בהם יער ושקר חוליא ונהיה ממונה
 שלפי דברי התוספות בודאי חייב כנ"ל אבל לפי התוספתא דמועילה ולפי דברי הרמב"ם יש
 לעיין בזה, וזה משוב הודתי השע"ה לכתוב את חות דעתה הגדולה בזה.

משה אהרן כעלדמאז אבדק"ס כורעניץ יצ"ל.

ב"ה קוטנא סי' ה' (ישוב דברי הרמב"ם ז"ל).

ברמב"ם (בפ"ב מה"י שבת) פליגי הרמב"ם והראב"ד דש"י הרמז"ל דמחמם את המתכות כדי לצרפו הייב משום מבעיר ושי' הראב"ד דאין במתכות משום טבעיר רק משום מבשל ובאמת שי' הרמז"ל בעצמו לעיל בפ"ט דיש במתכות גמי משום מבשל (ודברי הה"מ דכתב דלדעת הרמז"ל אין במתכות משום מבשל חסוה).
וליישב דברי הרמז"ל מקו' הראב"ד למה לא כתב כאן דמוחיב גמי משום מבשל גם חסוה למה הרמז"ל דס"ל כר"י במשאל"ל למה בעי כוונה ללרף כמו שהמה הראב"ד גבי כיצוי קשה גמי גבי מבעיר נראה לפענ"ד לפי מה שהבדיל כ"ק זקני הנאון זל"ה בספר ישועות מלכו בזה"י שכתב דברי החוס' שכתבו דאף לר"י דמוחיב במשאל"ל מ"מ צומד לר"ך דיהי' לר"ך לעזים דר"א לחייב בפעולה אחת ב' רק ע"י כוונה לכך והכוונה מולקת הפעולה לחייבו ב' ע"ש ח"כ ים לומר דבאמת שי' הרמב"ם דיש במתכות מושם מבשל וזה עיקר מלאכתו כמנ"כ בפ"ט וכדי לחייבו גמי משום מבעיר בעי כוונה ללירוף כמו החס' גבי צומד ולר"ך לעזים וכן הוא שי' הרמז"ל (פ"ח מה"י שבת) אף דס"ל כר"י ח"כ מיושב דברי הרמז"ל מדבעי כוונה ללירוף ח"כ כוונתו דחייב גמי משום מבשל.

ובזה יתפרשו דברי הש"ס (שבת ע"ד) כמון צומד גבי שדי סיכתא לאחויא חייב משום מבשל פשיטא מהו דהימא לשרורי מנא קמטון קמ"ל דרפוי מרפי והדר קמטו וע"ש במופרשים דבאמת מוטון להרזוי' אבל כבר עמדו רז"ל לר"י דמוחיב במשאל"ל למה באמת בעי דיתבון הרי הוי פס"ר ע' בחי' הרמב"ן ולפ"י נחא דהרי מוצא דהשגות הראב"ד כיון דסיכתא זה היינו של ברזל ח"כ באמת ים בו גמי משום מבעיר ואי קמטון דווקא לשרורי דהוא לזרפו ח"כ ח"כ לחייב משום מבשל דהרי הוא רק פעולה אחת ולכן בעי דיתבון להרזוי'.

והנהגה לכאורה פלוגתא הרמז"ל והראב"ד ז"ל אי ים במתכות משום מבשל או מבעיר הוא פליגתא בירושלמי בפ"ב שבת דהמן הן הבעיר ובישל בב"א לת"ק חייב ב' משום מבעיר ומבשל ולר"י יודא מוכס מבעיר דווקא ולר"י יוס' משום מבשל וכבר חסוה מפרשי ירושלמי כיצד אפשר שיהי' מבעיר ומבשל ביחד הרי תקף בהבערת העזים מחייב משום מבעיר והביטול בא רק בבליט ביטולו ול"ל דלוידי' במבעיר נחלה של מתכות דהרי לשי' הרמז"ל אינו בא מחייב רק בביטול ללרף ולו ים כבר חייב ביטול ושי' הרמז"ל כת"ק דיש בו משום מבעיר ומבשל ושי' הראב"ד כר"י דיש בו רק משום מבשל ולא משום מבעיר.

ובאמת ים לבאר פלוגתאם לפ"ד הישועות מלכו הנ"ל דר"א לחייב בפעולה אחת על ב' והנה בירושלמי שם פריך לר"י יוס' למה אינו מחייב משום מבעיר הרי ללמוד על כולן ילא יע"ש בפנ"מ דמופרש דיותר ים לחייב משום הבערה דמציבא בהדי' [וע' יומא ל"ד חוד"ה רבי דהבני תמיד כל שחר ים להם מעלה על של ציה"ש בסביל דמחיב בהדי' אף דהם גמי מולדוריתא וידוע דהרמז"ל קורא לדבר שלים בפירוש בחורה דברי קבלה אף דהוי מד"ת] ח"כ יוס' ים לחייבו משום הבערה דהוי מפורש בחורה ורבי יוס' [לפי הגהת מפרשי הירושלמי הוא ר"י התנא] לבי' דס"ל בפ"ק דיבמות הבערה ללאו ילאה וזה דהגריבה החורה למעט שריפת ב"כ בשבת הוא משום מלאכה מבשל ח"כ לדודי' גמי מבשל מוצא דהוא מלאכה דהרי ים קרא מפורש למעט שריפתה בשבת וכיון דלדודי' הבערה ללאו ילאה יותר ים לחייב משום מבשל.

ובשיטת ירושלמי הו' דב' מלאכות בפעולה אחת יש לזל בהר דכתיב בהדי' יש ליישב מה שהקשה ארומ"ר ז"ל בגלגל טל במלאכה קולר על דברי חס' הג"ל דנומ"ר ולריך לעי' בעי' לריך לכך אפי' לר"י והרי בירושלמי מובאר דמחייב ב' אפי' בא"צ לעי' בשלומא בלא דברי החס' ז"ל דאפי' כר"י אבל לר"י חס' קשה כמאן חס' הוא בירושלמי ולפענ"ד נראה לפ"ד הישועות מלכו הג"ל דא"א לחייב ב' בפעולה אחת מבלי כוונה [וז"ל לפ"ד בירושלמי הג"ל דיש למלאכה טעם מעלה למלאכה קולר דהרי ב' בהר נקרא נמי זומר טעם לא קולר] ולפי ש' בירושלמי דתלי' בכתיבא בהדי' ז"ל דתלי' בפלוגתא ר' ישמעאל ורע"ק בכמה דוכתי' אי קרא דנחריש וקליר השבות קאי על מלאכה שבת להחיר חריש וקליר של מלואה אי דלא איירי בשבת רק לענין חס' שביעות דלר"י מלינו נמי למלאכה קלירה מפורש בקרא דהוי מלאכה [וע' שבת ע' דבטי למילף מזה חילוק מלאכות] והנה לפי ש"ס דין במנחות להלכה דקלירה העומר אינו דוחה שבת א"כ חריש וקליר לא איירי במלאכה שבת א"כ קלירה ל"ה כתיבא בהדי' להדי' בעי' כוונה לעי' אבל לר"י בירושלמי ברה"פ פר"ק ובמגילה כ' דמשמע דאפי' לרבי דנקלר ביום כשר נמי קלירה העומר דוחה שבת א"כ קלירה כתיבא בהדי' ושפיר לא בעי' לריך לעי'.

וע' בישועות מלכו הג"ל דמחרן קו' הרמב"ן (שבת ע"ה) דפריך בש"ס ולחייב נמי משום נט"ש וחירן בש"ס דל"ג ל"י והקשה הרמב"ן עכ"פ קשה לר"י למה א"מ ב' ותיירך דהרי אפי' לר"י בעי' ניח"ל וכוונה לכך דהרי א"א לחייב משום פעולה אחת משום מפרק ונט"ש ולפי' מיושב קו' החס' שם ד"ה עפי' דהקשו הרי לר"ש מוקלל בחבורה חייב ול"ב מלאכה מחשבת ולמה פוטר כאן משום נט"ש מנעם מלאכה שאל"ג ולפי' ניחא דהרי הכי אף לר"י דמחייב במשאל"ג נמי בעי' לריכה לגופה דלחייב ב' א"כ לא עדיף לר"ש במקלל בחבורה מלר"י בכל מלאכות שבת אף דמחייב באל"ג מי"מ לחייב ב' משום פעולה אחת בעי' שיהי' לריך לה.

ובזה מיושב קו' המוהרש"א שם על קו' החס' דלחייב נמי בלידה משום נט"ש והקשה הרי כבר הרצו בש"ס דלא ניח"ל ולפי' ניחא דהרי באמת לר"ש דמוקלל בחבורה חייב ל"ב לריכה לגופה כקו' החס' ורק מנעם דא"א לחייב בפעולה אחת ב' בעי' לר"ש בחבורה לריכה לגופה אבל כ"ז בפועל דמופרק ונט"ש באין ביחד אבל בלידה ונט"ש הרי אינו באין ביחד דעל לידה מחייב היבך ועל נט"ש רק ביבם ככלע ובכה"ב שפיר מחייב ב' לר"ש דל"ב בחבורה מלאכה מחשבת.

ובזה מיושב קו' הרב מלאהי ז"ל בקו"א לרב דכ"ל כר"י במשאל"ג למה בעי' לדידי' דמחייב בבוטע נמי משום לובע דניח"ל בכך הרי מחייב נמי באל"ג ולפי' ניחא דהרי לרב אף משום לובע מחייב א"כ א"א לחייב ב' בלי כוונה לכך ולריך לכך ופז' מיושב קו' הרמב"א בריש פ' שמונה טרלים על ב' רכ"י דפי' בחובל בהן מחייב משום לובע דהרי לרב רק משום דניח"ל דליתווס דמיו' דלחכמו מיני' וזה ל"ש בחובל ח' בדרים ולפי' ניחא דרק התם דלחייבו ב' בעי' ניח"ל אבל לא לחייבו הדא ויש להאריך כי הוא כלל גדול בשבת.

ב) לא יכולנו לעמוד ע"ד הרב הג' מוהר"ש ז"ל הלכותאן שטמוד על דעתו בשב"ת שמועה בפה ל"ה חלל איסור דרבנן ומצוה במילה איסורו מחשבת לילאכה דבר שהיה להיפך מדברי המנ"א סי' שכ"ח סי"ג יע"ש.

בשם ה' ובעזרתו ית"ש ווארשא סי' ר' (ישוב דברי הרמ"ה ז"ל).

שיבט"ס לכבוד אהובי חתני הרב הגאון חריף עצים ובקי נפלא איש אשכולת בפעולות ופדות לו עשר ידות וכו' מו"ה אברהם נתן סליטא עלבערג אבד"ק סאניק.

אחד-ש באהיר, בהיותך במחיצתי הצעתי לפניך קושייתי ע"ד הרמ"ה ז"ל בשור חורב
סי' ל"ו והובא בסמ"ע שם סק"ד ובשי"ך סק"ו דאפילו פסולין באו רק לראות אם
העידו עמהן בב"ד עדותן בטלה, וקשה משבוצות ד"ל ע"ב וכן עד שיודע בחבירו
שהוא גולן מנין שלא יצטרף עמו ת"ל מדבר שקר, ופירש"י אע"פ שעדות אמת שגורם
לפסוק דין ע"פ שנים עדים ואין כאן אלא עד א', והא כשמעיד עם גולן בב"ד
לרמ"ה עדות בטל ואין כאן שום עד כלל וגורם לפסוק דין בלי עד כלל.

והנה אחר נכונתך מביט, מלאתי שגגה בזה דו"ו הנאון מאור הגולה מופת
דורו רבי יוסף שמואל הלוי לגדא זוקל"ה אבד"ק קעמפנא בע"ס משכן שילה, ותי'
לרמ"ה ז"ל באמת י"ל כן בש"ס שגורם להוציא ממון בלי עד דכל עדות בטל ואין כאן
אפילו עד א', וכי הרמ"ה אגוד בפירש"י, ד"ל דרש"י ז"ל לס"ל כרמ"ה עכ"ל.

אכן י"ל עוד דהא דין קרוב או פסול העדות בטל באמת הוא כמזה"כ, דבאמת
יש כאן עדים כשרים ומה טעם לבטל כיון שיש כאן פסול (ולראשונים ז"ל הטעם רק כיון
דכשרים כוונת עם פסולים הוה כפסולי) וי"ל נהי דמורה בטל עדות שנמלא בם קרוב או
פסול היינו דוקא קרוב ופסול שנפסל בב"ד וי"ל דין לפסולו דמיון לקרוב, משא"כ בשבועות
שם מייירי שלא נפסק דין לפסולו, דל"כ לא ה"י ב"ד מקבלין עדותו רק שה"י נודע לעד
כשר שהוא גולן ומלך עמו עובר על מדבר שקר תרחק, וי"ל גולן שלא נפסל בב"ד
אינו מבטל עדות, אכן באמת לק"מ דבאמת י"ל כמ"ס בש"ס שגורם לפסוק דין ע"פ עדי'
ואין כאן עד כלל שגולן זה מבטל כל עדות וקשה רק לרש"י שפירש שאיכא רק עד א',
ולרש"י לשיטתו לק"מ דשפיר פירש כן ועיין מכ"ה דף ו' בחוס' ד"ה אגור רבא דלפירש"י
קרוב או פסול פסול רק כשמעיד תוכר"ה, א"כ שפיר פירש"י כשהעיד עד פסול וכשר בא
אחכד"ד לדרך אחר גורם מדבר שקר תרחק להוציא ממון ע"פ עד א', דע"א נשאר כיון
שמועיד אחכד"ד אין מבטל, ובאמת אלו ה"י תיכד"ד אין עדות כלל ורש"י פ"י רק אף אם
ה"ל שמועיד אחכד"ד עושה שלא ע"פ דין דע"פ אין כאן יותר מעד וז"ב ורמ"ה ז"ל
גופא ס"ל כרש"י דפוסל בעדים רק כמעיד תיכ"ד והבן.

חותנך ידיך צבי יחזקאל מיכל'זאהן בועד הרבנים דפה.

ב"ה ווארשא סי' ז' (הערות בשע"ת).

(א) בשע"ת (שנה ס"ו ח"ב סימן י"א) הובא מה שכתב הרמב"ם פ"א מהל'
רוצח שמוחר לחתוך העובר כדי להציל האב והוא משום שהעובר הו"ל רודף ומצוה
להרגו והקשה בשע"ת ואמאי לא כתב הרמב"ם כמו שפרש"י בסנהדרין (דע"ב) שעובר
ל"ה נפש ולכן מותר להרגו ועוד קשה להלן כתב הרמב"ם שאם יצא ראשו אסור להרגו
(ול"ה רודף) לפי שהוא טבעו של עולם א"כ קשה אמאי הו"ל עובר כרודף והלא הוא
טבע העולם וקושיות אלו נמצאות בגוב"ת ה"מ סימן נ"ט והנה על קושיא א' כתב
הגוב"ב לחרץ ע"פ דרכו אבל על קושיא ב' כתב שלא נתבררו אצלו הדברים והנה
מה שכתב בשע"ת מה שכתב הרמב"ם והוא טבע העולם הוא טעם אחר ממה שכתבה
הגמרא סנהדרין (ע"ב) "מן השמים רדפי לה" היא חידוש גדול ואיך לא ראה מה
שכתב בס"פ במקומו דהיינו דף עכ"פ יש כצ"ה לפרש דברי הרמב"ם ובפרט שדבריו
הובאו בשו"ע ה"מ שכל בית ישראל נשען עליו.

אכן נלמד"ה הרמב"ם לשיטתו זקק לומר שמוחר להרגו מפני שהוא רודף ע' רמב"ם
הל' מלכים שכתב בן נח העוסק בחוריה אי שבת ביום הסבת כושראל חייב מיתה ולא
נהרג (ממוס) וכתב הלח"מ כה"ה קשה לו להרמב"ם קושית התוס' סנהדרין נו' א"כא מורי
דלישראל כרי ולגברי אסור ומה שחידשו בתוס' דל"ס כלל זה בדבר שהוא מלוה לישראל

לעשות ל"ג ליה להרמב"ם ולפיו כ"ל שהוא רק מדרבנן עיי"ד והנה בחומ' הקשו א"ר אפ"ל שכן נח מוזהר על עוברים ולא ישראל והירלו שישראל לא נהרג ומ"מ אסור לו להרגו והקשו שוב מישראל שמוזהר להרגו העובר כדי להגיל האם וכן נח אסור לעשות כן וחירלו כאן שאני שמוזהר להגיל א"כ לגברי ג"כ מותר להגיל האם והנה לפי מה שכתב הלח"מ ל"ם להרמב"ם חידוש הראשון וז"ל לדיוה דלגברי ג"כ שרי להרגו העובר כדי להגיל האם ולפ"ז א"ש מה שכתב הרמב"ם מפני שהוא רודף כדי להחיר אלל גברי דא"כ אסור ג"כ לגבי ישראל משום מני חיצא מידי והנה בסנהדרין (ע"ב) הובאה המענה ולא ראשו אסור להרגו שאין דוחין נפש מפני נפש וע"ז פריך הש"ס והא הו"ל רודף ותירן וכן השמים רדפי לה וקשה א"כ ל"ל הטעם שאין דוחין נפש מפני נפש וכדי ליכב ז"ל נהי שאינו רודף במויד כ"א מטבע העולם מ"מ היה נהרג בשביל האם אלמלא שאין דוחין נפש מפני נפש ולפ"ז א"ש מה שכתב הרמב"ם בתהלה לפי שהעובר הוא רודף ול"ק הא מנמיס רודפים אותו שהרי עובר אינו נפש כח"ס רב"י א"כ ל"ש לומר אין דוחין נפש מפני נפש ונלענ"ד שזה החכוון ג"כ הכמ"ע סימן חכ"ה ול"ק עליו קושית הט"ז מותר סנהדרין עיי"ד האחד שלפי תירוק השני של החומ' א"ש בעובר לא מקרי נפש והבי' הלא הכמ"ע כתב לפרש דברי הרמב"ם וקו"ע ולדיוהו ע"כ ז"ל בעובר ל"ה נפש ול"ם לגביה אין דוחין נפש והבן.

ר"ע פח"ט חו"מ סימן חכ"ה וכ"כ הפא"י אהלות פ"ו שמוזהר להרגו הולד לאחר טולא רחש בענין שאם לא יתגברו ימותו שניהם וגרלה שלמדו זה מלויא לפי שאין דוחין נפש כו' לומר במשפטים את הולד לחיים והאם תמות אלל בלח"ה מותר להרגו וקשה לכאורה עכ"פ ל"ה רודף ואמאי מותר להרגו ול"ל עכ"פ הוא רודף מן השמים ולכן בכה"ג מותר להרגו מנמיס דבלח"ה מות ימות נמלא לפ"ז מה שכתב הרמב"ם א"ס יאל ראשו אסור להרגו מיירי כשהולד יכול לחיות ולפ"ז א"ש מה שכתב בתהלה שמוזהר להרגו מפני שהוא רודף דקו"ל (משילא ד"ו) שהעובר מה בראשונה וממילא כאשר לא יתגברו ימותו שניהם ואל"כ א"ש שמוזהר להרגו א"ש שהוא רודף מן השמים כנלענ"ד לפרש בעז"ה.

(ב) ש"ם (שנה י"ד ח"ב בהוספה שער שלום אות ב) פשיטא ליה להרב שהעושה כשפים בשבת ומטלא שדה קישואין כסנהדרין (דס"ד) חייב משום זורע ונוטע ואח"כ כשעוקרן חייב משום קוצר.

וגלענ"ד שו"א ודאי' לדברי מלויא בסנהדרין (דק"א) לוחש אדם על נחשיכי בשבת וכו' רש"י כדי שלא יזיקו ואין כזה מנמיס לידה וקיימתי מהכרח דנפשי ואח"כ ראונו במענה ברורה במקומות שכוונת רש"י הוא א"ש ש"י הלחש אינו יכולים לזוז ממקומם מ"מ ל"ה חלוף שבת לפי שאין זה מלאכה טבעית ופשיטא שמלאכת לידה לא נעשה מנמיס וקצירה ולכן ל"ה כאן חילול שבת מזה"ה כיון שלא עשה מלאכה טבעית.

(ג) ש"ם (שנה י"א ח"ד סימן ט"ז) כתבתי בן נח נדון בע"א ודיין אחד דווקא לאחר בית אבל קודם לזה היה נדון בבי' עדים וג' דיינים ע"ש.

הא"ר ראונו שו"א שהרי בסנהדרין (נ"ז) למדו דבני ע"א מודכתיז בפי' נח וניד ח"ט מזהר מפני שזה היה נדון קודם ח"ט ומבין י"ס לכתוב ג"כ מה שכתב שם (ח"ב ס"י ע' אות ד') נדון בע"א היינו עדות מיוחדת אלל לעולם לדין ב' עדים אכן ז"ל דא"כ ל"ס לומר מיד איש והבן, ומה שהביא מנמיס החינוך (פ' אחרי) שלריך ב' עדים לענ"ד אפ"ל דקאי על עדות דין דהיינו נעשה מאורסה שנכנסה לחופה בענין שב"ג נדון בדיוא דין כמזהר בסנהדרין שם וע"ז כתב שפיר החינוך שלריך ב' עדים וחולק על רש"י שח"ל הלא ש"א ומיוסב כזה החינוך בפי' יתרו שלא הוזכר ב' עדים שהרי התם קאי על ע"ז והתם

אינו נידון בדיוק רידק, ומה שהביא מר"ש ב"ק כ"ג ב' עדים ל"ד כלל שהרי ההם מיידי
לענין מומין שאין מויליין מומין כ"ה בב' עדים.

(ד) בקידוש לבנה אנו מחפלים שיהי' אור הלבנה כאור החמה כמו שהיתה
קודם מיעוטה ולכאורה הוא שפת יתר ומה נ"מ לנו מה שהיה כבר ולא היה תכלית
הוסיפו זה על לשון הכתוב והיה אור הלבנה כו'.

וה'ענין לפרש עם מה שכתב הלח"מ פ"ח מהסוכה ה"ז לפי דעת הרמב"ם דס"ל
בשמואל אין בין עוה"ז לימות המשיח אלא בעבור מלכות בלבד ל"ל מה שהבטיח הנביא
שלעמיד לבא יתגדל אור הלבנה קאי על עולם הבא אבל לא על ימות המשיח שהרי אין
לנו סימני בטבע גדול מזה כאשר ישתנה אור הלבנה עי"ד אכן לענין אפ"ל שקאי שפיר
על ימות המשיח ומו"מ ל"ה כנגד הטבע כיון שבתחלת הבריאה היתה הלבנה מוארה כמו
החמה ואין זה אלא כמחזור עברה ליושנה ולכן מהא דהיא בחלק דלשמואל קאי על
עולם הבא שהרי לשמואל לא יהיה אז שום סימני אפ"ל ש"ה כנגד הטבע ולפ"ו א"ש
בקדוש לבנה שאנו מחפלים על בראה משיח כמבטח הלשון ויתקיים בנו ובקבו א"ח ד'
ודור מלכא ולכן א"ש מה שאנו אומרים כמו שהיתה קודם מיעוטה כדי להורות איתנו
דעת שהגדלת אור הלבנה אינה אלא כמו חזרה לבמות שהיתה בתחלה ומש"ה ל"ח סימני
בטבע וכן מאלד.

ב"ה ראדום סי' נ" (חידושים שונים).

(א) הגאון רע"א ז"ל בדו"ק גיטין ל"ב הקשה קושיא עצומה על הר"ן ז"ל
בה"ק דפסחים שכתב דבטול חמץ דהיא מתורת הפקר אינו יכול לבטל ע"י שליח.
שהרי אם אמר לחברו הפקר בכסי אין בכך כלום ע"ש בסוגיא עריכה תמורה דף י"ד
דאיתא שם על הא דאיבעיא רמי בר חמא אי מקדיש עושה תמורה או מתכפר עושה
תמורה, אמר רבא א"כ מצינו דצבור ושותפין עושין תמורה כגון דשוו שליח
לאקדושתה, הרי מבואר להדיא דאפשר להקדיש ע"י שליח והגיה בצ"ע.

וגרררה לי לישב בע"ה בעיני טעם, דהנה בב"מ דף ח' היתה אמר רבא לעולם איתא
לך המנבזה מוילא לחברו לא קנה חברו, והבא היינו טעמא מבוס מנו דוכי לנפשיה זכ'
נמי לחבירו, הדע שאלו אמר לשליח לא וגמב לי פניו ואלו שותפין כנגבו חייבין, ופירש רש"י
ז"ל בחד הוילא מרבות בעלים לדעתו ולדעת חברו ע"ש גרררה מזה דעת רש"י ז"ל
דסברת רבא אף היבא דלא מלי להיות בלוחו כל חברו כמו בשליחות לד"ע אפילו הכי היבא
דחא עביד לדעתו ג"כ מלי להיות בלוחו כל חברו, ועיין בקד"ח סימן כמ"ח ס"ג ב'
שביאר קן בדעת רש"י ז"ל, וא"כ בהמנבזה מוילא לחברו אף דלא קנה חברו היבא
שהנבזה רק לדעת חברו, אבל היבא דוכי לנפשיה ג"כ היינו דוכה לדעתו ולדעת חברו
קנא שניהם.

ורא"ב מיושב קובית הגאון דכונה רבא במאי דאמר כגון דשוו שליח לאקדושה
היינו שאמרו לאחר מהסותפין, וא"כ כיון דלענינו יכול להקדישו יכול להיות שליח בעד
חבירו ורבא לשיטתו בב"מ דביבד דשותפין כנגבו חייבין אף היבא שאתר הוילא מרבות
בעלים לדעתו ולדעת חברו, אבל היבא שהשליח אין לו חלק בזה אין יכול להקדיש הו
להפקיר אף בתורת שליחות כסדרת הר"ן ז"ל, ומיושב קובית הגאון ז"ל, ועיין בהוס' ב"מ
ד"ה שותפין, ומדבריהם י"י בהמה חולקים על סברת רש"י ז"ל, שהמה פירשו דהא
דאמר רבא שותפין כנגבו שהוילא שניהם ולא אחד לדעתו ולדעת חברו.

ובסדרת רש"י ז"ל גרררה לי לבאר דברי הגמ' ר"ה כ"ט ע"א, דהיתה כס על
דהיתה במתנתין מי שחלו עבד וחלו בן חורין אינו מוילא לא את מינו ולא את שחלו

מינה ואמר רב הונא ע"ז ולעלמו מוילא, אחר ליה רב נחמן מ"ש לאחרים דלא דלא אחי לר עבדות ומפיק לר חירות לעלמו נמי לא אחי לר עבדות ומפיק לר חירות אלא אחר רב נחמן חף לעלמו אינו מוילא, וכחכ כיום הרועה דסברת רב הונא דלעלמו מוילא משום דאל"כ ה"ך יכול להוילא ע"י אחר הא מלתא דלא מלי מלי עבד לעלמו לא יכול לעשות שליח, אלא ודאי לעלמו ג"כ מוילא כן הוא בסדרת רב הונא, וא"כ קשה לרב נחמן דסובר דחף לעלמו אינו מוילא וא"כ איך יכול להוילא ע"י אחר, אולם לסדרת רש"י יומא דרב נחמן סובר דאחר כיון דהוא מוילא לעלמו הוא מוילא ג"כ החלי עבד וחלי כן חורין ונראה דבסברא זו פליגי רב הונא ורב נחמן וא"כ כיון דפסקין כרב נחמן דאינו מוילא חת עלמו מוילא מוכרח כסדרת רש"י ז"ל ה"כא דעבד לנפשי ולאכרו יכול להיות שליח ונכון בע"ה.

(ב) ה"פ"ס ב"י סיו מהלכות סנהדרין הקשה על סתירת התוס' יבמות דף פ' ד"ה בעשה דכתבו שם דלא חשוב התראת ספק היכא דאגלאי מלתא למפרע שהוא גדול בעת התראה ובגדה פ' יוצא דופן דף מ"ז ע"ב ד"ה ר' יוחנן גראה דלא סבירא זה החילוק שכתבו שם לישב הקושיא אמאי ס"ל לר' יוחנן ור"ל במופלא הסמוך לאיס שהקדיש ואכלו אחרים דלוקין, הא הוי התראת ספק שמא לא יביא ב' שערות בזמנו ולא יהיה מופלא סמוך לאיש, ותימצו כי אזלינן בתר רובא ורוב אנשים סביאין שערות בזמנו יום י"ג שנה ויום אחד ע"ש, ולסברת התוס' ביבמות לא צריכין לזה הלא התראת ודאי הוא אם יביא השערות בזמנו כי אז אגלי מלתא למפרע שהוא מופלא הסמוך לאיש והניח בצ"ע.

והרעתי העניה נראה דהתוס' לא סתרי אהדדי, ודבריהם נכונים דהנה ציבנות ל"ה איתא פלוגתא דר' יוחנן ור"ל החולק לנועזרת והפילה דר' יוחנן סובר דאמרינן אגלי מלתא למפרע דלא הוי ולד והוי חליה מעליה, ור"ל סובר דלא אמרינן אגלי מלתא למפרע, ובהוס' שם כתבו בטעמא דר"ל משום דחין ספק זה ראוי להתכרך עכשיו, לא כה"נ שכתב בטעמא דר"ל דלמא בעה החליה הוי בר קימא והוי ולד גמור אלא שאח"כ גרס לה איה דבר שהפילה, וא"כ לסדרת התוס' חף שהיה בעה החליה לא ולד גמור אפ"ה אינו חליה משום דהשתא הוי ספק ואגלי מלתא למפרע לא אמרינן ולשיטתו ודאי הוי מופלא הסמוך לאיש התראת ספק כיון דעתה לא נהדר ואגלי מלתא למפרע לא אמרינן וכל קושיא התוס' הוא לר"ל דסובר התראת ספק לא במה התראה ולדידיה הקשו שפיר דהוי התראת ספק כיון דלא נהדר ואגלי מלתא לא אמרינן ונכון בע"ה.

מרדכי צבי ה"ר ווייסמאן מראדום.

ב"ה ווארשא סי' ט' (הערות שונות).

(א) בבב"ה (מצוה צ"ט) העיר לשיטת הרמב"ן (וכ"ה שיטת הרמב"ם) ז"ל שהפעיל שהיה לובש הכ"ג היה לו כנפים ולא מצינו דהיה בו ציצית א"כ למה לא אכרינן בערכין (ג.) סד"א הואיל והכ"ג הלך בשעת עבודה בלא ציצית לא לחייבו בציצית קמ"ל וכו' וכ' שסאל לכמה לומדים וכו' ע"ש.

ולע"ד לא ס"ך צ"כ חוב לזניה כלל דהרי מנאח כיומא (ס"ג.) דננדי כהנה קצין ואין בו הנאה כלל עפ"י ש"ס וכו' שם [וגרסה מדברי התוס' שאין חילוק בין אכנע לבאר בגדים ודלא כהר"ם ספ"ק דבילה מדהקשו מערכין ה"ל כמובן] ומנאח בתוס' גרס (ס"ה.) דה"ל חבל וכו' דה"ל דהא לזניה נמי אין חייב חייב בו חס חין בו הנאה לזניה וכו' עכ"ל ע"י"ש שמדמים למוכרי כסות דפיקורי מכלאים ומלזניה וכו' ומנאח מדבריהם דגם חס לפעמים נהנה מ"מ כיון שאין עשוי להנאה ל"ש חוב לזניה כמו דל"ש חוב כלאים, וא"כ ה"ל וכו' ב"כ שאין בהם הנאה כלל ואין עשוי להנאה.

וכ"ה בתוס' מנחות (מ:) בד"ה חכלה וי"ל ועוד דבעליה שטעני להנאחו חייבו הכתוב כלאים אבל בגדי כהונה וכו' מבואר דב"כ חשוב אין עשוי להנאחו דל"ס כלאים וממילא דל"ס זליית כהוס' נדה הנ"ל דהא בהא הל"א וי"ב.

רע"ע למדן הבית יוסף באו"ח (סי' י"י) שבי' דהטעם שאין לנו עושין זליית בגלימה שאנו לובשין על הבגדים מנועל משום דלא מקרי כבוד אלא הבא להנן על האדם מפני הקור. והחוס משא"כ גלימה אין לובשין אלא מפני הכבוד שהרי אף שיש לאדם כמה בגדים אין וולא לחוד בלא גלימה וכו' עכ"ל ועיי"ש עוד שבי' לפני זה דלע"פ שלפנינו נהנה מחומה מ"מ כיון דאין עיקר הלבישה לכך לא מקרי כבוד ודמיו למוכרי כסוה שמותריס בכלאים. לע"פ שנהנו לפעמים מ"מ כיון דאין עיקרה לכך לא מקרי כבוד לענין לא הלבש ה"י לענין אשר חכמה בה עכ"ל, וממילא דה"כ ב"כ דרך לכבוד עשויס וכמ"ס (שמות כח, ג) ועשיית בגדי קודש וגוי' לכבוד ולתפארת, דל"ס בו זליית, ולית דין לריך צושה.

וי"ל עוד טעם וסברא שהרי מ"ע מה"מ ללבוש ב"כ בשעת עבודה יענין רמז"ס בסי' המלות (מלוה לג) וקו"ל דמלות לאו לה"מ ובה יס לחלק בלא חקקה עלינו [נקרי] הד"מ על מדן הב"י] מ"ס מעלייתו שלנו שאנו לובשין בשעת התפלה שמעלין בו זליית דשאנו הטליה שאין בו חיוב דאורייתא גם מדרבנן ועכ"פ לא עדיף מחיוב חפלה דהוי דרבנן ושיטת הר"מ דמלות לה"מ במלות דרבנן, גם לפי הנחה הנ"ל משום דב"כ קאים הן יס לחלק בין ב"כ לטליה שלנו כמובן באופן דל"ס חייב זליית ב"כ אך בזה ו"ל דלכ"ד דגס שלא בעידן עבודה אשהרי ל"ס כ"כ מלות לא לה"מ. להכרח המולרי הנודע, אי"כ לס"ד ה"י יכול לומר דכד"א הואיל וכה"ג הולך בלא זליית [בך] המנחה חינוך הנ"ל] קמ"ל נהי דלשהרי וכו' דרך מטעם מלות לאו לה"מ כמ"ל.

ובאד נעים בזה ליישב קו' חוס' יבמות (ה:) ד"ה כולה וכו' דשאנו כלאים שהותרה מכלה ב"כ, ולהנ"ל ו"ל דלמסקנא דרך בעידן עבודה הותרה דב"כ משום מלות לאו לה"מ וכה"ג ל"ס הותרה מכללה כיון דמעיקרה לא נאסר כפירש"י מיר (מוד) ד"ה ויון ותוס' חולין (קטו) ד"ה כלאי הכרס וכו' ותוס' יבמים (מ:) ד"ה סכן ורש"י שם ד"ה שם וכו' ול"ע מונחות (סח:) והלכתי בזה במ"א ח"מ.

ב) בקונטרס אוהל מועד (סי' קנא) כי בשם הגאון"ק מאוסטראווי צ"ל דמ"ש רש"י במנחות (מה:) דהטעם שלא ה"י במדבר שתי הלחם משום דלא ה"י להם אלא מן יעיי"ש בתוס' בד"ה קרבו ובאר הגאון"ק הנ"ל דמס"ה לא ה"י אפשר להביא שתי הלחם ממין משום דממ"ג אי נאפה בערב יו"ט הרי אסור להותיר כמ"ש אל תותירו ממנו וגו' וביו"ט א"א לאפות דשתי הלחם א"ד יו"ט ועפ"ד' מיישב שם קו' תוס' שהקשו דמ"ש דה"י להם לחם הפנים כדבוכה משנחות (צה) יעיי"ש ב.

ובב"הב"ק ז"ל דכרי דמוקים מאד ובתי תשובות בדבר חדא דודאי כה"ג שנוהר מפאת שא"ל לעשותו למחר מופאת שבת או יו"ט ל"ס איסור כל יותיר, דהטעם משום חסרון חמורה בד' שלא יחסר להם מזון יום י"ס ודאי' דלדורך שבת הרי יתידו כיון דל"ס טעם חסרון חמורה, וכ"ה באבן עזרא (במנהג יו"ט) וי"ל הטעם שלא יותירו וגו' רק יבטח בד' כי מחר יכר עכ"ל וכה"ג ל"ס זה כמובן, ועוד דאם ניוא דגס כה"ג אסור להותיר ודאי דדוחה אפייתו שבת ויו"ט כיון דהטעם דא"ד שבת ויו"ט משום דאפשר לעשותו מבערב כמבואר בש"ס שם ושם (עב:) דאי ניוא הנור מקדש ונפסל בלינה דוחה שבת ויו"ט וממילא הכי ניוא שלא ה"י מביאים שתי הלחם משום דא"ד יו"ט אדרבא אי ה"י דא"ל להותיר וא"ל להביא מכלעדי דח"י ודאי דדוחה יו"ט כמובן.

ואמנם לפעד"ג בטעם לשבת דמס"ה אי אפשר ה"י להביא שתי הלחם ממין לפי

דברי הריב"ז בקדושין (לח) דמ"ט לא הי' אכלו ב"י מזה בכניסתן לארץ מנחם משה
 דא"י ידי מזה אלא בראוי לחמץ כפסחים (לה) וזה א"ל בנח יעיי"ש"ג, וזה מיושב מה
 שהקשה הגאון ו"ל הנ"ל בזהל מועד שם ע"ד הירושלמי דהקשה דלמה לא אכלו
 ב"י מזה מן החדש ע"י דמית עשה, והלא אפשר במן ולהג"ל לק"מ כמובן.
 ולפי"ז כפי א"ל הי' שתי הלחם מנחם דהא שתי הלחם בלא חמץ ומזה להחמין
 כדכתיב חמץ האשפה (ויקרא כג יז) ועין במשנה מנחות (כג ז) ובפירש"י שם ובדמיון
 פ"ח מה' המידין ומוספים ובס' החינוך (מזה ש"ז) כיצד מחמין יעיי"ש וזה א"ל במן
 שא"ל בחינוך, וגו' כ"כ דמית הלחם מזה להחמין.

ומירושב ממולא ק"י חוס' על רש"י מזה שהי' להם לחם הפנים דלחם הפנים
 דבזה מזה ככל המנחות, וזה ברור דלא בעי שיהי' ראוי לבא לידי חמץ כמו מזה מזה בפסח
 בפסחים שם כיון דליכא היקשא לזה כמו במזה דחמץ מזה לחמץ בקרא כמובאר בש"ס
 שם ויש לי ספק לזה שהרי קי"ל דא"י במזה של מכל מטעם הג"ל כש"ס שם וכ"פ
 הרמב"ם בפ"ו מה' חמץ ומזה (הלכה ז) ועין לח"מ שם דטעמו דאינו לא כולל ולא
 חוסף לכן לבי"ע אינו יולא אפי' למאן דא"ל כולל יעיי"ש ואלו לענין מנחות מובאר בש"ס
 פסחים (מח). דטעם דא"י מזה דלא הוי מוסקה ישראל ולא מטעם הג"ל כמו במזה
 בפסח וגם יולא ממוקלה וכ"פ הרמב"ם בפ"ה מה' איכורי מנחה (הלכה ט), ויותר מזה
 מובאר בהוספתא פ"ו דס"ל להבב"א דיולא במנחות בטבל, הרי דלי"ב במנחות שיהי' ראוי
 לבא לידי חמץ, וממילא דהי' אפשר גם מנחם וק"י חוס' על רש"י מיושב היטב ואכתי"ל.

יצחק בצלאל מארגעשטערן מח"ס מאה שערים.

ב"ה לאס אנדזשעלעס (קאפיפארנע) סי' י'.

ב"שע"ת (ח"ח חוב' ד-ה סי' ז') מובא קושיא בשם הרב הג' מו"ה שלמה
 זלמן הכהן טרויבע ג"י (ו"ל) מדוואהרט ע"ד החינוך (מצוה תר"ג) שפוסק נשים
 מעשה ול"ת דמלחמת עמלק, והמניח הקשה עליו ממשנה מפורשת (סוטה נד ז')
 במלחמת מצוה הכל יוצאין אפילו כלה מחופתה וכו', וגם במה שסותר עצמו למ"ש
 (מצוה הכ"ה) דלהרוג ז' עטמים היא מצוה בזכרים ונקבות עש"ה בסנ"ח.
 והנחה הרב הג"ל על רבינו החינוך והרב מנחת חינוך הלא בקרא מלא
 בתוה"ק (בסדר לב פ' כ"ו) טפנו נשינו יהיו שם בערי הגלעד (דברים ג' פ' י"ט)
 רק נשים טפנם וגו' ישבו בערי הגלעד (יהושע א' פ' י"ד), ומפורש איפוא
 שהנשים לא הלכו אז למלחמה ובגמרא קאמר אפילו כלה מחופתה וכו' ומלחמת
 יהושע כ"ע מודים שהיו חובה.

ועוד דקדק הרב הג"ל בלשון תוה"ק דכני גד ובני ראובן אמרו למשה גדרות
 צאן נבנה וגו' וערים לטפנו ועשו הצאן עיקר ואח"כ ערים לטף, ומשה השיב בנו לכם
 ערים לטפכם וגדרות לצאנכם עשה הטף לעיקר ולא הזכירו הנשים רק אח"כ אברו
 טפנו נשינו וגו' ובמה נתאמת להם עתה להזכיר הנשים יותר מבשעת התנאי והניח
 כ"ע והיא באמת לכאורה פליאה גדולה.

ולפיכך נראה שיש ליטב הכל דהחינוך כיצר כהירושלמי (כוסה כו"פ מנחם
 מלחמה) דכ"ן אמרין מלחמת מזה זו מלחמת דוד מלחמת חובה זו מלחמת יהושע דבי
 יהודה הי' קרא מלחמת רבות כגון אן דאלין עליהן מלחמת מזה כגון דאחיין ליטון
 עליהן כהי' והחוקר אבא השמיט את כל יהודה אן נקי מהו אן נקי אן נקי לביתו אפילו
 שיה' אחת.

לפיכך יש חילוק בין מלחמת יהושע למלחמת עמלק דמלחמת יהושע הוי חובה

כמפורס (סוטה מ"ד). ורש"י מפורש ד"ה מלחמה יהושע "לכבש" בהא ליכא למחן דקרי רשות דאפילו חובה נמי איחא ואף דאין חולן עליהן מ"טו הוי לכבש מוקדש דלא הוי להם מקדש אחר הוי חובה דאש לא יכבשו יהרגו חיות הניזק והיו כמו דאין חותין עלן ובהא כלה יולאח מחספה משא"כ מלחמה עמלק ללחית זכרנו דאף דהוי מ"ט משה"ה מ"ט לא דמי ללכבש והוי כמו לרבנן דסבירי מלחמה דוד הוי מלחמה ונשים לאו בני מלחמה נינהו ואף שהקרבן עדה שם כ' מלחמה עמלק הוי בני מלחמה יהושע החיטוך לא נוחא לי רק כנ"ל ואין כאן סתירה להחיותך במלחמה כ"כ מדיני המלחמה משא"כ שלא הוי מלך ישראל כללחם חמלה אלא מלחמות מלחמה שהיא מלחמה ז' עמים הנזכרים ומלחמת עזרה ישראל מלך שבא עליהם במלחמה אלו ח"ל ליעול רשות מצ"ד ומוהגת מלחמה זו בז"ג כנ"ל ובכ"ז ויש לדקדק אמאי כהב "מלחמה ז"ה הלא חושב מלחמה ז"ע ומלחמה עמלק וקדומה והיה לו לומר ומוהגת מלחמה אלו לבין רבים וע"כ שמדייק דלענין ללחום חמלה ולענין שא"ל ליעול רשות מצ"ד שוין אבל לענין ז"ג יש חילוק דרך במלחמה ששטוק בה שהוא להרוג ז' עמים דווקא החיוב על הנקבות ז"כ ודאי" לה דהגמרא דילן ובירושלמי דקאמור מלחמות יהושע לכבש ד"ה חובה ולא הזכיר בכלל זה מלחמת עמלק וע"כ מלחמות יהושע הוי מלחמות הקיום ומלחמת עמלק הוי רק מלחמה ונשים לאו בני מלחמה נינהו וא"ש.

ויע"ד הקושיא דבני גד וב"ד הגימז הנשים בערי גלעד בהסכמות משה רע"ה ויהושע והרי הוי מלחמה חובה לכבש יתיישב עמ"י הקישיא שהקשה הרב הכ"ל מדוע לא הזכירו הנשים בתחלה רק בסוף והחיותך היא דמלחמה נשים חייבות במלחמות יהושע משום דהוי מלחמת חיוב מלחמת הקיום כנ"ל ולא הוי להם ע"כ לבקש על הנשים כמובן לכן בקשו מהחלה מוקדש ללחן ולטף וכיון שמושה נתן להם מוקדש לטף הרי הטף הם וילדים קטנים ובהוכסם שצריכין לחמן ואי אפשר להם לחיות בלי חמן ליתן להם מזון ושאר הוצרכים שלא יוכלו לעשות לעצמן ומה מועלת בהיות הילדים בעצמם לכן ע"כ הוי הנשים מוכרחות לישוב עם הילדים ע"כ כששמועו שהטף יבארו בערי גלעד אז אמרו גם נבינו וגו'.

ורע"ד שמה מדוקדק לבין הש"ס אפילו כלה מחספה שאין חלוו בה עפ"י דאי אפשר בכל הנשים ויתרו הילדים הנשים וילכו למלחמה רק חוקן הנשים שאין עפ"י חלוו בהם מחויבות לילך וכמו מ"ט שה"ג שגשום פטירת משה דמ"ט חלוו בזמן אין להן פטור לעבודת שמחויבות לעפל בילדים ולהסין ליהבי דב"כ הכא דהוי כמו פ"ג וחי בהם והוא נכון לפע"ד ועיי' רש"י בש"ס ווילנא כ' משה דגם נשים יולאות למלחמה ומידות הוא ואולי אינן יולאות אלא לבשל וללחית ללחן אגסי המלחמה עכ"ל וזה רק במלחמת יהושע ולא בשאר מלחמות. יעקב בוימאן רב בלאס אנדושעצ"ס.

ב"ה ווארשא סי' י"א (הערות שינוי).

אמה ה' לירי ספר היקר הגדמ"ח "ספרי ויבא" לסדר במדבר המיוחס להתנא ר' ישמעאל ועליו חוספות ביאורים והערות בשם "אבןהוא דספרי" מאת כבוד הה"ג סויע"ה מו"ה יעקב זאב יאסקאוויץ ב"י מפאביאניץ. ונלוה לו קונטרס "אוצר הספרי" מאת כבוד הגאון מו"ה מנחם זעמבא שליט"א כפראגא. ותנני בזה לכתוב איזהו הערות בספר הנ"ל.

(א) שם (אמנוחה דספרי ריש פ' נשא). מביא ה"ה דירושלמי שבת (פ"ט הל"ג) בכל קרבן לא הגע "לרבות התרומה" היא התרומה היא מעשר שני וכו' ומוהג שם "דמבחר מזה דירושלמי כ"ל כר"י (זכמים ל"ג תבית י"ד) דבכל קודש אזהרה לתרומה

היא וגם וכו' איכא ליה במשמא, ומתמה שם צו"ש רש"י ז"ל (פסחים ל"ח) דמותר לגרוס טומאה למע"ש, וגם אהא שסותר עליו למה שגדלה מדבריו סוכה ל"ה דצו"ש דצ"י שימור איכא איסור לטמאות ע"ש והעולה מדבריו דבסוכה אול רש"י ז"ל לר"י ובהירושלמי הג"ל ובפסחים י"ל דאול איכא דר"ל ע"ה.

ורפ"ד דר"א לאמור כן ושתי תשובות בדבר, א' דהא מוצא במכות (סס), דמה דס"ל לר"י דכל קודש אזהרה לחרומה היינו להרומה גידא ולא לקודש והאיך כהב הירושלמי בכל קודש וגו' "לרבות החרומה" דמשמע דהאי קרא לקודש קאי ורק דמרבית הרומה מדינא ד"כ א"כ ודאי ליהא לדבריו צו"ש דהירושלמי הג"ל ס"ל כר"י וז"ב, הלא הפלוגתא דר"י ור"ל היא רק למלקות אבל הכל מודים דאיסור לטמא חרומה וקדשים והשם מלא מזה ולא מלינו פלוגתא בזה כלל ובודאי הטעם משום דכתיב ושמרת מצותי וילפינן מזה דאיסור לגרוס טומאה לחרומה וכן קדשים ומעשר לפי דברי רש"י סוכה שם הכי נאמר דר"ל חולק על זה ובהדיא איכא בפסחים (ט"ו). אמר ר"ל משום דר קפרא וכו', ומה מדבריהם מדברי ר"א ור' יוסע ע"ה וכן בדברות (ל"ד). וכן אמר ר"ל ואמר רמנא עבד לי "שימור" ונשאר דברי רש"י ז"ל בפסחים בתיבא.

(ב) שם (אולר הספרי לר 26) מיישב דברי רש"י ז"ל בפסחים הג"ל ע"פ"י מה שחידש דלמ"ד מומן הדיוט ליכא איסור דמשמרת וע"כ לא קשיא מרש"י סוכה הג"ל דסס למ"ד מומן גבוה ע"ה.

ורפ"א בעיני איך ילאו דברים אלו מפי כ"ג שליט"א הלא הפלוגתא שם דמכירה ומופסידה הם רב אחי ורב אחי ובפירש"י שם ד"ה שמופסידה ואסור להפסידה הרומה כדפירש"י ע"ש והיינו משום דכתיב משמרת חרומתי והנה לעיל (ע"ה). איכא הסתיים דרבי אחי דאמר לפי שאין בה דין מומן ע"ש לפי"ז קשה איך יפרנס רבי אחי המהני דקהני של מעשר שני בירושלים לא יטול ואם נטל כשר ממנו"פ אם כר"מ אמאי אם נטל כשר הלא אין בה דין מומן ואם כרבנן אמאי לא יטול לפי סברה כ"ג שליט"א דלמ"ד מומן הדיוט ליכא עשה דמשמרתו ממילא ל"ש העצמים לא מכירה ולא מופסידה ודבריו בזה המהני במח"כ, ואכמ"ל אי"ה עוד חזון למועד ואכתוב מה שחנני ה' ליישב דברי רש"י ז"ל בפסחים הג"ל בטו"ט.

יצחק מאיר הכהן טרויבע ש"ב בווארשא.
ב"ה ירושלים (עיה"ק תובב"א) סי' י"ב (הערה חדשה).

(א) נסתפקתי אם מהני מתנה ע"מ להחזיר לענין שביחת בהמתו שיחן בהמתו

לנכרי ע"ש מתנה ע"מ להחזיר.
הנה לשמ"ש המג"א (סי' תמ"ח) בשם שו"ת רדב"ז לא מהני בחמץ מתנה ע"מ להחזיר משום דשאל לא יקיים הנכרי ההנאי נחלא שלא היה של הנכרי מעולם ועבר הישראל על צ"י ע"ש א"כ ה"ה כאן יש חשש זה או דלמא דוקא בליסור לאו חשבו דחזיר משא"כ בליסור עשה דשביחת בהמתו דרעק"א מבופק אם אשה מלווה על עשה דשביחת בהמתו משום דהוי מ"ע שה"צ א"כ לפי"ז הוי עשה שאינו שיה בכל דקיל.
הנה לבאורה יש לפשוט הספק הג"ל מש"ס (קידושין ו') דאמר רב אחי שם בכולהו קמי לבר מאשה שאין אשה נקנית בחליפין ע"ש ומדלא אמר לבר מאשה בקידושין ושביחת בהמתו דלא מהני נבייהו מתנה ע"מ להחזיר ש"מ דמהני מתנה ע"מ להחזיר בשביחת בהמתו.

אך י"ל דאין ראוי כ"כ דאפשר דרב אחי מייירי במתנה ע"מ להחזיר הוא כזה שאין נ"מ אם ההנאי ע"מ להחזיר הוא על זמן קרוב או על זמן רחוק, אבל בענין שביחת בהמתו דודאי יש חילוק דוקא בטוקן בהמתו מתנה לנכרי ע"מ להחזיר לו לאחר

שבת או י"ל דמהני משא"כ במחנה עם הנכרי שיחזור לו באמצע שבת או לדעת הקל"ח (כו' רמ"א) דסובר דלר"ך המקבל מחנה להקנות להניח בקנין או אסור בשבת ומשום זה לא חשיב רב אשי שביחם בהמחו בהדי אשה לענין קידושין ודו"ק דאל"כ אמאי לא חשיב רב אשי גם חמץ בהדי אשה לפי דעת הרדב"ז הג"ל דבחמץ לא מהני מחנה ע"מ להחזיר עפ"י עיקר הדין אך לפי מה שכתבתי א"ש דרב אשי איירי דווקא היכי שאין חילוק בחגאי, אם על זמן קרוב או על זמן רחוק כג"ל אבל בחמץ ע"כ איירי שהחגאי הוא דווקא שיחזור לו אחר הפסח ול"ע לדינא.

(ב) ב"מ (ליד): אמר הריני משלם וחזר ואמר איני משלם מאי מי אמרינן מהדר קא הדר בי' או דילמא במלחא קאי תיקו, ופסק הרי"ף ז"ל דחולקין עיי"ש. והקשה הקלו"ח אמאי לא ידחה הגגב לכל אחד ואחד לומר לא לך מגיע הכפל רק לחבירך כמו דבהן שקבל י' פלעים משני בני אדם לבנים כגולדו להם ונהערכו הילדים ומת ילד אחד יכול הכהן לדחות לכל אחד ולאמור לו בך החי ושל חבירך מה א"כ גם כאן יאמר כן להמפקיד ולהשומר יעו"ש.

וג"ל להר"ך ד"ל מ"ד הסברא דכל האבועא של הש"ס הוא רק היכי דהגגב נותן הכפל או שייך שפיר להסתפק למי יתנו ושפיר פסק הרי"ף דחולקין משא"כ אי אמרינן דהגגב אין נותן הכפל כג"ל או לא שייך בזה איבעיא כלל דהא אין להנפקיד מה להקנות וממילא לא הקנה הנופקיד להשומר הכפל וממילא בייך הכפל להמפקיד נמלא דהגגב לא יתא מריות בזה כלום כמובן לכן שפיר פסק הרי"ף דחולקין ודו"ק כי עמוק הוא.

א"ימלך הכהן רובינשטיין הרב מראחוב וכעת בירושלים עיה"ק תובב"א. ב"ה סעמיאטיש סי' י"ג (בירור ה"כה).

הט"ז (אוי"ח סי' ה' ס"ק י"ג) והדה"ח והגהות הר"י"ח על השור והמ"א (סי' כ"ה ס"ק י"ב) חילקו בין חולץ הפילין לכנוס לביה"כ שצריך לברך ובין פשט טליתו שאין צריך לברך משום דאסור לכנוס לביה"כ בהפילין משא"כ בטלית. ע"ש.

ולעני"ד מוכרח מהש"ס גופיה דאיירי בה שאין לחלק ביניהם ולפלא שלא ראיתי מי שהעיר בזה דהנה בסוכה (מ"ו) חניא הפילין כ"ו שמיטין מברך עליהן דברי רבי וחכ"א אינו מברך אלא שחרית בלבד כו' רבא אמר כרבנן כו' חזינא ל"י לרבא דלא עבד כשמעחא אלא מקדים ועייל לביה"כ ונפיק ומב"י ידיו ומניח הפילין ומברך וכו' וכי אינערוך וזמנא אחריתי עייל לביה"כ ונפיק ומב"י ידיו ומניח הפילין ומברך כו' ע"ש.

ולעומדקים הג"ל שיש לחלק בין חולץ הפילין לפושט עליהו לכנוס לביה"כ כג"ל אין השנה ארבע ולומר דהדר בי' ד"ל דרבנן איירי בלא נכנס לביה"כ כש"ס ברכות (ס"ב). לעולם ירגיל אדם עלמו שחרית וערבית עיי"ש, ונכנסו לביה"כ קודם שלבשו הפילין ואחרי שחללו אותם ולכן לא ברכו על ההפילין רק שחרית בלבד אבל רבא שאנערוך לחולץ כדי לכנוס לביה"כ הוכרח לברך בכל פעם ופעם אע"כ דסברת הגמ' דאין לחלק בזה ולפי מה דמסיק שם בגמרא ואנן נמי ברכי עבדינן דכ"ו שמיטין מברך עליהן ה"ה בעלית שצריך לברך כשפושטו ולבשו אשילו ה"ה דעמו ללבושו מומ"י דהא רבא ה"ה דעמו בוודאי ללבושן תיבך כשילא מביה"כ ואפ"ה בורך בכל פעם ופעם כשלושן.

והנה המג"א (כו' כ"ה ס"ק ב') כתב ואפשר לומר דבשביה"כ אינו רחוק כמו ביה"כ שלשה שהיה בזה א"ל וא"כ אין חילוק בין ביה"כ למק"א, ולעני"ד דהא ביה"כ דרבא ה"ה כמק"א דכ"ו רש"י ז"ל ברכות ס"ב. ד"ה כוונתו כו' אחורי הבית עכ"ל (ע"י שו"ת משיב דבר סי' מ"ז סוף ח"א) ואפ"ה בורך בכל פעם ופעם.

וצדק עם הנר"א ז"ל (א"ח ס"ח ס"ק כ"ח) דעיקר כדעת השו"ע דל"ל גס
נלית' כשפוטקן ולוכסן אע"פ שהביא שם סברת הר"מ הג"ל.

מאיר זאב סמאלאטינסקי מו"צ דפ"ק.

ב"ה ראדום סי' י"ב (הערות וחידושים).

(א) שברעות (כז) כיום שמת בו אביו פשיטא כיום שמת בו גדלי' איצטריך
לי' סד"א כיון דכי לא נדר נמי אסור כי נדר נמי לא הו"א עליה. איסור והאי לאו
מיחפס בנדר הוא קמ"ל.

ובתב' רש"י ז"ל דל"ג כיון מדרבנן הוא וכו' א"צ מדרבננא. הוא אמרינן לקמן
הגדרים חלים על דבר מלוה ובתוס' שם מיהו נראה לר"י דגרסי' לי' אע"ג דאי הו"א
מדרבננא נמי חייל מ"מ דבר אחר שחולס בו לא איקרי נדר בדבר הנודר כיון דאי לא
נדר איכא עלי' איסור דאורייתא עש"ה.

ואי"נ מוכן בלוח סברא פליגי רש"י ותוס' ונראה דהר"ן ז"ל בשבועות הסביר
דמס"ה חייל הנדר כשהתפס בדבר הנודר. ולא בדבר האסור משום דאין ביד האדם
לאסור ע"ע דבר המותר ולעשותו איסור רק מטעם דהקדש חופס חליפין ע"כ כשמתפס
בקרנן חל עליו איסור. אבל אי מתפס בדבר אסור. דאין איסור עושה חליפין לא חל
הנדר והא דנדר חל אפי' בלא התפסה הוא מתורת יד דידות נדרים כנדרים והוי כאלו
נמר דבריו כהקדש ולפי' אם יש על דבר אחר איסור ונדר ומתפס בו חייל שפיר הנהדר
משום דהקדש עושה חליפין ומה איכפת לן שיש ע"ז איסור ג"כ וזהו הוא סברת רש"י
ז"ל אבל התוס' ס"ל כסברת הר"ן בנדרים דשם הסביר הר"ן ז"ל דמס"ה לריך קרא
שיתפס בדבר הנדר הוא משום דבאמת חל הנדר אפילו בלא התפסה. ולא רק מתורת
יד רק מעיקר הנדר רק אם מתפס בדבר האיסור מקלקל דבריו דהא"ך אפשר שיהא
אסור כחומר כיון שחזיר אסרה תורה וזה לא אסרה התורה ומס"ה אם יש על דבר אחר
איסור ונדר ומתפס בו מקלקל ע"ז אם דבריו שהא"ך אפשר שיהא זה כיום שנהרג גדלי'
כיון שהוא אסור מה"ט ג"כ א"ל להתפס בו מס"ה לריך לגרום כיון מדרבנן הוא דלאסור
מס"ה חייל הנדר מדרבננא ודו"ק.

(ב) בשע"ת (חט"ז חוב' א' סי' י') הקשה שם דל"ל (חולין כ"ד) מיעוט דאין
שנים פוסלין בכתנים הא בלא המיעוט ג"כ ידעינן אחרי דהכשיר הכתוב. לאהרן
הכהן שהיה יותר מפי' שנים ע"ש.

ורפ"ד נראה להר"ן משום דמוין במכה דעכד עזרת הלויים שהקים המושבן שהיה
ג"כ יותר מכן שמונים וא"כ מצינו להבנים כ"ז בהק"ו ומה לויים שהיו מומין פוסלין
בהם ובנים פוסלין בהם אף שהותר מכללו חלל משה. כהנים שמומין פוסלין בהם אינו
דין שהיו שנים פוסלין בהם אף שהותר מכללו חלל אהרן ועי' (קידושין ד'). בתורה
מה ליבנה ואף שבתוס' (ב"ק כ"ו) מביאר דמונא שהיה מה"ט א"ן להבנים נק"ו זה
דווקא אם התעורר חזק בזה חלל פירכא שיש בניהם בודאי לא שייך למיעבד מיני'
פירכא ודו"ק.

ב"ה דושאנקרי (רוסיה) סי' ט"ו (חידושי אגדה).

(א) רמב"ם (פ"א מהל' עבדים) ואסור לו לשכור את עצמו וכו' ועי' ביד איתן
שהביא מה שהקשו להרדב"ז כיון דרק כדי אכילה מותר לשכור עצמו וכיון דהארון
חייב במזונותיו וא"כ מה יעשה עם הכסף ע"ש.

ורבאורה נראה לומר דאין שום קושיא בזה דעיקר הדין הוא דאם שיש לו מה
לאכול אסור למכור א"ע. וא"כ כיון דהותרה לו למכור את עצמו מומילא יוכל אה"כ.

לעשות עם הכסף מה שלנו חפץ וכדליתא בהל' לזקק דאם יש לו מאתים מסר דינר ואלו נ"י בהם אפילו נותנים לו חלק זה בב"א ה"ז יכול והרי נמי לימא, הרי יש לו מאתים ומדוע יכול והיינו כיון דהותרה לו.

וראיתי נ"כ בזה שכתב רבינו דאסור למכור ח"ע כדי לפרוע לבע"ח מאלן מקורו אבל פסוק הוא דהלא ההלכה הוא דמוסדין לבע"ח וכיון דאסור לו למכור ח"ע רק לאטלה מוכן ממילא לפרוע חובו אין למכור ח"ע.

(ב) שבת (כ"ג) דאיר יהושע בן לוי נשים חייבות בנר חנוכה שאף הן היו באיתו הנס וע"י (פסחים ק"ח תור"ה ש"ח).

ורבאורה קשה לשיטת רש"י ז"ל (ברכות כ) דבמלוא דרבנן לא חמרי מ"ע שה"ג כסו פטורות למה ל"י להאי טעמא דהם "היו בלתי נכס".

ווי"ד לדרך להבין בלחמא אלאי במלוא דרבנן נכס חייבות במלוא שה"ג מהי אלימא מלוא דרבנן ממלוא דאורייתא, אך י"ל דזה הלוי במחלוקת הש"ס שבת (ס"ט) והיון לזנו לרב אלא מ"ל תסור" ולר' נחמ"י מ"ל אל חבין ויגדך" ולר' אלא דילפינן מ"ל תסור" הוא ל"ת מנ"ס עדיה מלוא דרבנן כיון דהו' כל"ת וזהו הוא סברת רש"י ז"ל לע"ד.

ועי' סוכה ריב"ל קרי למלוא דרבנן "מלוא זקנים" ודחי טעמיה משום דיליף מ"ל אל חבין ויגדך זקניך וגו' וא"כ לדידי' לוכא ל"ת נכס פטורות במלוא שה"ג ח"ה במלוא דרבנן כ"ל לכן ח"ה לשיטת רש"י ז"ל לריד ריב"ל להאי טעמא שאף הו' היו וכו' ונכון ודו"ק.

(ג) שם (ל"ג) שמואל הקטן חס ב"י אמר רבשי"ע מי מפס איתסי ועיין ברש"י ז"ל שהיא בחול ובתוס' פירשו בשבת והלכה כר' יוסי דקיל מעשה רב ע"ש.

וישטעטי מהרש"ג ר' שמואל נחום אונגארין דבדקדוק סירס רש"י ז"ל בחול דאי אשכח לומר "בשבת" ועבר ר' יוסי כשנשתתהו דר' יוסי בעלזנו אחר בשבת (קמ"ו) דמיניו לא עבר על דברי חבירו לכן ח"ה לומר שיאמר בשבת לעשות שלא כדברי חבירו.

(ד) שם (ל"ג) שמואל הקטן חס ב"י אמר רבשי"ע מי מפס איתסי ועי' ברש"י ז"ל שפירש "עכשיו יאמרו שצברתי על דת".

ורקשה מאי הוסיף רש"י בזה ועכשיו וכו' הלא די בזה שפירש מו' מניג גורל להבין ולהודיע שאלו של עבירה.

וי"ל הסוגיה בזה ע"י דברי הש"ס (ברכות כ"ט) "עמד שמואל הקטן והקריה וכו' והאמר ר' יהודה וכו' חסדין שמו' מין הוא שאלו שמואל הקטן דאיוו "הקריה" וזהו כוונת רש"י ז"ל "עכשיו יאמרו" על אותו מעשה שלא חמרתו ברכת הלזקין משום שצברתי על דת.

(ה) ברמב"ם (פ"ג טהלי תשובה) המתכבד בקלון חבירו אין לו חלק לעוה"ב ועיין בסוף בשנה לא ידעתי מקומו ע"ש.

ובאמת אי' בירושלמי (מניח כ"ט) ח"ר יוסי דהתכבד בקלון חבירו אין לו חלק לעוה"ב.

(ו) בשי"ת (חט"ו חוב"א סי' ד') ע"ד הקריא במנחות מ"ה נבילה ובד"ה לא

ואכלו הכהנים.

ועי' בבב"ס (חוב"ג סי' צ"י) שבי' ולא חזיין בלילה הקורא מפי גלן במלוא ש"ס ובאמת הקשה זה בסי' ארץ תורה (פ' אהר"ה ש"ה).

שמואל משה מההילגר מספוצ.

מקדש להרמת קרן התורה וכבוד לומדי
המול: ישראל איסר בהגאון מרן יצחק הכהן פייגענבוים זצ"ל

Warszawa, Lipiec, 1929

חובת א

ב"ה, ווארשא, תמוז תרפ"ט

וואָס ווילען מיר ?

„חורב“.

דער בלוזער נאָמען זאָגט שוין ערשט אויפן אינהאַלט און פנימיות
פון דער חוספה, וועלכע מיר גיבען צו צו דער „שערי תורה“ פון היינט.
גען נישטער אָהן. דאָס איינציגע וואָס מיר ווילען, איז שוין אַ פראַגראַם פאַר זיך אין
עס קלערט פולשטענדיג אויף וואָס מיר ווילען. אין צו וואָס מיר שטרעבען.
„בתיקול יוצאת כתר חורב ואימרת: אוי להם לבריות מעלבונה של תורה.“
אין אויב דאָס איז געוואָס געזאָרען תמיד אין אין אַלע צייטען, עס
אחת פמה וכסה אין אונזער היינטיגער צייט, ווען דאָס האַרץ טהוט ווער
צוקוקענדיג, ווי „התורה בינחת בקרן זיית“, ווי גרויס עס איז דער עלבונג
פון דער תורה אין פון די נושאי-דגלי-התורה, ווי אַזוי אַ ליאדע-ווער האָט דן
היפּפּה און די רייטטיקייט פולע צו זיין אין כבוד פון תמיד-הכס אין בעי
ליידיגען איהם אויף יעדען כריס און שריט.

וועלכע, אין אונזער וועלט, וואָס געלויבט ווערן דורך די ברייטע מאַסען, וועלכע פערשטענען
נישט קיין פאָרשטעלונג, האָבן מיר זיך דעציידירט צו דריקן אַ טייל מאַכונג אויף אין וועלט, האָבענדיג
אז אַזוי איהם וועלן מיר גיכער דעציידירט דאָס צייל, וועלכען מיר האָבען זיך געשטעלט.
ביי דער געלעגנהייט בעסען מיר אלע רבנים, רבנים, וכו', און בכלל אַלע, וועלכע
האָבען אַנאָנימאָסעס פאַר כבוד התורה, צווישנזיכען איהם, ווייניגסטענס מאַכונג אין ביזנעס, וועלכע
מיר וועלן געבן פארשטעלונגען.

ד י ר ע ד א ק צ י ק

מודעות בהשע"ת וה"חורב" מביאור לבעליהן תועלת מרובה

מודעה רבא לאורייתא. הוצאתי לאור ספר שיח יצחק כולל חידושים וביאורים מסודרים על מסכתות הסיס באת כבוד אאמיר הרב הגאון הצ' הפורסם מו"ה חיים יצחק אייזיק זצ"ל יוסטמאן תלמיד מובהק של כ' הגאון הקדוש מאורן של יבדאל תחירוש הרבים וצ"ל. זאת למודעי כי אאכור זצ"ל השאיר אחריו הרבה כת"י בכל מקצועות התורה שהנני עוסק ומשתדל להוציאם לאור בעז"ה וכבר הוצאתי לאור ספרו "חיי יצחק" על התורה והבטיח קודם פטירתו שיהא לעור ולסעד בכל עת צרה ח"ו לכל מי שיסייע להדפסה. כחיר הספר שיה יצחק 5 והובים ומקדש להדפסת יתר הכתבים. המו"ל ישראל אהרן יוסטמאן בהרב המחבר זצ"ל

אדרעס: J. A. Justman, Warszawa, ul. Gęsia 25. m. 56

אכטונג !!!

מחברים אוז פער לעגער

מיר מאכען בעקאנט, אז די זעכערן א. לאזארנאוסקי, ווארשא, נאלעווי 49, נעהמט אן צו זעצען: ספרים, ביכער און זשורנעלער אין פערשידענע שפראכען: העברעי-איש, יודיש, פויליש א. א. וו.

אדרעס: A. Kazarnowski, Warszawa, Nalewki 49

נמצא אצלי למכירה הספר היקר דהגיון ל"ב באת כבוד הרב הגאון הנודע למשנב מו"ה יהודה לייב צירלס אהן שליט"א הגאבדיק קעשינאב והמדינה.

הספר כחוק ארבע מאות וחמשה עשר עמודי שכינית הביוגן (in octavo) וכילל בתוכו ארבעה חלקים מיוחדים, שהם: דרושים לכל המועדים וההשבתות הברייתות, הספרים, נאומים והצעות בענייני הכלל. בחלק הנאומים מצאו מקום גם נאומי בהשפלה והסינט בהעתקה עברית, שהעיסו עולם בשעתם ושיש בהם נהיצות תלמידות.

הספר מלבב בסגנונו הצח הספרותי, בתיכונות, המלאה תורה ומדע ומני וגב בתצוגותיו הגהדרה ותועלתו מסוימה ושה לכל נפש: הן בעד השואפים לרעת צאנאנס הם ברעיונות נשגבים תורניים, כתיבים והברתיים והן בעד הדרשנים והמטיפים אשר, כמעט, תמיד ימצאו בוכן המוכן מה שנתין להם בשביל ההטפה בעד כ" המפלגות השונות.

בחירו עם המשלוח 2.25 דולר או 375 ל"ה. לכו"ס הנחה נאותה.

D-lui I: BERMAN, Libreria „Moria" str. Smidt 123
Chisinau (Basarabia—Romania)

„חורב“ וויל טאקי געהמען אין שוץ דעם תלמיד-הכס וואס בן-תורה,
„חורב“ וויל זיך אָנגעהמען די עוזה און קרייזען פון יעזען, וואָס ליידיט
פאר תורה, וואָס ווערט געירודפֿט דורכן שטעהן אויף דער וואַך פון חיווק-התורה.
אין חיווק-הדת.

מען קלאָגט זיך לעצטענס אַווי שטאַרק אויף דעם גייסטיגען מצב פון
אינזער דור, אויף דער שרעקליכער ירידה אויף דעם געביט.
„חורב“ שטרעבט טאקי צו דער „עלי רוחנית“, צום דערהויבען דעם
גייסטיגען מצב, און דאָס איז מעגליך נאר דורכן דערהויבן דעם קרן התורה
ולומדי.

און מען קען באַני-אופן נישט דערהויבען דעם כבוד-התורה, כל זמן
עס וועט נישט פריהער אויסגעמיטען ווערען דער זלול-בכבוד-התורה, כל-זמן
עס וועט נישט פריהער איינגעפלאַנצט ווערען אין יעדענס האַרץ כבוד און
אַכטונג צום תלמיד-הכס, צום בן-תורה און בכלל צו יעדען איינעם, וואָס איז
עוסק אין מלאכת-הקודש, וואָס אַרבייט אויף אַ וואַסער-נישט-איז געביט, וועלכעס
האָט אַ דירעקטע שייכות צו תורה ודת.

„חורב“ פרעטענדירט צו זיין די עפענטליכע טריבונע, פונדאָנען עס
זאָל געמאָהנט ווערען דער עלבון-התורה, פונדאָנען עס זאָל פראָטעסטירט
ווערען געגען די אַלע אונרעכטען, וואָס ווערען מצד וועמען עס-זאָל-נישט-זיין
געאָנגען לגבי די בני-תורה, דערביי אָבער וועט יעדער ענין בעלויכטען
ווערען נישט פונגט פאַרטייאישען שטאַנדפונקט, נאָר פונגט שטאַנדפונקט
פון אמת, פון צדק, פון יושר, אָהן שום חניפה און נשיאות-פנים.
אָבער גלייכצייטיג אָהן זלולים און זידלערייען, וועט אָנגעוויזען ווערען אויף
יעדען פעהלער, וואָס דאַרף פערראַכטען ווערען, אויף יעדער עולה, וואָס דאַרף
געזייטיגט ווערען, ריכטענדיג זיך לויטן אַלטן כלל: „קבל את האמת כמי
שאָמרה“ אין „הוי דן את כל האדם לכף זכות“.

אָבער אַ חוץ די געאָטיווע ווייט, ד.ה. דאָס פערטיידען פונגט שלעכטען,
וועט „חורב“ אויך האָבען זיין פאָזיטיווע ווייט: ער וועט אָנווייזען אויף
יעדער ערשיינונג, אויף יעדען געשעהעניש, וואָס איז פערבינדען מיט חיווק
התורה ולומדי (ווי, למשל, פערשידענע אסיפות און צוזאַמענפאַהרען, גיי-
ערשיענענע ספרים, תולדות חכמי ישראל א.א.וו.), מיט איין וואָרט: „חורב“
וועט טאָהנען דעם עלבון התורה אין אַרבייטען פאַר כבוד התורה
„בתיקול יוצאת מהר-חורב ואומרת: אוי להם לבריות מעלבונה של תורה“.
נישט אַלע הערען אָבער דעם דאָזיגען בתי-קול, דעם „אוי“, דעם וועהי
געשריי, וועלכער ווערט פערפֿוירען אין גערויש פון לעבען.

„חורב“ וויל טאקי, אַז דערדאָזיגער געשריי זאָל געפונען אַ העכערען
אַבקלאָנג אויף דער יידישער גאָס, אַריינדרינגען אין יעדען יוד'ס אויער.
וועקען, מאָהנען און רופען יעדען איינציגען, וועלכער איז בפה עפעס צו
לייטען און ווירקען לטובת הרשת קרן התורה ולומדי.

* *

ישראל איסר הכהן פייגענבוים

תורה מה תהא עליי?

(כלפי „הכנסי הגדולה“)

חושבני שלא רק חבר „האגודה“, אלא גם יהודי חרדי פשוט שאיננו נמנה על שום מפלגה יש לו הרשות ואולי גם החוב לפנות ל„כנסי הגדולה“ הבאה באיזון הצעה שהיא שיש בכחה להרים את קרן התורה ולומדיה, סוף-סוף ישתמשו בכנסי זו טובי היהדות החרדית, אדמורים ורבנים, עסקנים מפורסמים וידועים, חסידים ואנשי-מצפה. אסיפה כזו כחה גדול ויש בירה לפעול גדולות ונצורות ודברי גם בשמעים ומתקבלים.

הנני איפוא בזה להעיר על הדברים דלהלן:
היהדות החרדית בפולני עובדת בכל מאמצי-כחותי לטובת חינוך התורה ולמודה. אעפ”י שהמצב הכלכלי של היהודים הפולניים קשה מאד, בכלי-זאת מתיסדים בצרים ועירות ישיבות ות”ת ובעיר-הבירה וורשה קיימות ישיבות מפורסמות כמו: „תורת חיים“, „מתיבתא“, „בית אברהם“ וכדומה. ברור איפוא כי טעות היתה בידי אלה שחשבו, כי המלחמה עם תוצאותי הנוראות תגרום, חלילה, שתשתכח תורה מישראל. להיפוך: אנו רואים שבישיבות ובבתי-הת”ת הולך ומתחנך דור תורה, דור שמעשי-אבותיו בידו ואשר יהי לשם ולתפארת לעמו.

אולם צריכים אנחנו לזכור, כי בחפצנו לחזק את ידי הבחורים בני הישיבה ולטעת בלבם את החשק ללמוד-התורה, עלינו לדאוג לקיומם ולתכליתם בעתיד, שגם אז בשעה שיעזבו את חומות-הישיבה ויכלו להתפרנס בכבוד ולשבת על התורה ועל העבודה, הגעו בעצמם: אם צעירינו רואים איך יהודי תלמיד-חכם חי חיי-צער, רובץ תחת משאו ולפעמים הוא מצפה לשלחן-אחרים, הריזה שולץ מהם את החשק להקדיש כבחר ימי שנותיהם ללימוד התורה. בימים ההם, בזמן שהשנים היו כתיקונן, לא הי’ בחור בן-תורה צריך לדאג כלל. למד בבית המדרש, השתדך אהרין ליהודי אמיד ומוקי-רבנות, אצל על ש”חן חותנו ארוחת-עולם או ארוחת-סניט ובאופן כזה המשיך את לימודו בתורה מתיך כנוחה והרחבת-הרעת.

וכשאירעה איזו סיבה ומונעות-הארוחה פסקו, מה עשה הצורך? הי’ לרב, הי’ לשו”ב והתפרנס בכבוד.

כמובן שהדבר הזה גרם שהצעירים ידפקו על בתי-הישיבות ובתי-המדרש ויקבלו עליהם את עול-התורה.

אולם נשתנו העתים. בזמן הזה לא כל אחד רוצה להיות רב או שו”ב בישראל, כי סבב של אלה וכפרט כל השו”ב רע מאד. בעירים ועירות רבות, שהשחיטה נמצאת שם ברשות הקהלה, היינו של השו”ב תלויים לו מנגד, כמסקופה הנדרסת הוא לפני כל פרנס עמ-הארץ הטושל בו ביד חזקה והמאיים עליו בכל רגע ורגע לגזול ממנו את פרנסתו, באי-בטחון מוכרת

השוב' להיות נכנע בפני מי שתקיף מבנו ולסבול כל מיני חרפות ובזיונות, ממש "עבדים משלו בו"...

לא עדיף מזה מצבו של הרב. במקומות שונים לא הרב הוא מרא דאתרא, כי-אם הפרנס... ועל הרב להיות נכנע לפני הפרנס הזה ובאם-לאו לא יקבל את שכירותו...

ואם כן הרבר שאלה נשאלת: הצעירים בני-תורה מה תהא עליהם? לאינו מטרה-בחיים הם יכולים להגיע? מה הנה התקות שאליהן ישברו?

בשעה שלפני הצעירים החששיים כל שערי-הפרנסה פתוחים לרוחה והם יכולים לגשת לכל דבר שהוא. בשעה זו כל ש ע ר י . פרנסה סוגרים ומסוגרים בפני הצעיר החרד והבן-תורה, אפילו הפרנסה היחידה של רבנות או שחיטות, גם היא הסומה בעדו. כי היא זה אשר יהפך לקבל עליו עול-רבנות או שחיטות, עול כבד כזה שמלכוד עבודת-פרך והיי-הצער עוד עליו לסבול בזיונות ובזויות מכל בן-בלי-שם, מכל פרנס עבריין וצם-הארץ.

נמצינו למידים שבאם חפצים אנחנו לחוק ידי לומדי תורה, לנטוע בלב צעירינו החשק ללמוד התורה ובכלל להרים קרן-התורה ולומדי, עלינו ראשית-כל להרים את מצבם הרוחני והחומרי של הרבנים והשוחטים ולהביא לידי- כך שמשרת רב או שוחט תהי' משרה כבודה הכפרנסת את בעלי, ולדבר הזה נגיע אך ורק באם הרב או השויב יהי' איש עומד ברשות עצמו בלתי תלוי ברעת הקהלה או בדעת הפרנס התקיף.

דברינו אלה, כאמור, מיסבים כלפי ה"כנס' הגדולה" הבאה.

כנס' זו צריכה לדון בכבוד-ראש על הדברים שאמרנו ולאחז' בכל האמצעים להחזיר את העטרה ליושנה ולהעמיד את הרבנות והשחיטות על המדרגה הראוי' כראוי להן בתור מלאכת-קודש ועבודה דתית.

ה"כנס' הגדולה" צריכה לתבוע בשומבי את עלבון ההלמידי-חכמים סיד מבזיהם ומנדיהם ולצאת במחאה הריפה נגד כל אלה הפרנסים הפוסעים על ראשי עם קודש והממררים את חיו של הרב או השויב ומולזלים בכבודם.

הבה נקוה ש"הכנס' הגדולה" תשים לב לדבר זה ותפעל כל כוח שבכחה לפיכוח הרמת קרן התורה ולוכדי.

א ו א ר נ נ ג

דאס, וואס עס איז לעצטענס געשעהן אין ווארשא, איז נאך אמאל צו פעווייל ווי ווייט שלעכט מיר האלטן מיטן כבוד-הרבנים אין כבוד-התורה. מיר מיינען דא דעם אונזערערטען סקאנדאל אין פיינקינד'ס באזאר, וואו ערליכע, ווינקעל-שוחטים האבן זיך עפענטליך אדעקגעשטעלט אין דארטיגן שטריי-חייז או זענען מאכיל טריפות ברבים.

אָבער נישט בלויז ווענען די „ווינקעל-שוואַטים“ האַנדעלט עס זיך דאָ.
נור אויך ווענען דעם אינהאַבער פון באַזאָר ה' גאָר דאָן, וועלכער האָט
פערמאָגט אין זיך אזוי פילע גוט און דרייטקייט צו פערדינען זיין שטאַט-
הויז אַזעלכע „שוואַטים“, וועלכע זענען דורכ'ן ראַבינאַט גע'אַסרש געוואָרען
און זייער „שחיתים“ איז ערקלערט געוואָרען אַלס גבילה וטריפה.
ה' גאָרדאָן האָט אזוי אַרום ערקלערט אַנאָפּענע מלחמה אַלע וואַר-
שאַווער רבנים אויסלאַכענדיג זיך פון זייערע איסורים און זייערע אַזהרות.
שוין יאָהרען-לאַנג, ווי דער ראַבינאַט פיהרט אַ קאָמף מיט די „ווינקעל-
שוואַטים“, צווישען וועלכע עס געפינען זיך פּשוטע בני-בליעל, וועלכע האָבען
שוין אָבעטשהן מעשים אשר לא יעשו... מיט די דאָזיקע פאַרשווינען פיהרט
דער ראַבינאַט אַ קאָמף, וואָרנענדיג דער יודישער בעפעלקערונג, אַז בעת'ן
קויפּען פלייש זאָל זי שטארק גאָר זיין, פרי נישט נכשל צו ווערען אין
אכילה טריפות.

און אַט קומט צו געהען אַ גאָר דאָן אין לעגט דעם ראַבינאַט
שטיינער אויפ'ן וועג, ער נעהמט און פערדינעט אַ שטאַט-הויז די גע'אַסרשע
„שוואַטים“ און „כשרים“ אזוי אַרום זייער „שחיתים“...
אַזאָ פאַל איז נאָך נישט געהערט געוואָרען, עס איז אַ סקאַנדאַל, וואָס
האָט נישט זיינס גלייכען.

וואָרום אַ חוץ דעם ענין-כשרות, אַ חוץ דעם, וואָס דער ה' גאָרדאָן
האָט מיט זיין אונגעהערטער האַנדלונג גורם געווען צום מאַכיל טריפות
זיין, — אַ חוץ דעם האָט ער אויך פערשטעלט דעם כבוד-הרבנים אַרונטער-
רייסענדיג זייער אויטאָריטעט און ווייזענדיג פאַר אַלעמען, אַז עס געהערן איהם
כּלל נישט אָן זייערע החלטות און זייערע בעשלוסען.

דער דאָזיגער פאַל איז אַביאָיסערגעווענהעליכער, ער דאַרף אינעם דינסן
אַלס לימוד-לדורות, אַלס וואָרנונג ווי ווייט כּלעכט כּיר האַלטען מיט'ן כבוד-
התורה און כבוד-הרבנים און ווי גרויס עס איז דער חוב אָנצווענדען אַזע
מיטלען, אַז דער דאָזיגער כבוד זאָל דערהויבען ווערען, אזוי אַז עס זאָל
זיך שוין קיינער מעהר נישט וואַגען אַרומצושטעלען געגען דעם רב אין
ווידערשטענדיג אין ווייגע בעפעלען.

ז. ח-וויטש

ז. מ. ר.

וואָס שרייבער ערלויבען זיך!

גיין, נישט קיין פרצות ווערן היינט געמאַכט אין דער חומת הדת.
דער דאָזיגער אויסדרוק, וואָס האָט אַמאָל אויפגעצויטערט יעדעס יודישע
הארץ, האָט היינט שוין ווי פאַרלוירען יעדען אינהאַלט — אזוי ווייט האַל-
טען כּיר שוין!

נישט קיין פרצות ווערען היינט געמאַכט אין דער חומת הדת, נאר

מען שטורמט איהר אינגאנצען, מען רייסט ארויס די פונדאמענט-שטיינער מיט
אזא ווילדער הפקרות, מיט אזא שטארקען אימפעס — אז א גרויל נעמט
אזש אדורך די ביינער!

און ווער — די פרעסע!

דאס יודישע לעבען איז נאך קיינמאל נישט געווען אזוי הפקר, יחי
איצט, אין די צייטען, ווען די פרעסע געוועלטיגט מיטן יודישן לעבען, די
אונפערזאנטווארטליכסע מענשען זענען היינט די ווארט-וואַנער פון יודישען
פאָלק, מ'שטיינט געזאגט, און ווי ברעכען אין רייסען שאַקער פון יודישען לעבען.
די חוצפה וואַקסט פון טאג צו טאג, זי דערגרייכט שוין דעם העכ-
סטען פונקט.

שוין א לענגערע צייט ווי די פרעסע אינספירירט באַטיצען ווענען
כשרות, ווערט דאָס אָבער אזוי פאַרגעשטעלט, א שטייגער ווי דער פסק פון
די רבנים וואָלט געווען אויסגערעכנט נישט לויטן דין, נאָר ווי עס וואָלט
חלילה דערביי געווען זייטיגע הינטער-כונות, אזעלכע דעות נפסדות פרעכען
זיך אַריין איז דער פסיכיק פון המון ווי די גיפטיקסטע ווערעם און עס
מאַכט אַנאמטריגען חורבן אין יודישקייט.

אָבער דער אָפעטיט ביי די כופרים וואַקסט מיטן עסען, די חוצפה
האַט שוין גאָר קיין גרענעץ נישט.

אַט האָט זיך לעצטענס דער „עקספרעס“ ערלויבט אויף אַ נבלה, וואָס
איז איבערהערט אפילו אין די טרויעריגע פראַקטיקעס פון דער יודיש-פריי-
ער פרעסע.

פראַסטע רעפארטערען, וואָס זענען אין זייער עצם מהות ווייט פון אַ
ריח-תורה, האָבען אויף אַנאמטריגערישען נידערטרעכטיגען אויפן געוואָרפן
עמערס שמוץ אויף די קינדער פון אלטען סקיערניעזיצער רבי'ן זצ"ל, און
געטון איז עס געוואָרען מיט אזא צולה-כעס-דיגער, גאָסען-יונגערישער ווילד-
קייט, וואָס וואָלט זיך גיכער געפאַסט פאַר די ערגסטע, פאַנאַטישסטע אַנטי-
סעמיטען, און נישט פאַר קיין „יודישע“ זשורנאַליסטען.

פון אַט דעם נבלה-דיגען אַנפאַל דאַרפן אויפגעציטערט ווערען נישט
נאָר סקיערניעזיצער חסידים און נישט נאָר אַזילע מענשען, וואָס זייער שורש
נשמה האָט אַנאמטריהר אין דער הייליגער גוץ פון די גרויסע וואַרקער
צדיקים און אויך נישט בלויז יודען וואָס האָבען בפלג אַ שייכות מיט
חסידות — נאָר יעדער סתם רעליגיעזער יוד דאַרף אויפגעקאָכט ווערען פון
דעם ווילדען גייסטיגען פאַרגאָס, וואָס „יודען“ מאַכען אויפן יודישען דת אין
אויף די גדולי התורה והיראה.

בעמערקונג פון רעדאקציע:

אין צוזאמענהאַנג מיטן דערמאָהנטען אַרטיקל איז פדאי אויפגעקרי-
זאָס צו מאַכען אויף פאָלגענדעס:

נאָך דער פטירה פון לעצטען סקיערניעזיצער רבי'ן הרב קרני מ'ע
ד'ע'פ'ע קא'ל'ש זצ"ל, האָבען די חסידים אויפגענומען אַלס מחלי-מקומו

די ברידער פון נפטר: הרה"צ רבי יאָשע שליט"א, הרה"צ רבי יצחק'ל שליט"א, הרה"צ רבי יעקלע שליט"א און הרה"צ רבי בעריש שליט"א.
די אלע רביים זענען בעוואוסט אין די חסידישע קרייזן אלס מעשען, וואָס זענען „ראויים לאותה איצטלא“, אַהויף זייער גרויסען יחוס אלס קינדער פון אלטען סקערניצוויצער רבי'ן רבי שמעון'לע זצ"ל און אייניקלעך פונם ווארקער רבי'ן זי"ע.

דאכט זיך, אַז קיין שום מענטש קען גאַרנישט האָבן דאָגעגען, הלמאי זיי דערמאָהנטע רביים זענען מצד די חסידים אייפגענומען געוואָרען אלס זייערע מדריכים ומנהיגים. פערקערט: יעדער איינער דאַרף זיין צופרידען. וואָס עס איז „הוחזרה העטרה ליושנה“ אין די אייניקלעך פון ווארקער קער זצ"ל וועלען ווייטער פערשפרייטען תורה און חסידות צווישען די יודען אין פוילען.

א פנים אָבער, אַז ביי דעם „עקספרעס“ מיט זיינע „קולטורעלע“ און „ציויליזירטע“ רעדאקטאָרען האָבען די דערמאָהנטע רביים נישט גושא-חן געווען. די דאָזיגע רביים האָבען אוודאי קיין „סמיכה“ נישט בעקומען פון די שרייבער פון רוטען פלעטעל...

ווי שוין דערמאָהנט איז דער „עקספרעס“ אויף אַן אונערהערטען אופן בעפאלען איינעם פון די סקערניצוויצער רביים, כבזה-ווייענדיג איהם מיט די גרעסטע בזיונות, אויסקערענדיג אויף איהם בכלים וואָס זענען נישט געשטויגען און געפליגען. אַזעלכעס איז נאָך ביז איצט נישט געהערט גע-וואָרען, דער ערגסטער אַנטיסעמיט, וואָס נוגע לגבי יודען איז איהם אלס מותר וואָלט זיך אויך אַזעלכעס נישט ערלויבט.

פערשטעמט זיך, אַז צווישען די סקערניצוויצער חסידים האָט אַזא זאך אַרויסגערופען אַ געוואָלדיגע אויפגענונג און אויף זייערס אַ פּרזאָמלונג וואָס איז דאן ספּעציעל צוגעפערופען געוואָרען, איז געשלאָסען געוואָרען דעם גאַנצען ענין איבערציגעבען אין געריכט, פרי אַנצולערנען די ענות-פנים'דיגע סרייבער, אַז זיי זאָלען מעהר נישט וואָנען כבזה צו זיין תלמידי-חכמים.

מיר פון אונזער זייט וואָלטען נאָר געוואָלט אַנווייזען אויף וואָסער גי-דריגער מדרגה עס שטעהען אַט"ל פון איבערע היינטיגע „שרייבער“, וועל-כע ווילען מיט זיך פאַרשטעלען די „עפענטליכע ביינונג“, זאָגענדיג דעות אין אלע יודישע ענינים...

מיר אַפּעלירען טאָקי צו די זשורנאַליסטען און סרייבער-סין עלטערען דור, ווי למשל: ה' צבי פרידלנדר, ה' הלל צייטלין, ה' ח. י. זאנאָדסקי, און מיר פרעגען זיי: צי וואָלט אַמאָליגע צייטען אַזעלכעס געשעהען? און וואָס האָבען טאָקי דידאָזיגע זשורנאַליסטען ברעה צו טהון אויף איינעצווי-מען אַביסל די היינטיגע סרייבעלעך אין זייערע ווילדע אַנסאָלען אויף די תלמידי-חכמים און גדולי-הדור?

ערשטער ציוואמענפאר

פון „אגודת השוחטים“ אין פוילען

אָנגענומען וויכטיגע רעזאָלוציעס וועגען די בעציהונגען צווישען
רבנים און שוחטים אין וועגען לימוד השחיטה

מאָנטאָג פרשת אמור, ג' אייר, איז פאַרבעקומען אין וואַרשא א שוחטים
ציוואמענפאָהר פון גאנץ פוילען מיט'ן אַנטייל פון פיעל דעלעגאטען פון אלע
קאָנטען פון פוילען.

נאָכדעם ווי די זיצונג ווערט געעפֿענט דורך דעם וואַרשוער שוחט
הר' יצחק מאיר טרויבע, האָלטען רעפערעטען און רעדעס די שוחטים: הר'
יואל סירקוס, הר' שמואל שלמה ראבינאוויטש, הר' מאיר אייבעשיץ (וואַרשא)
הר' אברהם זאנדבאר (לובלין), הר' מאיר יוד (ביאלא), הר' אברהם מאיר
פייגענבוים (פּיאָסק), הר' משה יעקב ראבינאוויטש (קרושניעוויץ), הר' מענדיל
מאיר ראָזענבוים (וילנא), הר' חיי ראבינסקי (שוויינפארט), דירעקטאָר פון די
אגודת השוחטים הר' אברהם מרדכי ראגאווי אין פיעל שוחטים דעלעגאטען,
וועלכע האָבען אנגעוויזען בולט אויף דעם שפּלידיגען מצב פון די שוחטים
אין פיעל שטעט וואו די שחיטה געפינט זיך אין דער קהלה וואו פאק-
טיש האָבען נישט דאָרטען די רבנים קיין שום דעה איבער די שחיטה און
שוחטים נאָר די דאָזערעס.

ס'האָט ממט אָנגעכאפט א גרויל, הערענדיג די פיעל פאקטען פון דעם
רשעות און אכזריות וואָס ס'ווערט אָבעטהון לגבי די שוחטים, אויך פיעל
מאָהל געגען רבנים מצד די דאָזיגע פלומרשטע פיל פערזאָנלעכעס—די דאָ-
זערעס, וועלכע זענען פוסעים על ראשי עם קודש.

נאָך די דאָזיגע רעדעס אין רעפערעטען האָלט דער וואַרשאווער
שוחט הר' משה אָספענהיים אַ זעהר וויכטיגען רעפערעט א. ד. ט. א. די געזעצונג-
סיגע בעציהונגען צווישען אגודת הרבנים אין אגודת השוחטים וועלכען כיר
געבען צוליעב זיין וויכטיגקייט איבער אין א פערקירצטער פאָרם:

— די אייגנאָמען פון אגודת השוחטים — הויבט אָן דער רעפערענט —
בערגעניצן זיך נישט בלויז מיט די פראָפעסאָנאָעלע ענינים פון די שוחטים.
זס איז אַ זעהר טרויעריגער צייכען פון דער צייט, אַז שוחטים, עוסקים
במלאכת הקודש, יראים ושלמים, זאָלען ביזנעס זיך אַראָפּלעזען צו האָלטען
בליחה מיט אַכזריות/דיגע דאָזערעס, וואָס ווילען ביי זיי אַרויסרייסן דאָס
שטיקל ברויט פון טויל. די עקזיסטענץ פון אגודת השוחטים איז אַ שווערע
אָנקלאָגע געגען די היינטיגע פּינסים, וואָס האָבען אַזוי דעגראַדירט דעם
כבוד התורה והיהדות, אַז זייערע נישאים זענען צוגעפֿהרט געוואָרען צום
ראַנד פון פערצווייפלונג.

די אגודת השוחטים וועט דערהויבען נישט בלויז דעם כבוד השוחטים.

נור אויך דעם כבוד הרבנים, הייל איינס אהן צווייטען איז אונגעגלעך און
עס מוז קומען צו א פערשטענדיגונג, צו א קאנטאקט צווישען אט די צוויי
אגודות, וואס גרופירען ארום זיך די פארשטעהער פון יודישקייט אין די
יודישע קהלות.

שטענדיג האבען רבנים און שוחטים געלעבט צווישען זיך בשלום און
אס דאס האט פערשאפט אויטאריטעט פאר דעם ענין הכשרות. עס האט געהערשט
א דיסציפלין און דאס כשרות איז נישט געווען אזוי הנקר, ווי עס איז בעוה היינט.
די רבנים האבען זיך תמיד געמישט אין כשרות און געשיצט די שוחטים
פון ברוטאלע אנטאלען מצד פראקטע קציבים, וועלכע האבען נישט געוואגט
מיט עפעס מציז פנים צו זיין א שוחט אין עניני כשרות, וויסענדיג, אז דער
רב שטעהט דעם שוחט אונטער דער פלייצע איהם צו שיצען און
שטיצען.

ליידער, הערען מיר לעצטענס טרויעריגע גרוסען אין דעם פרט, עס
האט זיך אריינגעכאפט מעשה שטן א פירוד צווישען א טייל רבנים מיט זיי.
ערע שוחטים. די סיבות זענען פערשידענארטיגע: אביסעל העלפט דערצי די
אינטריגע פון געוויסע דאזארעס און אביסעל - דער שפילדיגער פרנסה-מצב
פון די רבנים אין די קהלות, צוליבע וואס עס ברעכען אויס נישט-געוואונ-
שענע מחלוקות.

דאס מוז אויפהערען, ווייל דאס איז נישט בלויז געגען די שוחטים,
נור אויך געגען די רבנים און קודם-כל געגען די עניני הדת בכלל ועניני
הכשרות בפרט. געשעהן קאן דאס נור, אייב עס וועט הערשען א שטענדיגער
קאנטאקט צווישען אגודת הרבנים און אגודת השוחטים און פון ביידע צדדים
וועט זיין אן אויפריכטיגער ווילען פון פערשטענדיגונג. יעדער שוחט, וואס
וועט גערודפ'ט ווערען, מוז דער רב איהם העלפען און דעסגלייכען טאָרען
די שוחטים נישט לאזען זיך אויסשפיעלען דורך די גמיעס אלס פלייזיין אין
קאמף געגען די רבנים.

אגודת הרבנים און אגודת השוחטים מוזען לויט א געמיינזאמעם פער-
שטענדיגונג אינטערווענירען אין יעדען פאל פון א כססוך צווישען א רב און
א שוחט און נור דורך געמיינזאמעם ארבייט וועט מעגליך זיין אויסצומיידען
כססוכים, וואס רופען זיך זעהר שלעכט אָב.

עס איז א באראקטעריסטישער פאקט, אז דאָרט, וואו די שחיטה איז
נישט אונטער דער קהלה, איז כמעט נישט פארהאן קיין מחלוקה צווישען
שוחט און רב, די מחלוקות שטאמען נור פון דאָרט, וואו יד גמינע באטצען.
דאָס בעזייזט, אז אין תוך גענומען, איז דער רב און דער שוחט צווישען
זיך אייניג און ביידע ערגענצען זיך געגענווייסיג אין די עניני כשרות,
די מחלוקות צינדען נאר אונטער פרעמדע הענד, דאָארעס פון א געוויסען מין,
וואס זענען גרויסע בומחים צו אינטריגירען.

דערפון איז אַלץ געדרינגען, אז אַנינגער קאנטאקט צווישען אגודת
הרבנים און אגודת השוחטים איז א געבאָט פון דער שעה און די איצטיגע
קאנפערענץ דארף איהר ווילען פראַקלעמירען, אז זי איז גרייט צו אַזא.

פערשטענדיגונג, וואָס איז אַ נויטווענדיגקייט און לאָכיר האָפּען, אַז דאָס
זעלבס וועט אויך פערשטעהן די אגודת הרבנים למען הרמת קרן התורה
ונושאי.

נאָך אַניאויסשעפּענדער דיסקוסיע, זענען אויך וועגען לימוד השחיטות אָנגע-
נומען געוואָרען פאָלגענדע רעזאָלוציעס:

די קאָנפּערענץ שטעלט פּעסט אַז דאָס ווילקירליכע לימוד השחיטות
אָהן אַ שום קאָנטראָל איז גירם, אַז עס זאָלען זיך מעהרען שוחטים, וואָס
זענען אין זייער מהות נישט ראוי צו דער דאָזיגער מלאכת הקודש און די
איבער-פּראָדוקציע פון שוחטים, פאַר וועלכע עס איז במציאות נישטאָ קיין
וואַקאַנטע פּאַסטענס, איז די סיבה פון דער געוואָלדיגער-השגת גבול, וואָס
האָט זיך אַרייַנגעכאַפט צווישען די שוחטים, אָנמאַכענדיג צווישען זיי גרויסע
חורבנות און אונטערגראָבענדיג זייער רעליגיעזען אויטאָריטעט, וואָס מוז אויך
ברענגען צו אַניאויסער גראָפּונג פון פשרות בכלל, פון וואָס מיר זענען בעו"ה
היינט עדות.

די קאָנפּערענץ בעשליסט דעריבער:

(א) צו בעגרעניצען דעם לימוד השחיטות ביו צו אַ מינימם;
(ב) אין יעדען פאַל פון לימוד השחיטות מוז זיך דער תלמיד ווענדען
נאָך אַניערלויבעניש צום צענטראָלען ועד פון אגודת השוחטים, וועלכער גיט
אַרויס זיין ערלויבעניש ערשט דאָן, ווי ער מאַכט אַ גענויע חקירה ודרישה
וועגען דעם אינערליכען מהות פון תלמיד און צוליעב וועלכע כוונות ער וויל
זיך לערנען שחיטות. אַניערלויבעניש אויף לימוד השחיטות גיט דער ועד
אַרויס נור נאָך אַ שריפטליכער התחייבות, אַז דער תלמיד וועט קיינמאָל נישט
זיין קיין כשיג גבול און בכלל נישט אַרויסטרעטען געגען די תקנות פון דער
אגודה און אַז אין דער שטאַדט, וואו ער וויל זיך לערנען, זאָלען לפחות
זיין 2 שוחטים. אין דער ערלויבעניש זאָלען אָנגעוויזען ווערען, וועלכער
שוחט עס מעג איהם לערנען, און אויב דער תלמיד וועט וועלען טוישען דעם
כורה השחיטות, זאָל ער מוזען אַרויסגעכען אַ נייע ערלויבעניש.

(ג) צו פערלאַנגען פון אגודת הרבנים, אַז עס זאָל אין פרט פון לימוד
השחיטות אויסגעאַרבייט ווערען אַ געמיינזאַמער קאָנטאַקט און עס זאָל גע-
שאַפּען ווערען ביי אגודת הרבנים אַ ספעציעלע רבנים-קאָמיסיע, וועמענס
מיינונג עס זאָל זיך דארפּען אָנפּרעגען יעדער רב אין יעדען פאַל פון
אַרויסגעבען פּאַד דעם רב אַ קבלה צו אַ שוחט.

(ד) פּדי די ניי-אויסגעלערנטע שוחטים זאָלען ווירקליך זיין ראוי לאותו
איצטלא, בעהערשענדיג גרינדליך דעם גאַנצען האַרבען ענין פון שחיטות
ופשרות, בעשליסט די קאָנפּערענץ, אַז יעדער תלמיד זאָל זיך טוען לערנען
שחיטות מינדעסטענס 2 יאָהר. אין אויסנאַם-פאַלען זאָל דער צענטראָלער
ועד פון אגודת השוחטים קענען רעדוצירען דעם לימוד ביז אַ יאָהר פאַר
קינדער פון שוחטים זאָל אין די ראַהמען פון דער מעגליכקייט געמאַכט ווע-
רען פערלייכטערונגען.

(ה) די שוחטים, וואס האָבען זיך שוין אויסגעלערנט דעם לכור השחיטות

גור זיי זענען נאך אין ערגיץ נישט אויסגענומען געוואָרען פאר א שוחט און זיי האָבען במשך א גאנץ יאָהר נישט עוסק געווען אין עבודת השחיטות, וועלען מוזען אַרויסגעמען אַ נייע הודעה אויפֿן סמך פון אַנערלויבעניש פון ועד פון אגודת השוחטים, ווי אויך אַ נייע קבלה פון רב.

(ז) די שוחטים, וואָס לערנען שוין תלמידים, נאָך איידער די דאָזיגע תקנות זענען אריין אין קראַפט, דארפֿען רעגיסטרירען זייערע תלמידים און בעת'ן אַרויסגעבען אַ הודעה, וועלען די תלמידים מוזען האָבען אַ רשיון פון דעם צענטראַלען ועד האַגידה.

(ז) די קאָנפֿערענץ שטעלט פֿעסט, אַז דאָס איינציגע הויפט-מיטעל צו דער-האַלטען דאָס כשרות ביי יודען אויף דער געהעריגער הויך און, אַז עס זאָל קומען צו אַ פּולקאָמע פֿערשטענדיגונג צווישען אגודת הרבנים און אגודת השוחטים און אַז עס זאָלען אויסגעמיטען ווערען לאַקאלע סכסוכים צווישען רבנים און שוחטים, ווייל אַזעלכע סכסוכים גראַבען אונטער דעם פֿרעסטיזש פון כשרות.

(ט) כּדי דאָס צו דערגרייכען, פאָדערט די קאָנפֿערענץ אויף דעם קינפֿסי-גען ועד הפועל צו שיקען אַ דעלעגאַציע צו די פיהרער פון אגודת הרבנים און זיך משתדל זיין, אַז עס זאָל געשאַפען ווערען אַ געמיינזאַמע קאָמיסיע פון אגודת הרבנים און אגודת השוחטים, וואָס זאָל תיכף אונטערוועגן בעת אַ סכסוך צווישען אַ רב און אַ שוחט, ערלעדיגענדיג איהם על פי דיני התורה והיושר.

(י) די קאָנפֿערענץ דריקט אויס דעם ווילען, אַז אַלע 3 חדשים זאָל צום אָרגאָן „די שוחטים שטימע“ צוגעהן אַ ביילאָגע פאר חדושי תורה בעניני שחיטה.

און נאָכדעם ווי ס'ווערט אויסגעקליבען אַ ועד הפועל און אַ ועד הנהגה ווערט דער צוזאַמענפֿאָהר געשלאָסען.

„עלבונה של תורה“

(צום טרויעריגען מצב פון די רבנים אין פוילען)

דער מאַטעריעלער מצב פון די רבנים אין פוילען איז זעהר אַ טרויע-ריגער, גור געזעהלטע רבנים, יחידי-סגולה זענען זיך מתפרנס בכבוד און פיהרען אַ מעגליך לעבען. דער גרעסטער טייל רבנים אָבער זענען מאַטעריעל זעהר שלעכט אַוועקגעשטעלט. איבערהויפט אין די קלענערע שטעטלעך, וואו די רבנים ליידען ממש דחקות און געהן בוכשטעפליך אויס פון הונגער. די סיבות פֿונעם דאָזיגען שרעקליכען מצב זענען פֿערשיעדענע. די הויפט סיבה איז אָבער די, וואָס צום גרעסטען טייל געפונען זיך די קהלות

אין די קלענערע שטעטלעך אין די הענד פון פראסטע מענשען. וועלכע
האָבען לגמרי קיין אינטערעס נישט פאר'ן רב און דורך פערשיעדענע מיט-
לען פייניגען זיי איהם. דריקען איהם און פערביטערען איהם דאָס לעבען.
דער רב אין אַזאָ קהלה האָט אויפגעהערט צו זיין דער מרא-דאתרא.
ער איז אינגאנצען אַ משועבד צו דער קהלה, ער איז אין איהרע הענד
כחומר ביד היוצר, וואָס זי, די קהלה, וויל, טהום זי מיט'ן רב: וויל זי
צאָהלט זי איהם אויס די פענסיע, וויל זי נישט — צאָהלט זי נישט און
דעם רב קומט אויס צו ליידען נויט און הונגער.

מיר וועלען נישט דאָ מאַרין-ברברים זיין; מיר וועלען אָנגעבען פלוין
לכעדדיגע פאָקטען. וועלכע דארפן דיענען אלס עדות, ווי ווייט שווער און
אונערטרעגלעך עס איז די לאַגע פון רב אין אינזער היינטיגער צייט.
אַס ווענען די פאָקטען:

(1) אין שטעטלעך זשאַרנאָווי איז דער רב אַ גרויסער תלמיד חכם,
אויף דער כסא הרבנות ויצא ער שוין העכער 30 יאָהר, זינט די פטירה פון
זיין פאָטער דער זשאַרנאָווער רב זצ"ל העכער איז געוועזען איינער פון
די גרעסטע רבנים אין זיין צייט, ער האָט כחבר געוועזען אַ ספר שאלות
ותשובות און איז געווען אַ תלמיד מובהק פון דעם גרויסען גאון, דער
חידושי-הרי"ם זצ"ל, דער זשאַרנאָווער רב שליט"א איז זעהר בעוואוסט אין
די רבנישע קרייזען, פון שטענדיג אָן איז ער געווען באַליבט מיט זיינע
מעלות ומדות טובות, אלע בעלי בתים פון זשאַרנאָווי האָבען אייביג געהאָט
פאר איהם דעם גרעסטען יראת הכבוד אין קיין פרנסה האָט איהם קיינמאל
נישט געפעהלט.

דער איצטיגער גלגל החזור בעולם האָט אָבער געברענגט אַ מהפכה
גדולה אין לעבען פון אָט דעם פאָפולערען רב.
בין יום ובין לילה האָבען זיך אַרויסגעכאָפט אויף דעם שטאָדטישען
פּענקעל פלומרשטע קהלים סעראָרגער, מענשען פון אַזעלכע פארטייען וואָס
אבות אבותינו האָבען פון זיי נישט געוואוסט, דאָס ערשטע האָבען זיי זיך
אַ נעם געטון צו דער שחיטה! דער רב צוזאמען מיט די שוחטים ווענען
פלוצים געוואָרען אָנגעשטעלטע אין דער קהלה ביי די דערמאָנטע דאָזיגעס.
פערשטייט זיך, אַז מען האָט דעם רב בעשטימט אַ הונגער פענסיע אויף
לחם צו ומים להך און ער האָט אָנגעהויבען אויף אַנאמת צו שפירען וואָס
ביטער הייסט. קומט ער מאַהנען די מאגארע פענסיע הערט ער פשוט אויס-
געלאַכט, מיר דעם קהלה שרייבער אין קאסירער, אַ חוץ דעם טראָגט ער
זיך אַרום מיט אַ גרויסען חשבון פון חובות, וואָס ער קאָן ביי די קהלה
בשום אופן נישט מוציא זיין.

דעם רב טרעפט מען פיעל מאַהל אין וואַרשא שרייבען ביטעס צו
דער מאַכט און ער איז גיט בעקאנט דעם מיניסטער-יאָל-ראָט ה' אדעלבערג מיט
זיינע אינטערעסענע וועגען פערבעסערען איהם די לאַגע.

לעצטענס האָבען די דאָזיגעס געפילען זייערע אָנגעשטעלטע, ד. ה.
די שוחטים, אַז זיי זאָלען דעם רב קיין חליף נישט ווייזען און אויך נישט

ק"ן שאלות-הריאה, כדי אוי ארום דעם רב גייסטיג צו ערנידערען.
די „אגודת השוחטים" אין פוילען האָט שוין נישט איינמאַל אינטערועט.
נירט ביי די זשאַנאַווע שוחטים אינ'ם אָרגאַן „די שוחטים שטימע" אָו זיי
זאָלען נישט טהון ווי דער וואָס איז „לא כר ככני" קמ' הכס' ליידער האָט
דאָס נישט געברענגט קיין ערפאַלג. די שוחטים זענען דאָך אָנגעשטעלטע ביי
די דאָזיקעס ופּל מה שיאמר לך בעל הבית – עשה...

(2) אין מי שניץ איז דער רב אַ גרויסער ת"ח, ער האָט אַ לאַג.
גע צייט. מרביץ תורה ברבים געווען אין האַרשא, איז אויך געווען ראש-
ישיבה אין ראדזימין ביי דעם ראדזינער רבי'ן שליט"א. בעזונדער צייכענט
ער זיך אויס מיט פיהל מעלות ומדות און איז אויך אַ דרשן נפלא. ער
וואָלט ראוי געווען צו זיין אַ רב אין אַ גרויסער שטאָדט; האָט ער זיך
אַבער געטראַכט; וואָס טויג מיר די גרויסע שטאָדט מיט די פיעל טרות?
דאָס עוסק זיין אין תורה קומט דאָרט שווער אָן. האָט ער ליבערשט מספּים
געווען אַנצוגעהערן דאָס רבנות אין ווישניץ. האָפּענדיג, אָו ווען ער וועט
זיין אַ מסתפק במיעוט וועט ער האָבען זיין סקום מנוחה אין וועט זיצען און
לערנען.

איצט זעהט ער אָבער. אָו ער האָט זיך גענאָרט ער איז אַזא טרוד
אָו כמעט יעדען טאָג מוז ער לויפּען צום סטאָראָסטע, כדי מען זאָל איהם
אויסצאהלען די פענסיע צו קענען דערנערען זיין ב"ב, פערשטעהט זיך, אָו די
דאָזיקעס זאָגען איהם אָפט מוסר, הלמאי ער לויפט צום סטאָראָסטאָ, עס
פאָסט נישט פאַר אַ רב אַ ת"ח צו ווערען אַ „מסור", צו „כסר'ען" יודען ביי
די גוים...

דער רב געפינט זיך אוי אַרום אין אַ זעהר שווערער לאַגע. ער ליידט
פשוט הונגער. ער האָט שוין געפרוּווט צו ווירקען אויף די דאָזיקעס, אָו
מען זאָל איהם געבען אַ סכום געלד פאַר די הוצה אָדער מען זאָל איהם
לאָזען פערקויפּען דאָס רבנות אַנאָנדערען און ער וועט זיך זוכ'ן פרנסה
ערגעץ אַנדערש. אָבער קיינער קוקט זיך אויף איהם נישט אויס...
אויך דעם דאָזיקען רב סען מען טרעפּען אָפט אין וואַרשא, וואו ער
גיסט אויס זיין ביסער האַרץ פאַר יעדען בעקאנטען, וואָס ער טרעפט, פּרעגענדיק
אפשר האָט יענער פאַר איהם עפעס אַנ'עצה, ווייל ער קען שוין מעהר נישט
אויסהאַלטען.

(3) נאדאר זיין, די ליידען פון דאָרטיקען רב זענען מכש אינ-
בעשרייבלעך.

דער רב האָט זיך נישט צו פאַרשעמען פאַר די גרעסטע רבנים אין
אין יחוס. ער איז פון דור דורות רבנים ביז דעם בעוואוסטען גאון דער מחבר פון
ספר „וית רענן" זצ"ל.⁵

פאַר די גאָדאָזינער דאָזיקעס איז אָבער תורה אין יחוס קיין מעלה
נישט. אַנ'עסק האָבען זיי מיטן רב. נאָך וואָס ברויכען סיר אַ רב – טענהו

זיי - מען זאל איהם נאך געלד צעהלן? איטליכען גראשען, וואס מען
גיס איהם איז איבריג אין צניצווינגעווארפענע זאך... און זיי געבען טאקע
דעם רב קיין פרוטה אחת גישט... לעת עתה האט ער איבערגעלאזט דאס
כסא הרבנות אין נאדראוין און ער איז אין חצרשא, וואו ער לויפט צורום אב-
לערנען אין די ישיבות, זייענדיג שרעקלעך גע ונד. דאס געלד, וואס ער
פערדינט שיקט ער א היים צו זיין פאטער אין נאדראוין.

א פראטעסט פון ווארש. ראבינאט

וועגען שענדליכע אנפאלען אויף תורה-אויטאריטעטען

צו די בעפולמעכטיגטע פון ווארשאָווער

ביה, ווארשא יום ג.

ב דריטן תמוז תרס"ט.

נשיאות אין ירושלים תובב"א!

אין ענטפער אויף אייער בריף פון י"ב סיון תרס"ט, פארוואס מיר
שווייגען אויף די אויפנופערן און מודעות, וועלכע ספערשפרייט דער אלטער
ועד פון פולד אין ירושלים, אין וועלכען עס ווערט פערשווערט דער כבוד
התורה און כבוד פון די גשיאים פון פולד, וואס אין זייער שפיץ שטעהט
הרב הגאון הגדול בנן של קדושים כוה' ר' יעקב מאיר בידערמאן שליט"א.
אויבנוואהל מיר שטעהן פון דערווייטענס צו דער מחלוקה צווישען דעם
אלטען ועד און דעם נשיאות אין פולדען, בעווייל די סכסוכים צווישען זיי
זענען שוין געוועזען אייפן טיש פון גרויסע רבנים פאריגעס יאָהר, און אויף
זיי איז דער חוב צו ברענגען דעם פסק צו ערפילונג, אום צו פערמיידען
חילול שם שמים און חילול פון דעם הייליגען פאָנד קופת רמבעה"ל ושום
על ישראל ודייניהן - האָבען מיר דעם כבוד מיטצוטיילן:

אז מיר טוען אמשארפסטען פראטעסטירען מיט דער גאנצער שטארקייט
פון דער תורה, געגען דעם שענדליכען ארט פון פיהרען עפענטליך די מחלוקה
מיט שמוציגע זידעל-ווערטער אויף תורה-אויטאריטעטען און אָנגעזעהענע
פערזענליכקייטען, וועלכע אָפּפערען זייער צייט לכונת די אַריבע פון די
הייליגע שטאָדט, מיט וועלכען עס איז פול דער קול קורא פון ו' אייר
אונטערן נאָמען „קישטא קאי" וואס בעשולדיגט די נשיאים אין פערשוונגען
א. ד. גל, אַזעלכע שענדליכע רייד, וואס איז עקלהאפט פאר יעדען אַנ-
שטענדיגע מענטש, דערום פערלאנגען מיר אַזוי גוט פון אלטען ועד ווי אויך
פון אייך צו זאָגען אַזעלכע דער שענדליכער מחלוקה אין בעצוג צום פסק.
וואס איז צווישענאנגען פון די רבנים סאָל זיין שלום אויף די יודישע
אָנשיהרער אין זייערע נשיאים.

מיר זאָגען עדות, אז אויף די בריעף פון די ירושליכער רבנים אויפן
קול קורא „בירור האכה" האָבען מיר געזעהן די בעשטעטיגונג פון דעם
הראשי לאי הגאון רא"י קוק שליט"א.

(- שרמה דוד כהנא (-) צבי יחזקאל מיכעלסאָהן

(- חיים יהושע גוטשעכטער (-) יצחק מאיר קאנאל

תולדות גדולי ישראל

(א) די צואה פון סקערניעוויצער רבי'ז זצ"ל

געשריבען פאר זיין פטירה אין אטוואָצק

ב"ה, כ"ה טבת תרפ"ט.

א. הנני מצוה לכל רצי וידידי שי' די בכל אתר ואתר, הן אלה אשר נסעו אלי לשאול בשצתי, והן אלה אשר נסעו אלי לקבל פני בשבתות ויו"ט, והן אלה אשר עוד לא היו אצלי בשנים האחרונות, הנני מצוה עליהם פי לא יקראו אותי בשום כינוי של רבנות כמו אדמו"ר, מרן, וכדומה, רק בשמי העצמי, כמו שקראו אותי עוד בחיי אאמור"ר הרה"צ וה"ק וצללה"ה זי"ע. גם לבלי לכתוב על הטאוועל של קברי שם אדמו"ר.

ב. אחרי כלות שנות חיי אבקש להעלות את עצמותי מזה ולקברני רק בווארשא, ולהפריש למעני כבודת ארץ מיוחדת פנוי מכל צד לעשות גדר של לבנים סביב קברי בלי שום אהל ומכסה עליו, גם שלא לכבדני בשום כיבודים יתירים בעת הליות גופי רק היך עמא דבני אצל כל אדם.

ג. חיכך אחרי הפרד נשמתי מעל גויתה אבקש לילך ולהודיע על קברי אבותי הקדושים וצללה"ה זי"ע, וגם על קבר חותני הרה"ק וצללה"ה זי"ע ולהודיעם מזה ולבקש מכבודם כי יבליצו טוב בעדי וכמלאכים יצאו עלי לשמרני בכל דרכי ולהצילני מכל עונשים ועיגולים, רק להנחני במעגלי צדק עד כנפי השכינה.

ד. אבקש להכריז ולהודיע לכל עיר ועיר מקום שם דרים אנשים אשר היו מכירים אותי או אשר אני מכיר אותם, ופגעתי בכבודם ח"ו, או אשר נשאו ונתנו אתי והבאתי להם נזק ממון או נזק אחר ע"י מעשה או דיבור ח"ו, אשר ימחלו לי ויוציאו מלבם כל טיגא ושנאה עלי כי כבר חרטתי על כל מעשי אלה ולא בודון ח"ו עשיתי זאת.

ה. אבקש מכל ידידי ואניש שי' כי בכל הי"ב חדשים הראשונים ימכרו משניות ויאמרו בכל יום ה' מומרי תהלים בעד עליית נשמתי גם בעת יבואו לבקר על קברי לאמור מקדם ה' מומרי תהלים בעד עליית נשמתי.

ו. אבקש מאת כל איהבי שי' כי יפרנסו את ב"ב בכבוד ובהרחבה ולא יחסר ח"ו בביתם ולא יחיו בצמצום ובדוחק רק בהרחבה ובכבוד וגם יתנו יכולת לאשתי כתחי' לאריכת ימים ושנים לעשות עם בנותי שיהיו שידוכים הגונים לפי כבודם וכבוד אבותיהם הקדושים וצללה"ה זי"ע בסכום גדוניה הגון, הכל כמו שהי' בחיי היותי.

ז. הנני מצוה לכל אנ"ש היקרים שי' כי יפקחו על כבוד אמי הרבנית שהלטיא ויקציבו לה סך שבועי כהוגן שהי' בידה להלביש ולהנציץ

עצמה בכבוד, כמו שהי' למודה לכל טוב מעודה ואי' שתהי' מקום כבודה יתנו לה די פרנסתה בכבוד.

ח. הנני מצוה לכל בנותי היקרות שתי' אשר תלכותמיד בדרך ישרה, בניעות ודיא בדרך שהלכו אבותיכם הקדושים וצ"ל זי"ע.

ט. הנני מצו' עליכם כבוד אמי הרבנית שתי' וכבוד אשתי תי' ובנותי היקרות שיי' שלא לקונן אחרי' ולענות את נפשכם בסיגופים רק השבעת ימי האבילות הראשונים, רק לחזק את כחכם ולהתנחם, כי הכל מן השמים וכל כה דעביר רחמנא לסב עביר, וקא לנצח יחיה האדם, ולכן תתנהגו כמקדס ולשמור גופכם ונפשכם.

י. אבקש שלא לישיב ב"ד על כל הרברים האלה ולשאול את פיהם להחיר אף סעיף אחד בכל הני"ל.

אלה דברי הכותב בדמע

מרדכי מנחם מענדל' בהרה"ק וצלה"ה זי"ע מסקערניעוויץ

ה ו ס פ ה ל ר צ ו א ה

ב"ה, י"ב אדר תרפ"ט.

כאשר אין ברצוני לעשות שום אהל ולכסה על קברי. אבל מסכים אנכי לעשות גג מלמעלה מעשה רשת של דראט.

גם מבקש אנכי לפקוח עין על האנשי אשר שמשו אותי ולחמון אותם בכל מה דאפשר.

(ב) די פטירה פון קאמארנער רבי' זצ"ל

מאנטאג י"ד תמוז איז נסטר געווארען אין קור-קארט טאטסמאנדארף אין עלטער פון 70 יאהר דער קאמארנער רבי, הרה"ק מו"ה יעקב משה סאפריין זצ"ל דער קאמארנער רבי זצ"ל איז געווען א גדול בתורה ער האט איבער געלאזט פיל כתבי יד, ער איז געווען איינער פון די אנגעזעענסטע רביים אין גאליציע צו וועלכען מען האט זיך געווענדט פון אלע קאנטען פון לאנד העגען אלערליי עצות און בקשות אין איז געווען פארוםס אלס בעל מופת און גרויסער חכם.

גאנצער האט ער גע'שמ'ט מיט זיין גרויס יחוס און שטאמונג פון דור דורות רביים וואס ער איז געווען זייערס א "ממלא מקום". זיין פא-טער איז געווען דער באוואוסטער רבי אין "קאמארנא" הרה"ק רבי אליעזר צבי סאפריין זצ"ל דער מחבר פון ספר "דמשק אליעזר" א פירוש אויפן ספר "הוהר", זיין זיידע דער וועלט בארימטער רבי און גרויסער גאון און מקובל הרה"ק רבי אייזיק'ל קאמארנער זצ"ל דער מחבר פון ספר "והר חיי" 5 חלקים אויפן ווהר און אויך פיל אנדערע ספרים. זיין עלטער זיידע הרה"ק מו"ה אלכסנדר סערנער זצ"ל רב אין קאמארנע דער מחבר פון ספר "זכרון דברים". דעם נפטר'ס איידעם איז דער בעוואוסטער רבי אין פוילען הרה"ק מו"ה מנחם מענדל' שליט"א אדמו"ר מראדזימין א. ז. וו.

אין דעם נפטר האט דאס יודענטום געליטען א שווערע אבידה. תעצבה

חסידישע ווערטער, געראנקען און שמועסען

(געזאמעלט פון פערשידענע ווערלעך)

ונחשב לכם תרומתכם כדגו מזי הגורן.

בנוהג שבעולם, אז א נגיד, מעג ער זיין דער גרעסטער עס-הארץ, איז מען איהם כבוד, דאגעגען אנציימאן, מעג ער זיין דער גרעסטער תלמיד-חכם, קוקט זיך קיינער אויף איהם נישט אום. דאס זאגט דער פסוק: „ונחשב לכם תרומתכם“ — אז דער דערהויבע-נער פון פאלק, דאס הייסט דער תלמיד-חכם, זאל זיין אזוי חשוב „כדגו מזי הגורן“ — פונקט ווי קארן, וואס דאס איז דער עיקר שפיין אויף דער וועלט, אזוי זאל אויך דער תלמיד-חכם זיין אנצייקר און נישט קיין טפל צום עשיר עס-הארץ... (חתם סוחר)

זהו דין את כל האדם לכף-זכורת.

כל האדם — דעם גאנצען מענטש פארהאן אייגענע מעשים ביים מענטשן וועלכע זעהן אויס צו זיין זעהר קשה, ווען מען זאל אבער בעי-טראכטען דעם גאנצען מענטשן, וועט ער גארנישט אויסקומען אזוי שלעכט.

את כל האדם — דעם גאנצען מענטש... (שחר אמת)

לא תשנא את אחיך בלבבך ולא תשנא עליו חטא...

לא תשנא עליו חטא — זאלסט נישט פערשאצן די זינד (פון לשון „שא כליו“)...
לא תשנא עליו חטא — זאלסט נישט צופלאצערען די זינד (פון לשון „משיאין משואות“)...

ווען מען זעהט א חטא ביי א מענטש, דארף מען נישט דעם חטא פערגרעסערען און פערשטארקען, נאר פערקעהרט. ווי ווייט מעגליך יענעם גערעכט כאטשן און געפונען אויף איהם עפעס א זכות. (אמור רח"ה מפלסבור זצ"ל)

ולא תונו איש את עמיתו.

דער מענטש זאל נישט נארען זיין אמת (אנציינ) איז זיך מתחלף ביט אנצאלק... (רב פנינים)

זאשר אין ברה מום אשר לא ערה עלי עור.

דער, וואס רעדט זיך איין, אז ער איז אינגאנצען און א פעהלער
איז א סימן, אז — לא ערה עלי עולי, אז ער האט נאך אויף זיך נישט
מקבל געווען דעם עול-מלכות-שמים...
(המגיד מקאוגנין זצ"ל)

מדבר שקר תרחק.

קיום רעדסטו א הארט שקר — ביסטו טוין דערווייטערט פון ג-ט
ב"ה.
(הרבני ר' זיסא זצ"ל)

זאת דחלוב המכסה את הקרב.

דער מענטש, וואס זארגט בלויז פאר גשמויות דיגע זאכען, בלויז אויף
אכילה-ושתיה, אויף אנצושטופן דעם בויד מיט פזעס און חלב — דאס איז
„מכסה את הקרב“, דאס דערלאזט נישט צו קיין התקרבות, צו קיין דערנענטער-
נערונג צום בורא ב"ה.
(רב פנינים)

א בעל-מחלוקה זעהט תמיד אינ'ם מענטשן, אויף וועלכען ער איז ביין
פונקט דאס פערקעהרטע, וואס געפינט זיך אינ'ם דאזיגען מענטשן.
דאס קען מען זעהן פון דער מחלוקה פון קרח ועדת אויף משה
רבינו ע"ה. די תורה זאגט עדות אויף משה'ן „והאיש משה עניו מאד“, דא-
גענען קרח און זיין עדה האבען גאר פארגעזארגען משה'ן גאזת און
התנשאות — „מדוע תתנשאו על קהל ד'...“
(דרמור מאוסטראווי צצ"ל)

דער וואס בעט בלויז אויף יראת-שמים און נישט אויף אויף פרנסה,
איז א סימן, אז אויך די תפלה אויף יראת-שמים איז נישט מיט'ן גאנצען
הארצען, ווייל איינס און צווייטען איז אינגענליך...
(הרבני ר' בונם זצ"ל)

„כמהפכת אלקים את סדום ואת עמורה“.

די אנשי-סדום האבען אריינגעבראכט א מהפכה אינ'ם סדר פון דער
וועלט. „עולם חסד יבנה“, און זיי, די אנשי-סדום, לא-די, האט זיי האבען
אזיין קיין חסד נישט געטאן, האבען זיי נאך אויך שלעכטס געטאן א צוויי-
טען, וואס האט געוואלט מיט עמיצען טהון א חסד.
דעריבער איז אויך זיי נגזר געווארען א מהפכה, מדה כנגד מדה.
(ארמור פאפסטוב זצ"ל)

„לא יבוא עמוגי כו' על אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים כו' ואשר
שכר עליך את בלעם כו' לקלךך“.

אייגענטליך איז דאך נישט צום פערשטען מיט וואס עמון-ומואב הא-
בען זיך פס פערזיגדיגט מיט'ן נישט דערלאנגען די יודען קיין ברויט און

וואסער, אפשר זענען זיי געווען אַרימעלייט און נישט פערמאָנט אַזוי מיטל
געלד צו שפּילן. שטים רבוא יודען מיט ברויט און וואסער?
נור דער תירוץ איז: „וואסער שר עלך את בלעם“, אויב זיי האָבען
געהאַט געלד צו דינגען בלעם צו שעלטען די יודען, פאַרהאַט האָבען זיי
ליבערשט דאָס געלד נישט אויסגעגעבען אויף ברויט מיט וואסער פאַר יו-
דענ'ס וועגען... (שה"ש שלמה)

דער ריווינער ז"ל האָט אַמאָל געפרעגט דעם חידושי-הרי"ם ז"ל, צו
מען בויט אין פוילען שאַסען און ווער זענען די אונטערנעמער ביים בויען?
האָט איהם דער חידושי-הרי"ם ז"ל געענטפערט, אַז מען בויט שאַסען
אין די אונטערנעמער זענען יודען.
דער ריווינער האָט זיך פערטראַכט און אָנגערופען: אוודאי, ווער דען
קען מאַכען אַ וועג, אויב נישט קיין יוד...

צום קאַבריןער ז"ל איז אַמאָל געקומען אַ דאָרפס-יוד און געקלאָגט זיך
פאַר איהם, אַז אַמאָל, ווען ער איז געווען איין יוד אין דאָרף האָט ער
געהאַט פרנסה, איצט אַפער, ווען עס זענען צוגעקומען נאָך עטליכע יודען,
שאַרענען זיי איהם די פרנסה.
האָט דער קאַבריןער ז"ל געענטפערט: אין פסוק שטעהט: רבים מכאובים
לרשע' — דער רבים, דאָס וואָס יודען זענען זיך מתרבה, דאָס איז פאַר'ן
רשע אַ מאַוב, אַ וועהטאָג, אַ צער, דאָגעגען „והבוטח בדי חסד יסובבנו“,
דער וואָס האָט בטחון אין ג-ט, פאַר דעם איז דער רבים, דאָס וואָס ער
איז אַרומגערינגעליט מיט יודען, — דאָס איז פאַר איהם אַ חסד...

דער רבי רבי בונם ז"ל פלעגט זאָגען, אַז אַ יוד דאָרף תמיד טראַכט-
טען, אַז דער יצר-הרע שטעהט איבער איהם מיט אַ האַק און איז גרייט
איהם דעם קאָפּ אַבצוהאַקען. דער, וואָס טראַכט נישט אַזוי, איז אַ סימן, אַז
דער יצר-הרע האָט איהם שוין לאַנג דעם קאָפּ אַבגעהאַקט...

דער קאָצקער רבי ז"ל האָט אַמאָל געפרעגט די תלמידים זיינע: וואו
געפינט זיך ג-ט?
די תלמידים האָבען נישט פערשטאַנען, וואָס דער רבי וויערער מיינט
מיט דער פֿראַגע, ס'הייסט עפעס וואו געפינט זיך ג-ט? „מלא כל הארץ
כבודו“.

זעהענדיג, אַז די תלמידים ענטפערען נישט, האָט דער קאָצקער ז"ל
זיך אָנגערופען: ג-ט געפונט זיך דאָרט, וואו מען לאָזט איהם אַריין...

נייעס פון דער תורה-וועלט

ישראל, ברכות ישראל, סרקי משנה א. א.
דער אויטער מלכה-פרעזידענט האט לעצטענס בעכטעט א ריזע איבער וואהלין, בעזונ-
 בענדיג צווישן אנדערע שטערן אויך די סטארס
 סלוצק. די קהלה האט איינגעארענט אין דער
 ארטיגער היסטארישער שוהל א פייערליכען קבלת-
 מנים, בעת וועלכען הרב סאראצקין שליט"א
 האט געהאטען א פייערליכע רעדע לעבנדיג דעם
 פרעזידענט פון דער רעפובליק. די רעדע האט
 אויף אלעמען געמאכט א שטארקען איינדרוק.

אין עלטער פון 46 יאהר איז אין לענד
 גסט געווארען דער בלאשקער רב הרה"ג מו"ה
 יואל סוקס ז"ל. דער גסט איז געווען א
 בעקאנטער שרייבער אין שפיר תורה תגובות.

אין העכסטען מיליטערישען געריכט איז
 די טעג בעטראכט געווארען דער פראצעס פון א
 בראדער יודישען יוגענטלעך מיטן נאמען הירש
 שעכטער, וועלכער איז דורכ'ן פויגלער גע-
 ריכט פער'מספט געווארען אויף 6 וואכען ארעסט
 פאר גישט וועלען געניסען אין מיליטערישענסט
 פון די טרייבונגען מאכלייג.

דאס העכסטע מיליטערישע געריכט האט דעם
 אורטייל בעשטעטיגט.

הירש שעכטער איז בעקאנט אין זיין געגענד
 אלס תלמיד-חכם, צו האט זינער צייט ארויסגע-
 געבען א תלמודישען וסורנאל מיט'ן נאמען "גשן
 פורי".

הרה"ג ביה ראובן ב"ר שליט"א
 רב אין סטאליסק, וועלכער איז געקומען קיין
 אמעריקא אלס דעלעגאט פון דער ישיבה תלפז
 חיי"ו אין ראדון, איז געוועהלט געווארען
 אלס רב אין בעראג.

דער גראדער רב הרה"ג מו"ה שמואל
 שקאט שליט"א, וועלכער איז לעצטענס איינגע-
 נומען געווארען אלס ראש-ישיבה אין דער ישיבת
 רבי יצחק אלעזר אין ניו-יארק, האט אויף דער
 שטארקער ארומפארטייגט פון דער גראדער בע-

הרה"ג מו"ה יהודה לייב צירלעך שליט"א
 איז לעצטענס בעשטימט געווארען דורך דער
 יומענישער מאכט אלס אפיציעלער רב-הכולל
 איבער בעטראביען.

אין רומעניע האט ויך געגרינדעט אגודת
 "אגודת הסובייים", אין וועלכער עס זענען שוין
 ביז איצט אנגעשלאסען אנערך 40 שטעט און
 250 שוהטים. דער ציעל פונעם פארבאנד איז
 צו דערהויבען דעם מצב פון די שוהטים הן
 בחימר, הן כרחה.

אין טראנקסורס אס-מין קומט שוין ויס
 עטליכע יאהר סוף א פערביסערטער קאמף וועגן
 געזעצען דאס רבנות-אמט אויסן ארט פון פער-
 עטאבענער רב הרה"ג ד"ר שלמה ברויער ז"ל.
 ענדליך איז לעצטענס אויסגעוועהלט געווארען

אלס טראנקסורטער רב הרה"ג מו"ה יונה הלוי
 האראל שליט"א, וועלכער איז ביז איצט געווען
 רב אין אונדארהא. דער נ"י אויסגעוועהלטער רב
 איז בעקאנט אלס גרויסער ת"ח און געבילדעטער
 פזיזשער און אנאליטיקער פון אלטען אונדארהא
 פער רב. דער מחבר פון "באר שמואל".

אין לעבערג איז, נאך די פטירה פון
 רב הרה"ג מו"ה לייב ברויער ז"ל, דאס רבנות-
 אמט געווארען וואקאנט. אלס קאנדידאט אויף
 לעבערגער רב ווערט אנגערופען דער ריישער
 רב, דער בעוואוסטער "אגודת-פסקן און געוועזע-
 נער סיימינעלע פונעם הרה"ג מו"ה אהרן לעווין
 שליט"א.

א רב פון חיימירוסלאווי מיטן נאמען
 אהרן ברוק איז דורך דעם באוועסטען גע-
 ריכט אין זשיטאמיר פעראורטיילט געווארען אויף
 זיין חרדי'ס תשובה פאר אנטיהערען מיט א געהיי-
 מער ישיבה אין דער שטאט וויריהי.

אין עלטער פון 80 יאהר איז גסט גע-
 ווארען דער קאמיונקער רב הרה"ג מו"ה ישראל
 יצחק ז"ל יאבאטשקא. ער גסט איז
 געווען בעקאנט פון ווינע חיבורים.

„הצעה“ וואס ער האט מברר במקור השם והעסקים
אויסצושטערן א נוסח שטר היתר עסקא דהכלה,
וואס יעדער זאל אונטערשרייבן ביי דעם רב
פון זיין סטאדט, כדי ער זאל נישט נכשל ווערן
באיסור „ריבית“ אין אויבערדערמאנטע „קונטרס“
גענומען זיך שוין מיהל שוירט אין מיינונגען פון
די גרעסטע רבנים פון לאנד און פון
אויסלאנד.

דער רב הרב חיים פון פונדער שליט"א מיט
גליד פון ווארשאצער ראבינאט, וועלכער ערלייט
שוין זיבן אין צוואנציג יארהר די מונקציע פון
א אפיציעלע רב אין די געריכטען, איז איינע
בעסטע געווארען אלס אפיציעלע רב אין די
געריכטען, און אלס אפיציעלער בייזשער ביי
די פאפאסען, וואס זענען גוגע יודיסע רעלי-
גיעזע פראגען.

די אנדערע רבנים „אין פוילען האט
פערשענליכע דורך דעם יודיסע טעלעגראף-
אגענטור אנטוואפערן צו אלע בירגער פון דער
פוילישער רעפובליק, צוליב דער אנטוואפער-
טער העצע וועגען פאפאסען כפונדליקע בעלי-
דינגע פון די קרוסליכע געזינדלעך מצד דער
יודישער פאפאסען.

אין קאראנאצא מינסק, גוב. קאמאן איז פאר
יעדען כאטש באסען געשענען צוליב דעם קאמף
וואס די ארטיגע יודישע „קאמוניסטען“ פיהרען פאר
דער אנטוואפער פון פערקויף פון בשר כשר.

לעצטענס איז נפיר געווארען א „נער
פון די בעוואוסטע ווארשאצער „חנאמיס“ הרב יעקב
כלום עיה. דער נסח איז געווען א איס מציין
וואס ס'איז זעהר וועלטען צו געניצען זיין גאנץ
לעבען, טאג און נאכט דאס ער געווינדעט די
מצוה „ביקור חולים“ האבענדיג א גרויסע יודישע
זיי אהי צו באהאנדלען די קראנקע און דערצו
איז ער געווען זעהר מכוון, איז ער געווען גע-
ווארען כמעט צו יעדען שטאפען, וואס ער האט
זיך קיין מאהל נישט ענטוואגט און דאס יעדען
פארגרינגעט זיינע וויסאגען און יסורים און ביי
די גרעסטע רבנים און רבנים זי, איז ער געווען
כעת וואס פאפאסען. רבנאציה

פערקעוונג בעלאסען צוריקטוקעהרען קיין גראדני-
לעבוי דעם געבורטס-טאג פון וואגאסען-
יוער גאון מוה' יוסף ראזען שליט"ע (כעקאנס
אונטערן נאמען „דער ד נאבורגער עלוי“), וועל-
כער איז אויסגעפאלען גי' טוין, האבען א רייד
פערט דער פון גאון אין אמעריקע בעלאסען צו
גרינדען א ישיבה אויף זיין נאמען.

דער קענענער רב דורו"ג מו"ה יצחק
יהודה טרונק שליט"א, וועלכער ווידמעט לעצטענס
זיין גרויס מיהע מסדר צו זיין און בעארבייטען די
כתבים פון זיין זיידען, דער בעוואוסטער גאון ר,
יהושע'לע זצ"ל רב בקוטנע, און ערשט נישט לאנג,
ווי ער האט ארויסגעגעבען פון איהם א ספר
שאלות ותשובות א' ד' נ' „ישועות מלפני“ אויך
איז גרייט ער צום דריק א ביי ספר חידושים
ביאורים אויפן שולחן ערוך יורה דעה.

אין ווארשא איז נפטר געווארען (כ"ד'
טוין) אין עלטער פון 66 יאהר דער „מורה הוראה“
הרב ר' אפרים אפשענהיים זצ"ל (וואו פון בעוואוסט
טען תלמיד חכם און חסיד ר' בנימין שוחט זצ"ל
פון ווארשא). דער נסח איז געווען מורה הוראה
אין הארשא 40 יאהר און גע'ש'ט אלס גדול
בתורה ויראה און זיך אויסגעצייכענט מיט כחול
ומדות טובות וואס ער איז געווען טאקע בעלי-בט.
זמן פטירתו האט ארויסגעווען גרויס סתירה,
אין די צויה האט זיך באטייליגט א גרויסער צייל
און דער ווארשאצער ראבינאט — תוצב"ה.

אויף דער לעצטער זייג פון „דגל
הרבנים“ אין ניו-יארק, איז אנטוועקען געווארען
א פארטלאג פון הרב ר' יעקב איסקאקאסקי
שליט"א, אז א דעפאנאציע פון רבנים זאלען זעהן
פועלען ביים פאליציעס דאזער, אז מען זאל
אריינלאזען אויף א געוויסער צייט די עגונות פון
פוילען, וואס האבען א געלעגענהייט ארויס צו
קריגען א גס ביי די הענדער, וואס האבען ווי
פערלאזען.

עס איז ערשינען א קונטרס „השעת חקנה
נחוצה“ ארויסגעגעבען פון אבא'לער רבי'ן הרב
הצ' הרב אלכסער עוריאל מאיר איגער שליט"א
וועלכער ווענדעט זיך צו די רבנים מיט זיינע א

מודעות בהשע"ת וה"חורב' מביאות לבעליהן תועלת מרובה

הוצאת מסורה לאדון כבר יצא לאור ספר **ספר יצא** לסדר במדבר המיוחס להתנא רבי ישמעאל בן דורו וחברו של רבי עקיבא עם פירוש יקר ונכבד מכונה בשם „אמבואה דספריי כולל חידושים וביאורים הערות ומראה מקומות מאת הרב הגאון מו"ה יעקב זאביאסקאוויטש שליט"א מפאניניץ בראש הספר נדפס מכוא גדול המפיץ אור על הספרי זוטא ודרכו מאת הרב י. ל. הורוויץ והגהות על הספ"ז מאת גדולי דורנו ה"ה הגאון האבד"ק פאביאניץ והגאון מו"ה יעקב מאיר בידערמאן מגור שליט"א והגאון האבד"ק אוסטרובה וגלוה לו ספר חשוב מאד על הס"ז בשם „אוצר הספרים" המפיץ אור גם בעניני עשר קדושות מאת הגאון הנודע מו"ה מנחם זעמבע שליט"א. מפראגא הספר נדפס בהידור רב ועל נייר יפה מחזיק 600 עמודים המחיר בנייר 2 דולר ובפולין 12 זהובים מכורך בד טוב 2.50 דולר.

המו"ל: A. M. Grubsztajn, Łódź, Wschodnia 54. (Poland)

כרם ישראל כולל כ"ה דרשות הבנויות ומיוסדות על מקראי קודש ומדרשי אגדה על פי הגיון ישר והתפתחות החיים בכלל וחיי עם ישראל בפרט. ונלוה אליו קונטרס „מקורות ישראל" בו יסופר מה שקרה לי ולאחרי בני עמי בשנות הבלהות שאחרי המלחמה ובסופו קונטרס „פרט ועוללות" ביאורים על מקראי קודש ואגדות חז"ל.

חבר מאתי **ישראל** בלאא"מ המופלג וי"א מו"ה מנחם יוסף הלוי נ"י לבית בורנשטיין (הלויים) אבד"ק פלונסק והגליץ. המחיר 9 זהובים ובכריכה 11 זהובים ובחז"ל 1.25 דולר ובכריכה 1.50 דולר לרבנים הנחה עד כדי שליש ובלי כסף לא ישולח.

Rabin I. Borensztajn Płonsk (Poland)

דרכי שלום כולל כסה מאות כללים חדשים בש"ס ופוסקים שלא נזכרו בספרי הכלליים חובר מאת הגאון ר' שלום מרדכי הכהן זצ"ל אבד"ק ברעזאן ונלוה לו קונטרס אהל שם ע"ד תולדותיו של הגאון המחבר זצ"ל התנהגותיו וקורותיו. להשיג אצל בן המחבר:

H. Sz. Szwadron, Lwów, Starozakonna 5, (Poland)

מודעה רבה לאורייתא אני מודיע בזה לקהל הרבנים והמשכילים דכל אתר ואתר שיצא לאור זה עתה בהוצאת „ילקוט", ברלין ספר חדש רב הכמות ורב האיכות **מדרש משנה** פרקי עיון ומדרש ביסודות היהדות ע"פ מסי ברכות מאת משה נאכט עם תמונתו וכתב-ידו. בצירוף מכוא ותולדות המחבר מאת ד"ר י. נאכט.

ספר זה יכול לשמש מעין בלתי פוסק לרבנים ומטיפים ולכל אדם מישראל. להשיג בכל בתי-מסחר הספרים או ישיר אצל הממכר הראשי:

Buchhandlung R. Mace Berlin-Charlottenburg Kantstr. 46

בהשע"ת והחורב יקובל מודעות מכל עניני התורה והיהדות

במערכת השע"ת אפשר להשיג הספרים האלה (א) חידושי הרמ"ה על סנהדרין מאת רבנו מאיר הלוי מטולטולא (הרמ"ה) ז"ל והיא ביאור גדול ומספיק על כל המסכת וגמצא במערכת במספר מצומצם מחירו עם המשלוח 12 זהובים, (ב) תוספת הרא"ש על מסכת סוכה נדפס בירושלים עותק תובב"א. מחירו מכורך עם המשלוח 4 זהובים, (ג) שו"ת מהר"ל ד"ס קין מאת הגאון אבד"ק בריסק זצ"ל נדפס בירושלים עותק תובב"א מחירו 10 זהובים.

המחיר יתקבל עפ"י האדרעסא של המערכת:

I. Feigenbaum Warszawa, Muranowska 4 m. 30 P. K. O. 8.138

„די שוחטים שטימע“

איז דער איינציגער אָרגאַן אין דער וועלט
וואָס פאַרטײדיגט די שוחטים אינטערעסען

פרייז אין לאַנד-8 יאָהר 7.20 ובערך זה 8 האַלב יאָהר און
8 קוואַרטעל. אין אויסלאַנד 8 יאָהר - 1 דאָלאַר

אַדרעס פאַר געלט און בריף:

Die Szochtym Sztyne, Warszawa, Muranowska 4 (Poland)
P. K. O. 8.138

מודעה גלוי' הננו מודיעים ומבקשים מאת כל הרבנים והשוב"ם די בכל אתר ואתר להזהר לבל ליתן קבלה והודעה לה' געציל מיל גראם מווארקא, כי כבר יש פס"ד מרבנים ע"ד שחיטתו... ועתה רוצה להמציא לו קבלה והודעה חדשה להשיג גבולם של השוב"ים מווארקא ושארית ישראל לא יעשו עולה.

ברית שלום כביר דברים חדשים וגם יסנים, להלכה ולמעשה, בעשיית מצות מילה, פריעה, מציצה וכן מראה כאן פתרונים ונתינת טעם, סעודת שלום-זכר, ליל שמורים, כסא של אליהו, סנדקאית, קריאת שם, מנהגים ורפואות מאת רופא נתוח מווארשא, וכן סדר הלימוד ותפלות לבעלי ברית, ובסיומא נספח סדר פדיון הבן. מחירו 1 זל 35 גר.

הרב שלום וואַכמאַן מוהל בווארשא

Rabin Szulim Wachman, Warszawa, Miła 33.

אַדרעס פון „שערי תורה“ און „חורב“

Feigenbaum Warszawa Muranowska 4 P. K. O. 8.138

קובץ שאלות ותשובות, חידושים וביאורים בהלכה ואגדה
מאת רבני וחכמי זמננו נ"י

הרב צבי יחזקאל מיכלזאהן נ"י (ווארשא)	הרב ישעי' יוסף מארגאלין נ"י (ברוקלין)
הרב אברהם ברודנא נ"י (ירושלים)	הרב יעקב בוימאן נ"י (לאס-אנדזשעלס)
הרב חנוך דוד גרינגלאס נ"י (לענטשנא)	הרב עקיבא ראפאפורט נ"י (דאנציג)
הרב שלמה אלטמאן נ"י (ווארשא)	הרב מאיר זאב סמאלאטינסקי נ"י (סעמיאטיש)
הרב יעקב רינגעל נ"י (הוסיאטין)	הרב אברהם דוב ריינין נ"י (רעסיצא)
הרב יעקב ליפא נ"י (זשורוב)	הרב יצחק בצלאל מארגינסטערן נ"י (ווארשא)
הרב מרדכי צבי הלוי ווייסמאן נ"י (ראדום)	הרב אלי הכהן פערבמאן נ"י (ראדום)
הח"י ישראל דוד שארפהארץ נ"י (שעברשין)	הח"י חיים דוב מאדלינגער נ"י (לוב)
הח"י נתן רוקח נ"י (דראהאביטש)	הח"י דובער יוזשיק נ"י (מוטיל)
הח"י אהרן יעקב אלבערשטיין נ"י (ביעלסק)	

לחברת זאת נספח הירחון **חורב** חוברת ב'

הרבנים והסופרים מתבקשים לשלוח חי' תורתם ומאמריהם להשעית והחורב

מחיר השעיר תורה והחורב לשנה: (בכדינה) 12 וחצי, (בחוץ-לדינה) 2 דולר, בערך זה
לחצי ורבע שנה. ח. ק. א. של המערכת (למשלוח כסף) № 8.138

סבור בדפוס ר' חנוך העניך פאלמאן, בפומבליק (פולין).

העורך: ישראל איסר בהגאון מרן יצחק הכהן פייגענבוים זצ"ל
האדרסה להסערת: I. Feigenbaum Warszawa Muranowska 4, m. 30.

היכרת ב' (שנה י"ט) ווארשא, מנחם אב אלול, ה'תרש"ט. № 2 (Sierp.-Wrzes.) 1929 r.

הצעה נכבדה ורבת הערך

מאת המו"ל

הנה בהשערי תורה" — היו"ל בעוה"י להגדיל תורה ולהאדירה — נמצא מדור בשם שער זכרון מקדש לזכר נשמות אנשי שם נ"ע וזכרון יום ושנת פטירתם (יאה"צ) להיות להם בזה שם ומוכרת עולם. כאשר עיני הקוראים תחיינו משרים.

הנה בטח ידעו ויבינו רבים כי הזכרת שם הנפטר נ"ע לכבוד ולתפארת בספר הנשאר לדור דורים היא מצבה יותר יקרה ויותר נכבדה מצבה שכל הרוות שבעולם לא יזונו אותה ממקומה ובפרט בספר יקר ונכבד כהירחון הרבני שערי תורה ששם אאמ"ו הרב הגאה"צ זצ"ל נקרא עליו שוספרי וקוראיו המה מהגאונים ומגדולי תורה היותר מצוינים ונפוש ועולה על שחן של כל לומדי תורה והוגי במדינה וחול וזכה לשם גדול וחשוב כל"כ עד שאין רב וצורב ששם ה. שערי תורה" יהא מזור לו.

לכן הנני פונה בזה לפני כל אלה שזכרון אבותיהם ובני משפחתם ששחל"ח יקר להם ואזכירם ואציע לפניהם שיואלו גם הם להיות בזה בן יכבד אב (ע"י סנהדרין צ"ו כי הוה כתיב הוה כתיב שמיה ושמיה דאבות [כדי שיתכבד אביו רש"י ו"ל] כ"י היינו דכתיב בן יכבד אב) ויקדישו לזכרונם שער זכרון לכבוד ולתפארת על עמודי השערי תורה יספרו ויתארו את המנוח החביב להם בכבוד הראוי לו ובזה יציבו להמנוח נ"ע מצבה וזכרון עולם ושמו ומעשיו הטובים ויום פטירתו לא ימוש מעיני כל לומדי תורה והוגי ומבני ויר"ה עד עולם.

המו"ל ישראל איסר בהגאון מוהר"י הכהן פייגענבוים זצ"ל.

הרבנים והסופרים וקוראי ומחזיקי וזשע"ת סבכל אתר זאת שלישיית מתבקשים בזה לפתח לעורר להצעה הג"ל בכל השפעתם האפשרית ואלהו על מלמדתו בצמורה בעוה"י ובלי"ג להויל החבורות תמידין כסדרן ובכמות הראוי

האדרעסא :

J. Feigenbaum Warszawa, Muranowska 4 m. 3.

שער זכרון

ט

מורם ומוקדש

מאת כבוד הרב הגביר חז"ב החסיד המפורסם

כש"ח מו"ה יצחק מאיר עלפינגער נ"י

פרנס ומנהיג בפה ווארשא

.....

לזכר נשמת בתו

ד.מ.ע.ה המהוללה, המפורסמת בש"ט

מרת ש ר ה ע"ה

נפטרה ג' תשרי צום גדלי' תר"צ

ת נ צ כ " ה

טאלות ותשובות

ב"ה ברוקלין (אמעריקא) ס"י א' (המשך מחוברת א' ס"י א').

(ד) ודנה מכל הפוסקים שהנתיב בעיה"ש משמע שהם אוסרים ללנות דגים עם בשר משום האיסור של בשר וחלב ומושמע אם לאכול הדגים שללאן עם הבשר בלא חלב מותר וקשה משום דמהגמרא משמע שמו"ר בר רב אשי אוסר אפילו במלח והטעם אמרו שם משום דקשה לריחא ולדבר אחר ופי' רש"י ור"ח שקשה לנגע לרעת והנה אמרו שם בגמרא שני טעמים א' משום ריחא וז' משום שקשה לרעת ומדוע שבו את הטעם שקשה לרעת ואמרו רק משום האיסור של בשר וחלב ורק הטור והמחבר ביו"ד ע"י קט"ז סע' ב' כתבו לריך לומר שלא לאכול בשר ודג ביחד מפני שקשה לרעת והרמ"א שם בהג"ה שלו כתב וכן אין ללנות בשר עם דג משום ריחא מיהו בדיעבד אינו אוסר וכתב שם הג"ח בסע"ק ב' מיהו בדיעבד וכו' היינו בריחא לחוד אבל אם נתבטל אחד אסורין אף דיעבד והא"ח בלל כ"ג הביא מה שכתבו המרדכי ואו"ן פרק ח"מ דבר שיש בו משום סכנה דגו כאיסור לבטלו בששים ויותר חמור דאפילו ביבש במינו לריך ששים וכ"ש מחמת בשר שנפלה לתוך יורה שיש בו דגים או איפכא שיש שם סכנה שלריך ס' נגדו אבל משום טעם בליעת כלי ליכא למיחש והקשה הד"מ דהא איחא בטור יוד"ע בזה הסימן דחיישינן לגילוי אפילו במאה סאה מים וא"א שלא יהא ס' אפילו סתה נחש ממנו וכן כתוב במהרי"ל שלפוחית מרג שנפלה לקדירת בשר ונתבטל שם ואמר מהר"י סג"ל הכל משום סכנה ומושמע דלא מהני ס' דחמירא סכנתא מאיסורא וכו' ע"ה והנקה"כ שם חולק על הג"ח משום שהביא שם ול"נ דלק"מ משום דשאני זיכרא דמקלי קלא עובא וגם במהרי"ל מייירי שלא היה ס' וכן נראה דלא מחמירין בסכנתא טפי מאיסורא אלא בספיקא אבל היכא דאיכא ששים דנתבטל בודאי לא מהגביר כלל לחלוק בין איסור להכנהא וכן כתוב בספר אפי רבנו דף מ"ז ע"ב דבר שיש בו סכנה כגון דגים ובשר בין בלח ובין ביבש מתבטל בששים עכ"ל ע"ה וכן כתב הפר"ח ז"ל בזה הסימן שנתבטל בששים והיה אפרים בזה הסימן הביא בשם שו"ת בית יהודה בס"י כ"ה מחמת בשר שנפל לתוך יורה של דגים ונשפכה היורה ויש ספק אם יש ס' אוסר משום דהוי ספיקא דאורייתא ולחומרא ובפחד יחזק מערכת הב' ערך בשר דגים האריך הרבה בזה ובתב שם ואני לעיר הרופאים כל ימי גדלתי בין ברכי הרופאים ולא מלאתי בעד לדברי מר"ן הב"י ז"ל ולא לדברי השאריות יהודה שרצה להיות בעורו דאע"ג דאיכא כאב גדול וסכנת חולי מאוד לשתות חלב ואחר כן לאכול דגים או לאכול דגים ואח"כ לשתות חלב אבל מה יועיל נטילת הידים בינתיים להגיל האוכל או השותה מן הסכנה ואינה דומה לנטילת ידיו בין דגים לבשר או בין בשר לדגים מפני סכנת לרעת משום דהוא דבר התלוי במגע יד יחד בלי נטילת ידים בינתיים והאריך בזה הרבה והס"ך ביו"ד ע"י ס"ז סע"ק ה' הביא מה שכתב הג"ח ומו"מ אין לאכול דגים בחלב מפני הסכנה וכו' שנחבאר בטור ובא"ח בס"י קע"ג ובאמת נמשך אחר הב"י שכתב כן אבל הוא טעות כי לא נזכר שם אלא דגים עם בשר אוסר משום סכנה אבל בחלב לא במעט ולא רחוקו וכל יומא ויומא נהנינן הכי לבשל דגים בחלב ולאכול וגם הד"מ השיג על הב"י בזה וכל האחרונים השיגו עליו בזה ומהש"ס פרק כ"ד לולין משמע בדיא דליה בו אפילו משום סכנה והוא פשוט והמילואים שם הביא מה שכתב הבאר שבע בס"י ל"ה שלא היה ולא נברא בשום ספר כי דגים בחלב יש סכנה ואני מלאתי בספר אולר החיים למהר"י ללווה שהיה ירופא מומחה לרבים ודבריו מובאים בספר מוסר השכל בלשון חכמים

על הלכות דעות להרמב"ם בפי' ד' אות י"ד. שלא לאכול דגים לא עם הכשר ולא עם
החלב משני שמולידים חולאים. קשים ואולי נמוך אחר דעה זו ומה שהקשה הש"ך
מהגמרא פסחים ע"ז אין קושיא משום ששם מדבר מן צניחא וזהו דג קטן וכו' אין סכנה
וגם מדבר מן כותח וזה מערובות חלב ולא מן חלב בעין ועיין בגמרא מוע"ק דף י"א
ע"א בחוספות דה"מ כוורא וכו' ומה שהקשה הש"ך הלא כל יומא ויומא נוהגין הכי
עיין במג"א בלוח"ח בס"י קע"ג סע"ק א' ובפרמ"ג בבס הבה"ג ובאדני פו בס"י מ"ב
ובספר מור וקליעה על הלוח"ח בס"י קע"ג ובשו"ת מטה יוסף בח' ב' ביו"ע סימן ז'
ובא"ל רבה בלוח"ח ס"י קע"ג ובמחזיק ברכה אות ד' ובשקרי הר"ט בח' ב' יוד"ע בס"י י"ד
בלוח"ח ובשורקי כה"ג וביד יהודה ועוד פוסקים עש"ה.

ה' רמזה שהביא הט"ז ביו"ע בס"י קט"ז סע"ק ב' בבס המהר"ל שכתב בבס
מהר"ל שאלו הקדירה של בשר משום שנפלה שם שלפוחית של דג מטעם דחמורא
סכנהא מליסורא ומה למד הט"ז דאפילו ששים לא מהני עש"ה הגה היר אפרים הביא
מה שכתב השב"י בשו"ת שלו בח"ב בסוס"י ק"ד ובשו"ת חו"י בס"י ס"ד ובתשובות
חוט השני בס"י ס"ז שכתבו שאין להחמיר כשים ס' ומה שאמר מהר"י סג"ל בשלפוחית
של דג הוא מטעם שלא היה שם ששים ובשו"ת שו"מ במהדורא ג' ח"א בס"י מ"ג מה
שהשיב על הרב הגאון השואל בנדרון שגל דג חי לחך קלחת רוחחת של בשר ותיקף
הוצאותו משם ופרנס מטעם וקלי וטרי צוה אם שייך בבטלי חיים פליטה ובליעה ואח"כ
הביא בבס הרב השואל דודאי אסור משום שנחבשל דג עם בשר דהרי אמרו בגמרא שבת
דף ק"ז ע"ב השולה דג מן הים כיון שיבש כסלע בין ספיריו חייב ולא שיבש ממש אלא
שעבר רידו ואם כן כל שגל לחך הקלחת דהוי בודאי יבש כסלע אם כן הו' לא חי וסוב
הפליטה והבליעה אסור דהרי ניטל חימתו והגאון בעל שו"ת השיב לו דלא גרע יבש כסלע
בפי' רש"י ז"ל דהוי נטילת נשמה משחט שני חימתי דודאי הוי נטילת נשמה ואפילו הכי
הכי הו' כחי לכל דבריו וכמוצא בגמרא חולין דף ל' וא"כ אין לאסור בבביל זה דלא
מייבש לביעת הש"ך ביו"ע בס"י קט"ז בנקה"כ שכתב דכל דבר סכנהא מותר בבשים
כמו בבשר אוסורין שמבטלים בששים ואם כן כיון שהוציאו את הדג מהקלחת של בשר
ונמלא בשאר שם רק הפליטה ובודאי היה ששים נגד הפליטה ושרי ואף להט"ז שם בסע"ק
ב' שהביא שם סכנהא אין מבעלין בששים משום דחמורא סכנהא מליסורא לבד שהרבה
פוסקים אחרונים חולקים עליו אבל הכא ג"ל שאין להחמיר בפליטת הדג וכו' עש"ה
ובדעת מורה להגאון אב"ד דק"ק ברעואן ז"ל ראיתי בעה"ה"ש בס"י נ"ב מה שהביא בבס
החת"ס בח' יוד"ע בס"י ז"ד שכתב שגם בעלי חיים בולע והביא את הטעם ד' במהדורא
קמא בס"י קנ"ה מה שכתב בשם גור אריה בח' יוד"ע בס"י ז"א שהביא מה שכתבו
ביו"ע בס"י פ"ג בציר דגים שיש בו כולבש שהוא דג טהור וי"א שהכולבש הוא דג עמא
וש"ס מה שסקלו וטרי הב"ח והפרמ"ג שם במשפלות בסע"ק ח' והרבה פוסקים כתבו
לדחות את הח"ס ז"ל כמה שכתב שגם בעלי חיים בולע ובשו"ת מוב"י בח' יוד"ע מהדורא
קמא בס"י כ"ו העלה דכבוס כמובשל אינו כלל לכל הדברים משום שיש הרבה דברים
דבלי ופליט בכבוס ויש הרבה דברים דלא בלעי ופליט בכבוס ולפי זה אפשר גם כן
דדבר חי אין בעצמו להפליט בכבוס אבל ברוחח ע"י האש שפיר מפליט וכו' וגם הביא
שם שאין שום ראיה מהא דכולבש דכיון דגל בחור הציר הכולבש עליו מותר והביא עוד
שם ראיה מהגמרא חולין דף ח' אימת בלעי לבי חימא והרבה שם להחמיר את הענין
בטעו"ד עש"ה.

(1) והנה בעה"ה"ש השגתי את הספר הוקר והבהיר פרי ילחק להגאון האמיתי

והמפורסם מרין ר' יחזק בלאזער זלוקיל ע"י הרבני ויא"צ כש"ס מוהר"ר ר' חסד ב"ר
 ישעי' יפה שליט"א וכשמו כן הוא וראיתי בתשובה בס"ד מה שכתב שם בסוף התשובה
 וז"ל ולפי"ז הכ"ז כיון שאין ראיה להיפך דע"ס הנפלט ממונה בחייה ליכא סכנה אין להקל
 כלל כי"א היכי דיש ששים משום שבוה יס' לסמוך על הש"ך והאחרונים דס"ל דגם במקום
 סכנה מועיל ששים ותשובה הגאון בעל פרי יחזק היא להגאון בעל שו"מ במהדורא ג'
 בח"א ס"י מ"ג שהבאתי לעיל ומוה' משמע שהרב השואל היה הבעל פרי יחזק ובעקרי
 הד"ט באות ד' הביא מה שכתב השב"י בח"צ בס"י ק"ד וז"ל שם דאף במנחת יעקב שלי
 בכלל ע"ז סע"ק הניח בעיון א"ס בשר ודגים בטל בס' מ"מ אחר ראיתי מה שכתבו הפ"ח
 בס"י קט"ז סע"ק ד' והחרי' בס"י ס"ד אין להחמיר כלל עכ"ל ולפי"ז נמלא לפי מה
 שביארת שהרבה פוסקים חולקים על הט"ז בזה שכתב שמוסר דחמירא סכנתא מאיסורא
 אינו בטל בששים רק כיון שיש ששים כנגד בטל וכמו בשאר איסורין והטעם כיון שיש
 ששים טוב אין כאן טעם ואין בזה שום סכנה והוא שכתב הרמ"א ז"ל בהגיה שלו ביורה
 ד' בס"י קט"ז סע"ק ג' ויש אומרים דאין לחוש לזה רק כשמבטלים יחד ואוכלין אבל לאכלן בזה
 אחר זה אין לחוש עכ"ל ובחידושי רעק"א שם הביא בב"ס הט"ז שביורה ד' ע' סע"ק ג'
 והש"ך שם בסע"ק ט"ז שא"ס נמלחו יחדיו ליכא איסור כלל והפרי"מ שם מוסתפק א"ס דוקא
 לאכלס כך בלא ביטול וב"י מוסתפק א"ס בכבוס שי"ך לאמר סכנה כל עיקר ובש"ס חת"ס
 בח' יורה ד' בס"י ק"א הביא שכן עיקר שבסכנתא מובטלין בששים ומה ששאלו את החת"ס
 ז"ל אודות מרק של דגים שהוריקו אותם לחך שומן ולאחר שנגען הסירו השומן שנקרש
 מה דינו של המרק והדגים והשיב שם שבאיסורים כה"ג בעינן לשער בס' כנגד כולו ולא
 מהני מה שהסירו האיסור שנקרש והביא שם מה שכתב הש"ך ביורה ד' בס"י ל"ח בסע"ק
 ט"ז וא"כ לכאורה מוכיח הכ"ז בסכנתא דלענין הפיקא חמירא סכנתא מאיסורא ע"כ
 איברא מואחר דחזיקן להרמב"ם ז"ל דר"ב גובריה ברפואות וטבעיות ומוכתמא לפי עולם
 חכמתו ידע והבין שנשחטו הטבעים בענין זה והוא שלא לסמוך ע"ז לעשות מועשה לאכלס
 זה ע"ס זה דאפשר דהוי דבר הנאסר במנין ומ"מ הרווחתו שילאנו מהחמירה סכנתא משום
 דהשתא מיהת ליכא סכנתא ואפשר שגם בזמנא לא היה הסכנה אלא בזמן ביטולא לבד
 ולא בינים המלווים ביניהם כלל וליכא אלא איסור קל דרבנן דהוי דבר שבמנין דאורייתא
 היא היינו הנאסר משום סייג וגדר איסור אבל בכה"ג קולא טובא ואפילו באיסור דאורייתא
 ס"ל להראב"ד דסגי לשער באומדן יפה וכו' ועוד דאפשר ע"י עירוי דאינו אלא מבליע
 ומפליט לא גזרו בזה אפילו בזמניהם והרי אנו נוהגים להקל לאכול בשר בכלי דגים ב"י
 אפי' באותה סעודה ע"י הדחה בעלמא אלא ק"ס לן דליכא סכנתא בכלכל טעמא בעלמא
 עכ"ל ע"ה"ק ובהו נוכל לבאר את דברי העור בזה שהמה על הרמב"ם ז"ל ביורה ד' בס"י
 ל"ח שכתב שם וכן התיר הרמב"ם ז"ל כשנכנסה שכתב קערה שאכלו בה בשר ובטלו בה
 דגים מותר לאכלס בחלב דגים שללוין ע"ס הכשר אסור לאכלן ע"ס החלב ואינו מביין למה
 כתב שללוין ע"ס הכשר אסור לאכלן בחלב דהיינו ננוי מבוטלין עמו שהרי לא התיר אלא
 כשנכנסו בקערה של בשר וא"ס להחמיר כללי א"כ למה כתב ע"ס הכשר אפילו בלא בשר
 ננוי בכלי של בשר אסור עכ"ל והיר"ן שם מר"ן הב"י שהרמב"ם מוירי שללא הכשר והדגים
 בחמור אחד וכמו שפי' רש"י ז"ל בפסחים דף ע"ז ע"ב והב"ה שם הביא מה שכתב
 בהגהות מיימוניות בפ"ט מה' מא"א הק"ג ע"ה.

(המשך יבא א"ה).

ישעי' יוסף מארגאלין ראב"ד לחברה תורה אנשי חסד בבאנוזויל
 מחבר ס' דרושי ותפארת מתקשי"מ.

ב"ה לאס אנדזשעלעס (קאליפארנא) ס"י ב' (קערה בשע"ת).

בשע"ת (חייח חוב' ד-ה) כתב שם ידידי הרה"ג ר' שלמה אלטמאן נ"י ליישב דברי הרמב"ם (פ"ח מלולב) שמותר ללקוט ביו"ט ענבי ההדס כדי לאכלם הרי בגמ' סוכה (לג') מחיר דווקא בדאית לי' אחריתי אבל בלא"ה אסור משום מתקן מנא דהוי פ"ר ותי' דהרמב"ם סובר כהתה"ד דבאיסור דרבנן פ"ר מותר וזה הוי רק מחזי כמתקן מנא. והש"ס סובר דתיקון הלולב הוי מלאכה דאורייתא משי"ה אסור פ"ר ורא"י דמקשה והא מתקן מנא ולא מחזי כמתקן מנא ואי דלא יקשה על הרמב"ם שסובר דתיקון הלולב הוי רק מחזי כמתקן ובגמ' קאמר דהוי מתקן מנא ממש. ע"ז אמר שהרמב"ם סובר כהגמ' דריש לוי"ע דמקשה הש"ס אמאי טלטול בעלמא הוא וכ' בחוס' לפי שולוב ל"ח כלי לפיכך אסור לטלטלו וסוגיות הפוכות הן.

ואני אומר רבותא לומר סוגיות הפוכות וכגון דא לא היו הפוסקים והמפרשים רבוטו כי שחקו להזכיר זה שהסוגיות חלוקות ולא היו מניחים זה לדרך שאנו עומדים בו. אך אין כלל היפוך כלל דמה דקאמר והא מתקן מנא אין ההכרח לומר דבשביל המלוא נעשה כלי בזמן שלא הוי כלי רק כיוון דקודם הסרת הענבים הוא פסול ובלקוטתו הוא מכשירו הוי כמו מתקן כלי וזה שמדייק רש"י שהיה פסול ומכשירו ולא שנעשה כלי ע"י המלוא וכמו דמבאר בשב"ח (קו) מה לי לתקן מילה מה לי לתקן כלי ופרש"י הא נמי מתקן גברא הוא, ומה כלי שייך בחדס הלא הכוונה שאם מתקן הכלי הוי מכה בפטיש כמו כן שאר התיקון בדברים שאינם כלי אם מתקנו ממה שהיה מקודם הוי מלאכה דמקודם לא ה"י ראוי לכך ועתה ע"י מעשה שלו נעשית ראוי הוי תיקון וכן פירש"י שבת ק"ו ד"ה חייב משום בונה פתח או משום מתקן כלי מה לי לתקן כלי מה לי לתקן מכה, ואיזה כלי הוא גבי מפיס מורסא, הרי מפורש דכל דבר שנתקן הוי מכה בפטיש ואפילו אינו כלי כלל וזה דמקשה בגמ' והא הוי מתקן מנא, אין לטעות דהלולב הוא כלי ע"י המלוא, לא, רק, התיקון הוא לחיוב כמו שהיה באמת כלי וכן מפורש ברמב"ן שבת ק"א. ד"ה האי מוכרייתא לפיכך כשאין לו הדם אחר והוא מומעט כדי לתקן אותו לחובתו הוא כעושה כלי ואסור אבל כשהוא מומעט לדבר אחר ויש לו הושענא אחריתא נמלא שאינו מתקן שהרי אין בזה תיקון להדם שהרי הוא עומד להריח ולא עשה שום מלאכה לא במתכוין ולא בשאינו מתכוין ולא שמענו במומעט ענבי הדם בפסח שהיא אסור וזו כיוולא בה, עכ"ל הגע בעלמך אם אחר מתקן קערה ויש לו קערה כיוולא בה הכי נאמר שבשביל שיש לו קערה אחרת ואין לדיך לקערה זו לא הוי תיקון כלי ולא יחא חייב משום מכה בפטיש בודאי לא, רק חייב כיוון שהוא תיקון הכלי שראוי לדרך מה שלא ה"י ראוי מקודם, אבל הכא גבי הדם אינו כלי ורק מתקנו למלוא, הא בלא לדרך למלוא לא עשה ולא כלום והוי כמו שמתקנו בפסח ומושי"ה אף שמתקנו וראוי למלוא עדיין אינו כלי רק אם יקחנו ללאת בו או הוי תיקון ולא כלי וזה לדעתי פשוט פשוט בגמ'.

וזה מה שמקשה בר"פ לוי"ע אמאי טלטול בעלמא הוא, דבלא המלוא אסור לטלטלו ובין דמה"ס הוא במקדש כל ז' ידתי וכ' החוס' אע"ג דחזי למלוא, ואמאי הוי מוקלה ותי' דאעפ"כ שייך ב"י איסור מוקלה לטלטול מאחר דאינו עשוי כלי, כיון שבאמת אינו כלי והמלוא לא יעשה אותו כלי שלא יחא בו מוקלה.

ור"י קשה לי אמאי לולב לא הוי כלי הא ראוי לכבד הבית וכמבאר בכמה דוכתא ובשבת קכ"ד: מכבדות של תמרה, ומלאתי בכפות תמרים שהקשה דבדף מ' קאמר הש"ס דלולב נהג בו קדושת שביעית משום דהוא הנאחו וביעורו שיה דבזמן שמכבד הבית הוון הנאחו וביעורו והרי הרמב"ם כ' מכבדות של תמרה הרי הו ככלי שגלגליתו להיחר, שהרי

מוחר לכבד הבית, ובאמת רש"י שם ובתוס' לה. ד"ה והאידנא חולקים על הכה"ג וסוברים
שאסור לעלותו משום דהוי כלי שמלאכתו לאיסור, ועד"ס מבואר שהיו כלי מכבדות רק
שחולקים אי הוי מלאכתו לאיסור או להיחר, וכיון דהוי למנוה אמאי אסור. לעלותו כיון
שהוא באמת כלי, ומה שחירץ הכ"ח דדוקא כשיחזו מע"ש מותר לעלותו אבל כשלא יחזו
הוי כעלים דהם מוקצים, אינו מובן דהכא שאני דהוי כלי ממש, דהתוס' כי מאחר שאינו
עשוי כלי אבל אם ה"י כלי ה"י מותר וכיון דמבואר שהוא כלי באמת, רק אם הוי כלי
שמלאכתו לאיסור או להיחר שוב יקשה יהא מותר בשביל המנוה (ואין זה שייך כלל להא
דמשי כשיש לו הושענא אחריתא, ויקשה הא עמה קיימין שהוא כלי ואמאי מותר וכייל
אך ז"א דאטו משום שלוקט הענבים נעשה כלי, דלקיטת ענבים עושה כלי להיחר נעילתו
וזה לא שייך לעלם הכל).

אך נראה ליישב דמכבדות של תמרים הוא הרבה ביחד שראוי לכבד הבית הוי שפיר
כלי לכל מר כדאית לי או להיחר או לאיסור, אבל לולב אחד אינו ראוי לכבד בו ואינו
עומד לכבד ופוק חזי שהוא כן וכן לשון הגמ' מכבדות, היינו הרבה ביחד ולא אחד והכא
מייירי רק בלולב אחד, שלא הוי כלי, והמנוה לא עושה אותו כלי, ומש"ה אסור בטלטול.

יעקב ברימאן רב בלאס אנדושעזעס.

ב"ה סעמיאטיש סי' ג' (שאלה ותשובה).

שאלה נשאלתי באיש אחד שהעלילו עליו עלילת שוא וכל היודעים אותו
יודעים שרק בעלילה באו עליו וכי הוא חף מפשע אך אין לו באפשרות לברר צדקתו
ויש לחוש יירשיעו אותו חנם ויש בזה פק"ב אם מותר לאחד מקרוביו להעיד שקר
להצילו מפ"ב שגם בזה יציל השופטים שלא ישפטו משפט. שקר בטעות, להרשיע
את הצדיק.

(א) תשובה לכאורה אין לך דבר שעומד בפני פק"ב ואם מותר לשנות מפני דרכי
שלי כדאיתא (יבמות ס"ה) כ"ש מפני פק"ב, אך י"ל דהוה חילול השם אם יעיד בשקר
והוא בכלל ע"ז דמכרך חב"א היה לי ופסדתי כשיצרך לישבע וע"י יומא (פ"ו) דאין תשובה
הולה ויהיה מופר, וי"ל דאית היתה סברתו של זכרי' בן אבקהל (גיטין כ"ו) יאמרו
בע"מ קרבין לגבי מוצא כ"י יאמרו מעיל מוט בקדשים כ"י ומשום זה הניח כלל ישראל
בסכנה ואע"פ דארי"ח ענותנותו של זכרי' התרצה ציתנו כ"י דלא שפיר עבד אבל
סברתו היתה שהוא גדר ע"ז ור' יוחנן פליג עלי' משום שהוא חורבן כלל והוה חילול השם
גדול מאשר יאמרו בע"מ קרבין, אבל להלל יחיד הוה בכלל הנ"ד שיהרג ואל יעבור, ויליח
מסנהדרין מ"ד: ההוא מעשה דבעא מבכא, דהתירו העדים שהעידו שקר ויהבי טעמא
למילתיהו אע"פ דהני אח בן שב"ש, ולא העמידו עדים שיכחישו להלילו, שבעה היו
נמלאים עדים כאלה להליל להלדיק את הלדיק ולמנוה יחשב, אלא חשש לחילול השם,
שיאמרו אם שב"ש שגר עדי שקר מה יעשו אחרים?

עוד נראה להביא רא"י מיומא פ"ד: כההוא מערהיחא עבדה מילתא לר' יוחנן כשהש
בפירגא, אמרה לו אשהכע לי דלא מגליח אשהכע לה להלל דישראל לא מגליח, נפק
ודרשה בפירקא והא אשהכע לה כ"י לחלקה דישראל לא מגליח לעמו ישראל מגליחא,
והאיכא חילול השם כ"י וק' מאי הוי אי איכא חילול השם הא אין לך דבר שעומד בפני
פ"ג, ונפקין בסמוך שאני לפידנא דמהחיל בפה ונימרת בב"מ כ"י והוה פ"ג דרבים לכל
סיתלו בזה וסיתה או שכיחא, אע"פ גס פ"ג נדחה מפני חילול השם והוא בכלל ע"ז.
(ב) והנה נגמרא דסנהדרין הגיל נראה להביא רא"י דאין רשות צ"ד מלך ישראל
לפגור את הממויב מיתה ע"פ צ"ד, אע"פ שבדיו להרוג כד"י הרמב"ם פ"ג הי"ח ט' וי"ד

דמלכים (בהיפוך מדתי המדינה היום) דאיכ הוימ דודו ינאי המלך לפטרו, וכימ סנהדרין יט בעובדא דינאי המלך קטל נפשא כו' דלא יכול לפטרו כדי שלא יוכרח לעמוד בביר שהי' לו ציון.

אך שם ק'ל עכ"פ הוימ להפקירו והי' פטור ע"פ מה דאמרינן ב"ק י"ג: גנח ואחיכ הפקיר, או למוכרו לאחר או ליתן הרשאה לאחר דלא גרע מנשים יקרות ומ"ח בדין המבואר בחו"מ סי' קכ"ד ויוכח מזה דבד"כ אין לתת כח הרשאה אך ק' עכ"פ הוימ להורגו ע"פ דינא דמלכותא וי"ל אפילו שלא בפניו כדמשמע מגילה י"ד: מורד במלכות אי"ל למידיינא וכדפסק הרמב"ם ספ"ג דמלכים דלא כחוס' מגילה שם, וכימ מקרא שמואל ב' קפ"ט י"ב פסוק ה' בן מות האיש הזה ויתורן בזה קוביה המנ"ח מלוא עיין בסנהדרין סוף הד"ה המלך שתמחו איך אמרו למלך מה ששמעו בפירוש הא גבי עדים חקן כל היום היו דנין את העדים בכינוי עכ"ל והביא הכי"מ ספ"ב דעכ"ס תירוצ' אתמיהתם שהיו גומרינן אז דינו כו' והקשה הכי"מ איך גמרו דינו שלא בפניו, ולדאמרינן איש שמלך יכול לדון שלא בפניו, וכימ מגילה י"ד בבב"ל הכרמלי.

מאיר זאב סמאלאטינסקי מר"צ דפ"ק.
ב"ה רעסיצא (מדינת רוסיא) סי' ד' (ישוב דברי הרמב"ם ז"ל).

משנה (פ"ח דתרומות) תנן וכן נשים שאמרו להם גברים תנו אחת מכם ונטמאה י"ם לאו הרי אנו מטמאין כולכם יטמאו את כולן ואל ימסרו להם נפש אחת מישראל ובירושלמי שם סיעת בני אדם כו' ייחדו להם אחד כגון שבע בן בכרי ימסרו אותו ואל יהרגו ארשב"ל והוא שיהא חייב מיתה כשבוע בן בכרי ור' יוחנן אמר אעפ"י שאינו חייב מיתה כשבוע בן בכרי עולא בר קושב תבצתיה מלכותא ערק לגבי ריב"ל כו' סלק גביה ריב"ל ופייסיה ויהביה לון.

והרמב"ם בפ"ה מה' יסודי התורה פסק שאפי' אם ייחדוהו אין למסרו אלא"כ ה"ה מחוייב מיתה כשבוע בן בכרי כו' וע' צו"ד סי' קנ"ז וכולם תמחו על הרמב"ם למה פסק כר"ל לגבי ר' יוחנן, ויש מיישבים דהאי כללא דקיל כר"י לגבי ר"ל אינו אלא בבבלי ולא בירושלמי ע' ט"ז בזה, אבל קשה דעובדא דעולא בר קושב מסייע לר' יוחנן דהוא לא היה חייב מיתה הגם שהכ"מ כתב דעולא בר קושב היה מחוייב מיתה תומא גדולה לומר שאם הו' מחוייב מיתה עפ"י דין תורה מואי ערק לגבי ריב"ל אע"פ ריב"ל יחפה על הרמב"ם וכיוצא בהם ויכתיר אותם בניתו דבר זה אי"ל להעלות על הדעת וגם אל"י ז"ל לא היה מקפיד כ"כ בשביל אנשים כאלו.

והגא"עניד דר"י ור"ל פליגי בפירוש התוספתא, יחדו להם אחד כגון שבע בן בכרי דרשב"ל ס"ל כגון שבע בן בכרי שהיה מחוייב מיתה עפ"י דין תורה דהמורד במלכות בית דוד חייב מיתה ובדיוקא איורי ג"כ באיש שהוא רוצח וכיוצא בו שמחוייב מיתה גם בדיעבד אזי נותר למסרו אבל אם בדיעבד אינו מחוייב מיתה אלא בדיעבד אזי אסור למסרו, ור"י יוחנן ס"ל אע"פ שאינו מחוייב מיתה בדיעבד דהא בדיוקא נשנית אחר החורבן ותפסו לומר כגון שבע בן בכרי היינו מורד במלכות עכ"ס ג"כ נותר למסרו אם ייחדוהו, ור"א לפירוש מדאמר ר' יוחנן אע"פ שאינו מחוייב מיתה כשבוע בן בכרי ולמה לו לומר כשבוע בן בכרי ולפי' המפרשים לא היה לו לומר כ"א, אע"פ שאינו מחוייב מיתה כיון דשבוע בן בכרי דנקט התוספתא אינו אלא לענין ייחדוהו אבל ר"י ור"ל כניהם מורדים דבעינן ייחדוהו דלא פליגי בזה אי"כ מה חידש ר' יוחנן בזה תיבות כשבוע בן בכרי אלא ברור דכוננו דאמנא מורד במלכות הוא כשבוע בן בכרי רק שבע בן בכרי מורד במלכות דוד והוא מורד במלכות עכ"ס ואינו מחוייב עפ"י דין תורה מיתה כשבוע בן בכרי אעפ"י י"ס למסרו ומעשה דריב"ל אינוי במלכות עכ"ס דהא בינוי לא היה מלכות אחרת ועולא בר קושב

חטא כנגד מלכותם ועפ"י דיניהם מחוייב מיתה ע"כ מותר לעסרו אם ייחזקו כר' יוחנן, וגם הרמב"ם פסק כר' יוחנן והא דכתב, אם היה מחוייב מיתה כשבע בן בכרי פ"י כשבע בן בכרי שמרד במלכות בן מרד ג"כ במלכותם מלכות נכרים ומחוייב מיתה עפ"י דיניהם דהרמב"ם רחוק הרבה היה ממלכות ישראל וליכא למיטעי ביה במלכות ישראל, וזוהי כתיבתו כל התמימות. **אברהם דוב בער רייניץ חופ"ק בעהמ"ח שו"ת, בת עין.**

ב"ה ווארשא סי' ה' (הערות וחידושים).

(ח) בשע"ת (חסי' חוב' ד' סי' ט"ז) הובא מ"ש רב אחד בני לתרץ על מה שהקשו בחוס' (סנהדרין ע"ג: ד"ה חר) שהקשו למ"ל קרא למעט שאין מצילין בנפשו את המחלל שבת הא מציל גופי' מחלל שבת דחובל בחבירו ואיך יחלל שבת להציל חבירו מחילול שבת ע"ש וכתב הרב הנ"ל ג"כ לתרץ דמשכ"ל היכא דרודף אחר חבירו להורגו ולחלל שבת וברודף אם נוכל להצילו בא' מאבריו אסור להורגו ומיירי דיכול להצילו בא' מאבריו מההריגה אבל מחילול שבת אי"א להצילו כ"א בנפשו והשתא אם נאמר דמחלל שבת ג"כ ניתן להצילו בנפשו אלא דמצד שגם המציל יחלל שבת כקושיית החוס' יהא מותר באופן זה להורגו דבלא"ה מוכרח לחלל שבת בא' מאבריו להצילו מההריגה דמ"ל חבלה פורתא מ"ל נטילת נשמה לגמרי אבל אם מצד חילול שבת אימעט מקרא לא ניתן להצילו בנפשו כ"א בא' מאבריו עכ"ל.

אמנם הירולו יוחא רק לדעת החוס' (מונחות כ"ד) דריבוי שיעורין בשבת אינו אסור רק מדרבנן אבל לר"ן פ"ב דבינה אסור מה"ט ולדעתו אי אפשר לו"מ מ"ז לי ומה לי כי אין לנו ריבוי שיעורין גדול מזה והקל"ד ומה שכתב הרב שהוס' אחי אליבא דר"ש במחכ"ת ז"ל שהרי קא"י על ח"ק דפליג על ר"ש אכן מה שכתב על מה שכתבו בחוס' בסנהדר' (דל"ה) מיתה בי"ד ל"ח מקלקל משום שיש לו תיקון כפרה הוא לאו דוקא והעיקר הוא משום שמזוה להרגו ולעג"ד לחוק דבריו מזה שכתבו בחוס' (שבת דק"ו) לר"י לר"ך שיהא התקון מיד אבל אם התקון בא לאחר' הו"ל מקלקל ולפ"ז קשה לפי מה דאיתא בסנהדרין (דמ"ז:) הרוגי בי"ד אין מתאבלין עליהם והוא משום שאין לו כפרה עד לאחר שנתעבלו דבריו אי"ז עד לאחר שטעם לערף דקברא (מבוע הקבר) אי"ז כיון שהתקון בא לאחר' שוב הו"ל מקלקל וע"כ ל"ל כמ"ס הרב שכל התקון הוא משום המזוה.

והנהגה לכאורה יש לסתור זה מזה דאיתא בשבת לר"י לענין מילה מה לי תקון גברא מה לי תקון כלי ולא אמר משום מילה אכן י"ל שנקט הפשוט יותר וא"ל מיתה בי"ד הוא משום מילה וכ"כ בחוס' שנה.

ומה שכתב הרב המשיב שם לסתור דבריו משמיעה ז"ל שהרי אין לדמות מילה של רשות למילה של חובה וזולת זה דברי הרב המשיב המוה"ס מואר והוא סותר א"ע שהרי בא לחוק קושיית החוס' ולפי דבריו שא"ס מיליו באתר מאבריו אין לו כפרה וכן ל"ח תקון משום המזוה אי"ז בודאי ל"ק קושיית החוס' שהרי י"מ בא"ס יכול לגמלו מחילול שבת ע"י אחד מאבריו ותקדוש כפלא על הדבקים קוראי השע"ת שלא הרגישו בזה וכן מה שכתב הרב המשיב ש"ס לר"י לר"ך שיה"י התקון בגופו הוא המוס שהרי לר"י דילוף מוילה וסרפת ב"כ אי"ז ל"ל תקון גברא ל"ח תקון כמבואר בשבת אכן כדי שלא נזקק להוציא דברי חוס' ממשמעם לגמרי ולעג"ד שהקון הבא לאחר זמן חשוב ג"כ תקון במקום דבתחלה יש מילה לעשותו ול"ד לשמיעה שאינה מילה של חובה לא כן מיתה בי"ד שמזוה להרגו ולכן חשוב תקון הכפרה דלאחר' ולעג"ד להביא רא"י שמזוה חשובה תקון וכן הו"ל מלאכה הצריכה לגופה נגמרת ר"ש פסחים השגורה בפי כל דאלה"ה הו"ל למימר ש"מ מדר"ע מקלקל בהצעה חייב וכן מלאכה שא"ל לגופה חייב אי"ז שזהו תקון גמור ומלאכה הצריכה לגופה.

וראיתי בירחון, דגל התורה שילא לאור בווארשא זה איזה שנים איך-ערב אחר הביא ראוי להיפך ממה שכח המדרש מקושש לש"ס נהבין וע"ז הקשה מהרש"א בח"א לביב עכ"פ חלל שבת וחירץ שהייל מלאכה שאל"ג ולפ"ד ל"ד כלל שהרי החס לא עשה מלוא חלל עברה לשמה.

(ב) לע"ז כתבתי בשם הר"ן ריבוי שיעורין בשבת אסור מה"ת. ונלענ"ד להביא ראוי לדבריו מומנחות (דכ"א) דאיתא בצרייטא דקרב אפילו בשבת פרש"י למלוח הקרבן וקשה ל"ל קרא להחיר והא בל"ה מותר דקיי"ל אין עבד-באכלין איז האיסור הוא משום שאסור לשרוף המלח בשבת אע"פ שגערף ביחד עם הקרבן בענין שאינו חלל ריבוי שיעורים ויש בזה לדבר ואמ"ל.

(ג) ראיתי לרב אחד (כמדומה לי בשערי תורה) שכותב שם שלדעתו אפשר לצרף גשים למנין עשרה כשמכריזין ברכות אירוסין עי"ד.

ונלענ"ד דדבר זה לא יתן להאמר ובמחלוקת נשנה ע"י ר"ן פ"ב דמגילה שלדעת ב"ה"ג נשים אין מלטרפות לעשרה חלל קריאת המגילה משום פריעות כמו ברה"מ ולדירי פשיטא שגם כאן שייך פריעות והנה לכאורה אפ"ל שגם לדעת הר"ן שמלטרפות הוא דוקא במגילה בשנים מו"ליות אנשים אבל כאן שאין מו"ליות גם לדידיה אין מלטרפות אכן מרמזים הר"ן של"ד לברה"מ לפי ששם יש שינוי בעבע הנכרה ורופן ניכר לכן שייך פריעות משא"כ מגילה וקשה תיפוק ל"י שברה"מ נשים אין מו"ליות אנשים איז שז"א והעיקר תלוי בשינוי הנכרה ולפ"ז גם כאן מלטרפות לפי שאין שינוי בנכרה וע"י ה"ל מגילה שהרמ"א כתב ויש להסתפק אם נשים מלטרפות למנין עשרה ולפ"ז גם כאן יש להסתפק לכן יש לאסור לזרף נשים וזו"ל זה נלענ"ד שלכ"ע נשים אין מלטרפות חלל ברכות אירוסין שהרי בריש כחובות ילפין דבעי עשרה מבצעו והתם היו עשרה אנשים והנה הרמב"ם פ"י מאישות כתב וכ"כ בא"ע שאין מברכים ברכה חתנים עבדים וקטנים וכתב המ"מ והמ"מ לומר שעבד וקטן אין מלטרפים לעשרה וא"כ הה"נ אשה אינה מלטרפת שהרי בכל התורה ליכא חילוק בין אשה לעבד.

(ד) הרמב"ן הביא רא"י על מכירת שטרות שהוא מה"ת מקידושין (דמ"ח) דלר"מ אפשר לקדש אשה בשט"ח דאחרים וא"א שאינה קונה מה"ת היך מקודשת והקשה הפנ"י והלא מעמד שלשתן הוא רק מדרבנן ומ"מ מקודשת לר"מ עמבואר בקידושין עי"ד. שהניח בצ"ע.

ושמעתי לתוך משם ח"ח מפורסם (מ"כ) דלר"מ מעמד שלשתן הוא מה"ת לפי מה דאיתא בקידושין (ד"ז) הילך מנה והתקדשי לפלוני מקודשת מדין עבד כנעני שאיתא התם וכן לענין מומן כח"ס בחומ"ס סימן ק"ל ולפ"ז יש להקשות על מה דקיי"ל מצי"ס הו"ל הלכתא בלא טעמא והלא מדינא משעבדו להשני משום עבד כנעני כשנמחל לו החוב ע"מ שיסתעבד לה"י אך י"ל לפי מה דאיתא בקידושין (דכ"ג) וכמו שפ"י הר"ן דלר"מ כסף ע"י אחרים בע"כ של עבד אבל לרבנן דוקא מודעתו ולפ"ז י"ל לרבנן הוא מטעם זכ"י שהארון זוכה מאחר בשביל העבד ואח"כ זוכה הארון מן העבד שהרי לרבנן כסף ע"י עלמו משא"כ לר"מ שהוא בע"כ של עבד אי"כ ל"ש לומר מטעם זכ"י וע"כ ל"ל שכן גזרה תורה שילא להשני ולפ"ז ניחא שפיר לרבנן מטעם אינו מה"ת דל"ש לומר שהלוא משתעבד לאחר מטעם עב"כ שהרי מלוא להוציא ניחנה ואין אדם זוכה בשל עלמו בשביל איש אחר משא"כ לר"מ שאינו מטעם זכ"י חלל מוזה"כ לדידיה שפיר י"ל שהלוא נשתעבד לה"י מדין עב"כ ומוע"ס קונה מה"ת וא"ש שמקודשת אכן יש לחלוק ע"ז לפי מה שהביא סם הר"ן בשם הרמב"ן שגם לרבנן כסף ע"י אחרים אפ"י בע"כ של העבד והבן.

לכן נלעג לומר להרמב"ן לשיטתו דאיתא בקידושין (ד"ח) אמר לאשה המקדשי לך במנה ונתן לה משכון אינה מקודשת מנה אין כאן משכון אין כאן ובתב הר"ן בשם הרמב"ן לפי שספק קידושין אגוד לגביה ומסירה אינו ולפי' ניחא שפיר מה שהוקשה לו להרמב"ן היא מכירת שטרות דרבנן ומסירה יכול למחול איך כסף קידושין אגוד לגבי הבעל ואמאי מקודשת אינו שהוא מה"ט ומאי יכול למחול מהטעם שלכח ד"ח ששעבוד גופו אינו יכול למכור אבל שעבוד נכסי נמכר לגמרי וליה אגוד לגבי הבעל ולפי' איש מע"ט שאינו יכול למחול כמי"ט בחומ' קידושין (דמ"ח) ומסירה שפיר מקודשת איש"ט שקנחה רק מדרבנן כיון שלא נשאר אגוד אלל המקדש, ובענין אחר י"ל דקשה לכאורה על הרמב"ן ונימא הפקר צ"ד הפקר ומסירה קנין דרבנן מהני אף מה"ט אכן ניחא דקו"ל וחזר ומחלו מחול איך לא הפקירו נכסיו דאליכ אמאי יכול למחול לאחר שהפקיר אינו שהוא מה"ט וליק ממוע"ט שהרי התם אינו יכול למחול איך י"ל קנין דרבנן מהני מה"ט מוטעם הפקר צ"ד ונכון מאוד.
הרב שלמה אלטמאן.

ב"ה הוסיאטין סי' ר' (הערה בשע"ח).

(א) ב'שע"ח (חור"א שנה יט סי' י"ב) נסתפק אם מהני לענין שביתת בהמתו לתת לנכרי במתנה ע"מ להחזיר דאף ש' המג"א בסי' תמ"ח בשם הרדב"ז דבחמץ אסור שם לא יחזור לו הנכרי וגמצא דעבר הישראל למפרע דילטא דוקא באיסור לאר חששו משאיכ' בשיב ד"ל דהוה עשה שאינה שוה בכל אם אינו נוהג בנשים.
ורפ"ע"ר הדבר פשוט לאיסור דהרי במו"ט ע"ן ט"ו ע"א אמרי' דאסור למכור בהמה גסה לנכרי גזירה משום שאלה ומשום שכירות הרי דעשו הרחקה אפי' שלא למכור גזירה משום שאלה ושכירות דאסור משום ש"ב ואף דאח"כ מסיק הש"ס דהגזירה היא משום מחמור כ"כ שם הוסי' דיה נשמעה דדוקא כי לית צ"י איסור הלא לפי טעם לא גזרו משום ש"ב אבל היכי דיש חשש שיעשה איסור כל השבת שפיר גזרו משום ש"ב בלבד וכי"כ הרמב"ם בפ"כ מה"ט ה"ג דאסור למכור גזירה משום שאלה ושכירות ואיך מבי"ט בזה דיש לחוש שלא יחזיר לו הבהמה וגמולא דעבר למפרע על ש"ב וכי"כ בשי"ט סי' רמ"ז סי"ג ובמג"א שם סק"י דכדי להגלל מאיסור יאמר לעכ"ס בהמתי קנוי' לך ומשמע דדוקא קנין לחלוטין אבל עמ"ל אסור ושוב מלאחי בסי' חור"א שם בהגהות הגאון אבד"ק ברעואן ש' בפשיטות לאסור בזה.

(ב) ובה שהקשה בשע"ח שם דאיך למה לא אמרו בקידושין ו' ע"ב ככולהו קני לבר מואשה וש"ב וחמץ בפסח לפי' הרדב"ז לע"ד לק"מ דהרי בודאי אין כונת הרדב"ז דבחמץ לי"מ מהנה עמ"ל אפי' בדירעין בודאי שיחזירו אח"כ דמ"ט חמץ מואה מילי הלא ע"ב כונת הרדב"ז כמי"ט ב"א שם דכיון דקודם קיום התנאי הוא עומד בספק איסור צ"י דשמא לא יתקיים התנאי וכיון דבפסח בספק איסור הוי קאי משי"ט קנסין ל' וכי"כ במקו"מ שם סק"י דכיון דאפשר שהצ"ס לא יקיים התנאי משי"ט עובר למפרע אבל בודאי דגם בחמץ נקטה להעבירים אם מקיים אח"כ התנאי ואיך ה"א לרי"א לומר ככולהו קני לבר מואשה וחמץ וש"ב דהרי גם בחמץ וש"ב מהני הקנין כשמוקיים התנאי הלא דאין מוסיפין בזה שמא לא יקיים התנאי ע"כ לא הול"א רק קידושי אשה דבזה אפי' כשמוקיים אח"כ התנאי צ"כ לי"מ וי"פ.
(ג) אבנ"ם בסוס שאינו מיוחד לשום מלאכה הלא להוציא משא וכענין שאמרו בשבת צ"ד ע"א בסוס המיוחד לעופות שאין בו איסור הלא הול"א מרשות להשות בזה נראה דיש להתיר במתנה עמ"ל לפי מ"ט הפני' ר"פ במה בהמה דשביחת בהמתו אינו אסור מה"ט רק כשעושה מלאכה גמורה אבל הול"א דהיא מלאכה גרועה אינו אסור בבהמה הלא מדרבנן ואיך י"ל דבזה גם הרדב"ז מודה דמותר כיון דלא הוי רה ספיקא דרבנן ועיין מנ"א סי' כ"ו

חמ"א סקיד ובמחלוקת שם אבל באמת שקשה לסמוך על הפני' כי מדברי התוס' והר"ן במס' ע"ז שם מוכח דלא ס"ל כהפני' ובס' א"ח ס"י רמ"ז כ' הגאון מברעזאן בשם שו"ת שו"ת מה"ק שדחה דברי הפני' מהלכה.

(ד) וראיתי בס' על תורה להגאון אבד"ק טהרנא בריש מס' מיר שהקשה אמאי דקאמר הש"ס שם אלא התם דאיוסורא דנפשי' הוא מפרש איוסורא ברישא גבי בהמה דאיוסורא אידי' בהמה היא דאחי' מפרש היחידא ברישא ופרש"י דקלישא איוסורא דבהמה ולפי' הסוכרים דגם בהולאה אסור מה"מ בבהמה איכ' אמאי מוקרי בהמה בהמה אינה יולאה קלישא איוסורא דהיא מי'ע דאורייתא נגד בהמה עומקין דהוא רק שבות וגזירה דרבנן ולפע"ד י"ל עפ"י מ"ש במס' סוכה ע"ז ע"כ ע"כ ל"ק ר"י אלא בסוכה דמי'ע אבל בשבת דאיוסור סקילה לא ופרש"י משי' מחמורי' אפי' באיוסור דרבנן דאות בה והי' י"ל באיוסור שבת גופי' דהטמנה דאסור גזירה שמה יחסה והוא איוסור סקילה חמור משי' דליכא רק עשה בלבד.

(ה) אב"ל מטעם אחר יש להחיר בזה דהרי אמרו בריש מי שהחשיך כל שבתיו פטור אבל אסור בבהמתו מותר לכתחלה וכי' המג"א בס"י שיה סק"ו דכל הני דאסורה הבהמה לזאת זו בריה אבל בכרמלית מותר והרי מבואר בס"י ש"ג ס"ח ללירדן שאין לנו ס"ר לית לן ר"ה רק כרמלית וכי' המג"א בס"י שמה סק"ז דעת רוב הפוסקים כן ואיכ' לדעת המג"א הרי א"ל בזה שום תיקון ואפי' לדעת הרמ"ם בש"ע שם שחולק על המג"א ואומר אפי' בכרמלית אבל עכ"פ הרי לא הוי רק איוסור מדרבנן ואיכ' בודאי יש להחיר במחנה עמ"ל וכמש"ל.

ב"ה זשורוב ס"י ז' (חידושים שונים).

(ה) בשו"ע (יו"ד ס"י צ"ב) כזית בשר שנפל לחין יורה של חלב רוחח טועם העכורים הקדירה.

וק"ל הא בבכורות דף ו' הוי הס"ד לאסור חלב משום אבמה"מ ורק התורה גילה דשרי ואיכ' דוקא לישראל ניהנה התורה אבל לעכורים שפיר הוי האיוסור משום אבמה"מ אבל מ"מ חלב מותר לעכורים מטעם מי איכא מירי דלישראל שרי ולעכורים אסור איכ' היכי דנפל בשר לחין חלב דאז אסור לישראל משום בריח וליכא למימר להחיר החלב משום מי איכא מירי דהא בעת גס לישראל אסור כמ"ש התוס' בחולין דף ל"ג ד"ה אחר דסיכי דאסור לישראל משום טמא אסור גמ' לעכורים משום אבמה"מ וכן ברש"י דף קכ"א: ואיכא דס"ל אף דהאיוסור שאסור לישראל אין נוגע לשחיטה אפי' איכא לומר מי איכא מירי כגון היכי דנערפה הבהמה אסור הבג"מ לעכורים משום אבמה"מ ואיכ' היכי שרינן הכא להעכורים לעטום החלב ורוב הפוסקים ס"ל דאף ספק אבמה"מ אסור להושיט לבי.

ורפ"י דברי הכ"ס שכתב לחרץ למה לא ילפינן דחלב שרי מדהאכיל אברהם למלאכים מנא' וחלב ותי' דהא דהוי הס"ד לאסור חלב ה"י מעטס כיון דכתיב העמאים לאסור לירן זרועבן אבל אי לאו הוי קרא לא ה"י אסרינן חלב והך קרא דהעמאים לאחר מתן תורה לישראל נאמר ולא לעכורים יעו"ש גס כאן לקמ"ד דהא הא דשרי חלב לנכרי לא הוי מטעם מי איכא מירי וכן מלאחי' במנ"ח מל"ו תיב' שבי' דאף למאן דלא ס"ל מי איכא מירי איכ' יוכל להיות הא דהחירה התורה חלב כדיליף בבכורות דוקא לישראל ולא לעכורים מ"מ אמרינן חלב מותר כדברי הכ"ס יעו"ש.

ועוד אפשר לחרץ דהכא לא הוי האיוסור משום מי איכא מירי דסיכי דיש איוסור רק התורה התורה זה האיוסור שפיר א"ל דסיכי דנאסר לישראל דהרי האיוסור גס לעכורים אבל שאני הכא גבי חלב דגלי התורה דאין כאן כלל איוסור אבמה"מ כדא"י בש"ך ס"י פ"א סק"ז

דדוקא גופו ולא היוולא אסור משום אבמה"ח וא"כ אין שייך לאסור לעבדים חלב מבושם אבמה"ח דהא החורה גילה לן דבחלב אין איסור אבמה"ח.
אבל ליעצונא לומר דהא דהחירה החורה חלב משום דהיוולא לא הוי איסור אבמה"ח דלמא לעולם יש גם דהיוולא איסור אבמה"ח ורק החורה החירה כאן האיסור של אבמה"ח וא"ל דבכירות וליף דחלב שרי מוכח חלב ודבש וא"ל לא דשרי אשתכח לן קרא במידה דלא חזי ואם א"ל דבאמת יש איסור אבמה"ח הו"ל לבחוב בפירוש היתר דכחתיב גבי נח כל רמש אשר הוא חי לכם יהי לאכלה כירק וכי' דבא להחיר בשר וכיון דהחורה לא כתבה חלב בדרך היסור רק אגב גררא משמע מזה דאין שום איסור אבמה"ח בחלב כמובן ודוק.
(המשך יבא א"ה).
יעקב ליעפא אבד"ק הנ"ל.

ב"ה שעברשין סי' ח' (הערות בשע"ת).

(א) בשע"ת שנה י"ט חוב' א' סי' ט' הביא הקונטרס אה"מ סי' קנ"א וע"ז כי הרב הכותב ליישב קו' המוס' במנחות מ"ה דשתהליח דבאו חמץ ומצוה להחמיץ ובמין אינו בא לידי חימוץ משא"כ בלחמים.

כבר כ' בשו"ת חרות יעקב חנינא בן בסי' כ"ה ליישב קו' המוס' וחידוש שלא הביא החרו"י שהבא בזה"מ שם וע' בחרו"י שם במכתב כ"ק מרן ארמור שליט"א מנור בסי' כ"ה, אך העורך שם בזה"מ כ' להעיר ע"ד כ"ק מרן שליט"א דאמאי לא הביאו לחיפ' ממין אף דכתיב לאו דאל יותר נמא עדלית וא"כ ממי' ליה בכלל לית כ"ח עכ"ד העורך שם, י"ל לפמ"ש המקור' בזה' בוי"ב דדבר האסור בלי מעשה גם דשא"מ אסור וא"כ לפמ"ש המוס' הסבירא דעדלית משום דהוי כמו אפשר ולא מוכין דמותר כיון דא"א בע"א ועפ"ז כ' היסוד' הסבירא דלכך אעדלית שבי"ב כיון דגם בשוגג לריך כפרה ע"ש וא"כ ממי' מיושב דל"ס הכא גבי נותר עדלית כיון דמותר הוי לאו שאב"מ ואף דשא"מ אסור, אך לכאורה קשה דא"כ מ"פ הגמ' בשבת כ"ד גבי אין שורפין נותר בוי"ט דנימא עדלית ה"ל ל"ס כאן עדלית כג"ל, אך זה טעות דהתם העשה הוא נותר והלאו הוא לית כל מלאכה דיו"ט וא"כ הל"ת הוא לאו שבי"מ אבל הכא הלאו הוא לאו דמותר ונותר אב"מ ול"ס עדלית ח"פ.

(ב) בזה"מ סי' קנ"ו הביא ד' אור המאיר להרב הגאון מהר"מ שליט"א אבד"ק פיעטקאב סי' כ"א שהעיר ע"ד הירושלמי בקידושין ל"ח בהא דלא אכלו מצה מחדש משום דאין עשה דקוה"ד דל"ת לאחיה"ד לפ"ד הר"ן שהק' ל"ל קרא דבערב תאכלו מצות ת"ל דבעינן פת משום יו"ט וא"י אפשר בחמץ ותי' דנפ"מ למצה עשירה והשתא אם יהי' איסור דחדש הא לא יאכל אפי' מצה עשירה ועשה זו דקראת לשבת עונג הוא עשה דלאה"ד ואמאי ל"ד לל"ת דחדש ע"ש.

ונ"ל בפשט דלכאורה קשה מ"פ הירושלמי דנימא עשה דמלא דוחה לית דחדש ה"ל הוי עשה שאינו שבי"ב דהמל"ע דמלא אינו נזהר בנשים ועשה דאשכ"ב אינו דוחה לית, אך זה טעות דהא נשים חייבות במלא דדרשינן ליה עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מלות כל שישנו בבית חמץ ישנו בקום אכול מלה, וא"כ ו"ד במל"ע דבערב תאכלו מלות אבל לענין העשה דעונג יו"ט דנשים פטורות משום מל"ע שה"ג כח"ס בשו"מ רעק"א סימן א' ובהשקפות שם ביאר דאפילו למו"ק דאמר דהיא עולה ממחיבת בשמחה מ"מ אינה מחויבת לאכול פת וד"ו לה בפירות ע"ש, וא"כ שוב ל"ק כלל הקו' של הירושלמי דנימא עדלית דה"ל עשה שאב"ב וע' בסי' מנחת יו"ט סי' ק"ג הק"ח ע"ש, ולפי"ז י"ל ניכ' מה שהקשה ב"ה המאיר שם סי' כ"א על הירושלמי שזעזעו פ"ג הי"ד שזעזעו שלא אוכל מלה אסור לאי"ל מזה בלולי הפסח דאמאי ל"ד עשה דמלא לל"ת דשזעזעו וא"ל דהוי עשה

דקו"ד ד'יד העשה דמלך אכל העשה דסעודה י"ט דהו' לאחרי' אומ' ל'יד השבועה
ועשה דלחמ'ט שיטו בשאלה ע"ס, ולפי' מיושב דהו' עשה שאשכ"כ וליד הל"ח דשבועה.
ישראל דוד שארפהארץ שו"ב דפה שעברשין.

ב"ה ווארשא סי' ט' יישוב דברי הרמב"ם ז"ל.

בפסחים (כא:) אמר חזקי' מגיין לחמץ בפסח שאסור בהנאה שנאמר לא יאכל
חמץ וכו' ופליגי דרבי אבהו דאמר רבי אבהו כ"מ שנאמר לא יאכל [בחולם] וכו'.
והרמב"ם בפ"א מחמץ (הלכה ב) נקט לישנא דחזקי' דליסור הנחת חמץ מלא
יאכל ובפ"ה מה' מאכלות אסורות (הלכה טו) פסק כרבי אבהו, וזה נגד הגמרא דחזקי'
פליג ארי' וכבר עמוד בלח"מ בה' חמץ סס.

וגרעיד דירושלמי פ"ב דפסחים (הלכה ב) מקשה לרי"א והא' כתיב ולחם וקלי
וכרמל לא תאכלו וגו' [ותן קולך לשחת, כקו' הש"ס בל"ט סס (כב)] ומושי' א"ר אבא
מרי אחוי דרבי יוסי שנייה היא שקבע הכתוב זמן יעייש והיינו לליד לגבילה ומורה בה
רבי אבהו.

ורפ"ז יש להעיר דמגיל' להש"ס דחזקי' פליג ארי' ממה דמזכיר לא יאכל, דהא י"ל
דש"ס חמץ שקבע בה הכתוב זמן דאינו אסור רק בפסח ומורה בה ר"א כמו"כ בחדש, ולזה
לרי"ק קרא דלא יאכל, אך י"ל דש"ס תשובות בדבר, או דהש"ס דלין חולק בזה אירושלמי
ורא' דלא משי"ט על קושיא דחדש כמו הירושלמי, ועיין חו"ס כתובות (קב) ד"ה אליבא
וכו' בסוף הדיבור דבכמה דברים חולק הירושלמי אש"ס בל"ט, עיי"ש.

או דיל' דהש"ס קאי אליבא דרבי יהודה דס"ל בפסחים (כט:) דחמץ לאחר הפסח
אסור בהנאה, ומבואר בחו"ס קדושין (כט) בד"ה אותו וכו' דמילה לא חשיב מילתא מחמת
הזמן כיון דמיום השמיני ואילך אין לה הפסק לאו זמן גרמא היא עכ"ל הי"ל בחמץ
דבהגיע זמן איסור אין לו הפסק לא חשיב איסור מחמת הזמן וליד לחדש וי"ב.

וביורשב דברי הרמב"ם דיל' דסמוך אירושלמי דדבר תלוי בזמן מורה רבי אבהו,
והרמב"ם לשיטתו דפסק בפ"א מחמץ (הלכה ד) כר"ש דחמץ לאחר הפסח מותר בהנאה,
ממילא דמורה בה רבי אבהו אירושלמי הנ"ל, ע"כ פסק כרבי אבהו ונקט לישנא דחזקי'
דלדודי לא פליג חזקי' ארי' וי"ב.

שוב ראיתי בגליון ירושלמי שהקשה בעין קושיא שלי על הירושלמי שס' דהוכיח דרבי
ינחם דמזכיר לא יאכל ס"ל כחזקי', דלמא חמץ שאני שיש היתר אחר הפסח והו' כמו
חדש, ותו' דמי' אסור להשהותו וליד לחדש יעייש ולפ"ז אין זה מספיק, דמי' לא דמי'
לגבילה, דהא אי עבר ושהה הכי מותר, ובמה שכתבתי מיושב גם קושייתו, ועיין בחולין
(קב) דחמץ לא יליף מגבילה שהיתה לו שעה"כ, וז"ע אך אמר ופליגי דרי"א, וקל"ה י"ל
דהרמב"ם סמוך אש"ס חולין הנ"ל.

ובעיקר דברי הירושלמי הנ"ל נלע"ד עוד, דכוונתו למה שכתבו החו"ס בקדושין
(לח) ד"ה והוא וכו' בשם הר"מ ז"ל מפני' וי"א דחדש חסוב יש היתר לאיסורו משום
דתלוי ביד שאם חסרו ביד את החודש נמלא דמזהרין יום היתרם דחדש אינו אסור עד
י"ז בניסן עכ"ל, והכוונה י"ל דע"י ה"ד תלוי לחסר יום אי' מואיסור, ובגלל זה חסוב יש
היתר לאיסורו, וזה ג"כ כוונת הירושלמי שקבע בה הכתוב זמן עד י"ז בניסן, וביד ביד
להתיר ולהבדיל זמן מהיתר.

ורפ"ז יש ליישב קושייתו וגם קו' הגליון ירושלמי הנ"ל דש"ס חמץ חמץ הגם שתלוי כמו
בזמן, אבל אין היתר לאיסורו שהרי איסור ז' ימים דאסרה התורה אין לה היתר גם ע"י
ביד שאם דג"כ תלוי בקביעת יום החודש, אבל אין ביד ביד דה' להחליט זמן בזמן, אבל לא

לחבר מן האיסור זה לא מקרי היתר לאיסורו כנ"ל, ועיין חו"מ פסחים (מד): ד"ה והוא
הדין וכו' ואכמ"ל יותר. **יצחק בצלאל מארגינשטערן** מח"ס מאה שערים.

ב"ה ראדום סי' י' (בסוגיא דשופר של עולה).

ר"ה (כח). אמר רב יהודה שופר של עולה א יתקע ואם חקע יצא מיט עולה
בת מעילה. היא כיון דמעל בה נפקא לחולין מחקיף ליה רבא אימת מעל לבחר
דחקע כי חקע באיסורא קא חקע ע"ש.

והנה באמת קושיא רבא על רב יהודה קושיא חזקה היא וסברת רב יהודה לר"ך
ביאור! ונראה לי לבאר בעיה סברת רב יהודה וסברת רבא כמה מחלוקתם, דהנה בספר
יום תרועה הקשה מאי פריך רבא על רב יהודה כי חקע באיסורא קא חקע, אימא דמעל
בתחלת תקיעה יולא בסוף תקיעה ומיירי שיש בסוף תקיעה כשיעור תקיעה דאיכא מיד
דולא וכדכתב הטור סימן תקפ"ו ע"ש והניח בקושיא.

ר"ע"ד נראה לישב עפ"י סברת המקור (סי' תנ"ד) שהקשה על הא דאימא שם
אם נול מלה ואכל אינו יולא ידי חובתו והטעם מבואר בהרא"ש. משום דלפיכך בג"ש לחם
לחם מחלה והוי כאילו כחב מלחם ע"ש הלא אמרינן (כתובות ל:) גבי תרומה מדלעסיה
קניא והאי קנין לאו קנין גולה היא שאינו רק להחייב באונסין כי אם קנין גמור היא
מטעם שינוי דלקנותו להיות גולן קנאו בפיו מטעם חזר כמ"ש השטמ"ק שם וכן מוכח
מחוס' (נ"טין כ"ג ד"ה גולן) דלמ"ד היוק שאינו ניכר שמה היוק הוי שינוי מ"כ היוק ניכר
דהוי שינוי והלעיסה הוא היוק ניכר דמחמת הלעיסה נפסד עד שהיא פחות משאר פירות
כמ"ש החוס' בכתובות וע"כ כיון דק"ל בלע מלה יולא וזהקנין בא מדלעסיה קודם עשית
המלוה הוי כמו גול קמח ונעשה מלה דיוולא, וע"כ העלה שם דמ"מ פסול מטעם מלוה
הבאה בעבירה נהי היכא דקניא ליה קודם עשית המלוה לא שייך מה"ב כמבואר (בש"ע
תרמ"ט) מ"מ הכא דהקנין בשעת האכילה דלעיסה לורך אכילה היא הוי מה"ב וכן הוא
במעילה היכא שנעלה לאוכלה מעל לפי כולה אף כי אכל אח"כ לא הוי שלו והוי מה"ב
כיון שעשה האיסור בתחילת אכילה ולא מחשבינן האכילה אחרי והוי כולו בעבירה ע"ש
דבריו הערבים.

ו"י נראה להביא ראיה לסברתו מחוס' (נדה ל"ה, ד"ה לעולם) שכתבו וז"ל ושמה
כיון שמהו ראשון שבו נעשה זב אינו מטמא במשא הוא הדין כל מה שנקרא ראיה אחת
כמו נדון לשלוח אינו מטמא במשא ע"ש, וא"כ מיושב קושיא היום תרועה דשפיר מקשה
רבא על רב יהודה כי חקע באיסורא חקע אף כי חקע אח"כ שיעור תקיעה הוי מה"ב
כיון דתחילת התקיעה היה בעבירה והתקיעה היה לורך סוף התקיעה הוי תקיעה אחת
ולא מחלקין כמו שכתבו החוס' בנדה דלא מחלקין השני משהויין, והוי הכל בעבירה.

רעפ"ז נוכל לומר דבאמת צ"ו הסברא פליגי רב יהודה ורבא רב יהודה דאמר כי
חקע יולא מיירי בלבסוף חקע שיעור תקיעה כקושיא היום תרועה וא"כ כיון דהמעילה היה
מיד בתחלת תקיעה ונפק לחולין ע"כ סובר כי חקע בסוף שיעור תקיעה בהיתרא חקע
כיון דמעל מיד בתחילת תקיעה ונפק אח"כ לחולין והוי סוף התקיעה בהיתר כקושיא חוס'
בנדה ג"י זכ, ולא הוי לדידיה מה"ב דהוי כשני דברים נפרדים, אבל רבא סובר כסברת
החוס' במדולס וכסברת הגאון מקורם דלא מחלקין המעשה לשני חלקים כיון דתחלה היה
לורך הסוף הוי הכל דבר אחד וא"כ הוא עבירה אחת והוה מלוה הבאה בעבירה וע"כ לא
יולא וע"כ הקשה שפיר על רב יהודה כי חקע באיסורא חקע כי הכל נחשב תקיעה אחת
ובעיה נכון הדבר בסברת הגמ' וע"כ כיון דק"ל כרבא ע"כ סברת המקור נכון הוא לדיואל.
אמנם קושיא היום תרועה נראה לי בעיה לתרץ עוד תירוצ נכון דהנה קשה מאד

מרדכי צבי הלוי ווייסמאן ראדום.

יוצא (דעם) גופא חליש ריח אסור מהם וכו' כיון דחוליא איסורא קאביל
וסחמייהו דכל הפוס' דאיסורא קאי אף אכיש כמבואר ברמב"ם (פיר מהמה"א היב) ובחז"ת
(סי' תרי"ב סעי' ה') עיי' במנ"א ובמחל"ש שם, אולם ראיתי בשם הגה"ק רשכבה"ג בעל
אבני נזר ז"ע שהעמים במימרה ר"י דכוונתו לאסור דוקא ב"חזי' שיעור ממש, דהיינו חזי'
זית וכדומה, ולא בכ"ס, והוכיח ממאמר הגמ' (חולין דע"ז ב') לענין נשבר העצם ויאל' לחוך
אמר עולא אר"י עור כו' אי"ל ר"כ כו' עור מטערף כו' (פירש"י דליבעי חזיו עור וחזיו
בשר) אי"ד וכו' עור משלים כו' (פירש"י דליבעי רוב הכיסוי בבשר ומיעוטו עור כו') נמא'
דהלשון "זירוף" נופל דוקא במע"מ, משאי"כ ב"השלמה", ואי"כ בחליש דאסור משום דחוי
לאיטרופי, ודאי' שהכוונה על "חזי' שיעור ממש דאליה הוליל דחוי, לאשלומי' -
עבדתי ז"ל.

ב"ה דאנציג סי' י"ב (חידושי הלכה).

דבריו הרב ט"ז אלו אינם מפורשים לו, לפי קולר דעה, והחלה נבאר ענין ההנחה האסורה והמותרת בדברים של מלוא כלל ובפרט, בפי צ"ח כ"א ע"א וע"ב נחלקו. אם מותר או אסור להשתמש לאור נ"ח, הו"א ור' חסדא כ"ל דמותר להשתמש לאורה, ורב סבר דאסור להשתמש לאורה, אח"כ יש שם מחלוקה, אם מותר או אסור להדלות מעות נגד נ"ח. חזונה, לרב אסור ולשמואל שרי, משום דאשוי נר קדושה יש בו, ומסקינן שם דאסור משום צווי מלוא, וה"ט צווי סוכה, דאסור להנות מהם כל ז' ואזכור דטעלה דס' דגמורין

מקרא ושפך וכסה, שלא יכסה ברגל, שלא יהיו מזוה בזויה עליו, עוד נזכר שם מחלוקת בין רב ושמואל, אם מותר להדליק מנר לנר, ולפי המסקנה פליגי בלהדליק ע"י קניסא, בלרצ אסור, משום בזוי מזוה, ולשמואל מותר, ואזרו לטעמייהו בלרצ אית ל"י בזוי מזוה, דמשום הכי ס"ל לעיל דאסור להשתמש לאורה, עיין תוס' שם כ"א ד"ה מותר, ושמואל ל"ל בזוי מזוה, כדאמר לעיל אטו נר קדושה יש בו, ובפ' כירה מ"ה ע"א משמע דנזי סוכה ועלי סוכה אסורין משום מוקלה, ובסוכה ט' אמרינן דסוכה הוקשה לחג דכשם שחל ש"ס על החניגה כך חל ש"ס על הסוכה, וכבר חרלו הראשונים ע"ז חידושים שונים, והיולא מודבריהם אליבא דהלכתא, כפי פסק הש"ע, דעלי סוכה אסורים מה"ט מהקישא דקרא וגוי סוכה אסורים בהנאה מטעם מוקלה, אף בחושים, ובשבת ויורט אסורים גם בטעול משום מוקלה מחמת מזוה, גם יש איסור בגוי סוכה להשתמש בהם ומשום בזוי מזוה, וכמו כן בשאר מזוה, כג"ח אחרונ ויהם של לולב שאסורים בהנאה משום מוקלה משום בזוי מזוה, ועלי סוכה שנפלה נמי אסורים, אי מה"ט משום היקישא, לדעת ר"ה, או רק משום שהוקלה למזוה, אבל איסורא מה"ט ליכא, דכשנפלה לא שייך בה מה חג ל"י, כחוס' פ' המביא ל' ע"ב, אבל איסור הנאה משום מוקלה שייך גם בנפלה, אבל בזוי מזוה לא שייך בנפלה, כחוס' פ' ב"מ שם.

(ב) ודבר דבר צרור הוא דעלי סוכה, אף שאסורין מה"ט מהקישא דחג, יש בהם גם איסור הנאה מחמת מוקלה, וגם יש בהם איסורא משום בזוי מזוה, כבשאר מזוה, כג"ח וז"ל (עיין ש"ע ס"י כ"א), ואחרונ ויהם של לולב, שאסור להריח בו, משום דהוקלה למזוה, ומשום בזוי מזוה, למה לא יהי אסור להריח גם בהדם שסיכך בו, מטעם זה (אם לא נחלק בין הדם בלולב ודסוכה מטעם אחר, שיש חלוק ביניהם, לדעת המתירין, כמבואר בהר"ן) וזה שלא בדברי הט"י, שמתיר להריח בהדם דסוכה, משום דלא אסור מהקישא רק ליטול דבר מהסוכה, שמבטל קדושתה, ועוד דרש"י ז"ל פירש דהא דאמר רבה הדם של מזוה, אסור להריח בו ואחרונ דאסור באכילה, הטעם משום דגמרינן מסוכה, דילפינן דחל ש"ס על עלי סוכה, לאסור בהנאה כל ז' (*), ואם בסוכה עלמה הותר להריח בהדם שסיכך בו, משום שאינו נוטל דבר ממנה כדעת הט"י, ה"ל גמרינן מינה הדם בלולב, לאיסור הנאה, אע"כ דגם בהדם דסוכה אסור להריח בו, וה"ה שאר הנאות, אף שאינו נוטל ממנה דבר.

(ג) ואף אי יתיבא ל"י לבעל הט"י דהא דחל ש"ס על הסוכה, הוא דוקא ליטול ממנה דבר מה, (וכן משמע מדברי החוס' פ' ב"מ שם שכתבו, דהא דלא קאמר דאבוהון

(*) ונראה דמה שפירש"י טעמא דרבה, דהדם של מזוה אסור להריח בו, דגמרינן מסוכה, דילפינן שחל ש"ס על עלי סוכה, ואסור בהנאה כל ז', ולא פירש טעם יותר פשוט, דאסור משום שהוקלה למזוה, ומשום בזוי מזוה, כג"ח וכליית וכדומה, משום דמרא דקד מומרא הוא רבה, ובפ' ב"מ שם אמרינן, דכל מילי דמר, היינו רבה, עבד כרב, בר מהני שלח דעבד כשמואל, וחדא מינייהו מדליקין מנר לנר, והטעם דל"ל בזוי מזוה, כשמואל דאמר לעיל דמותר להרעות מעות נגד נ"ח, דאטו נר קדושה יש בו, ובדל"י דגם איסור הנאה משום מוקלה נמי ל"ל, דאי אית ל"י, ה"ל לאסור להדליק מנר לנר ולהרעות מעות נגד נ"ח, משום דהוקלה למזוה, וא"כ אמאי אסור רבה להריח בהדם של מזוה, אע"כ ז"ל דטעם האיסור, לרבה משום דגמרינן מעלי סוכה, דחל ש"ס עליהם לאסור בהנאה כל ז' אבל לא מטעם מוקלה או בזוי מזוה, דרבה לית ל"י כל זה.

דכולהו עלי סוכה משום דמעלי סוכה לא הוי ילפינן. דשמי סוכה דמסתפק מהס, איבא
 בטול מלוא, אבל בנוי סוכה ובהרצאת מעות נגד ג'ח, ליבא ביטול מלוא) אבל מטעם
 שהוקלה למלואה, הו מטעם בוני מלוא אסורים אפילו שאר הנאות, דלית בהו משום בטול
 הקדושה, דהא אסור להכניס בסוכה קדרות וקערות ולעשות בה תשמיש בוני, שלא יהיו
 מלואות בוניות עליו כשיע סי' חר"ט. אך לכאורה קשה על דברינן, מהא דאמרין בסוכה
 יי מנימין עבדא דרב אשי איטמישא ל' כחונתא, ואשתתתה אמתללתא, א"ל ר' אשי דלית, כי
 היכי ללא נימא קא מסככי בדבר המקבל טומאה, אלמא מותר להניח עליו דבר, בדעת
 הטיז, ואפשר לומר דלהניח דבר על גבי סוכה חשיב הגהה שלא כדרכה, ומותרת כדאמרין
 בפסחים כ"ו דמותר לישב בללו של היכל, משום דהיכל לחוכו עבדי, ופרש"י שאין זה דרך
 הגאון, אך קשה ליחסר. מטעם בוני מלוא, דלענין זה ודאי דאין יום אס הוא דרך הגאון
 אס לא, ול"ל, דהא מקום השכר, שסס היחה מונחת הכחונת, אפסול, וסוכה פסולה לא
 יעדיפא מנפלה, דלית בה בוני מלוא, כחומי פרק ב"מ שם. עוד יש לתרץ דהשטות הכחונת
 ה' מנימין עבדא, ועבד פטור ממלוא סוכה, י"ל דלגבי דידי לא חל ש"ס על הסוכה, ולא
 אסתברא בהגהה משום שהוקלה למלואה וגם לא משום בוני מלוא, ואף כי נראה כן נכון
 מלד הסברא, יש להביא ראיה לזה מן ח"י, העושה שמיני עלרת רק יום אחד ודאי מותר
 לו להשתמש בסוכה של בן חו"ל ביום התשיעי, אף דאסורא עוד לבן חו"ל מחמת מוקלה,
 כשיע סי' תרס"ז, וה"נ עבד שרי להשתמש בסוכה כל ז', מטעם דאינו שייך במלוא סוכה,
 הו"ל ל' סוכה החג כסוכה דעלמא.

(ד) וראיתי בספר המדרש והמעשה להגאבד"ק קאלית, פרשה אומר, שמביא שם בשם
 שו"ת עונג יו"ט, שאסור לישב בסוכת החג בשעת ירדת גשמים, משום נהנה מן הסוכה
 שלא בשעת מלוא, והרב המחבר דוחה שם את דבריו מדברי הט"ז הג"ל, דפ"ל דבסוכה
 לא אסור רק הנאה של כליו, ועוד הקשה עליו מהא דטבי עבדא דר"ג, שישן תחת המלוא
 בסוכה, הא נהנה מן הסוכה שלא לשם מלוא, דהא עבד פטור מן הסוכה, ועוד שיש
 תחת המלוא, עוד הקשה מהא דרב חסדא ורבה בר רב הונא איקלעו גבי ריש גלותא
 אגניניהו ר"ג בסוכה שגוי מופלגין ממנה ד', א"ל רב נחמן הדרי בהו רבנן משמעתייהו,
 א"ל אכן שלוחי מלוא אכן, ופטורין מן הסוכה, אלמא אע"ג שהיו פטורין מן הסוכה, לא
 גמנעו מלישב בה, ולהטות ממנה שלא לשם מלוא, ע"ש שהאר"ך בזה, והנה קושיא ראשונה
 אפשר לתרץ כג"ל דעבד דפטור מן הסוכה, מותר להטות מן הסוכה שלא לשם מלוא, וא"כ
 עבדי ה' יכול להטות מן הסוכה ולישן תחת המלוא, ובתירוק זה אפשר לתרץ גם קושיא ב'
 דלדירהו, דפטורי מן הסוכה משום שלוחי מלוא, ה' מותר להטות מן הסוכה, שלא
 במקום מלוא, דומיא דעבד הג"ל, ועוד כיון דלפי סברה, הסוכה פסולה, אף דלסברה
 דר"ג הסוכה כשרה, ה' יכולים להטות מסוכתו, דומיא דבן חו"ל מוסכת בן חו"ל ביום
 התשיעי כג"ל.

אך יש להקשות על סברה בעל עונג יו"ט, מהא דאמרין בירושלמי, דניי שאינו
 יולא מן הסוכה מפני הגשמים, דנקרא הדיוט דכל העושה דבר שאינו מחויב בו נקרא
 ידיוט, הא אפילו איסורא נמי איבא, דנהנה מן הסוכה שלא בשעת מלוא, לפי סברה העו"מ,
 עוד יש להקשות מהא דיתבין בסוכה בשמיני עלרת, משום ספקא דיומא אע"ג דבקיאיין
 בקציעא דירחא, כדי לקיים מלות חכמים, והא בשעת שמקיימים מלוא מודבריהם עוברים
 על איסור מודבריהם, לישב בסוכה בשמיני עלרת, שאסורה בסוכה בו בהגהה, משום יום
 שבעה, ונהנין ממנה שלא בשעת מלוא.

דבר נראה ללא בשו"ת עו"מ דשיבת סוכה, אכילה, שתי' ושנה וכיוצא בזה, הנאות

שם בכלל חשבו כעין חדורו, שרי להנות מהסוכה אף שלא לשם מלוה, משום דאוחן הנאות
הנין ממנה בשעת מלוה, וזה עיקר מלוא סוכה, דומה למה שכתב הר"ן בשנת פ"ב
לחלק בין ר"ח לר"ח של שנת, ששמן של ר"ח, שנשאר ביום אחרון עושה לו מדורה ושורפה
במקומה, וזו של שנת שעשוי ג"כ כולה למלוה, ואפ"ה נהנין אחר השנת מן השמן
והפחילה, משום דהתם אף בעודו דולק למלוה נהנין ממנו, משא"כ בדר סוכה, והכי נמי
י"ל לענין סוכה, אבל שאר הנאות, שאינם בכלל חשבו כעין חדורו, לא הותרו בסוכה, אי
משום דתקלא למלוה כל ז', או משום דזו מלוה כן נראה לפענ"ד נכון וברור.

עקיבא הכהן ראפאפורט רב בדאנציג.

ב"ה ראדום סי' י"ג (חידושים).

(א) ר"ה (דף י"א, בתוס' ד"ה אלא דקאי בחג וקאמר לה בניסן), שם באמצע
הדיבור ולמאי דמסקינן דיולדת לשבעה יולדת, למקוטעין לא ה"י צריך לשנויי שנה
מעוברת היתה דטבלה, בליל חמישי לחג ואפשר דיולדה ביום אחרון של פסח עיי"ש.
וקשה לי ע"ז וכי אפשר לומר ששרה אמת לא שמרה ז' נקיים, ולפי דעתי אפ"י
החשש שמה חפלוט דמבואר ביו"ד סי' קל"ז דלריכה מחשש זה להמחין ה' ימים עם יום
שראהה זו ותפסוק בטהרה ותמנה ז' נקיים כ"ז שמרה שרה אמת והכחוב העיר ע"ז
וישמור משמרתו וכו' ובכאן לפי דעת התוס' טבלה ביום ז' לראייתה בערב כדן חורה ומה
דחש לומר כן, ונראה לתרץ דאפ"ה שמע מפי המלאך למועד הזה וכו' דמשמע דבפסח
הבאה יולד ילחק וא"כ אף אם חלד למקוטעין אינה יולדת פחות משני תקופות ושני ימים
כמבואר בגמ' ודעת התוס' בזה כדעת רש"י בנדה ל"ח ע"ב ד"ה מיעוט ימים דבעינן ששה
חדשים ושני ימים ולא קפ"ד יום כמשמע מחדשין אגדות וא"כ אם לא תטבול בליל שבע
דואו ליל חמישי לחג לא יהי אפשר לה לילד אפ"י ביום אחרון ש"פ אבל אם תטבול בליל
חמישי לחג יהי אפשר להתקיים למועד הזה ויהי אפשר לה לילד ביום אחרון ש"פ וא"כ הוי
כאלו נלטוה שלא יחמיר א"ע שהספור ז' נקיים ודומה למה שכתב הט"ז באו"ח בס"י
הקפ"ח סק"ט דבדבר המפורש בחורה להיתר אין כח ביד חכמים לאסור, מה תאמר
דיחמיר א"ע בכל החומרות ואח"כ יעבר את השנה כדי שתתקיים למועד הזה, הא אמרינן
בסנהדרין דף כ"א אין מעברין את השנה אלא מפני ג' דברים ואפשר שהשנה לא ילטרך
לעבר שיהי האביב בזמנו וא"כ הוי כאלו נלטוה בפירוש שלא יחמיר א"ע ודו"ק.

(ב) שם (כ"ט:) ת"ר פעם אחת חל ר"ה להיות בשבת אמר להם ריב"ז לבני בחירה
נתקע אמרו לו גידון אמר להם נתקע ואח"כ גידון לאחר שתקעו אמרו לו גידון אמר
להם כבר נשמעת קרן ביבנה ואין משיבין לאחר מעשה.

ולכאנראה נראה כאלו בא ח"ו עממה ברחמאות, ונראה משום דאמרינן בעירובין דף
ס"ז ע"ב ה"א יטקא דאשהפק חמימי וכו' אמר אב"י צ"י לאותבי לומר ולא שבתן ר"י
לאמר רב יוסף וכו' בדאורייתא מוהבינן תיובתא והדר עבדינן מעשה ודברנן עבדינן
מעשה והדר מוהבינן תיובתא עיי"ש ומס"ה כי אמרו בני בחירה לריב"ז גידון אמר להם
נתקע ואח"כ גידון משום דמה"ט תקעינן אפ"י בשבת רק מדרבנן גזרינן שמה יעברו
ידברנן בכל מקום עבדינן מעשה והדר מוהבינן תיובתא רק לבתר דתקעו כי אמרו לו
גידון אמר להם כבר נשמע קרן ביבנה ואין מושיבין לאחר מעשה ופירש רש"י ז"ל גנאי הוא
שנולד לעו פועים על עצמיהו היינו אף דבכל מקום לאחר מעשה מוהבינן תיובתא אבל
כאן ביבנה בב"ד הגדול אין לרין אפ"י לאחר המעשה ודומין הדברנן משום גנאי ב"ד הגדול.

(ג) שם (ל"ד.) והאי תנא מייתי לה בגו"ש ממדבר דתניא וכו' שלש תרועות
גאמרו בריה וכו' עיי"ש.

וקשה מניין לו להאי חנא דשלם חרועות נאמרו בריה הא בריה לא כחייב אלא
 קיום ואחד ביוכל ועכ"ה דסמך אהיקש דלעיל מבחורש הסביוני דהיקש ארס דן מעלמו
 בפירוש רש"י ז"ל וא"כ מאי פריך לקמן אי מביוס הכופורים יליף לנמור מיני
 לפשוטה לפני' ולאחרי' משמע מזה דעד עכשיו ה' סבור דלא יליף מיוכל וזה איך דא"כ
 שלם חרועות בריה מניין ומעיקרא מאי קסבר ולבסוף מאי קסבר? ונראה דהנב"י מהדור
 בסי' ק"ה מביא בשם הר"ם מקינן בס' הכריתות דליכא מיד דס"ל דיש גו"ש והיה היקש
 למחלה וה' סבור מעיקרא דהאי חנא יליף רק דבר אחד מהיקשא דהיינו דג' חרועות
 נאמרו בריה' ודבר אחד יליף מגו"ש ממדבר לפשוטה לפני' ולאחרי' ויותר מדבר אחד לא
 מנינו למילף להאי חנא עיי"ש בנדרבי' אבל עכשיו דמשני ביום ולא בלילה יליף נמי מיוס
 הכופורים איך יליף שני דברים מיוכל וא"כ ע"כ ס"ל דאין גו"ש והיקש למחלה ומשה"כ
 פריך שפיר ונגמור מיני' נמי לפשוטה לפני' ולאחרי' ודוק.

אלי' הכהן פארבמאן משגיח העירובין בעיר ראדום.

ב"ה דראהביטש סי' י"ד (הערה).

ע"ד הקושיא הידועה במשנה בכורות (ב). הלוקח עובר חמורו של עכו"ם
 זהמכר לו אצ"פ שאינו רשאי וכו' פטור מן הבכורה שמקשים לשי' המרדכי דאף
 במידי דרבנן אמרי' כ"מ דא"ר ל"ת אצל"מ (ועי' בסמ"ע חו"מ סי' ר"ח) וא"כ איך
 חל המכירה והא' חז"ל גזרו דלא ימכרו בהמה גסה לעכו"ם.

והדעתא איני רואה כיצד קושיא בזה דבפשוט י"ל דמיירי כאן שמכר את הבמה
 לנכרי ולא ידע שיש איסור בדבר בכה"ג לא גזרו רבנן לומר דאי עבד לימ' דהוי שונג
 כמ"ש הט"ז (יורד סי' ל"ט סק"ט) דטעה בדין מקרי שונג ובשונג ל"ש לקונסו ולאמרי' אי
 עבד מהני, אך עי' בנז"כ ובס' שושנת העמקים שכתבו דאף בשונג אמרי' אי"ע לימ' ע"ש
 חמס י"ל דכי אמרינן דאף בשונג אי"ע לימ' היינו דוקא גבי איסור דאורייתא אבל כאן
 דחמשים גזרו מכירה בהמה גסה לעכו"ם אטו שאלה ושכירות היינו דוקא במו"ד אבל בשונג
 לא טעה ואמר מותר דדינו כשונג ואז קנסין לי' כאן שונג אטו מו"ד הוי כמו גזירה
 לגזירה בזה שפיר אמרינן אי עבד מהני וחיל המכירה והבן.

עוד אפ"ל אפילו במו"ד אם מכר בהמה גסה לעכו"ם מהני וחיל המכירה עפ"י מה
 שמחלק בספר מלא הרועים דבאיסור דרבנן שאסור מולד עלמו אז אמרינן אי"ע לימ' אבל
 הוכח דלא אסור מולד עלמו רק משום גזירה אז אמרינן שפיר אי עבד מהני עיי"ש ולפי"ז
 מיושב שפיר קושיא משום דכאן לא אסור המכירה בהמה גסה לעכו"ם מולד עלמו רק
 דמכיל גזרו אטו שאלה ושכירות בזה אמרינן דאי עבד מהני ודוק.

נתן רוקח בן אאמור הגה"צ שליט"א מקאטוב החופ"ק דראהביטש יצ"ו.

ב"ה ווארשא סי' ט"ן (מילי דאגדתא).

(א) ט"ה שאומרים בעת שמגביהין את הספר תורה, אחר קהית. וזאת התורה
 אשר שם משה לפני בני ישראל על פי ה' ביד משה, וראיתי בס' אשכול ענבים פ'
 ויקרא שכי' : הגה בילדותי הייתי סבור שאלו פסוקים סמוכים הם בתורה, אבל באמת
 ראיתי שמרוחקין מאד זה מזה, הפסוק על פי ה' ביד משה כתוב בפ' בהעלותך (ט'
 כ"ג), וזה הפסוק וזאת התורה אשר שם משה וכו' כתוב בפ' ואחחנן (ד' מ"ד) ומסתמא
 לא בחנם קבעו בעלי מסדרי התפלות את שני הפסוקים אלו ביחד ע"ש טעמו דפח"ח.
 ולעני"ד להורות דזאת התורה אשר אנן מגביהין הוא אשר שם משה לפני בני
 ישראל לא הוסיף ח"ו מדילי' אף כקוצו של יוד, רק הבל על פי ה' ביד משה, עדשי"כ
 הגה"ק בעל ח"ס זיל בכוונת חז"ל בתיכ מה ענין שמיטה אצל הר סיני מה שמיטה

נאמרה בסיני וכו' ולכאור' ה' יכול לכתוב בהר סיני גם במצוה אחרת כמו בציצית וכדומה, והיינו יכולים ג"כ ללמוד מה מצוה זו נאמרה בסיני וכו', אכן כי ע"י שמיטה נראה לעין כל כי החורה מן השמים ולא משרעה מעצמו אמרה כי איך אפשר שיבטיח ועשת התבואה לשלש השנים שהיא שלא בטבע, ע"י בסי' כ"ס פ' בהר, או ע"ד שכי בס' אור תורה פ' מסעי דמשרעה אמר וצוה להם כי אלה האנשים אשר ינחלו להם את הארץ לאחר י"ד שנה אחר מותו ואיך לא היה ירא פן במשך השנים האלה ימות אחד מהם והלא יוכלו להכחיש ע"יז את תורתו ויאמרו ח"ו משה בדאי הוא, אם לא כי מפי דבר ה' אליו, והוא יתיש יקיימם ויעמידם ח"י ע"י היום ההוא, או מגמ' (חולין דף ס' ע"ב) וכי משה רבינו קניגו היה או בליסטרי היה מכאן תשובה לאומר אין תורה מן השמים וכו' ע"ש, וכן כל הענין בס' שלח (י"ד ל"ד) והלאה ע"ש.

(ב) ובחירוש' עה"ת כתבתי בס' בא (י' ט"ז) ויאמר חטאתי לה' אלהיכם ולכם ולעיל בס' וארא (ט' כ"ז) כתיב חטאתי וכו', שאמר שחטא לת', ולא כתי' לכם, אכן הענין דפרעה אמר (בא י' י"א) לא כן לכו נא הגברים ועבדו את ה' כי אותה אתם מבקשים, דמקשים הא הם ביקשו בנערינו ובזקנינו נלך בבנינו ובבנותינו וכו' וע"י בזה בס' תפוחי זהב פ' בא, ובמלכים שם דפחית, אכן נחמא לפי המדרש רבה (פ' בא פ"ג) דפרעה טען כי רעה נגד פניהם, היינו רעה הם חושבים היינו לברות, וקאי אתם מבקשים על הברית, והבן שיש לדקדק זאת בכונת דברי המדרש שם, והיינו אתם מבקשים לברות, וא"כ הוי החטא גם נגד משה ואהרן שחשד אותם בבריתם ורמאות, ועד"ו ראיתי בס' וצוה הכהן ד"ד ע"ב מהגה"ק ר' אהרן שמואל אבדיק אוסטרחה שהביא בשם הגה"ק הרבי ר' בער המגיד ממעזריעטש בפסוק הנ"ל לא כן לכו נא הגברים כי אותה אתם מבקשים והוא פלאי כנ"ל ורש"י ז"ל הרגיש בזה ופ"י כי אותה אתם מבקשים עד הנה, וכו' עפ"י דיש לדקדק דבמכות הראשונות כתיב כשהתוודה פרעה אמר חטאתי לה' וכאן א' חטאתי לה' ולכם, ולכן י"ל דה"פ דהנה המה אמרו גלכה ונזבוח ולפי מה שהבין פרעה דהאמת הוא כן שילכו רק לזבוח אי"כ זה טענה גכונה שאין דרך הטף לזבוח כמו שפירש"י כאן ולכן היה דעת פרעה שהשיי באמת לא צוה רק שילכו הגברים, ומה שאמרו משה ואהרן בנערינו וכו' זה הוסיפו מדעתם, וזה שאמר לא כן לכו נא הגברים, כי אותה, ר"ל מה שאתם אומרים בנערינו וכו' אתם מבקשים דייקא ואין זה ציווי השיי, אך אחר זה כשרצה לשלוח הגברים ועכ"ז באחה המכה עליו איגלאי מלתא שהשיי צוה באמת שישלח גם הטף וחשדם בחנם שהוסיפו מדעתם לכך אמר חטאתי לה' ולכם עכ"ד, ועד"ו ג"ל לפרש המדרש רבה בא (ריש פ"ח) מקים דבר עבדו ע"ש לענין מכת חושך כנ"ל, וע' בענינים אלו בס' תולדות נח ח"ב דף ע"ז דפחית, וזשיא וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל, ה"י הכל על פי ה' בלי שום הוספה ח"ו והבן.

צבי יחזקאל מיכלזאהן בוער הרבנים דפה.

ב"ה לבוב ט"ז ט"ז (הערה קצרה).

בשע"ת (ח"ט חוב' א' ס"י ח') מביא קושיא בשם הגרע"א ז"ל בספרו דו"ה (גיטין ל"ב) על הר"ן ז"ל בפ"ק דפסחים ש"כ דביטול חמץ היא מטעם הפקר דאין יכול לבטל ע"י שליח מגמרא תמורה י' עשיה.

והנה הלשתי הדבר לפני כ"ק אלמור' עט"ר מרן הגאון שר המורה שליט"א בזהמ"ס דברי שמואל' והשיב לי על אחר דלא קשה מיד, דהנה מקודם לריכוס להנ"ן סגרת הר"ן מדוע אינו יכול להפסיד ע"י שליח, ע"כ לריכ"ז לומר הטעם משום דהוי מילי ולא מימסרין.

לשליח (ג'טין ס"ו) ונתמורה ג' ע"כ איתא א"ל ר' יוחנן למתא לא היהנא מימור משום דברבורי עשה מעשה ופרש"י שם, שעשה מחולין קדשים יעייש"ה לפי"ז לא קשה מידי מהפקר דהפקר הוי רק מילי אבל בהקדש הוי מעשה שעשה מחולין קדשים, ודפח"ח, ואולם לפי"ז קשה על המריט הידוע שפסק דא"י להקדים ע"י שליח משום דהוי מילי הרי הקדש הוי מעשה כג"ל, ע"כ מוכרח לומר דהא דפסק המריט דא"י להקדים ע"י שליח מיידי בהקדש דאיתא בשאלה לכן הוי רק מילי כיון דיכולים לשאול על הקדשו אבל בתמורה דאיתא בשאלה (מיר ל"ב) מקרי מעשה, ח"כ בהא דתמורה בלבד ובחספין ששלחו שליח להקדים ספיר מלי משו שליח כיון דאיתא בשאלה ודוק.

חיים דוב הלוי מאדלינגער

בלאאמור"ר הגאון הצדיק מוה"ר שמואל שליט"א מדבוב.

ב"ה מוטיל סי' י"ז (הערות שונות).

(א) נדרים (ט"ז ב"י) אמר רבא וכי מצוות ליהנות ניתנו, וכתב ע"ז הרש"ש וז"ל: ק"ל נהי דקיום המצוה לאו הנאה היא מ"ם כיון דזולת המצוה יש לו גם הנאת הגוף שיושב בצל ליחסר כמו הנודר הנאה מן המעין אינו טובל בו בימות החמה וכמשיב הר"ן לעיל (ט"ז ב"י) ואולי משום דמסתמא יש לו דירה שדר בה כל השנה לכן דומה למשיב הר"ן לקמן (ל"א ב"י) בזבינא דרמי על אפיה דכיון כו' מצוי הוא תמיד ללוקח ואינו נהנה במקומו עכ"ל.

ולא הבנתי דבריו דאין שייכות היא זבינא דרמי על אפיה לידון דין דהא בזבינא אין ההנאה מעט החפץ שמוכר לו דהא בעד זה הוא משלם לו אלא דההנאה היא מה שאין נריך לטרוח בחפץ החפץ וזה שייך רק בזבינא הריפא אבל כיון דמוקי הגמרא בזבינא דרמי על אפיה ממילא כבר בטלה ההנאה דהא זרע"א הוא יכול להשיג בנקל אבל גבי נידון דין אם היה יושב בבית כי אז היה נהנה מן הלל ע"י הבית אבל עכשיו שהוא יושב בסוכה הוא נהנה את ההנאה הזאת גופא ע"י הסוכה ח"כ בודאי אסור ליקנות כיון דההנאה לא בטלה.

(ב) שם (ל"ז ב"י) בנות מי בעי שימור. עיין ב-קרן אורה" שהקשה מאי קאמר בנות מי בעי שימור הלא אשה בלא"ה אסור ללמדה כיון דיכול לקבל שכר בשביל זה דע"כ לא הזהירה תורה ללמד בחנם אלא בזכרים שישנם בכלל מצות ת"ת ומה אני בחנם כו' אבל אשה דאינה במצות ת"ת מנ"ל דאסור לקבל שכר. עכ"ל.

ובאמת לא אדע מנ"ל דאסור לימוד תורה בשכר הלוי בחיוב המהלמד ד"ל דהוא משום כבוד התורה ענינה וכדמשמע מאבות (פ"ד מ"ז), ואל העשה קדוש לחפר בה' וכמו"כ בגדרים (ס"ב א'), ואל תעשם קודם להיות עוור כו' ופירש הרא"ש: ולא קרדוס לחתך בהם שתלמד כדי שיהיה כלי מלאכתך להתפרנס בה' ועשם זה שייך כבר גם בנקיבות ול"ע.

(ג) ב"ק (כ"ב) תוס' דיה ועל: ואע"ג דלגבי שולח בעירה לא מחייב עד דמסר לו שלהבת לר"ל ולר"י עד דמסר לו גוזא" כו'.

קשה לי מה קושיא היא מההס דלגבי כלב אנו מוכשים טעיה ע"ג גדים אבל גבי תש"י אדרבה הלא תוס' בענינם כתבו לעיל דלר"י הוא עושה שמירה קל"ט ול"ע. דוב בר"ח ירושוק.

הוספה ל"השערי תורה"

חֲסֵד לְאַבְרָהָם

חֲבֵרַת א'

קובץ חידושים וביאורים שונים

אשר חנן ה' אותי הקטן

אברהם צבי בהר' משה ז"ל ברודנא

שהי' רב במדינת רוסיא, בעיר קופישאק פלך קובנה, ובברעזין
פלך מינסק, ובמוסקבה וכעת פעה"ק ירושלים ת"ו
מח"ס ברכת אברהם, חיי משה, מגני אברהם וש"ס

סימן א'

הנכבש אחרון אינו נותן טעם בהנכבש
ראשון, ואם מינו כלה אינו אוסר הנכבשים
מקודם, ור"י מחמיר דאף האחרון נותן
טעם בראשון, ע"כ אם כלה מין אחד בין
הראשון בין האחרון אסורים כולם דמיט
זה בזה, ועיין בהגהות יפה עינים [בש"ס
ווילנא החדשים] שטורד"ע"ז מירושלמי שם
דאיתא וקשיא על ר"י ואין הראשון נויט
באחרון כו', [וכן הקשה הה"ל מקאמרנא
בפירושו יעל המשנה נקרא בשם, מעשה
ארגי] ומתוך היפה עינים, דל"ל דר"י
גרים בירושלמי אינוא אף האחרון נויט
בראשון, יעו"ש, ורבינו חננאל מפרש ג"כ
כר"י דמנה דקאמר ר"א אוכלין על הראשון
היינו הנכבש מקודם, אבל לא כמוש"כ
התוס' אליבא דר"י, אלא דר"א מחמיר
ור"י מיקל דאפילו נשאר אחד מהן אינו
חייב לבשר יען דהוא נויט כבולן, והו'
כמוש"כ שם בהוספת בשם ר"ת, והר"ש
מטורר על התוס' בשם ר"י מהורר

שביעית (פיט משנה ה') הכובש
שלושה כבשים בחבית אחת ר' אליעזר אומר
אוכלין על הראשון ר' יהושע אומר אף
על האחרון ר"ג אומר כל שכלה מינו מן
השדה יבשר מינו מן החבית, ר"ש אומר
כל ירק אחד לביעור, והובא משנה זו
בפסחים ד' נ"ב ע"א, ויש בזה שלשה
פירושים, רש"י בפסחים, והר"ש פירשו
דר"א מחמיר דכל שכלה מן השדה מין
אחד מהנכבשים אסורים כולן אפילו השנים
שלא כלו, ור"י מיקל דאפילו כלו שני
מינים וגוין השלישי לא כלה מותרים כולן,
יען שיש מין אחד שלא כלה, והתוספת
בפסחים דף הג"ל בשם רבינו נסים גאון,
דר"א מיקל ור"י מחמיר ומפרש מה דאמר
ר"א אוכלין על הראשון הכוונה הנכבש
ראשון היינו מקודם, שהוא נותן טעם
בהנכבשים האחרונים אבל האחרון היינו

כהנים [וכן הקשה בפירוש מעשה הרבי הגל], ויעוין בפני יהושע דמירץ זה. ואני הקטן אחפלא על מה שלא העירו על התוס' בשם ר"ג מהירושלמי פ"ז דכבישית ה"ב, עליון שכבשן עם לולבין אית חניי חני בין אלו בין אלו יש להן ביעור, ואית חניי חני בין אלו בין אלו אין להם ביעור, ואית חניי חני עליון יש להן ביעור לולבין. אין להן ביעור, מ"ד א"ר אין להם ביעור ר' יהושע מ"ד עליון יש להן ביעור לולבין אין להן ביעור ר"ג, הרי מפורש דר' יהושע מיקל, דלא כחוס' בשם ר"ג.

ביעור כמאן איתא, יטן דלא הוי כחד מיניהו לא כר"א ולא כר"י, ואפשר דר"ח סובר כהראב"ד פ"ז מה' שמוטה ה"ז דר"ש דאומר כל ירק אחד לביעור הוא לחומרא, שכיון שכלה אחד יבער את כלם מפני שהוא אוסר במשהו, עפ"י איתא האי מ"ד דא"ר יש להן ביעור כר"ש, ואפ"ל דר"ח גרים כן בירושלמי, וא"ש גם לפירוש ר"ח, [ויעוין בפירוש פני זקן] להב"ל מקאמרנא הגל פירוש חדש [בדברי ר"א].

סימן ב'

והנה בהירושלמי הזה נתקשיתי מכבר מה דלא מפרש מ"ד א"ר יש להן ביעור כר' אליעזר, וזהו קושיא שאין ע"ז מירוצן אלא לומר שחסר זה מהירושלמי, ומאחר שראינו שיש טעות בזה הירושלמי, אפשר לתקן את הר"ג דגרים בירוש' מ"ד א"ר יש להן ביעור ר' יהושע.

אבל יקשה דלפ"ז ל"ל מ"ד א"ר אין להן ביעור ר"א, וזה ליחא דהלל הבא נכבשו צבת אחת העלין עם הלולבין וחיבין בביעור גם לר"א דכמו דס"ל הראב"ן ג"כ בהאחרון, כמ"כ כשנכבשו בב"א ג"כ וז"ל ויקשה אי"כ המ"ד אין להם ביעור אמאן תרמי', ול"ל דר"ג גרים מ"ד א"ר אין להם ביעור, ר"ש היא, דס"ל כל ירק אחד הוא לביעור, וגם לפירוש ר"ח יקשה מה דאיתא בירוש' מ"ד אין להם ביעור ר"י, הלא הבא דנכבשו צב"א גם ר"א מודה דאין להם ביעור דער כאן לא קאמר ר"א דאין אוכלין על האחרון אלא משום דהאחרון אינו גייט בראשון, אבל הבא דהעלין והלולבין נכבשו צב"א וגייט וז"ל גם ר"א מודה דאין להם ביעור, ול"ל דאין הכי נמי דגם כר"א מ"י א"ר רק נקט ר"י משום דהוא אמר להדיא דאוכלין על האחרון, ועפ"י אי"ש מה דלא נקט הירושלמי מ"ד א"ר יש להן

שבת (פ"ז משנה וואו) עכ"ל שבת לכבות אין אומרים לו כבה כו' יעוין ע"ז בתור"ע, ובדו"ח רע"א על הא' דאיתא בש"ס אמר ר' חמי בדליקה התיירו לומר כל המכבה אינו מפסיד, ומפ"ל הגאון רע"א א"ש שרי לומר א"ש תכבה לא תפסיד, עפ"י התוספת כתובות ד' ע' ע"ב דגבי מודר הנאה אסור לומר ליחיד א"ש תזון לא תפסיד משום דדמי כשלוחו, וכתב שלא נתבאר זה הדין בפוסקים. ולפ"ל לא ראה דבכתובות בהגהות אשרי כתוב בלבן מספקא לי דילמא התיירו לומר בלבן יחיד א"ש תכבה לא תפסיד מותר שהוא כהול על ממונו עכ"ל ולבד זה נלע"ד דלא דמי להא דהתוספת דהתם אומר לישראל, ע"ז כ' התוס' לאסור דדמי לשלוחו, אבל הבא בעכ"ל הלא אין שליחות לעכ"ל, ואפילו לומר לו בפירוש, כבה, האיסור רק משום שבות, ואפילו להדיעה שבתים בב"מ ד' ע' ע"ב ד"ש שליחות לעכ"ל, לחומרא, הבא באינו משלחו להדיא בודאי אין לאסור משום שליחות, ולעכ"ל קטן בודאי דשרי לומר א"ש תכבה לא תפסיד, דקטן אינו בר שליחות, [כמו שכתבתי בספרי גוגני אברהם] בפ"ב דר"ח ד' כ"ד על התוס' ד"ה שאני ר"ג יעו"ש] ול"ע.

גם מה שהקשה שם הגאון הנ"ל וכתב דההיתר דר' חמי לומר כל המכנה אינו מופסד, תליא בפלוגתא דר"י ור"ש אי מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב, יעו"ש. לע"ד זה אינו אלא אי אמרינן יש שליחות לאי לחומרא אבל לשיטת ר"ת דאין שליחות לאי אפילו לחומרא לא קשיא קושיתו, ויהי מזה סייעתא לשיטת ר"ת, ול"ע.

סימן ג'

א) ירושלמי (סוף מסכת פסחים) אמר ר' זירא דלא, בריך ברכת הפסח, לא פטר של זבח ושל זבח פטר של פסח שהפסח בכלל הזבח, אמר ר' מנא הפסח עיקר והזבח טפילה.

לכאורה קשה הלא קושית ר"ז היא בין על ר' ישמעאל בין על ר"ע, והחירוף דר"מ הוא רק על ר"ש אבל על ר"ע דלא ס"ל הפסח עיקר והזבח טפל ישאר הקושיא דר"ז מאחר שהפסח בכלל זבח למה לא פטר בברכת הזבח, וזה אפשר לתרץ עפ"י פשוט דלר"ע ל"ק, דפסח נקרא זבח פסח, זבח סתמא לא נקרא כדאיתא הכי בכמה דוכתי בש"ס, ע"כ לא נפטר הפסח בברכת הזבח, ועיקר הקושיא דר"ז היא על ר"ש דס"ל דברכת הפסח פוערת את של זבח, הלא הזבח אינו קרוי פסח, ע"ז מבני ר"מ דטעמי דר"ש הוא משום דהפסח עיקר והזבח טפל.

אבל תירוטו דר"מ ז"ל מה דחירף הפסח עיקר והזבח טפילה, ופירש הק"ע חובה היא לברך על העיקר ולפגור את הטפילה כדחנן בברכות פ' כי"מ ע"כ וקשה דהא בהמשנה לא משמע כן, דבהמשנה נקט לשון דיעבד, בריך ברכת הפסח פטר את של זבח, ולא לכתחילה, גם טעמו דר"מ משום דהפסח עיקר והזבח טפל, אינו מובן, דהלא בענין למזבח על

העיקר ופטר את הטפל יש תנאים: א) דווקא שאוכל את העיקר מחלה או בביא אבל אם אוכל את הטפל מחלה או לריך לברך על הטפל, כמ"ש במעיי"ט אות קכ"ג וכ"פ בשו"ע סי' רי"ב, ב) אם הטפל חביב עליו מברך עליו ואח"כ מברך על העיקר, ג"כ שם במעיי"ט וכ"פ בשו"ע שם, לפ"ז הלא הזבח נאכל מקודם, כמורידא ברמב"ם ה' חומ"ל פ"ח ה"ז, וגם אפשר שהזבח חביב עליו ביותר כגון שהוא שמן יורה, הלא בזה האופן אין העיקר פוטר.

וצריך לומר דבאמת מה דר"מ קרי הפסח עיקר והזבח טפל אינו דומה למה דאיתא מברך על העיקר ופטר את הטפל, דשם קרי עיקר למה שרצונו והנחתו, ואם לא הי' אוכל את העיקר לא הי' אוכל את הטפל אבל הכא קרי עיקר וטפל מזל המזלה, דהמזלה מחשיב להפסח עיקר והזבח טפל [וזה לא מליצי דמליצי לא יהיו טעין ברכה, אדרבה מליצי דכתיב בפסח על מזות ומורורים יאכלוהו, דהם טפלים להפסח ומימי טעונים כ"א ברכה בפ"ע כדאיתא ברמב"ם בפ"א מה' חומ"ל] אבל רצונו אפשר שחפץ ביותר את הזבח, ואפשר שהי' אוכל את הזבח גם בלי פסח, ע"כ לכתחלה לריך לברך על כ"א בפני צננו גם לר"ש, רק דיעבד אם בריך על הפסח ונדעתו הי' גם על הזבח אי"צ לברך על הזבח לר"ש [ולשון המשנה בריך ברכת הפסח משמע שברך על הזבח ברכת הפסח, דבאמת הזבח נאכל מקודם, והראשונים נדחקו בזה יעו"ן בהגהות מראה כהן] אבל ר"ע סבר דלא פטר את של זבח מטעם הנ"ל דלא מקרי טפל, וכמו"כ הטעם דאיתא בבבלי דלר"ש זריקה בכלל שפיכה, הוא ג"כ על דיעבד אם בריך על הפסח ודעתו הי' גם על הזבח כמורידא בהמשנה בריך כו' לשון דיעבד דהטעם דזריקה בכלל שפיכה הוא ג"כ דיעבד

אבל לא להתחלה כמודיא בבבלי פסחים ד' פ"ט ע"א.

ועפ"י יתורן קושי' הלח"מ בפ"ח מה' חומ"ל ה"ז דהקשה סמירת פסקי הרמב"ם אהרדי דהכא פסק כר"ע ולא ברכת הפסח פוערת את של זבח ולא של זבח פוערת של פסח, וא"כ פסק בריש פ' ב' מה' פסוהמ"ק דהמורקים נשפכים שוהו כר"ש, אבל לפי הנ"ל לא קשיא דגם הכא בה' חומ"ל פסק כר"ש וקאי על להתחלה דלר"ך לכל אחד ברכה בפ"ט, ומזכיר זה מלשון המשנה דנקטה לשון דיעבד בדרך ברכת הפסח כו' [והגם שגם המ"מ כתב דהרמב"ם פסק כר"ע, מה שנגעיר כחב"ן] והגם דהלכה כר"ע מחזירו מ"מ פסק הרמב"ם כר"ש משום דסתמא דש"ס פסחים ד' פ"ט פריך מר"ש אלמא דס"ל כוונתו [כמוש"כ גם הלח"מ הכי מתחלה בפיה ממשיך ה' י"ן] וא"ל לדחוקו של הלח"מ שם דהסוגיא דפסחים פליג על הסוגיא דזבחים.

ועפ"י יובן מה דרש"י והרשב"ם מהפכים הגרסא במשנה דלא כמוש"כ במשנה דירן, וגרסי ברישא ברך על הזבח לא פטר את הפסח כו', משום דאיינהו ס"ל דלר"ש להתחלה מברך על הפסח ופוער את הזבח [ואליביהו אפ"ל כהלח"מ דהסוגיא דפסחים ד' פ"ט ע"א דקאמר הנימ דיעבד להתחלה נמי, קאי אליבא דר"ע ומחלוקת דר"ש ור"ע קאי על להתחלה] וא"כ יקשה מה דהמשנה נקט לשון דיעבד, ע"כ מ"ז מהפכים הסדר דהמשנה נקטה ברישא ברך על הזבח לא פטר את הפסח דאפילו דיעבד לא פטר, ע"כ נקט בסיפא ברך ברכת הפסח ג"כ לשון דיעבד אידי דרישא.

אבל הרמב"ם בפיה"מ גרים כגרסתו במשנה, ברך ברכת הפסח ברישא ע"כ ס"ל דרך דיעבד פטר ר"ש ע"כ פסק בפסקיו דאין פוערים וא"ז וכוונתו על

להתחלה ופסק כר"ש משום דסתמא דש"ס ב' פ"ט ס"ל כוונתו כנ"ל [והגם דבירושל' כתב דהלכה כר"ע, אין זה קוש"א דה' ידוע דבכמה מקומות חזר בו בפסקיו מכפי שכתב בפירושיו].

(ב) ומה דלא ניח"ל לר' מנא לתרך כמודיא בבבלי דריש ס"ל דזריקה בכלל שפיכה והו' מחמתיהן שוות לכך פוער ברכת הפסח את של זבח, משום דר' מנא א"זיל לשיטתו בירושלמי לעיל בפ"ה ה"ז זריקה ענין שפיכה וכן בירושלמי יומא וכן בירושלמי קרשים (החדש) וזבחים ר"פ בית שמאי, היא זריקה היא שפיכה, ע"כ לא ניח"ל לאוקמי דריש ור"ע פליגי א"ס זריקה בכלל שפיכה ור"ע ס"ל דאין זריקה בכלל שפיכה, וא"כ יהי' דבריו דלא כר"ע, ע"כ מ"ז מוקי פלוגתייהו דריש ור"ע, דריש ס"ל דהפסח עיקר והזבח טפילה, ור"ע לא ס"ל כן, אבל ר"ע ס"ל ג"כ כשיטתו דזריקה בכלל שפיכה, ובירושלמי וזבחים ר"פ ג"ש הנ"ל במחלוקת ר' מנא ור' חנינא דר' מנא ס"ל דהיא זריקה היא שפיכה, ור"ע פליג עליו דזריקה לא היא שפיכה, קאמר שם הש"ס ולא תניין פליגין דתנין תמן ברך ברכת הפסח כו' והוינן סברין מומר דבזריקה בכלל שפיכה פליגין, הוי דליה היא טעמא אלא כדאמר ר' מנא שהפסח עיקר והזבח טפילה, מכאן דר' מנא אמר זה במקום אחר, והיכן זה? והו' מהא דהכא בירושלמי סוף פסחים אומר כן ר' מנא כרי שגם ר"ע יסבור כשיטתו דזריקה בכלל שפיכה.

(ג) והנה הק"מ על הרא"ש פ"א אות יוד מעורר בדרך אגב על מה שלא מצינו שיברכו שהחיינו על זביחת הפסח, וכ"כ בהגהותיו על השו"ע סימן תל"ב על הט"ז ס"ק ב', הנקרא בשם מתיב חיי"ס ובמכת"ה זה ל"ק כלל, דהלא א"ס הפסח מנא טריפה לא עלה לו כמפורש ברמב"ם ספ"א מה' ק"פ א"כ אין לברך שהחיינו

על זביחתו דדילמא ימלא טריפה, אלא
 אי קשיא הא קשיא דיברכו שהחיינו על
 אכילתו הנס דפסקין דאכילת פסחים לא
 מעבא אכל החיים ח' אויח סימן מיט
 כחב דגוי דהקרבן כשר מימ אין המנוים
 יולאים ידי מיט של אכילת פסח אם לא
 אכל ממנו כזית וסני בשנאכל ממנו כזית
 אחד, ואם נטמא הבשר האחר או אחרת
 אין בכך כלום, עכ"ל יעו"ש, ע"ז קשיא
 דהו"ל לבכר שהחיינו, וע"ז לא ש"ך
 מירואו דהק"נ עפ"י הב"י בשם המרדכי
 בסימן חרמ"א דאין מהרא"י שאחד יבכר
 והשאר לא יברכו, מאחר דסגי באכילת
 האחד, ובלא"ה לא דמי להא ש"י הב"י
 בשם המרדכי לגבי סוכה, דהתם בשעת
 עשיית הסוכה אחד עושה הסוכה שלא
 בפני האחרים שגם הם יהיו יולאים המנוה
 דסוכה בסוכה זו עו"כ שאין מהרא"י
 שהאחד יבכר והשאר לא יברכו, אבל
 במנוה אכילת הפסח הרי הפסח נאכל
 בחבורה כמוש"כ ברמב"ם פ"ט מה' ק"ט
 ויכול אחד לבכר שהחיינו ולהוליא את כלם,
 וכמו"כ אין תירוץ עולה יפה על מה
 שאין מברכים שהחיינו על דיקה וביעור
 חנוך, עפ"י הב"י בשם המרדכי הג"ל,
 דלא דמיא להתם דהבא הבודק מוליא את
 כלם בברכת על ביעור חנוך כמוש"כ
 הרא"ש שם מהתוספתא דברכות עשרה
 שעושין מנה אחת אחד מוברך לכלם, אי"כ
 הי"נ יכול להוליאם בברכה שהחיינו.

אבל באמת גם על אכילת פסחים
 ג"כ לא קשיא דהלא מקודם אכילת הפסח
 לר"ך לבכר קידוש היום ובשעת הקידוש
 הלא מברך שהחיינו, אי"כ נפטר בזה גם
 אכילת הפסח באחיו, אבל על דיקת
 וביעור חנוך ישאר קושיא הטעם הטיעור
 שהובא בעור שהו"ל לבכר שהחיינו,
 ומירואו של הרא"ש ע"ז דמחזיקין לה אומן
 דרגל וכפי שהסביר זה הט"ז בסימן תל"ב
 ס"ק ב' דהוי כמו עיקר וטעם שהעיקר

פוער את הטעם, אינו מוכן דהלא כשאוכל
 את הטעם תחלה אינו פוער עיקר
 ולר"ך לבכר על הטעם ככ"ל, אי"כ הלא
 הדריקה והביעור קודמין להרגל, אלא
 שר"ך להסביר דברי הרא"ש דכוונתו
 שהדריקה והביעור הם נכללים במנוה
 דהרגל ולי"ש לקרואם אפילו בשם טעם
 ע"כ ל"ש לבכר עליהם זמן בפ"ט וכן
 מדויקים דברי הרא"ש למחזיקין בהם,
 ועפ"י יולא לנו הדין אם ברכך שהחיינו
 בשעת דיקה או בשעת ביעור חנוך אינו
 יולא בזה על ברכת שהחיינו דשעת קידוש,
 וכן פסק הפמ"ג שם בסימן תל"ב, והב"ח
 בסימן חרמ"א נסתפק בזה לענין סוכה אם
 ברכך בשעת עשיית הסוכה, והפמ"ג כחב
 בסתם דלא דמי לסוכה, ואפשר לבאר
 דבריו דלכך לא דמי לסוכה, משום דחוב
 סוכה הוא ברגל לא מקודם אבל החוב
 דביעור חנוך חל מקודם הרגל מחלות יום
 י"ד, לכך אינו פוער זמן דרגל וישוין
 בחו"ט ורא"ש ור"ן סוכה ד' מ"ז ע"א,
 ולדברינו הג"ל בודאי אינו יולא בזה ולר"ך
 לבכר זמן בשעת קידוש, דכיון דהדריקה
 היא רק פרט אחד מן המנוה דהרגל,
 והפרט נגדר אחר הכלל, אבל אין הכלל
 נגדר אחר הפרט, וגם כוונת הט"ז והפמ"ג
 ג"כ כן, ומש"כ הלשון עיקר וטעם הוא
 לאו בדווקא, ובמובין לזה אפשר להביא
 מהמדיר פ' בשלח עה"פ, וייראו העם את
 ה"י שנו דבותינו הקורא את שמו לר"ך
 להזכיר ק"ם וזכות בכורות באוי"ל, ואם
 לא הזכיר אין מחזירין אותו אבל אם לא
 הזכיר יוליא מ"ירים מחזירין אותו,
 והע"ש הוא כי ק"ם ומ"ב הם רק פרטים
 והם נכללים בהכלל דל"מ ע"כ אם הזכיר
 יל"מ דזהו הכלל מכל הנשים, הנס שלא
 הזכיר הפרטים יולא בדיעבד משום
 דהפרטים נגדרים אחר הכלל, אבל אם לא
 הזכיר יל"מ מחזירין אותו אפילו אם
 הזכיר ק"ם ומ"ב משום דאין הכלל נגדר

אחר הפרטים [ועפ"י] בארתי בספרי לחם
ערכי דרוש ט' ובספרי חסד לאברהם
לד נ"ו את המדרש ט"ז בא פ' י"ט אות
ח' עה"פ קדש לי כל בכור, משל למלך
כו', המפרשים נזכרו בכוונתו, ובעה"י
בארתי ע"ד הג"ל לנכון יעו"ש.

סימן ד'

מסכת צ"ה דף ו'ו ע"א רבינא הוה
יחיב קמ"י דרב אשי בשני יו"ט של ר"ה
חז"י דהוה עליב א"ל כו', פירש"י דרבינא
חז"י לר"א דהוה עליב, לריך להבין הוכחה
רש"י דרבינא חז"י לרב אשי דילמא ר"א
חז"י לרבינא דהוה עליב, וממה דאיתא
הלשון מר"י אין ר"א דרבינא קרי לר"א
מר, דמצינו בעירובין ד' ס"ג ע"א דרב
אשי קרי גס לרבינא, מר"י משום דרבינא
ה"י תלמיד חבר דר"א, ואפ"ל דהוכחה
רש"י מהא דאיתא לקמן א"ל רב מרדכי
בפירוש א"ל דלא ס"ל להא דנהרדעי,
ופירש"י דרב מרדכי ה"י תלמידו דרב
אשי, גס לקמן ד' כ"ב ע"ב דאמימר אמר
אנא כנהרדעי ס"ל, משמע דרב אשי לא
ס"ל כנהרדעי, ע"כ מזה הוכיח רש"י
דרבינא א"ל לר"א, אבל בכ"ז אין הוכחה
זו מספקת דאפ"ל הא דרב מרדכי קאי
על רבינא, ורב אשי הורה לאמימר לקמן
וס"ל ג"כ כנהרדעי, ואפ"ל דהוכחה רש"י
הוא דאי אמרינן דרבינא הוה עליב יקשה
אמאי לא א"ל רב אשי סמוך אדירי
כדלקמן בד' ט"ז ע"ב בעובדא דההוא
סמ"א, אך לדעת בעל המאור שם דהסמ"א
ה"י מוחזק לתמוס, ומה דא"ל סמוך אדירי,
היינו שבעוד אלו, יעו"ש אי"כ גס הכא
אפ"ל דלכך לא א"ל סמוך אדירי משום
דרבינא בא מוחזק לתמוס ע"י עירוב ולא
ה"י דעתו של רב אשי להוציאו, אי"כ לפ"י
אפ"ל דרבינא הוה עליב אבל רש"י
לשיטתו דלא פירש שם בעובדא דההוא

סמ"א כצ"ה"י יעו"ש ע"כ רש"י לשיטתו
מפרש הכא דר"א הוה עליב כנ"ל, ונכון.

סימן ה'

סוף מסכת צ"ה, ת"ר אלו הן
מדבריות כו' ומי אית לי לרבי מוקלא
והא בעא מיניה ר"ש בר רבי מרבי
פלעילי תמרה לר"ש מהו א"ל אין מוקלא
לר"ש אלא גרוגרות ולמוקים בלבד, אב"א
כו' אב"א כו' אב"א כו', רש"י פירש על
הא דאיתא, אלא גרוגרות ולמוקין בלבד
שכן מתחלה ראויין לאכילה והוא מדחה
אותן בידים להעלותן ליבשם ושם אינם
ראוים עד שיבשו אבל אלו כו', הסוגיא
הזו איתא ג"כ בשבת ד' מ"ה, ושם
פירש"י על הא דאיתא, אלא גרוגרות
ולמוקין בלבד דאיכא תרתי דדחינהו בידים
ולא חזו, והכא צ"ה לא פירש"י דאיכא
תרתי.

ואפשר ליכב בדוחק דמה דפירש"י
צ"ה, ויבב אינן ראויין עד שיבשו ג"כ
כוונתו דאיכא תרתי, וכן הביאו התוס'
והרא"ש בשבט את הירושלמי מ"ש הני
הואיל ומסריחות בנהיים, ולשון הטור
ועוד דח"י בידים הובא בקרבן נתנאל
שם [יעו"ש] בק"י אות נון דלריכז הני תרי
טעמין, דח"י בידים לחוד ל"ה מוקלא,
דהלא תמים שזרען בקרקע מותרין הם,
ואין ראויין לחוד ל"ה מוקלא דהא פלעילי
נמי מסיח דעתו כיון דלא נתבטלו אינן
ראויין, להני בעינן תרתי טעמין עב"ל]
אבל יקשה מה דמשני הש"ס הני כווי
כגרוגרות ולמוקין דמי, הלא הכא איכא
רק חדא שמקלא אותן בידים כפירש"י
אבל מיהו לאכילה חזו, ובשבת שם דף
הג"ל היקן רש"י לתרץ זה, דכחב וז"ל
מדבריות נמי כגרוגרות דמי דדחינהו
בידים, וי"כ טורח לילך ולהביאם, עכ"ל
כוונתו דמ"כ טורח להביאם הוי כלא חזו.

אבל יקשה לפי' למה אמר רבי אלו
ואלו ביימות הן. הלא גם אלו שנכנסות
רק ברביעה ג"כ יש טורח לילך להביאם.
ואפ"ל דלכך ס"ל לרבי דהו ביימות
דמאחר שנכנסות ברביעה לא מקלה אותם
מדעתו. ובזה תלוי מחלוקת דרבי ות"ק
דרבי ס"ל דליה מוקלה אלא היכא דאיכא
חרגי דומיא דגרורות ולמוקין. ות"ק ס"ל
דמאחר דאין נכנסות אלא ברביעה יש
טורח לילך להביאם ממילא מקלה אותם
מדעתו והו דומיא דגרורות דלא חזי.
ועפ"ז איש מה דבבילה לא הזכיר רש"י
הא דיש טורח להביאם דשם פירש"י
מדבריות שאין נכנסות לישוב כלל. דזהו
קאי אליבא דרבי. ע"כ פירש רק שמקלה
אותן מאללו בידים ולא הזכיר הא דיש
טורח. מל דגם באלו שאין נכנסות לישוב
עד הרביעה ג"כ יש טורח ואפ"ה חשיב
לבו רבי ביימות. ועפ"ז תרומתו ת"ק
ורבי ס"ל כר"ש ומחלוקתם הוא רק איזו
מקלה מדעתו דליהו דמא לגרורות
ולמוקין. ועוד אפ"ל דלכך חשיב לבו הת"ק
מדבריות משום דס"ל כר' יהודה דאיהו לי'
מוקלה. ורבי ס"ל כר"ש. ולכאורה יקשה
התינח להאציא הראשון אבל להני שני
אציא בתראי. לאציא השני דגם רבי אי'
מוקלה או לאציא בתרא דלדבריהם דרבנן
קא"ל. במאי קמיפלגי. וז"ל דלהי אציא
פלוגתייהו כתירון הראשון. דת"ק חשיב לבו
מוקלה מאחר שטורח לו לילך ולהביאם.
ורבי ליח לבו מוקלה כלל מלד הערחה.
ועפ"ז יתורץ קושיא הלל"ח בסוף
נוסחתין על מה דאיתא בריש מסכתין רב
נחמן מחלק יו"ט מן שבת דגבי יו"ט
סהם לן הנא כר' יהודה והביא הך נוסחתין
דאין מבקעין ע"ס כו' והקשה עדיפא
מינה הו"ל להביא הך דהכא שהיא סוף
מכילתין וסתמא דסוף המסכת עדיף
מסתמא שבאמצע המסכת כמוש"כ. והו"ס
גם דה' ע"כ דיה גבי שבת יעו"ש. ולא

עוד אלא הך דאין מבקעין הו"ל הכו' הסו'
שם דר' צ' ע"כ דיה אין. לדמוק איך
מסתמא מינה כר' יהודה. וא"כ עדיפא
מינה הו"ל להביא מוסתתיו טכ"ל אבל
עפ"ז עפ"י פירש"י דשבת הנ"ל גם הת"ק
דהכא בסוף מכילתין ס"ל כר"ש. ואפ"ל
לפי פירש"י דבילה. דהני נמי כגרורות
דמי קאי על רבי. אעפ"כ רב נחמן
בריש המסכת לא הי' יכול להביא נוסחתין
דסוף המסכת דסתים כר' יהודה היינו
דהת"ק ס"ל כר"י כקושיא הלל"ח דאין זה
מוברח דהלא אפ"ל דגם הת"ק ס"ל כר"ש.
דהו כגרורות כנ"ל. ע"כ עדיפא לי' לר"י
להביא המסנה דאין מבקעין ע"ס דסתים
לן כר"י.
המרש"א בסוף מכילתין הקשה
קושיא חזקה מאי מקשה ה"מ וי' איה
לי' לרבי מוקלה והא בעא מינה רשב"ר
מר' כו' הא אליבא דרב נחמן דמחלק יו"ט
משבת דשבת לי' מוקלה משום דסתים
לן תנא כר"ש. וביו"ט אסור מוקלה משום
דסתים לן תנא כר"י. לימא דהאיבעיא
דפגשילי תמורה קאי על שבת ובשבת ס"ל
לרבי כר"ש. יעו"ש. והירוצו שמתרץ דקושיא
הגמרא היא אליבא דשאר אמוראי דלא
ס"ל כר"י. אינו עולה ופה לפי משיב
הרמב"ן במלחמות ריש פ"א דבילה דיה
כתוב ב' המאור והריני כו' וז"ל אע"ג
דפירוקין דרי' אידחי לי' בבילה מיהו
עיקר סב"ר לא מידחי דהא קושטא קאמר
כו' יעו"ש. גם קושייתו דהמרש"א לא קשיא
לדעת בעל המאור שם בריש מכילתין
ובפ' אין לדון על המסנה בהמה שנתה.
דמה דמחלק ר"י יו"ט משבת הוא דווקא
בדבר האסור בשבת משום מלאכה בלא
האיסור דמוקלה בזה אסור ביו"ט משום
מוקלה. אבל בדבר דשבת אין איסור אחר
רק האיסור דמוקלה. והתנא סתים לן
כר"ש דמותר. בזה גם ביו"ט מותר. מההיא
דאמר רבא בפי' מי איכא מידי דשבת

מעבירין דוחה את התדיר כמו שהביא הקצ"ח ר"ח ע"ז מהמסופת ויודין דהתוס' דמיא להבא, ולפי"ז יקראו אח"כ למפטיר ברי"ח.

ובכעת מלאמי ר"ח מוכחת לזה מהר"ן דמגילה צפ"ד על מה שהביא הרי"ף ר"ח דהלכתא המפטיר עולה למנין שבעה מסוגיא הו"ו דאמר אביי קרו שית מאתה תלוה עד ועשית כיוור וחד חגי וקרי מבי תשא עד ועשית, וכתב הרי"ף הוא המפטיר אלמלא המפטיר עולה למנין שבעה, כתב ע"ז הר"ן וראיית הרב אלפסי אינה ברורה, דהא אפשר לדחותה דבר ממפטיר הוא דקאמר עכ"ל ואינו מובן כוונתו לכאורה, דיקשה אי"כ לפי"ז מה קורין למפטיר, הלא ר"ח לריך לקרות מקודם לשקלים משום דהוי תדיר, ובעי"כ ל"ל כוונתו דכשחל באתה תלוה אז קורין מקודם פ' שקלים משום דאין מעבירין על המזות כדברינו הנ"ל ואח"כ קורין למפטיר בברי"ח, אבל הרי"ף לכאורה לא סבר כן מדכתב דהקורא פ' שקלים הוא המפטיר, והרי"ף הלא גרים בש"ס חל ר"ח אדר להיות באתה תלוה ואעפ"י ככתב דהשביעי שקורא פ' שקלים הוא המפטיר.

אב"ד באתה דברי הרי"ף בעצמם לכאורה מחוסר הבנה, מאחר דגרים ר"ח אדר שחל להיות בא"ת, איך כתב דהשביעי שקורא פ' שקלים הוא המפטיר, לפי"ז אימתי קורין של ר"ח הלא בש"ס אימתי וכי"פ הרי"ף דמוציאין שלש תורות אחת בשדר היום ואחת ברי"ח ואחת בשקלים, ובעי"כ ל"ל דמה דגרים הרי"ף ר"ח אדר שחל בא"ת וכן רבינו חננאל גרים ג"כ כן, הוא לאו בדווקא אלא משום דקאי על לשון המשנה ר"ח אדר שחל בשבת, נקט הש"ס ג"כ זה"ל ר"ח אדר שחל בא"ת, [כמו שפירש המהרש"א על רש"י ד"ה חל להיות ר"ח אדר בשבתה הסמוכה לפרשה שקלים יעו"ש] דהמחלוקת דר"י נפחא ע"ס

ברי וביוה"כ אסור, ה"כ מי איכא מירי דבשבת שרי וביוה"ט אסור עכ"ל עפ"י גס לרי"ז אין חילוק בין שבת ליוה"ט בגונא דשמעתין בפלגא דתמרה, רק קושיתו הוא אליבא דהרמב"ן במלחמות וסר"ן בסוף המסכת לדעת הרי"ף ז"ל דחולקים על בעה"מ, אבל אליבא דה"ה אין תירוץ עולה יפה כנ"ל, ותירוץ הוא רק אליבא דהגאון רב אחא וכן עוד הרבה גאונים דדוחים לרי"ז מהלכה כמובא במלחמות שם ברי"ז מסכתין [ויש"ן] בקי"ז על הרא"ש בסוגין אות כ"ח דהביא בשם הפרי"ח מה שכתבו לעיל בשם הרמב"ן במלחמות, ולפלא שלא הביאו.

סימן ו'

המסכת לפטרי פגני אברהם

(א) בספרי, מגני אברהם על מסכת מגילה ד' כ"ט ע"ב ד"ה ש"ס בקי"ז אות ל"ז בסופו, שכתבתי שם לתרץ קושיתו ע"ס מה שכתב בעצמו ב"א"ת הקודם [דהביא ד"ה מהס' דיומא דף ל"ג ע"א מדהקשו ל"ל קרא תיפוק ליה דאין מעבירין כו' אלמלא דאין מעבירין דוחה את התדיר, ולכאורה יותר ראיה מהא דתרו"ס דהו"א דלכך לריך קרא משום דהו"א דבחד מזוה אז עבדין יותר התדיר, משמע אבל בש"ס לפירו שתי מזות אז אין מעבירין דוחה את התדיר, והתוס' במגילה דף ו' דחו תירוק זה מהסוגיא דמגילה, אבל לפימשי"כ בתוס' דיומא דתליא בא"ס י"ב נגד אין מעבירין דבר התדיר, אז אין במירה לזה, מהא דמגילה, ועיין במגילת סימן קמ"ז ס"ק י"א שכתב דגם בחד מזוה אינו מוכרח, ועיין במהרש"א הביאור ע"ז] דהה"ל הבא דכשחל ר"ח אדר בשבת דאתה תלוה אז קורין להשביעי פ' שקלים משום דפ' השא"ה סמוכה ואין מעבירין על המזות הב"ס דר"ח הוי תדיר מי"מ אין

אביו ליש כלל אם ר"ח אדר חל בשבת, דהיינו אם ר"ח חל לאחריו, ג"כ קמפלגי איך קורין. למד עד כי תשא ולמד עד ועשית, ואז השבועי שקורא פ' שקלים הוא המפטיר, והרי"ף ג"כ ס"ל כדברינו הג"ל וכדמוכח מהר"ן כג"ל דגם בשחל ר"ח בשבת דא"ת ג"כ קורין פ' שקלים לשבועי, ולהמפטיר בשל ר"ח משום דאין מעבירין כג"ל דאל"כ יקשה מאי פריך אביו אחרי אקומי הוא דקא מוקים, כקושיא הק"נ אלא שהרי"ף מדויק מדלא הזכיר הש"ס קריאת ר"ח כלל, שמ"מ דמיירי גס היכא דפ' שקלים אינו חל בר"ח, גס מדויק מדבריו אביו דאמר קרו, שיתא' דתיבת, שיתא' מיותר דגם לר"י נפחא קרו שיתא', ולא הו"ל למינקט אלא במאי דפליג על ר"י נפחא, דקרו מא"ת עד ועשית, אלא דבא להורות דרך אגב דלעולם קורין שיתא' אפילו היכא שקורין פ' שקלים בא"ת קודם שחל ר"ח דהשבועי הוא מפטיר ועולה למונח שבעה [ועיד דהש"ס מדויק ביומא דכ"ז ע"ז דאין ניסוך המים אלא בשחרית מהא דקמ"י, באהרונות, כמו שפירש"י שם ל"ל למיתני באהרונות, אם לא בא ללמודנו כו', וט"ז באיזהו מקומן בש"ס מילהא אגב אורחיה קמ"ל] ודברי הרי"ף אח"כ שפיר ולא הו"י ג"כ סתירה לדברינו הג"ל.

ומהרמב"ם בפ"ג מה' תפלה ה' כי"ב ג"כ ראי' לדברינו הג"ל, ממה שמדויק וכתב חל ר"ח אדר להיות בשבת וה"י סדר אותה שבת בואהה הנוה קורין שיתא' מא"ת עד ועשית והשבועי חוזר וקורא מבי תשא עד ועשית, דקשה לכאורה הלא הדין הזה ה"י יכול למינקט גס כשאינו ר"ח בשבת דא"ת וע"ז ליש לומר כמוש"כ על גרסת הש"ס דקאי על לשון המענה, כמוכן, ומוכח מזה דבא להשמיענו כדברינו הג"ל דבר"ח שחל בא"ת קורין להשבועי פ' שקלים ואח"כ למפטיר בדרי"ח

משום דאין מעבירין דוחה את התדיר. (ב) והנה הנובי"ה מ"ת אורח סימן י"א פסק כן היכא שחל ר"ח אדר בשאר שבתות לא בא"ת וטעם הקורא והמחיל לקרות צפ' שקלים, ופסק שיסיים פ' שקלים ויקרא למפטיר בשל ר"ח מטעם דתדיר קודם הוא רק לכתחילה אבל בדיעבד אם התחיל בשא"ת אינו פוסק ויגמור השא"ת ואח"כ יקרא את התדיר, והפטרה יקרא ג"כ את של שבת ר"ח, דגם בהשמים כסא"י יש רמז על פ' שקלים כמו שכתבו הראשונים דבהפטרות יהודיע יש רמז גס על ר"ח [ויטוין בספר שיבת ציון לבנו הגאון מהר"ש לנדא ז"ל בסיומן י"ט מה שהשיב לאחר שהשיג על דברי אביו ז"ל מס' לדוד אמת, להחיד"א ז"ל, במעשה שאירע שטעו בשבת ר"ח ופרשת החדש שהקדימו הס"ת שה' מוכן לקרות זה פ' החדש והעולה כבר צריך עליה ברכת החורה, וה"י אז חילוקי דיעות בין הגדולים אם לקרות פ' החדש תחלה שלא לגרוס ברכה לבטלה, ואחרים מהגדולים אמרו לגול את הספר לפ' ר"ח להקדים פ' ר"ח שה"י תדיר, הרי שפסקו דהנובי"ה הוא לא לכז"ע ואמאי כתב הנובי"ה שפסקו שפסק הוא לכז"ע, ומאי חילוק יש בזה בין פ' החדש לפ' שקלים, והאריך שם בהשוכחו דל"ה סתירה לפסקו דהנובי"ה, ומוכן דבריו הוא משום דטעמו דהנובי"ה הוא משום שהוכיח דמה דתדיר קודם הוא רק לכתחילה, אבל בדיעבד אם הקדים השא"ת והתחיל בו גומרו, והתחלה לא נק' רק אם התחיל בהשא"ת ג' פסוקים, בזה פסק הנובי"ה דאין להפסיק באמצע הקריאה בשביל הקדמת התדיר, אבל צעובדא דאיתא צ"ל לדוד אמת לא התחילו עדיין לקרות פ' החדש רק העולה ב"ך עלי' ברכת החורה, זה עדיין לא נק' התחלה לחשוב זה לדיעבד, בזה פסקו אינו פוסקים לגול הספר ולקרות של ר"ח ולא

סִימָן ז'

הַשְׁמָטוֹת וְחֻקֵּי הַדּוֹשָׁנוֹת קִצּוֹת בְּסִפְרֵי
מִנֵּי אַבְרָהָם שְׁבַעֲמִי הָיִל בְּשַׁנַּת תַּרְס"ו
וּבְסִפְרֵי חֶסֶד לְאַבְרָהָם שְׁבַעֲמִי הָיִל
בְּשַׁנַּת תַּרְס"ה.

- (א) מִגֵּא' לֹד א' עֲמוּד ב' שֹׁרֶה ל"ג
בְּשָׁחִית שְׁמִרְמוֹ' ל"ל יוֹתֵר כִּכּוֹן שְׁמִרְמוֹ.
(ב) שֵׁם ל' ד' עִי' שֹׁרֶה א' יַעֲוִין
עִי' בִּירוּשָׁלַיִם מַעֲשֵׁרוֹת פִּיג' הִי' וְאִין לֹה
עֲלִיו מוֹזוֹנוֹת וּבְגִלְהָשִׁים וְיִנְיִר שֵׁם.
(ג) שֵׁם ל' יוֹד עִי' ש' לֹא דִרְשִׁי לִי
עֲפִימִשִׁיכ הַהוּם בְּמִס' עִי' שְׁהוּבָא לְעִיל
וְרִישׁ פְּלִיג עַל רִישׁ אֶבֶל בְּחַעֲרוֹבַת הָיִל
דְּאִפִּילוֹ לְרִישׁ מוֹטְרָפִין לֹהֲבִי הֵנָּה מוֹשְׁקָה
י"ד.
(ד) שֵׁם ל' יִיג עִי' שִׁי' ד' בְּלִילֵהָ
בְּרִמְבִּים וְיִשְׁשִׁע לִיתָא דִּדְוִן הוּא וּבְסִפְרֵי
אֲחִינֹחַ הַשְׁכָּחָה לְהַגִּי רִישׁ כְּתֹב מִלּוֹה לִיתָן
קִעֵם לְמִה שְׁמִיטוֹת הַרְמָבִים וְיִשְׁשִׁע
וְעִפְיִי הַפְּנִימִי אִישׁ.
(ה) שֵׁם ל' יִיז עִי' ש' ח' וּבְצִיּוֹרֵי
הַגִּרָא מְגִי' בְּבִיד שִׁאֲנִי וְכֵן בְּנוֹבִיָּה
וְעוֹד גְּרִים בְּנוֹבִיָּה רוֹלָה וְהַגִּרָאִים אִיתָא
חֲזָרָה וְהוּא גְּרִים מִיֵּלָה לְשׁוֹן דּוֹאֵג
דְּחִישִׁין שְׁעֵבֶה לְדוֹקִי.
(ו) שֵׁם ל' כ' עִי' ש' א' ל' לְהוֹסִיף
וְאִיךְ לֹא הוֹבִירָה הַבְּרִייתָא הֵכָא בְּקוֹגִיא
לְעִינִין דְּפִסַּח דּוֹחָה בְּבֵית וְהוּא עִיקַר הַקּוֹשִׁיָא
דְּבִלְאִיה לִיק דְּהַבְּרִייתָא דְּסִדֵּר עוֹלָם שֵׁם
פְּלִיגָא עַל הָי בְּרִייתָא דְּעֵבֶר עֲטֻרוֹת.
(ז) שֵׁם עִי' ש' לִיג וְיִשְׁשִׁים מוֹכֵחַ
דְּמִשְׁוִלְאוֹ הֵיכְל הַפְּרִי בְּמִה דְּקִתִּי מוֹלָן
שְׁמַעַת לִי בּוֹסֵר אִין כּוֹי וְקִתִּי שֶׁאֵר כֹּל
הַאֲלִינוֹת מִשְׁוִלְאוֹ.
(ח) שֵׁם ל' לִיז עִי' ש' לִיז אֲחִילִי
לְעִיל ד' מִה דְּאִמֵּר סוֹכָה יוֹם אַחֵר.
(ט) שֵׁם ל' לִיח עִי' ש' ח' כִּיֹּי
וְהֵיכָל מִכִּיל לְהַפְּרִישׁ עַל הַגִּיל בְּנִי
מַעֲשֵׁרוֹת אֶלָּא דּוֹהוּ שֶׁלֹּא לְעוֹדֵךְ מֵאַחֵר

חֲשׂוֹ לְגֵרִם בְּרַכָּה לְבַטְלָה וְהַחֲלֻקִים דְּפִסְקוֹ
דִּיקְרָא פ' הַחֲדָשׁ סִיל כִּיּוֹן דְּאִיכָא חֲשַׁשׁ
בְּרַכָּה לְבַטְלָה הוּי זֶה כְּדִיעֵבֶר וְזֶה עִיקַר
הַמַּחְלֻקוֹת דְּשֵׁם הוּא בְּסִבְרָא אִם הַבְּרַכָּה
אֲשֶׁר כָּבֵד בְּרַךְ הַעוֹלָה מִיֵּחָשֵׁב כְּדִיעֵבֶר אוֹ
לֹא עִיכ חו"ד] וְלַעֲיֵד ל' דְּמַחְלֻקוֹת הוּא
לֹא בְּסִבְרָא בַּעֲלָמָא אֶלָּא שִׁישׁ יִסוּר לְדִבְרֵיהֶם
וּמַחְלֻקוֹת מְלִיו אִם הֵלָלוּ דְּלֹא חֲשָׂא הוּא
מְדַאֲרִייתָא אוֹ דְּהוּי מְדַרְבְּנָן דְּהַתּוּס
וְהַרְצִין בְּפִיד דְּרִישׁ כְּתֹבו דְּהוּי מְדַרְבְּנָן
וְהַמְגִיא בְּסִימֹן רַעֲיוֹ סִיךְ וְאִל כְּתֹב בְּשֵׁם
הַרְמָבִים דְּאִיסוּר בְּרַכָּה שִׁאֲנִי הוּי
מְדַאֲרִייתָא וְמוֹבָא בְּחַשׁוֹבַת לִי לְהַאֲדִמוּרִי
וְלִי ח' אֲרִיח סִימֹן ג' אֲחִיז ב' [יַעֲוִישׁ מִה
שְׁמַפְלֵל בּוֹ] וְהוּא דְּתַדִּיר קוֹדֵם הוּי וְלִי
דְּאֲרִייתָא דְּבַמַּשְׁנָה וְכַחֲשִׁי פ' כְּהִי' לִינָף
זֶה מְהִקְרָא דְּמַלְבֵּד וְהַתּוּס שֵׁם וּבְפִסְחִים
דְּכִיח הַקְּשׁוֹ לִי ל' קִרָא דְּהַעוֹלָה עוֹלָה
רִאשׁוֹנָה וְשׁוּי' שֵׁם בְּקוֹשִׁיָא זֶה שְׁמִי
דְּהוּי דְּאֲרִייתָא עִיכ בּוֹה מְלִיו מַחְלֻקוֹת
דְּעַם הַסּוֹבְרִים דְּמוֹלֵד הַבְּרַכָּה שְׁבַרְךָ הוּי
כְּדִיעֵבֶר מִשּׁוֹם דְּסוֹבְרִים דְּבְרַכָּה לְבַטְלָה
הוּי דְּאֲרִייתָא וְהַסּוֹבְרִים דְּלִישׁ כְּדִיעֵבֶר
מִשּׁוֹם דְּסוֹבְרִים דְּבְרַכָּה לְבַטְלָה הוּי רַק
אִיסוּר דְּרַבֵּן עִיכ לֹא חֲשׁוֹב כְּדִיעֵבֶר לְדַחֲוֹת
הַתִּדִיר דְּהוּי דְּאֲרִייתָא] אֶבֶל הַשִּׁאֲגָת אֲרִי
בְּסִימֹן כ' פִּסַּק לְהַרְוִי' דְּלֹא כְּהַטְבִּיָּה
וּמוֹבִיָּה מִהֲשִׁים דְּאִתְחַלְתָּא לֹא כְּלוּם הִיא
וְאִפִּילוֹ הַתְּחִיל בְּשִׁאֲת פּוֹסֵק וּפִסַּק כֵּן
לְמַעֲשֵׂה בְּרִיָּה אוֹ יוֹיֵט שְׁחַל לְהִיּוֹת בְּשִׁבְתָּ
וְשִׁכָּה וְהַתְּחִיל בְּבִרְהִימ בְּשֵׁל רִישׁ אוֹ בְּשֵׁל
יּוֹיֵט כְּהוּא יַעֲלֵה וְיִבּוֹא קוֹדֵם שִׁאֲמֵר שֵׁל
בְּבֵית כְּהוּא רִזָּה שִׁפְסוֹק וְיִקְדִים לְרִזָּה
דְּבֵית כְּהוּא הַתִּדִיר וְאִחִיכ יִאֲמֵר יַעֲלֵה
וְיִבּוֹא יַעֲוִישׁ אֶבֶל בְּיָדוֹן דִּידָן גִּם הַשִּׁאֲגָת
יּוֹדֵה דִּיקְדִים תְּחִלָּה פְּרַשָׁה שְׁקִלִים מִשּׁוֹם דְּאִין
מַעֲבִירִין עַל הַמּוֹת כְּנִיל [וְיַעֲוִין בְּסִפְרֵי
בְּנוֹבִיָּה הַחֲדָשִׁים הוֹלָאוֹת פּוֹקֵק וְיִלְלָא בְּכּוֹפּוֹ
בְּחֻדוֹשִׁים וְהַגְּהוֹת מִה שְׁהַעֲלָה עַל זֶה
הַסִּימֹן הַגָּדוֹל דְּמִינֵסֵק ז'ל].

(י) שם נר ואו ש' ב' עה"פ כל עמה
נאמרים כו' להשיב נפש. שם ש' י"ב
כנרונת" כמו שהקשו התוס' שם ד"ה
לומר לך, ומרלו ושמא י"ל כיון דאפיקתמי
מכזיב חוקמא אשיעורא דיוה"כ, ועוד כ'
שם התוס' דלא מסהבר להו לאוקמי קרא
דמאנה להולאה ואכילה כו' אבל לחנניא
הא ל"ל דבש' לככותבה דיוה"כ ואליב'
י"ל דמאנה קאי גס על שיעור דיוה"כ,
או דלא ס"ל דרשא דר' חנן כדקאמר
הש"ס בצרכות ופליגא דר' חנן, איך שיהי'
מוכח דבש' לא ס"ל כחנניא, אבל על
התוס' ישאר הקושיא מה דלא הזכירו דעת
ר' חנניא במד"ר איכה הנ"ל וצ"ע.

(טו) שם דף ז"ן ע"ב ש' ל"א, לענין
לכאורה יקשה מה דנקט שם ולא נקט
ארבע, אבל ל"ק דשפיר ה"ה ארבע רק
משום דבמשנה איתא האמנעים לשון רבים,
ע"כ נקט שש, דבארבע יש רק אמנע
אחד דהוי כאלו אינו, והמשנה נקטה בדרך
רבואא דאפילו יש הרבה אמנעים רואים
אותם כאלו אינם.

(טז) שם ז' י"ח ע"א ש' ואו, והקט'
ז"ל והפ"מ.

(יז) שם ז' כ"ז ע"א ש' ה' יש לעמוד
מסתמא דש"ס חולין ד' קליד ע"ב, שאני
תרומה דטבלה ולא סגי דלא מפרש לה
ופירש' אומר עליו הכל משום טבל כו',
ומשמע דהוי דאורייתא מדקאמר הש"ס
לקמן תרומה נמי נתינה כתיב ב"י, ויש
לישב.

(יח) שם ז' י"ב ע"א ש' כ"ז, קטנה
והמוכח לעיל בשם הרשב"א שז' אלא
שאם יש כדי ראשו חוץ במקום אחד אין
שנים מחתיו קאי על סוכה קטנה דבזה
מיררי הש"ס סס.

דיוולא בפעם אחר ויעיין במהר"ם לובלין
מ"י טירובין.

(י) שם דף ז' ע"א שם ש' י"ט, ספק'
יעיין בס' טו"א על התוס' הנ"ל ואח"כ
ראיתי בפירוש מה"פ על הירושלמי הנ"ל
מ"י ר"ה סוף ה"ב, ולא זכיתי להבין
דבריו.

(יא) שם ז' קכ"ד ע"ב בדברי הנ"ל
ה"י על משניות להאדמו"ר ז"ל, יען כי
הספר אינו צמחא, ראיתי להעתיק דבריו
[ויוען מה שבעניי לא זכיתי להבין דבריו]
ז"ל לכאורה יש לחלק דהתם שפיר י"ל
על שאלת שלום חתמו כיון דהש"ס באחרונה
סמוך לחתימת העדים אכן אמרינן דהעדים
חתמו רק על הסמוך להן ולא על מש"כ
לעיל מ"כ אבל הכא אף שז' פלוני ערב
בלא וא"ו אין מקום לחוש רק שחתמו
העדים על הערבות ולא על גוף ההלואה,
אבל שגחש שחתמו על ההלואה ולא על
הערבות אין לחוש כיון שהערבות הוא
סמוך להעדים דהא חנן בגיטין פבית היו
כתוב טופס לכ"א והעדים מלמטה את
העדים נקרינ עמו כשר עיי"ש.

(יב) שם ז' קנ"ט ע"ב ש' ל', אות'
ועיין ואלף מתחלפים כמוד"א בגלגלים
ירושלמי סוף מ"י מע"ש לענין דמאי
ובתפא"י מ"י מעשרות פ"ג מ"ד לענין דר',
ועיין, ובפשוט י"ל דשבת הוא, ע"ה, דיום
השביעי הוא שבת.

(יג) בספרי, חסד לאברהם ז' ה' ע"ב
ש' ל', חבורה ומדלא הביאו זה המפרשים,
משמע דאין יכולים, ואפ"ל הטעם מכיון
דקטנים למודיהו אין עושים מכוס שאינם
בני דעה, ה"ה ע"ש נשים ג"כ אין עושים
חבורה דלא סמכין על נשים שישמרו
אותם, וכמו"ש האחרונים דקטנים יוכלו
להביאו לידי נזר דלא כהחוי"ט.

מהדורא זי מהספר

כבודה של תורה

כולל

מאמרים מיוסדים על סדר פרשיות התורה

ממה שחנני השי"ת למצוא הרבה מדברי חז"ל מבוארים בתורה, ע"ד שאמרו (תענית ט'). מי איכא מידי דלא רמיזי באורייתא, וזה היא כבודה של תורה, כמבואר ברש"י (סוטה מ"ט.) שהיה נותן לבו לדרוש על כל קץ וקוץ של כל אות וכ"ש תיבות יתירות ואותיות יתירות כגון בת ובת אני דורש, וזה כבוד תורה גדול שאין בה דבר לבטלה ע"ש, ובירושלמי (שבת פ"ט הל"א פסחים פ"ו הל"א) ר' זעירא בשם ר"א כל תורה שאין לה בית אב אינה תורה ויה"ר שלא אבוש בעולם הזה ולא אכלם לעולם הבא.

כ"ד הצעיר

חנוך העניך בהרבני הגביר המפורסם מ' יחזקאל גרינגלאס ז"ל מווארשא אבד"ק לענטשנא

חתן הרב הגאון המפורסם מו"ה חיים יהושע בידערמאן זצ"ל אבד"ק לענטשנא בהגאון שר התורה הצדיק הקדוש המפורסם מו"ה יעקב דוד זצ"ל אבד"ק ווישיגראד בעהמח"ס הגהות מוהרי"ד על התורת כהנים נכד האר"י הקדוש זצ"ל והגאון מח"ס פני יהושע ועוד גאוני עולם משוש דור ודור זי"ע ועכ"ל.

(לו) שם (כ' פסוק כ"א) בכל הנקוס אשר אזכיר את שמי אבוא אליך ונרכחך, יש לדקדק דהל"ל תזכיר ואפשר להסמך על זה מה דליתא צמס' סוכה דף כ"ב ע"ב אמר ר"ש בן לקיש יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש להמיתו שנאמר (תלים ל"ז) לפה רשע ללדק ומבקש להמיתו ואלמלא הקב"ה שעוז לו אינו יכול לו שנאמר ד' לא יעזבו צידו ולא ירשיענו בהשפעתו, הרי לך מלאך שלי אפשר לעבוד הבורא יתבצר בלא עזרתו וכן מובא בספרים שר"ך הארס לרעה שעבודת הבורא הוא רק בעזר אלפי ואין לארס בו אלא החפץ והרעון עיין בהם, וזהו ירמוז לשון אזכיר שאני בעלמי אזכיר וכו' בכ"ז אבוא אליך ונרכחך עבוד הרעון שלך וליכא מירי דכחיבי בכחובי [לפי דרשת חז"ל] דלא רמוזא באורייתא כעין דליתא בנוס' תענית דף ט' ע"א, ועיין רש"י בתומש ובתפארת ישראל יומא פ"ו מ"ב אות כ' ובהזן עשיר טס.

(לח) ב"פ משפטים, (כ"ב פסוק י"ד) אם שכיר הוא בא בשכרו וברש"י אם השור אינו שאל אלא שכיר בא בשכרו ליד השוכר הזה ולא צאלה ואין כל הנאה שלו שהרי על ידי שגרו נשמש ואין לו משפט שאל להחייב באונסין וכו' ובשפ"ח אות י' כתב ולפי זה ק"י בא בשכרו הפוך שה"י ראוי להיות בשכרו בא כדי שיונן מזה ולא צאלה ע"ש והוא מהמזרחי וז"ל להסמך על שינוי הלשון הגמרא בפרק הנזקין דף נ"ד ע"ב הוא דאחא לקמ"י דרבי אבהו אמר לי ספר תורה שכחתי לפלוני גיילין שלו לא עיבדתי לשמן אמר לי ספר תורה ביד מי א"ל ביד לוקח אמר לו מתוך שאתה נאמן להפסיד שכרך אתה נאמן להפסיד ספר תורה ומאי שנא מדרבי אמי תס' איכא למימר טעי דרבי ירמיה הכא כיון דקא מפסיד כולי' אגרא ואחא ואמר אימור קושטא קאמר וברש"י תס' איכא למימר, דמשקל ותכונן להקיש וסביר שלא יפסיד אלא שכר אזכרות כרבי ירמיה אכל הכא גבי קלפס ואודע הוא שפסיד כל שכרו ואמי ואמר אימור קושטא קאמר וע"ש כל הענין, ואיפסוק בן להלכה בש"ע י"ד סימן רכ"א סעיף ה' ובש"ך סק"ט מתוך שנאמן להפסיד שכרו כו' משמע אם כתב לו דבחס' כגון דמתנה וכה"ג אינו נאמן כיון שילא מתחת ידו וכו'. אחי ספיר הא דשאל רבי אבהו להסופר ס"ת ביד מי וכ"כ הב"ח כו' אלא נ"ל שרבי אבהו משב שמתנה לו דמתנה וכה"ג הלכך שאל ס"ת ביד מי שאם היתה ביד המוקבל אינו נאמן ובדקס"ד דמוקשה מ"ש מדרבי אמי כו' לכך אמר ס"ת ביד לוקח זה כפתור ופירא ובין כך ובין כך הדין אמת דבחס' אינו נאמן כשילא מתחת ידו וכן נחבאר בסיומן קכ"ז רס"ב וע' עוד שם מודיעים אלו עכ"ל, ואולי ירמוז שינוי הלשון בא בשכרו להענין הזה שאם הוא שכיר יבול לבוא ולהעיד על הדבר שילא מתחת ידו מתוך שנאמן להפסיד שכרו וממילא נשמע לזה דבחס' אינו נאמן כשילא מתחת ידו כהש"ך הנ"ל והכל נרמז בתורה.

(לט) שם (כ"ג פסוק ל"ג) לא ישבו בארץ פן יחטיו אותך לי, נ"ל להסמך על הפסוק הזה גל הסייגים והגדרים שגרו חכמים כדליתא בפרק ראשון דאבות משנה א' ועשו סייג לתורה ובהרע"ב גר' שלא יבא ליגע באיכור תורה כגון שגיוס לעריות וצבות לשבת דכתיב (ויקרא י"ח) ושנורחם את משמרתו עבו משמרתו, והוא מהשנורח דבבית דף כ"א ע"ב לענין שגיוס ע"ש כל השנורח הזאת, ובנוס' ברכות דף ד' סע"א וחכמים אומרים עד חלות חכמים כמאן סבירא להו אי כרבי אליעזר סבירא להו לימרו כרבי אליעזר ואי כרבן גמליאל סבירא להו לימרו כרבן גמליאל לעולם כרבן גמליאל סבירא להו והא דקא אמרי עד חלות כדי להרחיק את האדם מן העבירה כדליתא חכמים עשו סייג לדבריהם כדי שלא יהא אדם בא מן השדה בערב ואומר אלך לביתי ואוכל קומעא ואשתה קומעא ואינן קומעא ואחר כך אקרא ק"ש ואהפלא ומועפתו שינה ונמלא ישן כל הלילה וכו' וברש"י חכמים כמאן סבירא להו, דמשמעות בשכר האמור בתורה, אי כרבי אליעזר

מבירא להו דאית לוי בשכנך כל זמן שבני ארס עוסקין לילך ולשכב זה מקדים וזה מאחר, לימרו כרבי אליעזר, דאמר סוף האשמורה הראשונה דודאי כל שדעמו לישן כבר שקב וישן, ואי כרבן גמליאל סבירא להו דמשמע לוי בשכנך כל זמן שבני ארס שוכנים ויש בכלל הזה כל הלילה, לימרו כרבן גמליאל, עד עמוד השחר, מן העבירה, שמה יסמוך על שהוא שיש לו כדתיבא, וע"ש, ובאבות דרבי נתן פ"א על ועשו סייג לתורה, הביא מזה הרשון שעשה סייג בגניעת עץ הדעת, ובפרק שני שהחזירה עשה סייג לדבריו מהפסוק (ויקרא י"ח) ואל אשה בגדת טומאתה לא תקרב ומושה רבינו עשה סייג לדבריו בענין פרישת הר סיני ונביאים וכתובים עשו סייג לדבריהם כדכתיב (משלי ה') הרחק מעליך דרךך ואל תקרב אל פתח ביתה וע"ש בכל הפרק, ומפסוק זה מובאר דלריך לעשות סייג להתרחק מן העבירה והכל מובאר בתורה.

(מ) ב"פ תרומה, (כ"ה פסוק י"ח) ועשית שנים כרובים זהב מקשה מעשה אוחס משני קלות הכפורת, ועשה כרוב אחד מקלה מזה וכרוב אחד מקלה מזה וברש"י שלא תאמר שנים כרובים לכל קלה וקלה לכך הולך לפרש כרוב אחד מקלה מזה, ולריך להבין דה"י די לומר ועשית ב' כרובים כרוב אחד מקלה מזה וכרוב אחד מקלה מזה וג"ל דאפשר להסמך על זה מה דאיתא בריש פ"ק דצ"ק דף י"ג ע"ב על מה שנשנה במשנה נכסים שהן של בני בריה, למעוטי מאי או למעוטי דכתיב הא קתני לה לקמן שור של ישראל שננה שור של כותי פטור חגי והדר מפרש, נכסים המיוחדים, למעוטי מאי א"ר יהודה למעוטי זה אומר שורך הויזק וזה אומר שורך הויזק הא תני לקמן (ל"ה ע"א) היו שנים רודפין אחד אחד זה אומר שורך הויזק וזה אומר שורך הויזק שניהם פטורין חגי והדר מפרש וברש"י למעוטי זה אומר שורך הויזק, שאינו יודע שור של מי הויזקו שהיו עמו שוורים של אנשים הרבה ומיוחדים דמתניתין הכי משמע שיהיו כל נכסים שהויזקו מיוחדים לאדם אחד שאין בהם ספק, ויש גם בתורה כעין זה דחגי והדר מפרש כמו הכא דהפסוק הבני בא לפרש פסוק הראשון והכל גמול בתורה דכולה בה, ויש עוד פסוקים בתורה באופן כזה.

(מא) ב"פ תצורה, (כ"ח פסוק א') ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך ואת בניו אהו מחך בני ישראל לכהנו לי, לריך לדעת למה הזכיר אחיך ובי לא ידענו שאהרן אחיו הוא וג"ל להסמך על זה דלריך לקרב קרוביו כדאיתא בסנהדרין דף ע"ג ע"ב ה"ר האוהב את שכניו והמקרב את קרוביו והנושא את בת אחותו והמלוה בלע לעני בשעת דוחקו עליו הכתוב אומר אז תקרא וד' יענה וברש"י ואוהב את שכניו נמי כמקרב את קרוביו דכתיב (משלי כ"ז) טוב שכן קרוב מאל רחוק ע"ש וברש"י יבמות כ"ג ע"א אז הקרא לעיל מיני, כתיב כי תראה ע"ש וכסיתו היינו דוחק העני ומבשרך לא תחעלם היינו אוהב את שכניו שהן כקרוביו ונושא בת אחותו, ויש גם סמיכות מזה שזריך לאהוב שכניו ולישא בת אחותו שהן בכלל קרוב הקרובים כמובאר ברש"י הג"ל וליבא מידי דלא רצויא בתורה.

(מב) שם (פסוק ג') ואתה תדבר אל כל חכמי לב אשר מלאהיו רוח חכמה, יש לדקדק דהו"ל מלאהים ואפ"ל שירמוזו בזה להגמרא בברכות דף נ"ח ע"א הו"ל אוכלים יקראל אומר ברוך חכם הרזים שאין דעתם דומה זה לזה ואין פרטופיקן דומים זה לזה וברש"י אוכלים, חיל גדול של ששים רבוא, חכם הרזים הו"דע מה שכלל כל אלה ואין פרטופיקן דומין כו', דכסס שהן מחולקין בדעות עד ס' רבוא שהיא לורה הפנימית כך הן מחולקין בצורה החיצונה ויש לבדך על שרואה כל כך לורות ופרטופיקן מוטין זה מזה עד ס' רבוא שהוא קלה האחרון שאין עוד לורה אחרת מכאן ואילך וק"ל וע"ש, ומוסר הכי כתיב מלאהיו לשון יחיד לפי שאין דעתן של החכמי לב דומין זה לזה כהגמרא הג"ל ומילא

כל אחד ואחד ברוח חכמה לפי דעתו וכדי לרמוז לו זאת לא כתיב מלאכים אלא מלאכים והכל נרמו בתורה דכולה בה, ועיין בהראב"ע.
(מג) ב"פ חשא, (ל"ב פסוק ט') ויאמר ד' אל משה ראיתי את העם הזה והנה עס קשה עורף הוא, יליד כי לפי דרכי הלשון ה' ראוי יותר לומר רואה אני את העם הזה לא ראיתי לשון עבר ואפ"ל שמרמוזו בלשון עבר שחטאו עורם במלכים ואמר להם על ידי אהרן ששליכו שקולי עיניהם וגלולי מלכים ולא אבו לשמוע כמפורש בספר יחזקאל כי פסוק ו' וזאת הנבואה לאהרן נאמרה כמפורש ב"רש"י שם ורש"י בחומש שמות ד' פסוק י"ג ע"ש והכל נרמו בחורה.

(מד) שם (ל"ד פסוק ב') וה' נכון לבוקר ועלית בבוקר אל הר סיני, מזה שאמר לו הש"ת וה' נכון לבוקר שיכין את עלמו אל אור חכמת התורה אפשר להסמך על זה ההכנה הנוף לחפלה המבוארת בטור אורח חיים סימן ל"ב אבל לכתחילה לא יתפלל עד שידוק עלמו מחילה יפה וכן יסיר כיחו ויטעו וכל דבר הטורדו ואחר שבדק עלמו יפה ירחץ ידיו במים אם יש לו ואם אין לו לריך לחזור אחריהם ועיין כל הסימן בשו"ע שם ובסימן ל"ג ישהא שעה אחת קודם שיקום להתפלל כדי שיכין לבו למקום בו והוא מהמשה דברכות ר"ש פרק חמישי אין עומדין להתפלל אלא מתוך כבוד ראש חסידים הראשונים היו שהיו שעה אחת ומתפללין כדי שיכוונו לבם לאביהם שבשמים ובגמרא דף ל"א ע"א ח"ד אין עומדין להתפלל לא מתוך דין ולא מתוך דבר הלכה אלא מתוך פסוקה והיכי דמי הלכה פסוקה וכו' ח"ד אין עומדין להתפלל לא מתוך עלבות ולא מתוך עללות ולא מתוך שחוק ולא מתוך שיחה ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך דברים בטלים אלא מתוך שמחה של מצוה וברש"י הלכה פסוקה, שאינה לריכה עיון שלא יהא מהרהר בה בחפלותו, ובטור שם שמתוך הלכה פסוקה היינו ננוי כמו מתוך שמחה שהתורה משמחתו דכתיב פקודי ד' ישירים ששמחי לב, והובא כל זה בשו"ע שם, ואם משה רבינו שה' כל ימיו רבוק בחכמת אלוהים ה' לריך הכנה לקבלת לוחות אחרונות ובפרט אהבתו שיש לנו נט"י גדולה להחזיר נלך לנו הכנה הנוף לחפלה בכל ענינים המבוארים בשו"ע הנ"ל והכל נמצא בחורה.

(מה) ב"פ ויקהל, (ל"ח פסוק ח') ויעש את הכיור נחושת ואת כנו נחושת במראות הנוצאות אשר לבאו פתח אוה"מ, וברש"י במראות הנוצאות, בנות ישראל היו בידן מראות שראות בהן נשקן מתקשטות ואף אותן לא עבדו מלהביא לנדבת המשכן וה' מואם משה בהן מפני שעשוים לילך הרע א"ל הקב"ה קבל כי אלו מצביין עלי מן הכל שעל ידיהם העמידו הנשים לבאות רבות במלכים כשהיו בעליהם יגיעים בעבודת פרך היו הולכות ומוליכות להם מאכל ומשתה ומאכילות אותם וטעלות המראות וכל אחת רואה עלמה עס בעלה במראה ומשדלתו בדברים לומר אני נאה ממך ומתוך כך מציאות לבעליהם לירי חלילה ומקקות להם ומתעבדות ויולדות שם שנאמר (שה"ש ח') חמת התפוח עוררתך וזהו שנאמר במראות הנוצאות כו', אפשר להסמך על זה מה דאיתא בפרק במה אשה ס"ד ע"ב במשנה בביבול וביפואה נכרית לחזר ע"ש ובגמרא אחר רב כל שאסרו חכמים ללאת בו לריה אסור ללאת בו לחזר חוץ מכבול ופואה נכרית כו' ודב מאי שנא הני אחר עולא כדי שלא תתנגה על בעלה כדחניא והדוה בנדחה (ויקרא ע"ו) זקנים הראשונים אמרו שלא תחול ולא תפקים ולא תחקשט בנגדי לבעוים עד שבא ר' עקיבא ולימד אס כן אחת מנגה על בעלה ונמצא בעלה מנרשה אלא מה ח"ל והדוה בנדחה בנדחה תהא עד שחבא במים וברש"י כדי שלא תתנגה החירו לה קלח קישוטים הנאים, כדחניא, דחשו רבנן להכי, הרי שהחירו לאשה להחקשט בנדחה כדי שלא תתנגה על בעלה ויש סמיכות בחורה לזה מגולל החשיבות של המראות אלא הש"ת כמבואר ב"רש"י הנ"ל בשם החננומא והוא ח"ד

בפרשת פקודי אות ע' וע"ש ועוד מצינו ביומא דף ע"ה ע"א או דכו במדוכה אחר רב יהודה אחר רב ואיתומא רבי חמא ברבי חנינא מלמד שירד להם לישראל עם המן חכשטי נסים דבר שידוך במדוכה וברשי' בשמים שהן דוכות במדוכה ומתקשטות בכן להיות ריחן ערב לבעליהן ובמהרשי"א במדוכה כו', משום דבקר' משנוע דכעין לחם היו אוכלין כדכתיב ולחם בבוקר ובבוקר חשבעו לחם וגו' הוא הלחם וגומר אם ללדיקים כמו שירד ואם לבינונים ע"י אפי' ואם לרשעים על ידי טחינה כדלעיל אבל דכו במדוכה לא שייך בלחם אלא בדבר שנחשב ועל כן דרשו דעם המן ירד להם דבר שדרכו להיות דכו במדוכה דהיינו חכשטי נסים כו', הרי לך גודל החשיבות של קשטוי אשה אלל השי' עד שירד להם עם המן בשמים שהנסים יתקשטו בכן לחבנן על בעליהן ויש מזה ראי' לכל החכשטין שהן בלבישה שחשיבין אלל השי' מטעם זה, ועיין ביריד סימן רל"ד לענין הפרת נדרים דיש אומרים דרחילה וקישוט הוי מדברים שבינו לבינה והוא בסעיף ג"ט ומבואר בבית יוסף שם שהרמב"ם פיר' מהלכות נדרים פסק כרבי יוסי דכיחול וקישוט הוי דברים שבינו לבינה וע"ש היטב ויש לזה סמיכות בתורה מהמן ומהמראות והכל נמלא בתורה דכולה בה.

(מו) בפ' פקודי' (נפסוק י') וכל חכם לב בכם יבאו ויעשו את כל אשר לזה ד', דקדקנו דחיבה בכם נראית כיחור לשון ואפ"ל עפ"י הגמרא במגילה ט"ז ע"א ויוספר המן לרש אשתו ולכל אוהביו וגו' קרי ל' אוהביו וקרי ל' חמיו א"ר יוחנן כל האומר דבר חכמה אפילו בלחמות העולם נקרא חכם, אם מורע היהודים מרדכי וגו' אמרו ל' אי משר שבעים קאמי יכלת ל' וא' משבע יהודה ובנימן ואפרים ומנשה לא יכלת ל' יהודה דכתיב ירך בעורף אויבך אינך דכתיב בהו (מהלים פ') לפני אפרים ובנימן ומנשה עוררה את גבורתך וברשי' אם מורע היהודים, יש זרע ביהודים שאם הוא בא מזה לא תוכל לו, ואיתא במדרש רבה איכה אם יאמר לך אדם יש חכמה בגוים תאמין הדא דכתיב והאברתי חכמים מאדום וכו' יש חכמה בגוים אל תאמין דכתיב מלכה ושרי' בגוים אין תורה, [הובא בילקוט אליעזר מרי' וסמאן סופר ערוך חכמה אות כ"ט] ורמזה התורה בזה שכתבה בכם שנס בהם נמלאו חכמים אבל אין ראויים למלאכה המשכן שהוא מלא קדושה כי הוא נגד המשכן של מעלה שיהי' ראוי להשרות בו שכינתו יתברך והיו לריכים להמשיך קדושה על כל דבר ודבר שהיו עושין כידוע ומה שכתבה התורה בכם למעט חכמי האומות ממלאכה הנושקן נשמע מזה דיש חכמה גם בגוים דאם לא הוי' בהם חכמה לא הוי' לריך קרא למעט אותם שהרי היו נלרכים לזה רק אומנים חכמים והכל נמלא בתורה דכולה בה.

(מו) בפ' ויקרא, (ד' פסוק ג') אם הכהן המשיח יחטא לאשמת העם וברשי' ופשוטו לפי אגדה כשכהן גדול חוטא אשמת העם הוא זה שהן הלוי' בו לכפר עליהם ולהתפלל בעדם ונעשה מקולקל, ואפשר להסמך על זה מה דאיתא במשנה דברכות בסוף פרק אן עומדין המתפלל וטעה סימן רע לו ואם שליח לבור הוא סימן רע לשולחיו מפני ששלומו של אדם כמותו וכמו כן הכא הכהן גדול הוא שלוחן של כל ישראל ואם חטא הוא הוכחה שהעם 'אשמים' מקדמת דנא וגרמו לו במעשיהם שיחטא, ולפי פירוש רש"י האשמה של העם הוא על להבא שלא יהי' להם מכפר ולפי הסמך שלנו קאי לאשמת העם על העבר שפני האשמות שלהם בא לידי חטא וכמו כן השי' שמפני שולחיו טועה הוא בחפלה בהמשנה ה"ל והכל נמלא בתורה.

(מח) שם (ה' פסוק א') ונפש כי תחטא ושמעה קול אלה והוא עד או ראה או ידע אם לא יגיד ונשא עונו, לריך להבין איך קראי הכתוב חוטא ערם שאמר אם לא יגיד וכו' וי"ל דבא הכתוב לרמוז בזה מה דאיתא בפרה הכונס ג"ה ע"כ חנינא א"ר יהושע ד'

דברים העושה אותן פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים ואלו הן הפורץ גדר בשני בהמות
חבירו והכופף קמתו של חבירו בפני הדליקה והסולר עדי שקר להעיד והיודע עדות
לחבירו ואינו מעיד לו ושם בדף כ"ו ע"א והיודע עדות לחבירו ואינו מעיד לו בנאפי
עסקין אילימא בני חרי פשיטא דאורייתא הוא אם לא יגיד וכשא ענוי אלא בחד וברש"י
פשיטא דאורייתא הוא דחייב בדיני שמים אם לא יגיד, במרי קא משמע מוקפיד להגדה
משמע שאילו מנידין מחייב זה ממונ ועוד קי"ל (ריש סוטה ע"ב) כל מקום שנאמר עד
הרי כאן שני עדים עד שיפרט לך הכתוב אחר כדכתיב לא יקום עד אחד באיש (דברים
יט), אלא בחד, שמחייבו שבועה ובדיני שמים מוחייב דמי הוה מסהיד מחייב לי שבועה
ודלמא לא הוי משחבט בשיקרא ומשלם, וזה מפורש בגמרא שם והיודע עדות לחבירו ואינו
מעיד לו נמי מהו דתימא מי יומר דמי הוה מסהדינא לי הוה מודה דלמא הוה משחבט
לשקרא ובדיני שמים נמי לא ליחייב קמ"ל ובחומי ד"ה פשיטא אם לא יגיד וכו', ואיח' ה"מ
כשעבר על שבועתו כדכתיב ושמועה קול אלה וי"ל דה"ק קרא כשעבר בדבר שאם לא יגיד
ה"י נשא עון אז יביא קרבן שבועה אבל בלא שבועה נמי איכא נשיאות עון כדמוכח
במחנהין באחד דיני ממונות (דף ל"ו) וע"ש ובבית יוסף ריש סימן כ"ח הביא הח"מ ה"ה
ופירשו כלומר דחקי החס שהיו אומרים לעדים שמוא תאמרו מה לנו וללגה הזאת והלא
בבר נאמר והוא עד אז ראה אז ידע אם לא יגיד וכו' והרי שם לא היו משבעין אותם
ואפילו הכי איכא נשיאות עון אם לא יגיד עכ"ל ובבית ריש הסימן הזה הביא הגמרא
דפרק הכונס ה"ל וכחז ונראה דלמאי דמוסיק נמי אלא בחד לאו דוקא בחד דהא ברייתא
התמא תניא ובחרי נמי פטור מדיני אדם אלא דאליעזרין למיתני חייב בדיני שמים לאורוי
דאפילו בחד חייב בדין וכך כתב האלפסי והיודע עדות לחבירו ואינו מעיד לו ואפילו בחד
סהדא וכו' עכ"ל מולא קכב כגון בחד סהדא אלא דבחרי נמי תניא אלא דאפילו בחד
סהדא נמי תניא ובשניהם פטור מד"א וחייב בדין והו' מדלא פריך לגמורא אילימא בני
חרי אומאי פטור מדיני אדם אלא משמע דתימא לי דפטור מד"א אלא דקשיא לי פשיטא
דחייב בדין ונשני דהתא לאשמועינן דאפילו בחד חייב בדין וע"ש, ויש לרעת מנא ידעינן
דיש נשיאות עון בכובשין עדותן קודם שמשבעין אותן כמו שכתב בחומי ה"ל ובדורא
כלמד זה מדהוכירה התורה חטא קודם שמיעת הקול לרמו שהכובשין עדותן אפילו בלא
שבועה חייבין בדיני שמים כ"ל ואע"פ שהכתוב מוזכר בשני עדים כמבואר ברש"י ה"ל
ומנא לן דגם עד אחד חייב בדין אפשר לומר מדהכזה תורה או ראה או ידע הכל בלשון
יחיד בא לרמו דאפילו בעד אחד הכובש עדותו חייב בדיני שמים כהגמרא דביק ה"ל
והובא להלכה בשו"ע חומי הלכות עדות כשע"ף הראשון וע"ש וליכא מורי דלא רמוזא בה
(מ"ט) ב"פ צ"ו (בפסוק י"ח) דבר אל אהרן ואל בניו לאמר זאת תורת החטאת במקום
אשר תשחט העולה שחט החטאת לפני ד' קודם קרבים הוא העולה שמיעת בלשון וכו' וכו'
כן החטאת והטעם שלא יכלם החוטא שאם ישחט החטאת במקום אחר ידעו כל הרואים שחטא
והתורה חסה על כבודן של בני אדם ואפילו על החוטאים כמבואר בחומי סוטה דף ל"ב
ע"כ א"ר יוחנן מבוס ר' שמועון בן יוחי משני מה תיקנו הפלה בלחש שלא לבייש את עוברי
עבירה שהרי לא חלק הכתוב מקום בין חטאת לעולה וברש"י שלא לבייש את עוברי עבירה
המתוודים בהפלתם על עבירות שבידם, שהרי לא חלק הכתוב מקום בין חטאת לעולה
לא קבע לשחטת חטאת מקום בפני עצמו שלא יבינו שהיא חטאת ומחבישין וג"ל דאפשר
להשמך גם על זה מה דאיתא בכמה דוכתי הטעם שלא לבייש את מי שאין לו והוא בפרק
כ"ד אולין דף פ"ב ע"א [לענין הפסח שנפסל] חיר באו לשורפו בחלרוותיהן ומשני המערכת
אין שומעין להן לפני הבירה ומעלי עצמן אין שומעין להן בשלמא מעלי המערכת בחלרוותיהן

אין שומעין להן דילמא פיישן מינייהו ואחו ברו לירי חקלה אלא לפני הבירה מעלי עלמין
מיט לא רב יוסף אמר שלא לבייש את מי שאין לו דבר אחר מפני החדש מאי בינייהו
איכא בינייהו דליית קני ומריוסא דלא חזי למערכה וברשי מפני החדש, שלאחר שריפתן
מחזירין מותר העצים לחור ביהן והרואה חושדן בגובי עלי המערכה ונהנין מהן קני
ומריוסא קנים ומריוס של דקל הכל יודעין שאינם מעלי המערכה לפי שקלים הם ונשרפין
מזה ואין אש המערכה מתקיימת בהן ומשום חשד איכא אבל משום בושא איכא, ומה שאנו
רואים שאפילו על עובדי עבירה חסה החורה שלא לביישן ומשום הכי יהי מקום שמיטת
המטאת במקום העולה כדי שלא יתפיש החוטא כל שכן שדרך לחוס שלא יתבייש מי שאין
לו ויש סמיכות מזה להגמרא דפסחים הגיל וכמו כן אפשר להסמך על זה מה דאיתא
במשנה פרק ד' דתענית דף כ"ו ע"ב אמר רבן שמעון בן גמליאל לא היו ימים טובים
לישראל כחמשה עשר יבאז וכיום הכיפורים שבהן בנות ירושלים יולדות בכלי לבן שאלון
שלא לבייש את נוי שאין לו כל הקלים טעוין טבילה וכו' ובסוף המסכת איתא חז"ר בת
מלך שאלת מבה כהן גדול בת כהן גדול מבת סגן ובה סגן מבת מלחמה ובה מלחמה
מבת סגן וכל ישראל שואלן זה מזה כדי שלא יבייש אחד את מי שאין לו וברשי
מלחמה מבת כהן הדיוט וכל ישראל שואלן זה מזה כדי שלא יבייש את השואלת מהך שאין לה
בת מלך, אע"פ שהי' לה שואלת מבת כהן גדול כ"י שלא לבייש את השואלת מהך שאין לה
כל הכלים טעוין טבילה, אמר רבי אלעזר אפילו מקופלין ומונחין בקופסא, וברשי לרובין
טבילה, כולן שלא לבייש את שוריהם טבילה, ובמהרש"א ובה כ"י מבת סגן כ"י, כל אחת
שואלת משל למטה ממנה היינו נמי מהאי טעמא שלא יהיו להן בגדים חשובים כל כך
לגבי העניים ועוד דאי בת כהן גדול שואלת ג"כ מבת מלך הוי לי כאלו מחליפים בגדיהם
ויתבייש מי שאין לו להחליף ומהאי טעמא נמי חזי במוחזקין שאין לובשין רק לבנים שלא
לבייש העניים שאין להם לבעוין רק לבנים, הרי לך שזה שהיו שואלן זה מזה והיו טובלין
כל המלבושים היתה שלא לבייש ולהמהרש"א גם לבישת לבנים היתה מטעם שלא לבייש
כ"י ויש סמיכות לזה בפסוק זה מדחזין דהתורה הקפידה על זה כ"י והכל נמצא
בחורה.

(ג) ב"ב שבימי (ט' פסוק ג') ואל בניי תדבר לאמר קחו שעיר עזים להשחט ועגל וכבש
בני שנה חמושים לעולה, ושור ואיל לשלמים לזבח לפני ד' ומנחה בלילה בשמן וגו' הוציר
מנחה לבסוף ובשעת הקרבה נזכר הקרבת המנחה בפסוק י"ז ואח"כ יושבט את השור ואת
האיל וזה השלמים אשר לעם ולר"ך נתינת טעם למה לא היתה הזיו כסדר הקרבתו
שאת העולה הקריבו המנחה וז"ל להסמך על זה מה דאיתא בריש סוטה מוכרי תנא מניח
סליק מאי תנא דקא-תנא סוטה כדרבי דתניא רבי אומר למה נסמכה פרשת נזיר לפרשת
סוטה לומר לך שכל הרואה סוטה בקולקלה יזיר עלמין מן היין ולהני סוטה והדר ליהני
נזיר איירי דתנא כחובות ותנא המדיר תנא נדרים ואיירי דתנא נדרים תנא נזיר דדמי
לנדרים וקתני סוטה כדרבי ויש דמיון לזה בתורה בפרשה זאת דאירי דתנא להם הדין
של קרבנות בהמה נסמך באמירתו וזכר השלמים דדמי להו שהם קרבנות בהמה ואח"כ
אמר להם הזיו של המנחה שהיא גמור של קרבן העולה ויש להסמך גם בתורה בשעל פה
מוסכתם הדומות זו לזו שהרי אנו רואין שבתורה שבהם נשתנה סדר הזיו מוסד הקרבתן
מוטעם זה והכל נמצא בתורה, [ועיין ברבותינו בעלי החסידות שהניחו קוסיא זאת בל"ע].
(ד) שם (י"א פסוק ט') את זה חאכלו וכל אשר במום כל אשר לו סנפיר וקשקשת
במום במום ובנחלים אותם חאכלו וברשי סנפיר אלו שטני בהם, קשקשת אלו קליפין
הקבועים בו כמו שנאמר (שמואל א' י"ז) ושריון קשקשים הוא לבוש ובהם נדה דף מ"א
ע"ב במשנה כל שיש לו השחשת יש לו סנפיר ויש שיש לו סנפיר ואין לו קשקשת ובגמרא

כל שיש לו קשקשת דג טהור יש שיש לו סנפיר ואין לו קשקשת דג טמא מכדי אכן הקשקשת סמכין סנפיר דכחב רחמנא למה לי אי לא כחב רחמנא סנפיר הוי אמינא מאי קשקשת דכתיב סנפיר ואפילו דג טמא כחב רחמנא סנפיר וקשקשת והשחא דכחב רחמנא סנפיר וקשקשת מכלל דקשקשת לטמא הוא דכתיב ושריון קשקשים הוא לבוש ולכחב רחמנא קשקשת ולא בעי סנפיר איר-אבהו וכן חנא דבי רבי ישמעאל יגדיל תורה ויאדיר, והובא כל זה במס' חולין דף ס"ו ע"ב ובתוס' גדה דיה' ולכחב רחמנא קשקשת וא"ת והיכי הוי ידעו מה קשקשת קודם שנכתב קרא דגלית וי"ל דמקבלה הוי ידעין וכו' ובתוס' חולין שם דהכי קים להו הלכה למשה מסיני וע"ש ויש להבין דמשום יגדיל תורה נכתב קרא יתירא ואפ"ל דמכאן יהי' סמיכות למה דאיתא במס' תענית דף ט' ע"א יתב רבי יוחנן וקא מתמהא אמר מי איכא מידי דכתיבי בכתובי דלא רמיזי באורייתא ובהמפרש דיה' ולא רמזה משה באורייתא שהחומש הוא יסוד נביאים וכתובים ובטול יש סמך למלוא מן התורה. [מהליון שליון המפרש גראה שהיתה גירסתו ולא רמזה משה באורייתא] ולריך לדעת מהיכן ידע דהכל רמז באורייתא אע"ג שהוא מלד הסברה שהתורה הוא יסוד הכל בכ"ז טוב למלוא גם לזה קלם סמיכות ומה שכתבה התורה בדגים גם הסימן של סנפיר אע"ג דכל שיש לו קשקשת יש לו סנפיר ואין לריך לבדוק אחריו ויש ראי' מנביאים דקשקשת הוא לבוש בכ"ז נכתב זה הסימן כדי שיהי' מוכח מהתורה דקשקשת הוא לבוש מדכתיב גם סנפיר ידעין דחד מינייהו הוא לבוש יש סמיכות מזה דליכא מידי דלא רמיזא באורייתא כהגמרא דתענית הג"ל זה הוא הכונה של יגדיל תורה ויאדיר שהכל נמלא בה ואפילו זה שאמר רבי יוחנן שם מי איכא מידי דלא רמיזא באורייתא יש סמיכות לזה בתורה.

(כד) ב"פ' תזריע, (י"ג פסוק מ"ד) איש לרוע הוא טמא יטמאנו הכהן בראשו נגעו. תיבות בראשו נגעו נראים לכאורה כיחור לשון שהרי זה מפורש מקודם שהנגע שלו היה בראש ואפ"ל דיש להסמך על זה מה דאיתא במס' שבת דף ס"א ע"א ח"ר כשהוא נוטל נוטל של ימין ואח"כ נוטל של שמאל כשהוא חולץ חולץ של שמאל ואח"כ של ימין כשהוא רוחץ רוחץ של ימין ואח"כ רוחץ של שמאל כשהוא סך סך של ימין ואח"כ של שמאל והרואה לסוך כל גופו סך ראשו תחילה מפני שהוא מלך על כל איבריו, וזהו שמסיים הפסוק בראשו נגעו שהנגע פרח בראשו שהוא מלך על כל הגוף חמורה טומאתו בודאי כי נגעו הוא בראשו שכל האברים נמשכין אחריו ולמדנו מזה שהראש הוא מלך על כל אבריו ומשום הכי לריך להקדימו בסיבה וכדומה כהצרייתא דמס' שבת הג"ל ולא לחנם נכתב בראשו נגעו וכן לרמוז גם להלכה הזאת, והכל נרמז בתורה דכולה בה.

(נ) ב"פ' זאת תדרי, (ט"ו פסוק ל"א) והוראת את בני טעומאתם ולא ימותו בטומאתם בטמאם את משכני אשר בתוכם, דקדקנו דתיבת בטומאתם נראה לכאורה כיחור לשון דה"י די לומר ולא ימותו בטמאם את משכני אשר בתוכם וי"ל שיש רמז בזה הלשון על ענין הטהרה שניהגין בכל תפלות ישראל לעשות לגוף המת שאחר שמרחיצין כל גופו שופכין עליו תשעה קבין לטהרו מטומאה היוצא מגופו ונעבר מהקליפות שהם נגעי בני אדם רח"ל ואע"פ שכל הענין של טהרת המת לא מלינו לזה שורש בגמרא הם כולם מקובלים מרי יהודה חסיד וכמבואר ברקח וברביט ירוחם ובכלבו ובס' מעבר יבוק שהי' תלמיד הרמ"ע מפלנו והוא ר' מנחם עזרי' בעל שו"ת הרמ"ע וספר עשרה מאמרות ועל כל מהגו ומנהג שניהגין עם המת כחב במעבדי סודות גדולים ונוראים כמבואר כל זה בספר חכמה אדם בקונטרס מלכת משה בהנהגת חברה קדישא והאכל וע"ש ואיתא במס' שבת קכ"ג ע"ב איר אבהו כל שאומרים צפני המת יודע עד שיסתם הגולל וכו' וע"ש והע"ז ביו"ד סימן שד"ה כחב יש בירושלמי המת יודע ושומע קולו כמחוך החלום וכל שאומרים צפני יודע עד

סיסחם הגולל עכ"ל וחידוש שלא הביא גם מהגמרא הזאת, ומפני זה שמבואר בבבלי וירושלמי שידוע המה כל שאומרים בפניו עד סתימת הגולל נמצא דהגמר של מיתה הוא בסתימת ארזו של מה כפירוש רש"י שם והוא כיסוי הקבר ועיין בתוס' שם ויתפרש לפי דמו זה ולא ימותו בטומאתם שבשעת גמר מיתה והוא סתימת הקבר לא יהיו טמאים שיעהרו אותם קודם הקבורה כמו שנוהגין כל ישראל ואפילו מנהגא נמצא בחורה דמנהג ישראל חורה הוא וליכא מידי דלא רמיזא באורייתא דכולה בה.

(נד) בפ' אחרי, (י"ח פסוק ה') ושמתם את חוקותי זאת משפטי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם אני ד', אפשר לפרש וחי בהם שיהי' נקרא לעולם חי ואף אחרי מותו על ידי שמירת החוקים והמשפטים מפני שהלדקים אף במיתתן נקראים חיים כמאמרם ז"ל בברכות דף י"ח ע"א על הפסוק בקהלת ט' פסוק ה' כי החיים יודעים שימותו אלו לדקים שבמיתתן נקראו חיים שנאמר (שמואל ב' כ"ג) ובניהו בן איש חי רב פעלים וגו' בן איש חי אנו כולי עלמא בני מתי נינהו אלא בן איש חי שאפילו במיתתו קרוי חי וכו' ומה דכתיב בקהלת ט' והחיים אינם יודעים מאומה מפרשת הגמרא שם אלו רשעים שבמיתתן קרויין חיים שנאמר (יחזקאל כ"א) ואתה חלל רשע נשיא ישראל ואיבעית אימא מהכא (דברים י"ז) על פי שנים עדים או שלשה עדים יומת המת חי הוא אלא המת מעיקרו ולפי פירושינו אפשר לפרש מה שמסיים בפסוק זה וחי בהם אני ד' כמו שאני חי לעולם כמו כן בעשיית החוקים והמשפטים יהי' האדם נקרא חי בחייו לא כרשעים שקראים מתים אף בחייתן וגם אחרי מותו יהי' נקרא הלדיק חי מפני ההי"ס הנלחיים שיחי' כהגמרא דברכות ה"ל ואולי כדי לרמוז זה חזר בסוף הענין לומר אני ד' אע"פ שכתוב בתחילת הענין דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אני ד' אלוקים, ויש רמז בחורה גם לזה שהלדקים אף במיתתן קרויין חיים מפסוק זה כפירושינו ה"ל ואע"פ שמוכן זה מזה השכל שנקראו הלדקים חיים אף לאחר מיתתן לפי שגם הם נלחיים בכ"ז יש סמיכות בחורה לזה דכולה בה, וע' בהרגום אונקלוס ובחמ"ס יומא דף פ"ה ע"ב דרשו וחי בהם ולא שימות בהם שפקוח נפש דוחה שבת ע"ש וד"ה כפטיש יפולץ סלע, ולפי דרך יצרנו אפשר שירמוז כדברינו ה"ל.

(נה) בפ' קדושים, (י"ט פסוק י"ז) לא תשגא את אחיך בלבבך הוכח טובים את עמיתך ולא תשא עליו חטא, אפשר לפרש כפל הלשון הוכח טובים ע"פ הגמרא בערכין דף ע"ז ע"ב הניא אומר ר' טרפון תמה אני אם יש בדור הזה שמקבל תוכחה אם אחר לו טול קיסם מבין שיניך אומר לו טול קורה מבין שיניך וברש"י קיסם כלומר עון קטן שבידך יכול לומר לו טול אתה עון גדול שבידך הילכך אין יכולין להוכיח שכולן חוטאים ויתפרש הוכח שיוכיח את עצמו כדי שלא יוכל המוכח לומר לו טול קורה מבין שיניך ואח"כ הוכיח את עמיתך וכו' לא תשא אתה עליו חטא מה שהשומע אינו משיב אל לבו לדברי מוכחתך מפני שיכול לומר להמוכח שישוב מעבירות גדולות שבירדו כדברי ר' טרפון ה"ל שהרי שב מעבירות שבירדו מקודם ובערכין שם דרשו מכפל הלשון שיוכיחו כמה פעמים ע"ש ובפרק אלו מציאות ל"א ע"א דרשו שאפילו חלמיד לרב יוכיח ע"ש, ולפי פירוש זה אפשר להסמך על האי קרא מאי דאיתא בריש פ"ב דסנהדרין כהן גדול דן פשיטא דנין אותו אינטיביא ל"י הא נמי פשיטא אי לא דיינינן ל"י איהו היכי דין והכתיב (פנ"י ב') התקוששו וקושו ואחר ר"ל קשע עצמך ואח"כ קשע אחרים אלא אידי דקא בעי למיתני מלך לא דן ולא דנין אותו חנא נמי כ"ג דן ודנן וכו' ובחמ"ס כ"ב דף ס' עובדא דר' ינאי דהוי ל"י אילן הנוטה לרשות הרבים ואחא לקמי' דין כזה ואל זיל האידנא ותא למחר בלילה שדר קל"י להיהא דירי' משום דריש לקיש ה"ל וע"ש הענין באריכות הלכא.

הרבה חזקן שהחורה לוחה כל מוכית להוכיח את עלמנו תחילה שישב מעצירות שבידו ואחר
זה מוכיח את אחרים כדי שלא יאמרו לו קשוע את עלמך תחילה יש סמיכות למימרא דרש
לקיב הגל והכל נמלא בחורה.

(ט) בפי אסור (בפסוק יט) או איש אשר יהי בו שבר רגל או שבר יד דקדקנו
למה הקדים הכתוב רגל ליד ובלשון הגמרא מצינו שמקדימין יד לרגל כמו במס' שבת דף
כ"ט ע"ב רוחן אדם פניו ידיו ורגליו בכל יום בשביל קונו משום שנאמר (משלי ט"ז) פסוק
(ד') כל פעל ד' למפנהו וברש"י בשביל קונוהו לכבוד קונוהו דכתיב (בראשית ט') כי בללם
אלקים וגו' ועוד דהרואה בריות גלות אומר בקור שכה לו בעולמו כל פעל ד' למענהו
הכל ברא לכבודו וכן לענין רחילה לכבוד שבת איחא שם בקר כ"ה ע"ב כך ה"י מנהגו
של ר' יהודה בר אלעאי ערב שבת מביאין לו עריבה מליאה חמין זרוח פניו ידיו ורגליו
זכו ובודאי העעס הכא לפי ששכיח יותר השבר בהגל כידוע הקדמה החורה מידי דשכיח
ולפי טעם זה אפשר להסמך על זה מה שמבאר בפרק המוליד יין דף ע"ח ע"א על מה
ששנו במשנה מים כדי לשון בהם את הקילור אמר אביי נכדי כל מילתא דשכיחא ולא
שכיחא אזיל רבנן בחר דשכיחא לקולא וברש"י כל ששיעור חכמים לענין שבת והוא ראוי
לשני דברים חדא שכיחא וסדא לא שכיחא אזיל רבנן בשיעורין בחר דשכיחא ואפילו היא
קולא ששיעור גדול אמרינן סתמי להא עבד ולא אמרינן הואיל וזו כמו למילתא אחרית
ששיעור קטן ניזיל בחרא לחומרא ואף ע"פ דלא שכיחא וע"פ בכל הגמרא וזו שהקדמות
החורה שבר רגל ליד משום דשכיחא יש סמיכות כל דהו להמעלה זאת דאזלינן בחרה לענין
שבת ואפילו היא לקולא בהגמרא הגל ואע"פ שאין לריך סמיכות לזה דמלך הסברא
אמרינן דמסתמא הולא זה הדבר למידי דשכיח ולא לדבר שאינו מצינו בכ"ז יש רמז כל דהו
לזה בחורה דכולה בה.

בבב"ב ע"ז בקר כ"ח ע"ב איחא לשון חורה לעלמה לשון חכמים לעלמו וכן מבאר
בפרק ראשית הגז דף קל"ז ע"ב לענין רחלים ורחלות ע"פ כ"ז לענין הקדמה הסברא
נותנה שלריך להקדים יד לרגל בחורה כמו שהקדמו חכמים לולא ה"י טעמא משום דשבר
ברגל שכיח יותר ואפשר להסמך עלה ההלכה לענין הולאת שבת הגל שוב נוכחתי שגם
החורה הקדמות יד לרגל כשמוכה איש לחבירו בפרשת מושפטים פסוק כ"ד ולענין נחית
דס על הבהמות בפרשת היום ובפרשת לו ויש לרייק מה שדקדקנו מזה שכתוב בחורה.
(ט) שם (כ"ג פסוק כ"ז) אך בעשור לחודש השביעי הזה יום הכפורים הוא מקרא
קודש יהי לכם ועניתם את נפשותיכם והקרבתם אשה לך מה שנאמר הכפורים עם היא
הידוע בחמלתו אפשר לומר לפי שהוא מבורר מקודש בפרשת אחרי ולפי זה אפשר להסמך על
זה בברת החוב' בריש קידושין ד"ה האשה נקנית הכא חני בה"א כו' וקשה דבההיא דתנן
בחולה נישאת אחתי לא חני הבתולה נישאת וי"ל דהכא אקרא קאי בלומר האשה המבוררת
בפסוק דאשכחנא אשה מבוררת בקרא גבי נישואין אבל קשה לקמן (דף י"ד ע"ב) דתנן
עבד עברי עבד כנעני (כ"ב ע"ב) אמה עברי (י"ד ע"ב) אחתי לא חני בהם ה' דהא
מבוררין בפסוק צניהו ושמה בהני עבד ואמה אין נופל בהן לשון ה' שאין מבוררין כל כך
לפי שהולך לפרש בהן בהי מייניהו אי בעברי או בעברי או בענעני דהא גבי
יבמה קחני היבמה ובמהרש"א בחור דכריי כחב והאי תירוצא שכתבו לעיל דאשה מבוררת
בקרא ובתולה אינה מבוררת בקרא ודאי דקאי ובסוף דבריו כתב גם מה שהקשה מהרש"ל
דהא האשה שנהארתולה דלא קאי אקרא מאי איכא למימר כו' אין כאן קושית דהיק האשה
הנשואה המבוררת בקרא אם נתארמלה ובה"א איכא לפרושי האשה שהלכה והאיש שהלך
ותו לא מידי ודוק וע"פ ובמהר"ם בחומ' ד"ה דהא גבי יבמה קחני היבמה פירוש מאי דוחק

אפרש לשון האשה ר"ל המוכרת בקרא ונלמדך לחלק בעבר עברי שאין נופל בהן לשון ה' אפי' שהן מבוררות בפסוק ולמה לא פירשנו דגבי לכן איש ואשה דרך התנא לשנות לשון ה' כמו שפירשו החסידים דיבור ראשון בריש-כתובות ונראה שהטעם הוא ר"ל האשה המפורסמת שכל איש הוא לרין לאשה ועל זה אמר שאי אפשר לפרש בה דהא גבי יבמה קמי' היבמה איש ש"מ דהכל חלוי במבוררת דקרא ודוק עכ"ל הרי לך מודבניהם דחילוק החסידים של מבוררת בקרא קאי גם בסוף דבריהם ויב' המוכרות לענין זה בחורה דהרי נכתב הכפורים ברישא דקרא בה"א הידוע משום דמבורר בקרא זה הענין מקודם לל"ל והכל נמלא בחורה.

(נח) ב"ב ברהר, (בפסוק ליה) וכו' ימוד אחיך ומשה ידו עמוד והחזקת בו גר ומשכב ומי עמך, לרין להבין לשון עמך דכתיב אלל ומשה ידו ועיניו באלשיך מה שפירש בזה ונתיישב הלשון עמך בדבריו הקדושים וי"ל דאפשר להעמיד על זה מה דאיתא במסכתא גיטין דף ו' ס"א דרש"ב עיורא זימנין אמר לה מבתיך דרב אחי וזימנין אמר לה משמיך דרב אחי מאי דכתיב (נחום א') פסוק י"ב) כה אמר ד' אם שלמים וכן רבים וכן נגזרו ועבר וגו' אם רואה אדם שמונחין מולמלמין יעשה מהן לזקה וכל שכן כשהן מרובין מאי וכן נגזרו ועבר תנא דבי ר' ישמעאל כל הגזוז מונכסין ועושה מהן לזקה נילל מדינה של גיהנם משל לשתי רחילות שהיו עובדות במים חמה גזוזת ואחת חונה גזוזת גזוזת עברה ושאונה גזוזת לא עברה ועיניתך אמר מר-זוטרא אפילו עני המופרנס מן הלזקה יעשה לזקה לא אענך עוד חני רב יוסף שוב אין מראין לו סימני עניות וברש"י שלמים מולמלמין והכי קאמר קרא אם שלמים מולמלמין וכל שכן אם רבים וכן נגזרו ועבר הרי הן משולות לעובדים בנהר שהגזוזת עובדת כך גזוז מהן לזקה וירבו ועיניתך לא אענך עוד סיפוי דההוא קרא הוא ובמהרש"א באלמל המאמר כתב ודקאמר ועיניתך כו' דאפילו עני המופרנס כו' משום דלכאורה אין זה בכלל המשל כיון דעני הוא אין לו טעונה וקאמר דאף עפ"י יש לו טעונה מאחרים מן הלזקה ולרין לגזוז גם ממונו וע"ש והגמרא הזאת הובא להלכה בש"ע יו"ד הלכות לזקה ריש סימן רמ"ה כל אדם חייב ליתן לזקה אפילו עני המופרנס מן הלזקה חייב ליתן ממה שיחננו לו וע"ש בש"ע ובנחלת לבי מבעל הפת"ש ויחפרש לפי עמך שגם עמוד הוא המונעטות בלתי מופרנס מן הלזקה בכ"ז החזיק בו מועט כי גם אחת מחייב ליתן לזקה כהגמרא וב"ע הנ"ל ולפי דברינו יובן מה שנכתב כאן ב' לשונות של עניות מיכה ומוטת יד מופני בהסברה נותנת שהמופרנס מן הלזקה לרין ליתן הלזקה שלו למי שהוא עני יותר ממונו מכוס הכי כתיב ב' לשונות של דלות כי ימוד אחיך ומוטת ידו להורות שאחיו יעשה מך לגמרי [וע"פ דרשת חז"ל המובא ברש"י שהוא מן החי' מיידי שלא נפל לגמרי ועי' פנים לחורה] וזה דכתיב ברישא דקרא ומי עמך אפשר לפרש חייך קודמין כעין דרשין בפרק איזהו כשך דף ס"ב ע"א על ומי אחיך עמך חייך קודמין למי חביבך ע"ש ועתה ראינו שהח"כ דורש כן בפסוק הזה ולפי פירושינו בקרא יתיישב חביב עמך דכתיב בהתמוטטות דא' הכתיב לגזוז לנו ההלכה הזאת דגם עני לא יפטור את עצמו ממוטת לזקה לגמרי כמובאר בגמרא וב"ע הנ"ל וליכא מידי דלא רמוחא באוריהא.

(נז) ב"ב בחוקותי (כ"ז כ"ב) והשלחתי בכם חית השדה ופלה אהכם והכריתם את בהמכם ונשמו דרכיכם ע"פ דרך הרנו אברה בירמון הפסוק הזה להגמרא בפרק מו שאחיו דף ע' ע"א ג' דברים מכחישים כמו כל אדם ואלו הן פחד דרך ועין וכו' דרך דכתיב (חלים ק"ב) ענה בדרך כמי וע"ש ולפי' יתקדם הקרא כך שהכרתה בהבנות יגרום למועט אוחס כי יערכו לילך בדרכים שהם לריכס ללכת בדגליהם ויוכחם כחם כי מורה

הדרך ממעט כמו של אדם ומפני זה ישומו דרכיהם שימטעו בהלכס עבור שאין להם בהמות ולפי פירושינו היו והכריחה, והמעיתה, דבר אחד וערמו בזה הגמרא דגיטין הג'ל וליכא מידי דכתיבי בכתובי דלא רמיחא באורייתא בהגמרא תענית ט' ע"א.

(ס) שם (בפסוק מ"ה) וזכרתי להם ברית ראשונים אשר הולאתי אותם מארץ מצרים לעיני הגוים להיות להם לאלקים אני ד' לכאורה אינו מובן לאחיה לורך. סיפר הכתוב שהולאה ממלרים היחה לעיני הגוים וכל דבא הכתוב לרמו' בזה מה שכתוב בפסוק יחזקאל כ' פסוק ה' ואמרתי אליהם וגו' ואודע להם בארץ מלרים וגו' ובפסוק ז' ואומר אליהם איש שקולי עיניו השליכו ובגלולי מלרים אל טמאמו אני ד' אלקיכם, וימרו בי ולא אבו לשמוע אלי איש את שקולי עיניהם לא השליכו ואח' גלולי מלרים לא עזבו ואומר לשפוך חממי עליהם לבלות אפי בהם בחורף מלרים, ואעש למטן שמי לבלתי החל לעיני הגוים אשר המה בחוכם אשר גודעתי אליהם, לעיניהם להוליאם מארץ מלרים, ועיש בכל הפרשה הזאת, הרי שם במלרים לא היו ישראל ראוים לגאל והקביה גאלם כדי שלא יתחלל שמו בין הגוים שאם לא הוליאם אמרו שאין יכולת בידו להוליאם וכמו כן בגאולה האחרונה יגאלו אפילו שלא יהיו ראוים כר' יהושע דאמר בפרק חלק דף ל"ז סעי' ד' ישראלין גנאלין בלא תשובה ומעשים טובים עיש כל הויכוח שהי' בין ר"א ור"י ולבסוף שהק' ר' אליעזר ועיש במהרש"א מה שפירש במחלוקתם, ויש סמיכות מזה שנאמר לעיני הגוים למה דמפורש בפסוקי יחזקאל הג'ל שגאלת מלרים היחה לכל יחולל שמו יתבדר ואם נפרש שהזכירה תהי' גם על העמיד באופן כזה שיגאלם אפילו בלא תשובה ומעשים יהי' סמיכות מזה הפסוק לדברי ר' יהושע הג'ל וליכא מידי דכתיבי בכתובי דלא רמיחא באורייתא כתענית ט' ע"א, ובאלשיך פירש לעיני הגוים על קריעת ים סוף עיש ולפי מה שפירשנו ירמוז לכל הג'ל דכולא בה.

(סא) ב' ב' בדבר, (א' פסוק ב') שאו את ראש כל עדת בניי, יש לדייק דהג'ל שאו את ראשי כל עדת בני ישראל בלשון רבים ואפ"ל דמשום הכי נכתב ראש בלשון יחיד דבא הכתוב לרמו' בזה מה דאיתא בפרק הרוואה דף נ"ח ע"א ח"ר הרוואה אוכלוסי ישראל אומר ברוך חכם הרוים שאין דעתם דומה זה לזה ואין פרלופיהן דומים זה לזה ובמהרש"א ואין פרלופיהן דומין כו' דכסם שהם מחולקין בדעות עד ס' רבוא שהיא טורה הפנימית כך הן מחולקין בטורה החיצונה עיש וירוע שהדעת היא במוח שיש בראש ומפני שאין הדעת של ראש אחד דומה לחבירו כתיב ראש לשון יחיד שכל אחד הוא איש בפני עצמו בדעת ומשום הכי כסם שהם מחולקין בדעת שהיא הטורה הפנימית כך הן מחולקין בפרלופיהן שהיא הטורה החיצונה בהגמרא דברכות ומהרש"א הג'ל והוא כעין דאיתא בכתובות ס"ז ע"ב דתנינא עיני כל אליך ישברו ואחיה נותן להם את הכלם בעתו בעתם לא נאמר אלא בעתו מלמד שכל אחד ואחד נותן הקביה פרנסתו בעתו וברש"י בעתו, הכל לפי מה שהוא לריך כל יחיד ויחיד לפי לימודו, הרי לך שאם נשתנה הלשון מרבים ליחיד מורה שכל אחד חלוק מחבירו וכמו כן הכא שמדבר מרבים וכתיב ראש לשון יחיד הוי כנשתנה הלשון ויש רמז בחורה לזה הענין דליכא מידי דלא רמיחא בה, ובפשטות לישנא דקרא הוא כן וכעין זה יש בכמה מקומות הדיכא דליכא למיסמך עלה איזה ענין מסמכין.

(סב) שם (ג' פסוק ג') אלה שמות בני אהרן הכהנים המשוחים אשר מלא ידם לכהן, יש לדקדק דהי' ראוי להזכיר המשוחים קודם הכהנים כי במשחתם נכתבו ונתקדשו ואפ"ל דירמוז בזה מה דאיתא במס' גיטין בריש פרק הזרק גיטה וידה באין כאחד גיטה וחלירה באין כאחד ועיש הענין, וכן במס' קידושין דף כ"ג ע"א דרבנן סברו דעבד קונה את עצמו בשטר אף על ידי עצמו משום דגיטו וידו באין כאחד ועיש וכדי לרמו' לזה הסברה נזכרה הכהונה קודם המשיחה שבאים שניהם בבת אחת והכל נרמו בחורה.

(סג) ב' נשא, (בפרשת הנשיאים פסוק ה') קח מאתם והיו לעבד את עבודת חוהל מועד, קדקנו דחיבה מאתם נראים כמיוחסת וכל דאפשר להסמיך על חיבה זאת סכרת החוס' ביומא דף ליה ע"ב דאיתא שם בגמרא חגי רב הונא בר יהודה ואמר לה רב שמואל בר יהודה אחר שכלתה עבודת לבור כהן שעשה לו אמו כחונת לובשה ועובד בה עבודת יחיד פשיטא מהו דתימא ניחוס שמה לא ימסרנה יפה יפה קמ"ל אמרו עליו על רבי ישמעאל בן פאבי שעשה לו אמו כחונת של מאה מנה ולובשה ועובד בה עבודת יחיד ומסרה ללבור וברשי עבודת יחיד, הולאת קף ומחאה שאינה לריכה ללבור אלא לפי שמוסלת עליו לפנות את המקום שאין כבוד שיהיו מונחים שם לפיכך שינה הכתוב בגדים לפחות, וכלבד שימסרנה ללבור, דסוף סוף מעבודת ליבור היא כך נראה ביעי ואני שמעתי עבודת יחיד מקרא פרשה דתמן במתניתין (בריש פרק שביעי) קורא באילנות לכן משלו וקשיא לי בגוה דלא חנן התם וכלבד שימסרנה לליבור, ובחוס' כתבו ואפילו לרבנן דרבי יוחי בפרק הבית והעלי' (דף ק"ח ע"א) דסבירא להו שומרי ספיחים בשביעית נוטלין שטרן מחרומת הלשכה ור' יוחי אומר אף הרואה להתנדב בחנם עושה וקאמר דפליגי במיחש דילמא לא מסר ללבור יפה דרבנן סברי חיישינן הכא מודי דאין סהדי דכהן גדול מסר לי יפה שהוא גדול בתורה ויודע שיש למסור יפה ועוד כיון שכל כבוד כהונה הוא שלו מסר לי יפה ואנן חביבות שעיבד בה ע"ש ולפי החירוק הראשון של החוס' אפשר לפרש קח מאתם כי משה לא ראה לקבל מהם העגלות והבקר עד שנאמר לו מפי הגבורה כעצוה ברשי והוא מבי' פרשה י"ב אות כ"ג ושם איתא ויקריבו אותו לפני המשכן מלמד שהביאום ומסרום ללבור וע"ש ומשום דאין קרבן לבור קרב משל יחיד כמבואר במסכת שקלים פ"ד מ"א פקפק שמה לא מסרום ללבור יפה יפה ועל זה באה לו התשובה מהקב"ה שיקח מאתם והדומים להם לבד שהם גדולים בתורה ויודעים למסור יפה יפה אבל לא מאחרים כסכרת החוס' ביומא בתירוץ הראשון הנ"ל ויש סמיכות בתורה לה זמרויק הלשון מאתם ולפי פירושינו שגם מהדומה להם יקבל כסכרת החוס' משום דאין סהדי כג"ל יש סמוכין מפסוק זה לסכרת אכן סהדי מהדומה להם יקבל כסכרת החוס' משום דאין בסוף סימן חלילה לעינינו נויי סוכה בסדינים המלווים שמהר ליטלן מן הסוכה אפילו לא התנו מעט דאין סהדי ע"ש ואע"ג שאין לריך המיכות לסכרת זאת בכ"ז אם יתפרש הכונה שיקח רק מהם דוקא ולא מהדומה להם ה"י די לומר קח בלא מאתם ויש רמז בתורה לזה דליכא מידי דלא רמיזא בה.

(סד) שם (פסוק י') ויקריבו הנשיאים את חנוכת המזבח ביום המשח אותו ויקריבו הנשיאים את קרבנם לפני המזבח, ויאמר ד' אל משה נשיא אחד ליום נשיא אחד ליום יקריבו את קרבנם לחנוכת המזבח, נראה מלשון הכתוב שהביאו כולם ביום ראשון שהוקם המשכן להקריב הקרבנות שלהם ואמר הקב"ה שלא יקריבו ביום אחד ביוחד רק נשיא אחד בכל יום ואפ"ל דיש להסמיך על זה ההלכה דאין מערבין שמחה בשמחה דאיתא במו"ק דף ח' ע"ב במשנה חין נושאין נשים במועד לא בחולות ולא אלמנות ולא מייבמין מפני שמחה היא לו כו' ובגמרא וכו' שמחה היא לו מואי הוי אחר רב יהודה אחר שמואל וכן א"ר אלעזר אחר ר' אושעיא ואמר לה אומר ר' אלעזר א"ר חנינא לפי שאין מערבין שמחה בשמחה וברשי מאי הוי, וכו' שמחה אסורה בימי, דאין מערבין שמחה בשמחה, כלומר צעיקן דלישמח בשמחת מועד לחודי, ושם דף ע' ע"א ודאין מערבין שמחה בשמחה מכלן דכתיב [מלכים א' ח' פסוק ס"ה] ויעש שלמה בעת ההוא את החג וכל ישראל עמו קהל גדול מלבוא חמת עד נחל מלרים לפני ד' אלקינו שבעת ימים ו' ימים י"ד יום ואם איתא דמערבין שמחה בשמחה איבעי לי' למסר עד החג ומיעבד שבעה להכא ולהכא [שבעה

לחיותו ושבעה לחג] וכו' אלא מדמיותר קרא מוכרי כתיב ארבעה עשר יום שבעת ימים ושבעה ימים למה לי ש"מ הני לחוד והני לחוד ע"ש ובתוס' שם ד"ה לפי שאין מערבין שמחה בשמחה גזירת הכתוב כדדריש לקמן מוקרא דשלמה ובידלמי דריש מוכריב מלא שבוע זאת ועטס נראה קלם דכמו שאין עושין מלות חבילות דבעין שיהא לבו פנוי למנוה אחת ולא יפנה עלטו הימנה וכן שמחה בשמחה יהי לבו פנוי בשמחה עכ"ל והכא נמי כדו שלא לערב שמחה בשמחה נלטו להקריב נשיא אחד ליום, ואע"ג דלא דמי לשם דשני בני אדם מותרין לעשות שמחות ביום אחד ואין זה בכלל עיבוד שמחה בשמחה כד"ז אפשר לומר דשמחת הקרבת הנשיאים הוי שמחת כל ישראל לכך נזהר הקריב שלא יערבו שמחה בשמחה וישמחו כולם בשמחת הנשיא שהקריב ביומו ויש סמיכות מזה להלכה הוזהר ולפי"ז יש סכרה לאסור לערב כל מיני שמחות אפילו אינו שמחת נישואין ועיין בשו"ע אורח סימן תקמ"ו סעיף ד' ובט"ז ומג"א שם, אבל מוכח משם דשמחה חנוכה הבית הוא שמחה גדולה כשמחת נישואין שהרי למירון בחרה של המוס' במזיק שם המובא בט"ז שם לא חשבו עירוב שמחה בשמחה אלא סעודה נישואין בלבד וילפינן דהין של עירוב שמחה בשמחה מחנוכה הבית כג"ל הרי דהוי כשמחת נישואין ואין איסור בשאר שמחות לערב בשו"ע שם ולפי דברינו שהעטס שלא הקריבו הנשיאים ביחד היחה משום עירוב שמחה בשמחה כג"ל יש סמיכות מוקרא זה שלא לערב שמחה בשמחה כהגמרא דמויק שם והכל כמלא בחורה.

(סה) ב"ב בדעלותך, (בפרשת פסח שני פסוק ז') ויאמרו האנשים ההמה אליו אנחנו עמאים לנפש אדם למה נגרע לבלתי הקריב את קרבן ד' במועדו בתוך בני' הא' סומא בתוך בני ישראל נראה לכאורה בשפת יתר וכבר כתבנו בזה ובעת ל"ל דאפשר להסמיך על זה מה ששנינו בלכות פ"ב מ"ד הלל אומר אל תפרוש מן הצבור ומלינו גורל מעלת הצבור ביום ברכות דף ז' סעי' א"ל רב יצחק לרב נתנן מאי טעמא לא אפי מר לבי כנישתא ללויי אמר לי לא יכלנא בו אמר לי מאי כולי האי אמר לי דאמר רבי יוחנן מושם ר' שמעון בן יוחי מאי דכתיב (תהלים ס"ט) ואני תפלתי לך ד' עם רטון אימתי עת רטון בשעה שהצבור מתפללין רבי יוסי ברבי חנינא אמר מהבא (ישעי' מ"ט) כה אמר ד' בעת רטון עמיתך ר' אחא ברבי חנינא אמר מהבא (איוב ל"ו) הן אי כביר ולא ימאס וכתיב (תהלים נ"ה) פדה בשלום נפשי מקרב לי כי ברבים היו עמדי חנינא נמי הכי מנין שאין הקב"ה מואס בהפלתן של רבים שנאמר וכו' וברש"י לא יכלנא, חש כחי, עת רטון, אלמא יש שעה שהיא של רטון, כביר לא ימאס, הפלת הרבים לא ימאס, מקרב לי, מומלחמות הנאות עלי, כי ברבים היו עמדי, שהתפללו עמדי, ובשו"ע אורח סימן ל"ח סעיף ד' התפילה היא במקום הקרבן ולכן לריך לומר שהיה דוגמת הקרבן בכוונה ולא לערב בה מחשבה אחרת כמו מחשבה שפוסלת בקדשים וכו' וע"ש. ומה ששאלנו בתוך בני ישראל שקרבנס יהי בתוך הצבור בכנופיא יש סמיכות מזה שכל עניני מלוא לא יפרוש את עלמו מן הצבור כהמנהג האבות הג"ל וגם יש סמיכות מזה לגורל החיוב להתפלל עם הצבור שהרי הוא כקרבן כמבואר בשו"ע הג"ל ומפני גורל מעלתה הוי עת רטון בשעה שהצבור מתפללין כהגמרא דברכות הג"ל וליבא מידי דלא רמיזא באורייתא.

(כו) שם (י' פסוק כ"ט) ויאמר משה לחובב בן רעואל המדיני חותן משה נוסעים אנחנו אל המקום אשר אמר ד' אורנו אתן לכם לכה אתנו והעבנו לך וגו', ויאמר אליו לא אלק כי אם אל ארצי ואל מולדתי אלק, ויאמר אל נא תעזוב אותנו וגו', מזה שביד יתרו בפעם ראשון ולא בפעם שנית יהי מזה כעין סמוך למה דאיתא בברכות דף ל"ד ע"א ח"ר העובר לפני התיבה לריך לסרב ואם אינו מסרב דומה להבטיל שאין בו מלוא

ואם מסרב יותר מדאי דומה לחבשיל שהקדיחתו מלח כילד הוא עושה פעם ראשונה יסרב ב' מהבהב ג' פושט את רגליו ויורד וברשאי יסרב, כשאומרים לו לך יעשה עלמו כלא דולה כלומר אינו כדאי, שהקדיחתו, לשון שרפה כמו כי אם קדחה באפי (דברים ל"ב) מהבהב, כלומר מומין עלמו כמו ננער לעמוד, ובסוף מס' כתובות בשבחי ארץ ישראל דף קי"א ע"א איתא חז"ל אלעזר כל הדר באי שריו בלא עון וכו' ועוד מעלות דחשיב שם עד סוף המסכת וע"ש ומשום הכי סירב יחרו בפעם ראשון שאמר שאינו כדאי לשיבת איי אבל בפעם שנית קיבל עליו ויש סמיכות מזה למא שמבואר בדרייתא הגיל ואיפסק להלכה בש"ע א"ח סימן כ"ג. סעיף ט"ז בש"ל שאינו קבוע שלריך לסרב פעם ראשונה וכו' ואע"פ שמבואר שם שאם האומר לו שירד לפני התיבה הוא ארס גדול לא יסרב כלל והטעם הוא משום דאין מסרביין לגדול וע"ש במג"א ואין לך גדול יותר ממשה רבינו בכ"ז הכא עבדו שהי' יחרו מוחנו ומחויב משה בכבודו הי' מותר לסרב ויש מכאן קלח סמיכות להסירוב שבפעם ראשונה והכל נמצא בחורה, ובפשטות אמר לו בפעם שנית דבר המתקבל על הלב ומשום הכי קיבל דבריו.

סו' ישם (י"א פסוק כ') וילעק העם אל משה ויתפלל משה אל ד' ותשקע האש וברשאי משל למלך בשר ודם שכעס על בנו והלך הבן אלל אזהבו של אביו ואמר לו לא ובקש עלי מואבא, והוא מהספרי ושם הלשון וכי מה הי' משה מועילם והלא אין ראוי לומר אלא וילעק העם אל ה' ומה ח"ל וילעק העם אל משה הי' ר' שמעון אומר משל למה הדבר דומה כו' כמובא ברש"י הג"ל ויש סמיכות מזה למא דאיתא במס' ב"ב קט"ז ע"א דרש רבי פנחס בר חמא כל שיש לו חולה בחור ביתו ילך אלל חכם ויבקש עליו רחמים שנאמר (משלי י"ז פסוק י"ד) חמת מלך מלאכי מות ואיש חכם יכפרנה, ע"ש ברשב"ס, והסברה נותנת שכן הוא בכל גער שבא לו שהוא חימה מאת המקום ילך אלל חכם שיבקש עליו רחמים ומה שנעקו אל משה שיחפול עבדו להקב"ה ששאלו בתלונתם יש הוכחה דאם בא על האדם חימה חלילה ילך אלל חכם שיעביר את החימה מעליו כי השי"ת מאזין לתפלתו ומהפך מדרת אכזריות למדת רחמנות וממתיק את הדינים כידוע והכל נמצא בחורה.

סח' ב"ב ש"ח, (י"ד פסוק ל"א) וטפכם אשר אמרתם לבן יהו' והבאתי אותם וידעו את הארץ אשר מאסהם בה, ובפסוק ג' שם כתוב שאמרו נשינו וטפנו יהיו לבן ולפי"ז הי' צריך לומר להם וטפכם וגשיכם אשר אמרתם לבן יהו' וגו' כי באמת הנשים באו לארץ כמפורש במדרש רבה פרשת פנחס פרשה כ"א אית י"א ולא נותר מהם איש כי אם כלב בן יפונה איש ולא אשה על מה על שלא רצו ליכנס לארץ אבל הנשים קרבו לבקש נחלה בארץ וע"ש והובא ברש"י בחומש פרשת פנחס כ"ז פסוק ס"ד ובאלה לא הי' איש וגו', אבל על הנשים לא נגזרה גזרת המרגלים האנשים אומרים נחנה ראש וגטובה מזרעיהם והנשים אומרות תנה לנו אחוזה לכך נסמכה פרשת בנות לפלד לכאן, הרי לך שבאו הנשים לארץ וצריך לדעת למה לא כתבה התורה שיבואו נשים לארץ בפירוש ואפ"ל דיהי' סוף מכתב למה דאיתא ביבמות בסוף פרק האשה שלום אמר ל"י רבינא לרבא הנוכה גט לאשתו בנקום קטטה מהו כיון דאית לה קטטה בהדי' זכות הוא לה או דילמא נחא דגופא עדיף לה ח"ם דאמר ריש לקיש טוב למיכת טן דו מלמיתב ארמלי וכו' ע"ש ובריש הא"ש מקדש ברש"י דאמר ר"ל טוב למיכת טן דו, משל הוא שהנשים אומרות על בעל כל דהו שהוא טוב לשבת ע"ש שני גופים מושבת אלמנה טן, גוף, דו, שנים, ויש הוכחה מכאן גידול הענין של אשה לשבת בלא בעל שאפילו יש לה קטטה ע"ש בעלה לא הוי גט זכות לה ומשום דהוי דבר של גער שיבואו הנשים לארץ בלא בעליהם לא הוכחו הנשים בפסוק זה

עם הטף שיכולו לארץ רק ברמו בפסוק אחר בחיבת איש הגיל ויש רמו מזה שלא הוצר ביאת הנשים לאי בפירוש למימרא דרש לקיש הגיל דכולה בה.
(טו) שם (פסוק ל"ד) במספר הימים אשר מרתם את הארץ ארבעים יום ויש לשנה יום לשנה תשאו את עונותיכם מ' שנה וידעתם את תנאית וברש"י את תנאית שהנאותם את לבדכם מאחרי תנאית לשון הסרה כמו (במדבר ל') כי הניא אבי' אותה ובשפ"ח קרא הסרת לבדכם מהשם הסרת השם מהם מפני שכיון שהוסר לבם מהשם הוסר השם מהם ודבריו הם לשון המזרחי בדיוק ויש סמיכות מכאן למה שהוצא בספרים שאם האדם רוצה לבחון קרבתו להבורא יחברך יבחין בנפשו גודל ההצטרף להשיות וכפי ערך זה יבין קרבת השיות אליו עיין בהם, ומה שלא נכתב בחזרה וידעתם את תנאותיכם רק תנאותי משני שהסרת לבם מהשיות גורם להסרת השם מהם והיו כמו שנכתב וידעתם את תנאותיכם יש סמיכות להצטרף זאת ולריך האדם לדעת שאם הוא מתרחק מהשיות כפי ערך זה הבוית מתרחק ממנו ויזהר במעשיו ואע"פ שאין לריך סמיכות לזה הכל נמלא בחזרה דכולה בה.

(ע) ב"ב קרר, (פסוק כ"ח) ויאמר משה בואת הדעון כי ד' שלחני לעשות את כל המעשים האלה כי לא מלכתי אס כמות כל האדם ימתין אלה וגו' ואם בריאה יבאר ד' ופלטה האדמה את פיי ובלעה אותם וגו' וידעתם כי נאלו האנשים האלה את ד' והקשו הלא גם ענוש ללדק לא טוב ואיך יתפאר משה רבינו בזה ואפ"ל דיש להסמך על זה מה דאיתא במ"ס סנהדרין דף מ"ז ע"א הניא ר"א בן יעקב אומר שמעתי שב"ד מכין ועונשין שלא מן התורה ולא לעבור על דברי תורה אלא כדי לעשות סייג לתורה ומעשה באתר שרכב על סוס בשבת בימי יונים והביאוהו לב"ד וסקלוהו לא מפני שראוי לכך אלא שהשעה לריכה לכך טוב מעשה באתר אחד שהטית את אשתו תחת התחינה והביאוהו לב"ד והלקוהו לא מפני שראוי לכך אלא שהשעה לריכה לכך, ומובא בש"ע חו"מ סימן כ' דיש רשות לב"ד לדון מימיה או מלקות או ממון כפי ראות עיניהם לפי הענין למגדר מילתא ע"פ שכל הסימן, ומה שענשם משה רבינו שהיו עניו מכל האדם ולא בכל מהם אע"פ שקרא ועדו אחרו שמודים בהשיות ובחזרתו כמו שאמרו כי כל העדה כולם קדושים ובחוסם ד' ומדוע חתנשאו על קהל ד' ורש"י בשם התנחומא כולם שמועו דברים בסיני מפני הגבורה כו', לא אהם לבדכם שמעם בסיני אנכי ד' אלוקך כל העדה שמועו הרי שכל מחלוקתן היתה רק על משה ואהרן ובכ"ז ענשם במיתה עבור שיומשך מזה הירוס הדת והיו למגדר מילתא יש סמיכות מזה שיש לב"ד כח לעשות כפי מה שרואים לגדור פרטות הדור כמבואר בגמרא ובש"ע הגיל והכל נמלא בחזרה.

(א) שם (י"ח פסוק כ') ויאמר ד' אל אהרן בארלם לא תחל ומלק לא יהי' לך בחוסם אני חלקך ונתחלקך בתוך בניי יש לדקדק דמה שאמר לו אני חלקך ונתחלקך בתוך בני ישראל נראה כמיוהר וגיל דאפשר להסמך על זה דבר הלכה והוא דאיתא בסוף פרק האיש מקדש דף כ"ח ע"א במשנה המקדש בתרומות ובמעשרות ובמתנות ובמי חטאת ובאפר חטאת ה"י זו מקודשת ואפילו ישראל וברש"י ובמתנות, הזרוע והלחיים והקיבה, ואפילו הוא ישראל, וקא ס"ד אע"פ שאין לו בכל אלו אלא טובת הגאה שצידו לתתם לכל מי שירצה וגם היא לא זכתה אלא בעצות הגאה זו שהיא לריכה ליחסם לכהן והמעשר ללוי ומיקדשה בעצות הגאה זו דקסבר טובת הגאה ממון, ובגמרא אמר עולא טובת הגאה אינה ממון איחוי"ב רבי אבא לעולא המקדש בתרומות ובמעשרות ובמתנות ובמי חטאת ובאפר פרה הרי זו מקודשת א"ל הכא בישראל שנפלו לו עבדים מביית אבי אמו כהן וקא סבר מאבות שלא הורמו כמי שהורמו דמיון, וברש"י אינה ממון, לקדש בו האשה, כמי שהורמו דמיון.

הואיל ועומדת לתרום ונגמרה מלאכתו לכך וזה הכהן בחייו בתרומה סבו שלא הטיל עליו אלא להפרישה ולקיימה לעצמה חף יורש זה יפרישה וימכרה לכהנים וכן הוא תמכרה וזהו הדין נמי דמלי לאוקמה בתרומה שנפלה לו מבית אבי אמו כהן אלא הא קשיא ל"י איך מאי קמיל מהניתי פשיטא דמקודשת ועיין כל הסוגיא שם ואפשר כן ברמזים פיה מאיזה הלכה זו מתנות שלא הורמו הרי הם כמו שהורמו לפיכך ישראל שנפלו לו טבלים מבית אבי אמו כהן והפריש מהן תרומה ומעשרות הרי הן בתרומות ומעשרות שנפלו לו בירושא מאבי אמו ואם קידש כהן אשה הרי זו מקודשת שהע"פ שאין לאויין לו לאכילה יש לו למוכר למי שהן ראויין לו אבל ישראל שקידש בתרומה שהפריש מגרנו אינה מקודשת שהרי אין לו למוכרה ואין לו בה אלא טובת הנאה לפי שנתנה לכל כהן שירצה ולטובת הנאה אינה ממון עביל [ולענין פסקי הרמב"ם דסחרי אהדרי לענין טובת הנאה מבואר בכסף משנה פ"ז מהלכות גדרים וע"ש] וזה שאמר לו ה"י אני חלקך ונחלקך בתוך בני ישראל שיש לך חלק בהתבואות ונחשב זה לחלקך ונחלקך הע"פ שהיא מעורבת בהתבואה ששייכת לישראלים דהיינו שלא הפרישו ממנה המנות כהונה ומשום זה ישראל שירש מאבי אמו כהן טבלים שלו שהי יכול אבי אמו להפריש מהטבל התרומות והם שלו להכי גם נכדו זה יכול לעשות כן וימכור התרומות לכהנים דמתנות שלא הורמו כמו שהורמו דמי אבל ישראל שקידש בתרומות שמתבואות שלו מדאין לו בהן רק טובת הנאה ואינה ממון ואינה מקודשת כפסק הרמב"ם הג"ל ולפי פירושינו בקרא זה יש סמיכות להלכה האחת דמתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיין המתבואה בהם קידושין הג"ל והכל נמלא בתורה.

(עב) ב' חוקת, (בפרשת מי מריבה) קח את המטה והקהל את העדה אתה וזהרן אחיך ודברתם אל הסלע לעיניהם ונתן מימיו והולאה להם מים מן הסלע והשקית את העדה ואת בעירם, ואמרו חז"ל שהיא בארה של מרים שמנע מימיו וחזר להם בזכות משה וזהרן כמבואר במס' תענית דף ט' ע"א בבביתא רבי יוחנן ב"ר יהודה אומר ג' פרכוסים טובים עמדו לישראל אלו הן משה וזהרן ומרים וג' מתנות טובות ניתנו על ידם ואלו הן באר ועין ומן באר בזכות מרים עמוד עין בזכות זהרן מן בזכות משה מתה מרים בסתלק הבאר שנאמר (במדבר כ') ותמת שם מרים וכתוב בהרי' ולא ה' מים לעדה וחזרה בזכות שניהם ובהמפרש שם שכן כתיב ודברתם שניהם אל הסלע ונתן מימיו, ובמהרש"א כיון שחזרה בזכות שניהם כ"ש שלא היתה להסתלק כלל בזכותן אלא שנסתלק להורות ולהגיד לישראל שבזכותה ה' עד היום וע"ש, ואפשר שיהי' מזה בעין סמך למה דאיתא בפ"ג דיומא דף כ"ט ע"א מיומר בעתיקתא קשיא מחדתא וברש"י מי שלמד והסית דעתו ושכח קשה לחזור וללמוד מה שכח יותר ממה שלא למד, ומהי טעמא הולרזי פעולות גדולות שיהיו שניהם מדברים ולא יספיק משה לבדו להבאר שיבש מקורה שהוא בעין מיומר בעתיקתא ורק אח"כ כשמת זהרן הספיק זכות משה לבדו להגמרא שם שחזרו שניהם בזכות משה כי לא ה' אפשר בענין אחר ויש סמיכות כל דהו מקרא זה להגמרא דיומא הג"ל והכל נמלא בתורה.

(עג) שם (כ' פסוק י"ח) ויאמר אליו ארום לא תעבור בי פן בחרב אלא לקראתך בש"ך עה"ת אשר ה' מגורי הארצי וז"ל כתב אחר בי כלומר עתה יש לי ממשלה על יצרי ואם אתה עובר בתוך ארצי אולי יגרני כך הולך לזה אחר פן בחרב וגו' ע"ש ולפי פירושו יש סמיכות מזה הפסוק להמשנה דאבות פ"ב מ"ד ואל תאמין בעלמך וכו', שהרי אנו רואים שגם ארום לא האמין לעצמו וחשש שמא יתקפו יצרו להלחם בישראל ולהכי אחר לשון פן ואע"ג דמלך הסברא הוא ואין לריך סמיכות לזה ליכא מידי דלא רמוח באורייתא.

עד) ב"פ ב"ק, (פסוק כ') ויבא חלקים אל בלעם לילה ויאמר לו אם לקרא לך באו האנשים קום לך אחס וכו', מזה שאמר לו השי"ת בלשון ציוי קום לך אחס ולא אמר לו בלשון רשיון שמרשבו ללכת אם רוצה לילך אפשר להסמיך על זה הגמרא ביבמות דף ק"ד ע"א גבי עובדא דנכש דקדיש כשהוא קטנה וגדלה ואחי איניש אחרינא ומעשה מיני' איהא שם רב אשי אמר הוא עשה שלא כהוגן לפיכך עשו בו שלא כהוגן ואפקעינהו רבנן לקידוש' מיני' וברש"י דכל דמקדש חולה בדעת חכמים הוא דהא כדת משה וישראל קאמרינן ורבנן אמרי דחוטף אשה מצעלה לא ניהוי קידושין, אמר ל' רבינא לרב אשי מינח דקדיש בכספא קדיש בביאה מאי שוי' רבנן לבטילתו בעילת זנות וברש"י מינח דקדיש בכספא, איכא לחומר דאפקעינהו לקידושין ושוי' מעות מחנה דהפקד ב"ד הפקר, קדיש בביאה, מאי הפקר ב"ד איכא לחומר, שוי' לבטילתו בעילת זנות, והוא בדעתם חלה, ובש"ס ב"ב דף מ"ח ע"ב ואמר אחימר חלו' וקדיש קדושין קדושין מר בר רב אשי אמר באשה ודאי קידושין לא הוי הוא עשה שלא כהוגן לפיכך עשו עמו שלא כהוגן אפקעינהו רבנן לקידוש' מיני' איל רבינא לרב אשי מינח דקדיש בכספא קדיש בביאה מאי איכא לחומר לחייל שוי' רבנן לבטילתו בעילת זנות ע"ש ברש"ס וכתוב' מינח דקדיש בכספא, הכא לא קאמר כל דמקדש ארעמא דרבנן מקדש וכן בפרק ב"ש (דף ק"י) כו' [הג"ל] כדאמר גריש כחובות (דף ג' ע"א) ובהשולא (דף ל"ג ע"א) משום דהכא ובפרק ב"ש לא קדש ארעמא דרבנן כדקאמר הוא עשה שלא כהוגן וז"ל דסבר הכא דיש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה כיון דאפקעינהו רבנן לקידושין מיני' ואע"ג דלא קידש ארעמא וע"ש בכל החו' הזה, הרי דדעת החו' דהיכא דעשה שלא כהוגן עשו עמו שלא כהוגן לבטל הקידושין אע"ג דלא קידש ארעמא שלא כדעת רש"י ורש"ס הג"ל ובפרק הכותב דף פ"ז ע"א אמר ל' חולה מעותיו בכוחי הוה הוא עשה שלא כהוגן לפיכך עשו בו שלא כהוגן ע"ש דמשום הכי חזקו אוחיו למכור קרקע לשלם לבטל חובו, והכא נמי הוא עשה שלא כהוגן שהי' צריך לשלח את האנשים ששלח לו בלק שהרי כבר שמע מפיו ית' שרצונו הוא שלא ילך לפיכך השיב לו השי"ת ג"כ שלא כהוגן שילך לבס ויתבטל על הדרך בענין האחון כמבואר ברש"י פסוק כיט לו יש מרב צדיק, גנות גדולה הי' לו דבר זה בעיני השמים זה הולך להרוג אומה שלמה בפיו ולאחון זו צדיק, לכלי זיון, וברש"י פסוק ל' הביא מהגמרא דע"ז דף ד' ע"ב ע"ש בגמרא, וגם כשהלך מבטל הלך בבזיון שאמר לו ברח לך אל מקומך, ובמס' סנהדרין דף ק"ה ע"א איהא אמר רב נחמן חולפא אפילו כלפי שמיא מהני מעיקרא כתיב לא תלך עמהם ולבסוף כתיב קום לך אחס, ובמס' מכות דף י' ע"ב וילך מזה שבדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו ע"ש ומלשון ציוי שאמר לו הקב"ה ולא לשון רשיון שהרי הי' יכול לומר לו חוכל ללכת אחס יש לדייק סמיכות שלנו להגמרות דיבמות וב"ב וכתובות הג"ל, ואע"ג שמאד הסבירא הוא כן שיעשו עמו שלא כהוגן עבדו שהוא עשה שלא כהוגן הכל נמצא בתורה דכולה בה.

ע"ה) שם (כ"ג פסוק י"ג) ויאמר אליו בלק לך נא אל מקום אחר אשר תראה משה אפס קאהו תראה וכלו לא תראה וקבנו לי משה, מפשטא דקרא נראה שהי' רוצה שיקלל כל ישראל על ידי הראי' שיראה קצת מהם ויביט בעין הרע שלו עליהם יחול הקללה גם על אלו שלא יראה אותם ויהי' מזה כעין סמך להאיסור דכולל המובא בכמה מקומות בגמרא והוא דאמרינן מיני דחייל ההיתירא חייל נמי האיסורא וכדומה לזה ומהם בפרק שבעות שהם בהרא דף כ"ד ע"ב ואמר רבא למאן דאית ל' איסור כולל אמר שבעות שלא אוכל תאנים וחור ואמר שבעות שלא אוכל תאנים וענבים מיני דחייל אענבים חייל נמי תאנים פשיטא מהו דחימא איסור הבא מאליו אמרינן איסור הבא מנעלמו לא אמרינן קא משמע

לן וברש"י ריש העמוד הראשון ד"ה באיסור הבא מאליו כגון האוכל נבילה כיום הכיפורים
 דפליגי רבנן ורבי שמעון דמחייבי ל"י רבנן חטאת משום ד"ה ואש"י דהויא נבילה מקמי
 יום הכיפורים ואין איסור חל על איסור הכא חיל דיום הכיפורים איסור כולל הוא דקורס
 בין השמשות ה"י אסור זה נבילה ומוחר בשחטה על ל"י יום הכיפורים מינו דאיסור הא
 גברא בשחטה משום ד"ה איסור נמי נבילה משום ד"ה י"ב היינו כולל באיסור הבא מאליו
 ד"ה"כ בא מאליו הוא ועיין כל הסוגיא דכולל שם והכא נמי ר"ה בלך שיקלל בלעם כל
 ישראל ומינו שיחול הקללה שלו על אלו שיראה אותם תחול גם על השאר וכן בפעם הראשון
 בתיב בסוף פרשה כ"ב וירא משם קלה העם ויש סמוכין כל דהו מכאן להחלטה דכולל
 המבוארת בש"ס בכמה דוכתי והכל נמצא בתורה.
 (ע) ב"פ פנחס (כ"ז פסוק ט"ו) וידבר משה אל ד' לאמר יפקוד ד' אלוקי הרוחות
 לכל בשר איש על העדה וברש"י יפקוד ד' כיון ששמע משה שאל המקום קן גחלת ללפחד
 לבנותיו אמר הגיע שעה שאתבנע לרבי שיירשו בני את גדולתי וכו' והוא מהמדרש רבה ושם
 איסור בזה הלשון יפקוד ד' מה ראה לבקש הדבר הזה אחר סדר נחלות אלא כיון שירשו
 גנות ללפחד אביהן אמר משה הרי השעה שאתבנע בה לרבי אם הגנות יורשות בדין הוא
 שירשו בני את כבודי א"ל הקב"ה (משלי כ"ז) נולד תאנה יאכל פרי' בניך יאכלו להם ולא
 עסקו בתורה כ"ו וע"ש וע' באבות דרבי נתן פ"י וי"ל להסמיך על זה מה שכתוב
 במשלי ט"ז פסוק כ"ג ודבר בעתו מה טוב וברש"י שם שאלים בהלכות הפסח ובהלכות
 החג בזמנו ובפרק חלק דף ק"א ע"א ת"ר הקורא פסוק של שיר השירים ועושה אותו
 כמין זמר והקורא פסוק בבית משתאות בלא זמנו מביא רעה לעולם מפני שהתורה חוגרת
 סק ועומדת לפני הקב"ה ואומרת לפניו רבש"ע עשאוני בניך ככבוד שמנגיין בו לזים אמר
 לה בתי בשעה שאוכלין ושותין במה יתעסקו אמרה לפניו רבש"ע אם בעלי מקרא הן
 יעסקו בתורה ובנביאים ובכתובים אם בעלי מושנה הן יעסקו במשנה בהלכות ובהגדות ואם
 בעלי הש"ס הן יעסקו בהלכות פסח בפסח בהלכות עזרת בעזרת בהלכות חג בחג העיר
 רבש"ע משום ד' שמעון בן חנניא כל הקורא פסוק בזמנו מביא טובה לעולם שגאמר ודבר
 בעתו מה טוב וברש"י הקורא פסוק בבית המשתאות בלא זמנו במש"כ על יינו עושה
 מחקותיו בדברי תורה וקורא פסוקים בקול רם לשחק בהם בני הנושחה אבל אם אומרו
 בזמנו על הנושחה כגון שהוא י"ט ומועל כוס בידו ואומר עליו דברי הגדה ופסוקים מענינו
 של יום מביא טובה לעולם וע"ש במהרש"א ובסוף מה' מנייה איתא ת"ר משה חיקן להם
 לישראל שיהיו שואלין ודורשין בענינו של יום הלכות פסח בפסח הלכות עזרת בעזרת
 הלכות חג בחג ומוה שאמר משה רבינו יפקוד ד' וגו' אחר סדר נחלות יש הוכחה לגודל
 המעלה דרבר בעתו הכתוב במשלי ומובא בגמרא דסנהדרין ה"ל והכל נמצא בתורה.
 (ע) שם (בפרשת המועדים פסוק כ"ז) וביום הכיפורים בהקריבכם מנחה חדשה לר'
 בבצעתוהיכם וגו' לר"ך לדעת מה הוא הכ"ס ולמה לא יאמר בבצעות ואפ"ל ע"פ הגמרא
 בפרק שני דפסחים דף כ"ג ע"א בפלוגתא דחוקי ורבי אבהו מקשה הגמרא והרי חדש
 דרחמנא אמר לחם וקלי וכרמל לא תאכלו עד עלס היום הזה ותקן קולר לשחת ומאכיל
 לבהמה אמר רב שמע"י שאני החם דאמר קרא קצירכם קצירכם שלכם יהא ואידך קצירכם
 דכל ישראל משמע וברש"י חדש לפני העומר קולר לשחת אש"י דכתיב עומר ראשית
 קצירכם אל הכהן דמשמע דאסור לקצור לפני העומר מותר לקצור לשחת כשהוא ע"כ
 דלאו קציר הוא ומאכיל לבהמה אף מיטין גמורין על ידי קישוף מכל מקום חדש מותר
 בהנאה ואידך חוקי' דלא נפקא ל"י הנאה מלא תאכל ולא חלוציך קצירכם למישרי אמר
 לך קצירכם דכל ישראל קאמר ואורח"י דקרא לאישתעווי הכי ומבואר בזה פרשת אמור

כי הו' שבועות היו כנגד שבעה נקיים שמתקדשת האשה מטומאתה ע"ש ור'נו של השי"ת
הי' ליתן לנו חילוף ומיד כשיאלצו ממלכים את החורה והמונעה היסה מזידנו שלא היו לו
מוכנים לזה מפני טומאת מלכים עד שמתקדשו בהספירה כידוע ומשום זה נכתב בשבועותיכם
להודיענו שבעין הספירה הי' ללרכינו שנהי' ראויים לקבל את החורה בעת המעמד הקדוש
והס' של ישראל כעין קצירכם דכל ישראל משמע הגיל ולפי מה דאיתא שם בדף ס"ח ע"ב
א"ר אלעזר הכל מודים בעלמא דבעין כנוי לכס מ"ט יום שניתנה בו תורה הוא וברשי
שימח בו במאכל ובמשה להראות שנות ומקובל יום זה לישראל שנתנה תורה בו ובתוס'
שם דהא דבעי רבי אלעזר בעלמא לכס לאו דווקא מקרא אלא מסבירא ע"ש וגיל דאפשר
להסמך זה על הלשון בשבועותיכם כמו דאיתא בפרק כל שעה הגיל דלרבי אבהו מפרשין
קצירכם שלכם יהא כמו כן יתפרש בשבועותיכם שלכם יהא שהקיימו בו לכס ויש רמז
בחורה דבעלמא דבעין לכס כמימרא דר' אלעזר הגיל וליכא מידי דלא רמיזא בה.

(עח) ב"פ בטורת (ל"א פסוק ט"ז) הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם למסר
מעל בדי' על דבר פסוק וזהו המנפה בעד ד' דקדקו בלשון למסר מעל בדי' דהול"ל
למעל מעל בדי' שהרי החרגו אונקלוס מפרש בעין אחד לשקרא שקר קדס ד' כמו
שפרש ב"פ וקרא ה' פסוק ט"ז נפש כי תמשול מעל וכן בפסוק כ"א שם וכן פרש יונתן
בן עוזיאל למשקרא שקר קדס ד' וגיל דאפשר לרמוז מה דאיתא בעור מושן המושפס
כיוון שפ"ח הלכות מוסר וכתב הרמב"ם אין המוסר לאדם נשבע לא שבועה דאורייתא
ולא שבועה דרבנן שהוא רשע ואין לך פסול יותר מזה במה דברים אמורים שהראה מעלמו
בלי אונס אבל אם אנסוהו להראות לו להביא אותו וגם אנהו ציד אש"פ שחייב לשלם אינו
רשע אלא בר חשומין הוא ומשבעין לי כשאר הכשרים ע"כ והובא זה בשו"ע שם סעיף
ח' ובהג"ה שם ואפילו לא חסרו עדיין רק שאומר אלך ואמסור אם אומר כך בפרהסיא
נפסל לעדות ולא אמרין בכהאי גוונא עבד איניש דגוים ולא עבד (מרדכי פרק הגוול
בתרא) ויש חולקין אלא אם כן מוחזק בכך (מרדכי פרק הנשבעין) וע"ש ויש רמז בחורה
שהמסור פסול לעדות ולשבועה מדכתיב למסר מעל בדי' שהמסירה היא מעל בדי' וממילא
נפסל לעדות ולשבועה מפני שהוא רשע ואין לך פסול יותר מזה כמבאר בעור הגיל ואש"פ
שהוא דבר פשוט רמזא באורייתא.

(עט) שם (ל"ב פסוק כ"ח) וילו להם משה את אלעזר הכהן ואת יהושע בן נון ואת
ראשי אבות המטות לבני ישראל יס לרקדק דחיבת אבות גראה לכאורה כימור לשון דהי'
די לומר ואת ראשי המטות לבני ישראל וגיל דאפשר להסמך על היבה זאת דהפקר ביד
בממונא הוי הפקר כמבאר במה מקומות בש"ס ובפרק השולח דף ל"ו ע"א לענין שמיטה
מקשה הגמרא ומי איכא מידי דמדאורייתא משמטא שביעית והחקין הלל דלא משמוטא וכו'
ובע"כ רבא אמר הפקר ביד הפקר שגאמר (עזרא י" פסוק ח') וכל אשר לא יבא לשלשת
הימים כעלת השרץ והזקנים ימרו כל רכושו והוא יבדל מקהל הגולה רבי אלעזר אמר
מהכא (יהושע כסוף קפיעול י"ט) אלא הנחלות אשר נחלו אלעזר הכהן ויהושע בן נון וראשי
האבות וגו' וכי מה ענין ראשים אלא אבות לומר לך מה אבות מנחילין את בניהם כל מה
שירצו אף ראשים מנחילין העם כל מה שירצו וברשי' מה ענין ראשים אלא אבות הוה
לי' למיכתב וראשי המטות ושם כתיב וראשי האבות למטות בני ישראל והול"ל וראשי
המטות לבני' וידוע שטת המפרשים דלמידי דליף הפקר ביד הפקר מן הפסוק יתירם כל
רכושו לא מוכח אלא שיכולין להפקיר אבל להקנות לא ולאריך דמפיק לה מאלה הנחלות
וגו' מוכח שיש יכולת ציד החכמים אפילו להקנות עיין בהם ומה דלא יליף רבי אלעזר
מהאי קרא דכתיב בחורה משום דלא מפרש בקרא זה לענין נחלות בכ"ז כיון שהלוי הי'

על תנאי של בני גד ובני ראובן שהוא לענין אחוזה יש להם סמכות בתורה בחיבת אבות דכמו שאבות מגדלין את בניהם מה שירלו כמו כן הנשיאים יכולין להפקיד ממון ומיד או לבזבז להפקיד ביד הפקר כהגמרא דגיטין הגיל וליגא מידו דלא רמיזא באורייתא דכולה בה' (פ' בפי' בסעי' (בפסוק ט"ז) ויסעו ממדבר סיני ויחנו בקברות התאוה אפשר לומר בזה הגמרא דקידושין ל' ע"ב ח"ד ושמתם סם חם נמשלה תורה כסם חיים משל וכו' כך הקביה אמר להם לישראל בני בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה חבלין ואם אתם עוסקים בתורה אין אתם נמשלים בידו שנאמר הלא אם תטיב שאת ואם אין אתם עוסקין בתורה אתם נמשלים בידו שנאמר לפתח חטאת רובץ ולא עוד אלא שכל משאו ומתנו כך שנאמר ואלוהי השוקתו ואם אתה רוצה אתה מושל בו שנאמר ואתה תמשל בו וברש"י ושמתם את דברי אלה סם חם, שלם שאינו חסר שום הללה, אם תטיב לקח טוב, שאת, תתנשא על יצרך, משאו ומתנו, של יצר הרע באתם להמטיחו, ואם אתה רוצה, עסקו בתורה ואתם מושל בו, וזהו ויסעו ממדבר סיני שאת פורשים מן התורה שניתנה במדבר סיני או הם חונקים בקברות התאוה שנקברים בהתאוה כי מתמלאים בכל התאוות שבעולם מפני שהיצר הרע שולט עליהם ומסית אותם לכל תאוות רעות ואין להם כח להתגבר עליו כי נמשלים בידו כהגמרא דקידושין הגיל וע"פ דרך הרמז אפשר שירמזו מקרא זה להענין הזה.

פא' בפי' דבריים, (ג' פסוק י"א) כי רק עוג מלך הפשן נשאר מיתר הרפאים הנה עבשו ערש ברזל הלא הוא ברבם בני עמון חשע אמות ארבה וארבע אמות רחבה באמת איש וברשבים הנה ערשו עריסה של קטן כשהי' חינוך צירציל בליא ערש ברזל לפי שששהי' קטן הי' חזק מאד ובהשתטחו הי' משבר ערש של עץ לכך עשאוהו של ברזל כי לאדם גדול שיש בו דעת לא הי' צריך כך, הלא הוא ברבם בני עמון, עדיין מונחת שם במקום שנהגדל בקטנותו לחמאה שהי' גדול בקטנותו כל כך אבל מזה אדם גדול אין רגילים להגיע במקום אחד כי בהרבה מקומות יש לו מנוחה, באמת איש, שהגדיל כל צרכו, ויש לדעת לאיזה צורך הודיענו שערשו ערש ברזל וגו' ומה יתן, ומה יוסף לנו הודעה זו וגיל דאפשר להסמך על זה מה דאיתא בפרק ג' שאכלו דף מ"ח ע"א ולית הלכתא ככל הגי' שמעתתא אלא בי הא דאמר רב נחמן קטן היודע למי מברכין מומנין עליו אביו ורבא הוו יתבי קמיו דרבה אמר להו רבה למי מברכין אמרי לי לרחמנא ורחמנא היכא יתבי רבא אחוי לשמי טללא אביו כשק לבדא אחוי כלפי שמיא אמר להו רבה תרזויכו רבנן הויחו הוינו דאמרי אנשי בולין בולין מקטפי ידע וברש"י טללא, גג, מקני', מוקן שלו מקטנותו, בולין, דלעת ואית דגרסי מקטפי' וקטף הוא שרף האילן כלומר משעה שהוא חונט ויולא מחוך השרף ניכר אם יהי' טוב, ובר"ף שם אמר רב נחמן קטן שידע למי מברכין מומנין עליו וכן הלכתא ואמרי רבואתא והוא שנכנס בשנת שלש עשרה שנה ואע"ג דלא פרח אבל קטן שלא הגיע לשלש עשרה שנה אע"ג דפרח אין מומנין עליו ואין לא סבירא לן הכי דכיון דקרי לי קטן אפילו בן עשר וכן חשע כשהוא יודע למי מברכין מומנין, עליו והבין חזינא לגאון עכ"ל וברש"י שכל הרי"ף דלא פרח, שלא למחו בו שערות, וברביו יונה שם האריך בדברי הרי"ף וכתב הנה נראה מזה המעשה שאע"פ שלא הביא ב' שערות ולא הגיע לי"ג מומנין עליו שהרי אלו לא הביאו ב' שערות ולא הגיעו לי"ג ולא הי' מוצרך להם רבה אלא שידע למי מברכין וממה שהביא בגמרא זו המעשה סמוך לדברי רב נחמן שאמר קטן היודע למי מברכין מומנין עליו נראה שר"ן בא לדחות הברייתא שסוברת שצריך שיביא ב' שערות ושהלכה היא שאפילו לא הביא ב' שערות ולא הגיע לי"ג שנה כיון שידע למי מברכין מומנין עליו ויש לדחות ולומר שלא הי' עושה רבה זה כדי לזמן עמהם אלא שהי' מנסה אותם למדודי בעלמא הוא דבעי מינייהו ומפני שהזכירו בבאן היודע למי מברכין הזכיר

המעשה שה' אכל לא שלמדו ממנו הלכה למעשה וכו' ובפסקא השני' כמד אבל נראה
למורי הרב נר'ו שיותר נכונים דברי הריף מדקאמר ר"נ קטן היודע למי מברכין ואם
בדבריהם דמיירי בקטן שהגיע לי"ג שנה למה ה' לר"ך לומר היודע למי מברכין שזה פשוט
הוא שמאחר שהוא סמוך לזמן העונשין שיודע למי מברכין אלא ודאי משום דמילתי' דרב
גמון אפילו בקטן בן ח' וכן ט' משום הכי הולך לומר היודע למי מברכין שאפילו שאינם
כל כך גדולים יש מהם שהם פקחים יותר וזמכרים במהרה אם בוראם ויש מהם שאינם
מכירים כל כך במהרה וכל להשמיענו שאינו חלוי בהבאת שתי שערות אלא כיון שיודע
למי מברכין מומנין עליו מיד ואפילו בן ח' שנים או בן ט' ואפילו לא הביא שתי שערות
ט"ס וכן הוא פסק המחבר בשו"ע א"ח סימן ק"צט סעיף י' קטן שהגיע לעונת הפטעות
ויודע למי מברכין מומנין עליו ומצטרף בין לשלשה בין לעשרה וע"ש ברמ"א שאין נוהגין
לזרפו עד שהוא בן י"ג שנה ואין לשנות ולענין שיעור עונת הפטעות עיין במגיל' ובה"ט
ובמהל"ה ובשע"ת שם, ומה שסיפרה התורה שגזר מלך הכשן כשהי' תינוק ה' ערשו ערש
ברזל לא של ט' כרי שלא יסבר בי ה' משונה בגדלות בקטנותו יש מזה סמיכות למה
דאמר רבנ' דאמרי אינשי בולין בולין מקטפי' ידיע שהרי גם סיחון ה' ניכר בגבורתו
מקטנותו וכן כחזק במשלי כ' פסוק ו"א גם במעליו יתגבר נער א"ס זך ואם ישר פעלו
וע"ש במגיל' מה שפירש ויאסר לתאכל יתגבר נער יהי' ניכר במעליו מה שיהי' בגודלו
והוא כדאמרי אינשי בולין בולין מקטפי' ידיע, ולפי הסברה שזמו העובדא דאבוי ורבא יש
ראי' לדברי רב נחמן דקטן היודע למי מברכין מומנין עליו כמבואר בדבריו ויגה הג"ל יש
מזה הפסוק סמיכות גם להכללה של צירוף הג"ל ולא לחנם כתבה התורה מהערש שלו שהי'
לו מקטנותו והכל נמלא בחזרה דכולה בה.

(פז) ב' ואתחנן, (ה' פסוק כ"א) ואמרו וגו' היום הזה ראינו כי ידבר אלקים את האדם וחי, ועתה למה נמות כי מחלנו האש הגדולה הזאת אם יוספים לחננו לשמוע את קול ד' אלקינו עוד ומחננו הסתירה מנארת לדומרים שראו כי יחי' האדם אחרי שומעו דברי אלקים ומי' מושקן שמה ימוטו ואפ"ל עפי' דברי רשי' ב' אמור כ"ב פסוק ל"ב ולא תחללו, לעבור על דברי מוידין ממשמע שנאמר ולא תחללו מה ח"ל ונקדשתי מבור עלמך לקדש שמי יכול ביחוד ח"ל בחור בני ישראל וכשהוא מוכר עלמו ימכור עלמו על מנה למות שכל המוכר עלמו על מנה הנס אין עושין לו נס שכן מצינו בחנני' מישראל ועורי' שלא מבור עלמן על מנה הנס שנאמר (דניאל ג') וכן לא ידע להוא לך מלכא וגו' מזיל ולא מזיל ידע להוי לך וגו', והוא מהה"כ וע"ש, ולפי' בפעם הראשון שידעו שאי אפשר לחיות בשמוע קול אלקים והיו מוכרים נפשם למות כדי שיזכו לשמוע מפי השכיח בעלמו היה המסירה נפש בשלימות על מנה למות אבל עכשיו שראו כי ידבר אלקים את האדם וחי יסמכו עלמן על הנס ולא יהי' המסירה נפש בשלימות שיסבנו שיחיו ומשום האי עצמא יראו עתה מומיתה אפי' שראו בעיניהם שנשארו בחיים אחר שמועה הראשונה מפיו יח' משום דהמסירה נפש בפעם השנית אינו דומה לראשונה ואמרו אם יוספים לחננו לשמוע וגו', ולפ' הפירוש הזה יש בחיובות מהאי קרא בהמסירה נפש על קידוש השם לא יסמוך עלמו על הנס כמבאר ברשי' הנ"ל מהקרא בדניאל וליכא מידי שלא יומלא לה סמיכות כל דהו בחורה דכולה בה.

(פג) שם (ו' פסוק ב') ושמעה ישראל ובמרה לעשות אשר ייטב לך ואשר חרבון מאור כאשר דבר ד' אליך אבותיך לך ארץ זאת חלב ודבש, לררך. להבין חיזה שייכות יש לזה שאמר שהארץ היא זאת חלב ודבש למה שאמר שירבו מאד כי לכאורה נראה שאין זאת חלב ודבש שייך להרבי' דסלוק מיני' רק להטבה שזכרה מוקדם בפסוק זה ויג' להפטר

להסמוך על זה שהחלב הוא מהדברים המרנילין את האדם לשכבת זרע כמבואר בפס' דיומא דף י"ח ע"א אלעזר בן פנחס אומר משום ר' יהודה בן חזיה אין מאכילין אותו לא חבדי ולא גבאים ולא כל דברים המביאים לידי עומאה לא חבדי לא חלב ולא גבינה ולא בינה ולא יין וכו' וברש"י אין מאכילין אותו בימי בדיקתו וקאי על הזב וכמו כן כהן גדול בערב יום הכפורים היו מונעין ממנו מאכלים המחממים כגון חלב ועוד ע"ש ובשו"ע הלכות יום הכפורים סימן תר"ח סעיף ד' בערב יום הכפורים אין לו לאכול אלא מאכלים קלים להחמיל כדי שלא יהא שבע ומתגאה כשיחמיל הגיה וכן אין אוכלין דברים המחממים את הגוף שלא יבא לידי קרי וכן אין לאכול מאכלי חלב שמרבים זרע וע"ש במג"א הרי לך שהחלב הוא מהדברים שמרבים זרע והתמרים אע"פ שלא מלינו שהוא מהדברים המרבים זרע אפשר שמועיל להרבות בנים שהרי מחממים את הגוף ומחזיקים אותו כמבואר במס' כתובות דף י" ע"ב ואמר ר' חנא בגדהא חמרי משחן משבטן משלשן מאשרן ולא מפנקן וברש"י משחן מחממות משלשן שילשול מאשרן מחזיקות כח כמו אשרו חמון (ישעי' א') ולא מפנקן אינן מרבות אסטיסא על הלב וכולן לשבת וזהו שאמר ואשר חרבון מאוד בבנים כמו שהבטיח הקב"ה לחם לך ארץ זבת חלב ודבש והחלב הוא מרבה זרע וירבו בבנים וכן הוא הדבש הזב מן התמרים ויש סמיכות בתורה שהחלב הוא מרבה זרע כג"ל ואע"ג שאין לריך לטעם החלב סמיכות כי חז"ל ידעו טעמה שהוא מן הדברים המרבים זרע כד"ל לפי פירושינו דא"ר זבת חלב ודבש קאי על הרבי דסמך ל"י יס לדבר זה סמיכות בתורה וע' ברמב"ן.

(פר' ב' עקב) (פסוק כ"ב) וגל ד' אלקיך את הגוים האל מפניך מעט מעט לא חוכל בלוחם מהר פן תרבה עליך חית השדה ע' ברש"י וע"פ דרך הפשט כי אע"פ שיש ביד השי"ה לשמור ישראל שלא יוזקו מחיות השדה אם לסכור פיהם כנס דניאל בגוב אריות או לגרש החיות בכ"ז יבקש הסיבות הקרובות לטעם כי יקר הטבע בעיניו יחברך ולזה לא יסנה הטבע אלא לזורך כידוע ויש כדמות סוף מזה הפסוק דלא סומכין אינסא כדאיתא בפרק תמיד נשחט דף ס"ד ע"א במשנה גכנסה כח הראשונה נתמלאה העורה נעלו דלתות העורה וע"כ בגמרא איתא איתמר אביי אמר נעלו חן רבא אמר נועלין חן מאי בינייהו איכא בינייהו למסוך אינסא אביי אמר נעלו חן כמה דעילו מעלו וסומכין אינסא רבא אמר נועלין חן ולא סומכין אינסא וע"ש במהרש"א ומה שאנו רואים שהשי"ה שהוא שליט בעולמו לשנות הטבע לכל אשר יחפוץ לא הסכים לעשותו אחר שאפשר הוגעת המוכון לישראל וזהו זה כמבואר מוקרא זה ויש ק"ו לבן אדם שלא יסמוך על הנס רק לעשות ע"פ הטבע כיומרא דרבא דלא סומכין אינסא הנ"ל והכל נמצא בתורה דבולה בה.

(פר' ב' ראיה) (ע"ז פסוק י"ח) לא יקשה בעיניך בשלחך אותו חפשי מעמך כי משנה שכל שכיר עבדך שש שנים וברכך ד' אלקיך בכל אשר תעשה לריך להבין למה נחנה התורה טעם שלא יקשה בעיניו השלוח של העבד מה איכפת לו אם יקשה לו זאת וכ"ל דה"ל מפסוק זה כדמות סוף מאי דאיתא במס' שבת דף ל"ד ע"א במשנה ג' דברים לריך אדם לומר בחור ביה ערב שבת עם חשיכה עשרה עשרה הדליקו את הכר ובגמרא אמר רבה בר רב הונא אע"ג דאמר רבנן ג' דברים לריך אדם לומר וכו' לריך לומר וכו' ביחוסא כי היכי דליקבלנה מיני' אמר רב אשי אגא לא שמיע לי הא דרבה בר רב הונא וקיימתי מסבאל שהרי אנו רואים שהתורה נחנה טעם שלא יקשה בעיניו שליחת העבד ואע"ג שהטעם כי היכי דליקבלנה מיני' שייך בלוי כל הקב"ה שהתורה הוא לקבלו בכ"ז התורה תלמוד לאדם דעת שאפילו בדבר מזה שהוא לוי של השי"ה יאמר בלשון רבה בדי ששמעו לדבריו ויש סמיכות בתורה למימרא דרבה בר רב הונא דבולה בה.

(טו) שם (ייד פסוק א') בדם אחד לרי' אלקיכם לא תתגודדו ולא תשימו קרחה בין עיניכם לתו וברשי' בין עיניכם. אלא הפרחת ובמקום אחד הוא אומר (עיקר ב"ה) ולא יקרו קרחה בראשם לעשות כל הראש בבין העינים וקשה פון דחויב קרחה הוא על כל הראש לאזה לורך פרטה המורה בין עיניכם ובפשטות לדיגמר נזירה שיה נכתב כמבואר בסוף פרק הקומץ דבה ע"ש וע"פ דרך הרמז אפשר שירמזו בין עיניכם להגמרא דשבת סוף פרק שואל חנן הכס ר"א אומר שוב יום אחד לפני מיתתך שאלו תלמידיו את ר"א ובי אדם יודע אזהו יום ימות אחד להו וכל שכן ישוב היום שמא ימות למחר ונמצא כל ימיו בתשובה ואף שלמה אחד בחכמתו (קהל ט') כל עת יהיו בגדיך לבנים ושמן על ראשך אל יחסר משל למך שומן את עבדיו לסעודה ולא קבע להם זמן פיקחין שבהן קישטו את עלמן וישבו על פתח בית המלך אמרו כלום חסר לבית המלך טיפסין שבהן הלכו למלכתהן אמרו כלום יש סעודה בלא טורח בפקאות בוקש המלך את עבדיו פיקחין שבהן נכנסו לפניו כשהן מקושטין והטיפסין נכנסו לפניו כשהן מלוכלכין שמה המלך לקרוא פיקחים וכעס לקרוא טיפשים אמר הללו שקישטו את עלמן לסעודה ישבו ויאכלו וישתו והללו שלא קישטו עלמן לסעודה יעמדו ויראו חתנו של ר"מ משום ר"מ אומר אף הן נראין כמשמשין אלא אלו ואלו יושבין הללו אוכלין והללו רעבין הללו שותין והללו למאים כ"ו וברשי' בגידך לבנים, נשמך, טהורה ונקי' וע"ש במהרש"א, ומימרא דר"א הכיל הוא בזהות פ"ב מ"י ויחפרס לפי' בין עיניכם לתו שיום המיתה יהי' המיד בין עיניכם שכל ימיו יהי' בתשובה להגמרא הזאת וליכא מיד ללא רמזא בצוריותא.

(פו) ב'פ' שופטים, (י"ז פסוק ז') יד העדים חתי' זו בראשונה להמיתו ויד כל העם באחרונה ובעת הרע מקרבך, יש לריוק בחיבת כל שכתבה החבורה גבי העם שנראה לבאורה כיחור לטון ואפילו דיש להסמיך על זה מה שזכר בפתי' יו"ד סוף סימן קט"ז בשם אריה סוף כלל י"ז דאם כפל איסור בכלי שני או בכלי ראשון ויש ס' וכל כלאי גונוי בהרחיק עלמו מכל דבר כיסור מזה היה וכו' ע"ש ואח"כ כתב שוב ראיתי בסולה למחנה כלל ע"ז דין ח' שכתב בשם חורח חשם דמי שרצה להחמיר לנהוג איסור בדבר שלא מצינו שהחמירו אמוראי כגון מה שנחבטל בששים או בכלי שני הוי מינות ויאל שכרו בהפסדו ודלא כחש' אריה סוף כלל י"ז עכ"ד ע"ש ומשום זה אמרה החבורה חיבת כל שיד כל העם חתי' זו באחרונה כדי שלא יאמרו קלמ מן העם שאין רוצים להתעסק בהריגתו שמה שקר הוא מה שהעידו העדים יתעסקו העדים זו ואע"פ שנחקרו וגדרבו העדים צ"ד כדון אנו רוצים להחמיר עלינו כי אסור להחמיר בזה כדי לחזק יד העדים ולבער הרע מישראל ומשום דהוי בזה כחינו מאמין בחבורה שלמה להרוג את החוטא ע"פ עדים כדורשין וחוקרין אותן ויש הנויכות מזה שלא להחמיר בזה שנחבטל בם וכדומה משום דהוי כחינו מאמין בדברי חז"ל והוי מינות כהחבורה חשם הכ"ל ויש סמיכות לזה בחבורה הכולה בה' (פח) ב'פ' תצא, (מ"ט פסוק ג') והבאתה אל חוך ביתך, ובחמ' קידושין דף כ"ב ע"א והבאתה למלך שלא ילחמה במלחמה ובחמ' פירש בקונטרס לבוא עלי' ממונע מחוך פירושו דבמלחמה אסור לבא עלי' כל עיקר ואפילו ביאה ראשונה אינו מותר עד לאחר כל המעשים ומימא אי"כ מאי קאמר לא דברה תורה אלא כנגד ילך הרע היאך נחפיים וצ"ו בכך אכתי איכא ילך הרע במלחמה ובציוו עד ירח ימים כו' ויש ג' מיישבים פירוש הקונטרס ולא קשה מידי מה שהקשה איך נחפיים וצ"ו דאיכא למימר דבטל הימנו ילך הרע כיון שיש לו פח בסלו בסופה להיות מותרת לו לאחר כל המעשים וע"ש ויש סמיכות מפירוש רש"י לפי מה שמיישבים דכיוו לחם דאמרין כצמח מקומות בשם אינו דומה מי שיש לו פח בסלו למי שאין לו פח בסלו ונשמנו כל המקומות מזה בחמ' יומא דף י"ח ע"ב על הגליון וס' אימא רב כי

מקלט לרשעים מכריז מאן הויה ליומא רב. חנוך כד מקלט לשכנע מכריז מאן הויה ליומא זכור והאמר רבא תבעו להשא נחשייה לריבה לישב שבעה נקיים רבנן אורונו הו. מורעו להו מקדס הו. מקדמי ומקדרי שלוחא ואיבעית אימא יקורי. הו מיוחד להו לפי שאינו דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו פת בסלו ובחומי יקורי בעלמא הו מיוחד להו פרשי לא היו באין עליהן אלא מיוחדים עמהם וחו לא והקשה ר"י איך כיון דאסורין לבא עליה מאי פת בסלו איכא מיהו הא י"ל כיון דשרי לאחר ז' פת בסלו קרינא ב' וע"ש ולפי מה שמיישבים חום דקידושין פירוש רש"י שם י"ש סמיכות בתורה דאפילו מה שאינו מותר עכשיו רק יהי מותר לאחר זמן הו פת בסלו שרי יפת תואר לא הותרה ביאה ראשונה לרש"י עד לאחר כל המעשים ובכ"ז נחקר ילדו מיד משום דגם זה הו כמו פת בסלו ומשום הכי ה"י די כמה שמייחדין אותן בלבד שיהי' פת בסלו כהגמרא דיומא הגיל והכל נמלא בתורה.

(פ"ט) שם (פסוק י"ח) כי יהי לאיש בן סורר ומורה וגו' במה' סנהדרין דף ע"א ע"א הובא בריתא דבן סורר ומורה לא ה"י ולא עתיד להיות ולמה נכתב דרוש וקבל שבר וע"ש ור"ך לדעת מפני מה הולכה תורה להודיע ולכתוב מה שלא ה"י ומה שאין ענינו נוהג בדרך העולם לדרוש על דבר שאי אפשר להיות ובודאי נמשך איזה לימוד מה וי"ל דאפשר להסגור על זה מה דאיתא בירושלמי דברכות בסוף פרק הרוואה א"ר אלעזר מה התינוק הזה לר"ך ליתן בכל שעה שציוס כך כל אדם שבישראל לר"ך ליגע בתורה בכל שעות שציוס רבי יונה בשם רבי יוסי בן גורא כל פיעטיא ציוסן ופיטטיא דאורייתא טבין ע"ש והפטיע הוא דברים שאינם אמת ומה שהם טבין לדעת העם הוא לפי שמהם ילמד שיוכל לחדש בתורה לאמיתתה ולכן לא יפחד שיהי' מגלה פנים בתורה שלא כהלכה מפני שהוא הכנה ללימוד האמיתי וכן הסביר נחמיה שמוה הטעם הם טבין ובמה' עירובין דף י"ג ע"ב תנא תלמיד ותיק ה"י ביבנה שהי' מטהר את השרץ במאה וחמשים עצמים ובחום' שם חומה מאי חריפות הוא לטהר את השרץ שהתורה עומדת בהדיא ע"ש בתירוש' ולדברינו המעלה מחריפות זה שמוה יבא לחריפות של אמת לדרוש ולחקור היטב וע"ז יתגלה לו האמת לאמיתו וכמו כן איתא במס' סנהדרין י"ז ס"ט"א א"ר אמר רב אין מושיבין בסנהדרין אלא מי שידע לטהר את השרץ מן התורה ובודאי הטעם הוא בזה לפי שידעו לברוק היטב הבעלי דעים והעדים שמו שהוא חריף טפי יש לו יותר הכנה בזה כמוכן ומפרשת בן סורר ומורה שנכתבה רק לדרוש ולקבל שכר להבדיל ולר' שמעון שם יש סמיכות מזה דפטיא דאורייתא טבין כהירושלמי הגיל ויש הועלת בתרופות אע"פ שאינו אמת כמבואר בהגמרות הללו והטעם לפי שמהם יבא להאמת כג"ל וליכא מידו שאין לה סמיכות קלה בתורה דכולה בה.

(ג) ב"י תבא, (כ"ח פסוק ל"א) שורף טבות לעיניך ולא תאכל ממנו חמורך גזל מלפניך ולא ישיב ידך לכאורה חובת מלפניך נראה כיתור לשון דמה ה"י חסר בלא זאת התיבה וי"ל להסגור על זה מה דאיתא בפרק מרובה ע"ש ע"ז וכו' דראוהו מלן הוא כיון דקא משמרי מינייהו גב הוא ואלא גזלן היכי דמי אמר רבי אבהו כגון דנינו בן יהודע שנאמר (שמואל ב' כ"ג פסוק כ"א) ויגזל את החנית מיד המלך ויהרגו בחניתו ר' יוחנן אמר כגון בעלי שם שנאמר (שופטים ט' פסוק כ"ה) וישימו לו בעלי שם מארבים על ראשי ההרים ויגזלו את כל אשר יעבור עליהם בדרך ור' אבהו מ"ט לא אמר מהאי אמר כיון דמשמרי איטמורי לא גזלי נינהו ורבי יוחנן הא דקא משמרי דלא ניחזינהו אינשי ויעברקו מינייהו ובפרק הכונס דף כ"ז ע"א אמר לו להביט מוויין גזלן הוא אמר לו שאני אומר להביט מוויין כיון דמוטמר מליגש גב הוא ואיפסק להלכה בש"ע פ"א

סימן שמי' סעיף ג' איזה גנב הלוקח ממון אדם בסתר ואין הבעלים יודעים אבל אם לקח בלתי ובפרהסיא אין זה גנב אלא גזל וכסמ"ע ואין הבעלים יודעים, ואפילו יודעים מזה כיון שהגנב מטמין עצמו כדי שלא יראהו נקרא גנב כך כתב הטור ולאפוקי הבא לגזול מיד הבעלים דנקרא גזל כמו שכתוב בבבלי ויגזול את החנית מידו ויט' דאין הגזל חייב בכפל ולא בד' וה' אם טבח ומכר, ולשון גזול מלפניך מורה שבושה זה בפרסום אפילו בפני הבעלים כהגמרא דפרק מרובה מהפסוקים הגיל וליכא מידי דלא רמזא באורייתא. (לא) ב' נצבים, (כ"ט פסוק י"ט) ומחה ד' את שמו מהחם השמים, אפ"ל דה"י מזה כעין סמך למה דאיתא במ"י יומא דף פ"ג ע"ב ר"מ ורבי יהודה ורבי יוסי הוו קא אזלו באורחא ר"מ הוה דייק בשמא רבי יהודה ורבי יוסי לא הוו דייקו בשמא כי מטו להווא דוכתא בעי אשפיזא יתבו להו אמרו לו מה שמך אמר להו כידור אמר שמע מניה אדם רשע הוא שנאמר (דברים ל"ב) כי דור תפסכות המה רבי יהודה ור' יוסי אשלימו ל' כיסייהו רבי מאיר לא אשלים כיסי וכו' אמרו ל' הב לן כיסן אמר להו לא היו דברים מעולם אמר להו ר' מאיר אמאי לא דייקיתו בשמא אמרו ל' אמאי לא אמרת לן מר אמר להו אימר דאמרי אנא תששא אחזקי מי אמרי וכו' ולבסוף הוו דייקו בשמא כי מטו להווא ביתא דשמי' בלה לא עיילו לגבי אמרי ש"מ רשע הוא דכתיב (יחזקאל כ"ג פסוק מ"ג) ואמר לבלה גאופים ובמהרשא הוה דייק בשמי' בכמה דוכתין נתנו חכמים טעם לשמות כפי הענין מיהו ר' יודא ור"י לא הוו דייקו צ"י לחוש על כך כדמסיק, ומה שכתבה התורה שימחה את שמו מהחם השמים הרי שהשם של כל אדם הוא ענין גדול ומשום הכי צריך לדייק בשמא כהגמרא דיומא הגיל ויש רמז כל דהו לזה בתורה דכולה בה, והפירוש הפשוט הוא שימחה את זכרונו מן העולם כמו שפירש התרגום יב"ע וימחי ד' ית שום דוכריי מחמות שמיא.

(ב) ב' וי' (פסוק י"ב) הקהל את העם האנשים והנשים והטף וגרך אשר בשעריך למען ישמעו ולמען ילמדו ויראו את ד' אלקיכם ושמורו לעשות את כל דברי התורה הזאת, ובניהם אשר לא ידעו ישמעו ולמדו ליראה את ד' אלקיכם כל הימים אשר אתם חיים על האדמה אשר אתם עובדים את הירדן שמה לרשעה, דקדקנו דמקודם לא כתיב כל הימים ואח"כ כשמדבר מקטנים בלבד הוסיף כל בומים וגו' ואפ"ל דיש להסמך על זה מה דאיתא בפרק במה מדליקין בסוגיא דכזתה ע"ב א"ר אבהו רב מתנה ואמרי לה א"ר אבהו אמר רב פתילות ושמינים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת מדליקין בהן בחטכה בין בחול בין בשבת א"ר ירמיה מאי טעמא דרב קבבר כזתה אין זקוק לה ואסור להשתמש לאורה אמרו רבנן קמי' דאביי משמיה דר' ירמיה ולא קיבלה כי אתא רבין אמרוה רבנן קמי' דאביי משמיה דר' יוחנן וקיבלה אמר אי זכאי גמירתהי לשמעתיה מעיקרא והא גמרה נפקא מינה לגירסא דינקותא וברש"י אין זקוק לה, הילכך בחול שרי, ואסור להשתמש לאורה, שהיא ניכר שהוא נר מזה וליכא למיחש להטיי, ולא קבלה שלא חשבו לסמוך על דבריו, אי זכאי, אילו הייתי זוכה ללומדה הייתי גורם כששמעתי ראשון גירסא דינקותא, מהקיים יותר משל זקנה, ובפ"ד דאבות משנה כ' אלישע בן אבוהי אומר הלומד ילד למה הוא דומה לדיו כחובה על נייר חדש והלומד זקן למה הוא דומה לדיו כחובה על נייר מחוק, הרי לך שגירסת הילדות אינה משתכחת ומה שגאנשים גדולים לא נכתב כל הימים ובגנים קטנים כתיב כל הימים יש רמז מזה דגירסא דינקותא אינה משתכחת ומשום הכי יזכרו כל הימים אשר הם חיים מה ששמעו צימי ולרוחם קריאת המלך את התורה בעזרת נשים והיינו צינים המקדש כמבואר במשנה דסוטה דף מ"א ע"א ויש רמז בתורה להמנהג דאבות וגמרא דשבת הגיל דכולה בה.

(ג) ב'פ' האזינה, (פסוק יח) לור ילך חסי וחשכא ח' מחוללך וברשי מולידך מרחם לשון (תהלים כ"ט) יחולל אילות, ובתרגום יב"ע פירש מחוללך דעבר יתכן מחילין מחילין ובהפירוש על יונתן מחילין מחילין פירוש נקבים נקבים וס"ל כרי דרש אל הקרי מחוללך חלל שטעמו מחילין מחילין ומימרא דר' יהודה הוא בספרי ויש שם עוד פירושים על חיבה זאת מימרא דר' מאיר ור' נחמן ועוד ע"ש וג"ל דיהי' סמיכות מזה למה דליתא במס' ברכות דף ס' ע"ב בסיום ברכת אשר ילך רב ששם אמר מפליא לעשות וע"ש וברשי ומפליא לעשות, כנגד שהניף חלול כמו נאד והנאד הזה אם יש בו נקב אין הרוח עומד בחובו והקב"ה ברא את האדם בחכמה ובהא בו נקבים נקבים הרבה ואעפ"כ הרוח בתוכו כל ימי חייו וזו היא פליאה וחכמה ובקום דיה מפליא לעשות, משום דלמרינן בב"ר כי גדול אתה ועושה נפלאות אתה אלקים לבדך אדם עושה נאד אפילו יש בו נקב אחד מלא מחט סדקים הרוח יולא ואינו יכול לשמור בו יין והקב"ה ברא נקבים נקבים ברא ילך, הרוח שחינו יולא מומנו ובש"ע או"ח סימן ו' סעיף א' בפירוש ברכת אשר ילך, ומפליא לעשות, מפני שהאדם דומה לגוף מלא רוח ואם יעשה אדם בגוף נקב כחור של מחט הרוח יולא והאדם מלא נקבים ורוחו משתמרת בחובו הרי זה פלא וע"ש בכל הסעיף הזה, ולפי מימרא דרבי הג"ל יש סמיכות בהורה להפלא הגדול של גוף מלא רוח שהרי נכתב חו"א מחוללך על הקב"ה עובר שברא בו נקבים נקבים ובודאי הוא על הפלא הזה והחמיה הוא על האדם ח"ו ישכח דבר פלא כזה שיש בו נקבים ורוחו משתמרת ולא לחנם נכתב חו"א זה על הקב"ה דבא לרמוז לכוור הדבר הנפלא המצוי בר' הג"ל וליכא מודי דכחיבי בכחובי [לפי פירוש חז"ל] דלא רמיזא באורייתא כחטנית ט' ע"א.

(ד) ב'פ' וזאת הברכה, (פסוק ג') אף חובב עמים כל קדושו בידך והם חובו לרגלך ישא מדברותיך, אפשר לפרש זה הפסוק עפ"י דברי הרמב"ם בסוף פ"ח מהלכות מלכים כל המקבל שבע מלות ומהר לעשותן הרי זה מחסדי אומות העולם ויש לו חלק לעולם הבא והוא שיקבל אותן ויעשה אותן מפני שליוה בהן הקב"ה בחורה והודיענו על ידי משה רבינו שבני נח מקודם נלשוו בהן אבל אם עשאן מפני הכרח הדעת אין זה גר חובב ואינו מחסדי אומות העולם ולא מחבמיהם ובכסף משנה כתב פלוגתא דרבי אליעזר ור' יהושע בפרק חלק (ק"ה ע"א) כו' ופסק כרבי יהושע ומה שכתב והוא שיקבל וכו' נראה לי שרבינו אומר כך מוכרח דנפשי' ונכוחה הוא עכ"ל ולפי' אפשר שיהפך אף חובב עמים על חסדי אומות העולם שיש להם חלק לעוה"ב כל קדושו בידך קאי על העם הישראלי שהם קדושו של הקב"ה והם בידך שחיווין ודבוקין בך ואין מגיעין חסדיו א"י למדריגתן כמדע ואח"כ מפרש אימתי מחבב את חסדי אומות העולם כשהן חובו לרגלך ישא מדברותיך שטוען זה מפני שכפופין למקום ונשאין עליהם עול המוות שלהן מפני שהם מדברותיו של הקב"ה כדברי הר"ם הג"ל ולפי פירוש זה יש סמיכות לדעתו של ר' יהושע דחסדי א"י יש להם חלק לעוה"ב וסעד להוספת הר"ם וע' ברשי' ורמב"ן ור"ת בפטיוס יפולין בלע וליכא מודי דלא רמיזא באורייתא.

(ה) שם (בברכת אשר) אין כאל יסורון וברשי' דע לך יסורון שאין כאל בכל אלהי העמים ולא כלוך לורם, ג"ל להסמך לפי פירוש זה מה דליתא בפרק הרו"ה דף ס' ע"א ח"ו מעשה בהלל הזקן שהי' צא בדרך ושמע קול לוחה בעיר אמר מוכעת אני שאין זה בחור ביתי ועליו הכתוב אומר (תהלים קי"ב) משמועה רעה לא יירא נכון לבו בטוח בדי' אומר רבא כל היכי דדרשת להאי קרא מרישי' לסיפ' מדרים מסופי' לרישי' מדרים מרישי' לסיפ' מדרים משמועה רעה לא יירא מה טעם נכון לבו בטוח בדי' מסופי' לרישי' מדרים נכו לבו בטוח בדי' משמועה רעה לא יירא וברשי' כל היכי דדרשת להאי קרא, מדרים לחדא

משמעות, מסיפי לרישי מדריש, מי שגפן לבו בכוונתו כד' משמעות רעה לא יורא, וע"ש במהרש"א, וס' דרך סיג ע"א ואומר (תהלים קי"ט) עת לעשות לך' הפרו חורחך אחר רבא הוי קרא מרישי' לסיפי מדריש מסיפי לרישי' מדריש מרישי' לסיפי מדריש עת לעשות לך' מאי פשט משום הפרו חורחך מסיפי לרישי' מדריש הפרו חורחך מאי טעם משום עת לעשות לך' וברשי' מסיפי לרישי' הפרו חורחך עושי רעונו כגון אלי' בהר הכרמל (מלכים א' י"ח) שהקריב זבחה בשעת איסור הבמות משום לעשות גדר וסייג בישראל לשמו של הקב"ה, ובמהרש"א הכא בשני עניינים מדריש, ועי' פירוש מרישי' לסיפי ופירוש רשי' שם וכן בסנהדרין ע' ע"א איתא כן ונדרש בשני עניינים כמבואר ברשי' ובמהרש"א וע"ש ומה שנמלא בתורה פסוק זה שנדרש מסיפי לרישי' יש סמיכות לדרוש כן וליכא מידי דלא רמיזא בה.

(ו) שם (בפסוק כ"א) וירא ראשית לו כי שם חלקת מחוקק ספון, ובתרגום אונקלוס ארי חמן באחסנתי, משה ספרא רבא דישראל קביר, מה שכינה הכחוש למשה רבינו בשם מחוקק שהוא סופר, יש כדמות סמך שמיח לריך שידע כחש כמבואר במס' חולין דף ט' ע"א ואמר רב יהודה אומר רב תלמיד חכם לריך שידע כחש שמיטה ומילה ורב מנגיל בר שלמיא משמי' דרב אומר אף קשר של תפילין וברכת מחנים וליזית ואידך הני שכיחי, וברשי' הני שכיחי, תפילין וליזית וברכת מחנים מזויין מדיר הלכך הכל בקיפין בהם ואין לריכין לימוד שמעלמו יהי' בקי בהם, ולא לחסס נכתב תואר מחוקק על רבינו משה וכל לרמוז להגמרא הזאת וליכא מידי דלא רמיזא בה.

הכו"ח חנוך דוד ברי' ז"ל גרינגלאס אבד"ק לענטשנא.

בקשה לרבים

הנני מודיע בזה לכל קוראי ולומדי השערי תורה שכבוד ידידנו הרב המאה"ג בתורה וביראה מוכתר במעלות ומדות טובות וכו' כקש"ת מו"ה חנוך דוד גרינגלאס שליט"א אבד"ק לענטשנא מוטל על ערש דני זה איזה חדשים ל"ע וצריך לרחמים מן השמים.

ומי מקוראי השע"ת אשר לא ידעו גודל ערכו של הרה"ג הנ"ל אשר זה כמה שנים הוא עוסק בעבודתו הקדושה להגדיל תורה ולהאדירה ע"י מאמריו הנדפסים בשערי תורה בשם „כבודת של תורה“.

והנני לעורר בזה את הלומדים לישא תפלה בעדו שמו חנוך דוד בן חיי' דייניץ ויהי' שישלח לו ה' רפואה שלימה במהרה בתוך שאר חולי ישראל אכ"י"ר.

המעטיר ישראל איסר בהגאון מרן יצחק הכהן פייגענבוים זצ"ל.

מודעה רבא לאורייתא !

נחוץ לכל אוהבי תורה במדינת ווהלי

זגנו מודיעים לכל אוהבי תורה ושוחריו שאצלנו יכולים להשיג כל מיני ספרים ישנים וגם חדשים מכל התוצאות ובבואנו בכרית המסחר עם כל בתי מסחרי הספרים בארץ וחו"ל. הגנו ממציאים לכל דורש וול מהספרים יקרי המציאות. וכן הגנו מקבלים בסוכות כל מיני ספרים הידלי ע"י המחברים והמורל ועל ידנו תעלה להם האפשרות למכור ספריהם בסכום מרובה וכן הגנו ממציאים לכל הדורשים ספרים אלה :

12	מכילתא באר אברהם	10	חובי ע"פ דרך הקודש
2	מקנה שפר מכירה	17	תורת משה (חתיס)
2.50	מגילת סתרים ריון גנין	3	תוספות ר' אלחנן ע"ו
1.20	קיצור לקושי מהר"ן	6	אור צדיקים להב"י
1.50	קונט' התשובות	3.50	אור ישראל מסח
3	ר"ן שבועות ותוס' שני"ן מכות	1.80	אבן שלמה הנריא
2	ר"ן ע"ו	5	בית אבות המאירי
4.50	ריטב"א עירובין	10	דרו"ת רעקא
8	שפת אמת מועד	1.50	דברי גאונים מסח
8	ק"ש	2.50	דרש משה דרוש
4	תהלים פי' מהרח"ה ושפיא	18	דברי גאונים ח"מ
4	הזהר	3	חשבה לטובה
	תוספות הרא"ש גיטין ות"י הרמב"ן	8	סהרת ישראל גדה
3	(מכת"י)	2.50	כוזרי פי' קצר
2.50	תוספות הרא"ש קדושין	2.50	כף מאונים דרוש
5	תולדות אדם תורה	5	לחם סתרים ע"ו
4	תולדות יצחק מנעשכיו	— .60	לקוטי בעש"ט
3	שו"ת זרע אנשים	5.50	מאירי ברכות
4	שער יהושע	6.50	עירובין
2.50	ריב"ש תנינא	6.50	ססחים
5	זבחי רצון שו"ב	7	ביצה
5	זבחי שמואל שו"ב	4.50	סוכה
		5	מגיד מישרים

והן יכול כל מחבר לעשות עמנו חוזה בכל עניני הדפסה ואנחנו על משמרתנו נעמודה למלא בעוה"י את תפקדנו כראוי בדפסה מהודרה והגיה מדויקת כראוי לכבוד התורה וספרותה וכל הבאים עמנו בברית המסחר יפיקו רצון אי"ה

יצחק הכהי פייגענבוים ושותפו

האדרעסא :

Icechok FAJGENBAUM, Warszawa Muranowska 4, m. 30.

מודעות בה, שערי תורה הנמוץ בארצנו ובחיל מביאות לבעליהן תועלת מרובה

יצא לאור ספר חדש

אבות עמרה לבנים

כולל כל הוכחות, ספורים והגדות על אודות המלך הפולני הרב שאול וואהל

קורות חייו, מרשת גדולתו והצלחתו עם רוזנים ופושלי ארץ, פעולותיו בישראל ובעמים, בבור עשרת עשרת בניו ויוצאי-הלציו, על פי מקורות רבים עתיקים וחדשים, שנחגלו זה עתה, עם חסר פנוע ישי, השתלשלות יחסו במאות לבית אבות ער דוד המלך, ובסופו, שלשלת היותו, שנות צאצאיו, נכדיו ויוצאי-הלציו דור אחר דור עד ימינו אלה, וביניהם הרבה רבנים, אדמו"רים ואנשים, מפורסמים, החיים איתנו, ואנכי יוכנר ויסקרו שותיהם והשתלשלות יחסם של הרבה משפחות מיוחדות בישראל. — הספר הוא רב הכמות ורב האיכות (מחזיק 256 ע') ונדרס על נייר טוב ובתכלית היופי.

הכתובת להמכר:

הרב 5. ליוושיץ, ווארשא, מילא 9.

להשינו בכל בתי ספר הספרים.

Księg. Lewin-Epstein i S-ka Warszawa, Gęsia № 5.

בנסת ישראל, על פי אבות, חלק שלישי. נדפס עם הדפוס באותיות נאות ומרובעות וזכר פירוש רש"י וזל. הוא קובץ גדול שלוקט מכתב האות פורים עתיקים וחדשים, וכולל בקרבו דרשות לבאות, משטים ומשלים, מוסרים ומפורים נאים ונחמדים והוא על כל משנה ומשנה כמעט ספר בסי. ולא כא כבושם הזה בכרם מפורסמו על פי. זה. נחזק מאד לרבנים, ורשנים, משטים ולכל המכללות הוא שעשועים. נדפס בספר-כסופים וכל הקורא וכה. להשינו אצל המהר, הרה"ג ר' ישראל גאלדמאן באראדעא. בכתבתו

Rabin I. Goldmann. ORADEA, Str. Saguna 19. Romania

מודעה רבה לאוריותא

יצא לאור בעז"ה סאת הרב הנאון הנודע להחלה רבי יצחק הירש פערבער רב בלונדון חלק שני מספר הנפלא והמהולל כרם הצבי מחזיק יותר משני מאות עמודים: וכולל אוצר גדול והפחד עתיק קרוב לאלף מאמרים נפלאים ומחזקים — ונחמדים ושגשגים של רבני קמאי ובקראי מחזיקי דולאר וכסר דגל מהנה יהודה וכולל מאמרי מדע וחזק קדמוניות ודברי מעתיקי בכתוב עתיקות שירי גייר ופי קדם אשר יאמרו ספורי חז"ק, מחזיקי 1 דולאר Rabbi H. Ferber 14 Manette st. Soho London W. 1. (England).

פי הריינ מצות חלק ראשון, סאת הרב הנאון כליל המדעים וכו' פי יעקב איסקאלסקי נ"ר רב בנו יארק, בסנים הוצנו מדר המצות למי מנינו של רבינו הרמב"ם ויל וסכנו להם ב' פירושים (א) במעמים כולל רקיונות נעלים ונשנים סעיניו של המצות, (ב) דברי יעקב, לחזק ולסוק מחלוקת הרבה מרבותינו הראשונים ויל בפלפול וסברא ישרה, ואחר כל מצות דרוש יקר ונעים בשם כבוד הגרון השייך לאותו מצות, ובוה מצוין הספר למוב ורב ברכה בו.

Rabbi Jacob Eskolski 256 East Broadway Nev-York.

בשורה טובה

יצא לאור סי גליוני הש"ס על סי מועד ש"ס בבלי וירושלמי מהגה"ק ר' יוסף ענגי"ר זצ"ל — הס' מחזיק 30 בויגען ומחירו בלי כרוכה 8 זל. מכורך 10 זל. גם נמצא עוד אצלי הספר הנ"ל על סדר זרעים ומחירו בלי כרוכה 4 זל.

Księgarnia A. J. KLAJMAN
Warszawa, Nalewki 41.
Konto P. K. O. 19,507.

נפי איש על ששה דברי משנה מהרה"ג אברהם שבערן מו"צ דקה"י נאונעוואסקי (סלובקיה), מברר ומלבן שיטות הראשונים וחלוקי האחרונים עם הערות מנדולין ומנינו, מחיר הח"א על סדר זרעים 40 כ"י, ח"ב על פי ס' שבת 84 כ"י, ח"ג על פי ערוכין 23 כ"י משעבישע, ח"א מחזיק ששה"ח"ב ב"ר וח"ג ק"ג עמודים גדולים.

Rabin Abraham Stern Nowezamki (Slovakia).

למחברים ומולי"ם

שלחו בפריכם שהוצאתם לאור ונפרסם אי"ה ספרים על עמודי השערי תורה לכבוד ולתפארת אי"ה מערכת השערי תורה.

האדריסה להשערי תורה:

I. Feigenbaum, Warszawa, Muranowska № 4, m. 30.